ROMAN

aşkın gözyaşları

4

HAMUŞ

ÖLÜMÜ ÖPEN DERVİŞ

Şems'in diliyle Hallac-ı Mansur'u okumak

SİNAN YAĞMUR

Sinan Yağmur Kitapları

100.000 Adet
ONUNCU BASKI

HALLAC-I MANSUR
MEVLANA CELALEDDİN
ŞEMS-İ TEBRİZİ

**Cehennemi mahşer de aramayın,
nasılsa kimsenin sizi anlamadığı yerde bulacaksınız.**

Hallac-ı Mansur

Aşk; bir Elif miktarı sevilmek için gelen her çileye kimi zaman darağacında, kimi vakit kör bıçaklar arasında bir vav gibi hamuş olabilmektir.

Hamuş yani susmak. Susmak halvetti Hira'da, Susmak En'el Hak'tı Hallac-ı Mansur'da, Hamuş olmaktı yârin alfabesiz halinde Mevlana'ca.

Ve susmak visal orucuydu maşukta, iftarını şehadet şerbeti ile açan Şems misali.

Suskunuz. Kin ve garazdan uzaktayız. Biraz dargın biraz da boz bulanığız o kadar. Aldatıldık biz de aşk yolunda. Yare kırıldık ama yolu terk etmedik Şems. Sen yüreği yaralı olana gelirsin. Bize neden gelmiyorsun Şems? Hem vuslat hem hicranın dost yüreklim! Yanımızda bizimleyken yanımızda olmayan... Bizler de Mevlana misali alıp kalemi elimize "Hamuş" yazsak düşer miydin yollara? Gelir miydin acılarımıza? Dokunur muydun yüreklerimize?

Hz. Hallac, Mim: Mevlana, Şin: Şems... Hamuştu onlar. En Sevgiliye sevdalıydılar. Aşkın uzun yol arkadaşları. Tüm kötülükleri güzellikle savuşturanlar, susanlar, iyilik kardeşleri, aşka hamiyet secde kardeşleri, susayanlar, ölüm sözcüğünü aşkın soluğundan içenler... Aşkın "Hızır"ları...

aşkın gözyaşları 4

SİNAN YAĞMUR

13.00 TL

Genel Dağıtım:
4E yayın DAĞITIM

Fevzi Çakmak Mh. Mevlanam Sk. No:54 • Karatay/KONYA
Tel: (0332) 342 58 44 • Faks: (0332) 342 58 49

Aşkın Gözyaşları-4
9 786051 130996

KADİM KELAMA SELAM İLE

"Biz bu Kur'an yoluyla, inananlar için hep şifa ve rahmet olacak şeyler indirmekteyiz." (İsra/83)

Hepimiz "Aşk"ta başarısız olduk. Ancak veliler, Aşk'ın okulundan yüreklerinin akı ile icazet aldılar. Aşk, kendini keşfetmeyi arayanları arıyor. Arayışın kolaylığı manevi bir yaren, dost, gönüldeş yani seni sana getirecek, seni olması gerektiği gibi değil olduğun gibi gören bir mürşit sağlar. Aşk'a kendi başımıza ulaşamayız. Yolumuza bir yolcu düşmeli. Ve iki yolcu: biri irşat diğeri irfan.

Mürşid istiyoruz. Sadece istemekle kalıyoruz. Mürid olmaya talibiz, ama kefaretine hazır değiliz. Aşk yolunda yürüyen kim mürit, kim mürşit bilerek yürümeli.

Peygamberlerin bile mürşidi, dostu, yareni vardı. Hz. Musa'ya Harun, Hz. Yusuf'a Hz. Yakub, Hz. İsa'ya Mecdelli Meryem, Hz. Muhammed'e Hatice, Ali, Ebubekir ve Cebrail.

Veliler birbirine mürşit oldu: Mevlâna'ya Şems, Şems'e Mevlâna, Hallac'a Bestami, Bestami'ye Bağdadi.

Peki, aşk yoluna giren bizlerde? Oysa çamurda nur aramaktayız.

Arıyoruz: kendimizi, aşkımızı, maneviyatımızı, özümüzü, asıl vatanımızı.

Arıyoruz: anlayış, sevmek, sevilmek, anlaşılmak, olduğumuz gibi görünmek, aldatılmamak, insaf, izan, insan. Evet, insanlığımızı arıyoruz. İçselliğimizin güzelliğini keşfetmek istiyoruz. Av değil, avcı hiç değil sadece aşk istiyoruz. Aşk!

Arıyoruz. Ne kadar arasak da yine yalnızız. Aradıkça yanlış anlaşılıyoruz, yargılanıyoruz.

Bilmiyoruz ki insan; iki dünya, iki gerçeklik arasındaki bir eşiktir: Benlik kapısı, fena makamı. Kapıya kadar geliyoruz, kırılıyor benlik. Ancak o makama geçemiyoruz. Çünkü rabıta yok. "Ene"den "Hakk"a yolculukta en emin, en cezbedar usûl rabıtadır.

Rabıta: Rab ile konuşmak.

Rabıta: Acizliğini bilip Aziz'e sığınmak.

Rabıta: Vahiy ile bildirilen iç denetim, iç deneyimdir.

Rabıta: İçinden çıkmakta zorlandığımız, bunaldığımız, tarifi imkânsız iç sıkıntılarımızı Kuran yoluyla, Peygamber soluğu ile şifalandırmak, zahmeti rahmete dönüştürmektir.

Arayan, adayan, bulan, susan, yüreğe yürek olan... Sahte "Ben"in esaretinden kurtulmak için manevi bir dostluk bağı ile rabıtada bulunmamız vardır. Dost dediklerimiz hani neredeler?

"Ya Hayy" ile "Ya Hû" yolculuğundaki "Seni Allah için seviyorum." diyen yolcundur dost. Yanına aldığın değil yarana basandır dost.

Maneviyat istiyoruz. Mürşit bekliyoruz. Mürşidin gelmesi için insanın kendi manevi kaderinin gereğini yerine getirmesi lazım. Kalbin kelamıdır:

"Ne gelirse senden kabulümdür. Kahrın da hoş lütfun da. Hayra da talibim şerre de."

Maneviyata vuslatın dört kapısı vardır:

1. İlme'l Yakîn

2. Ayne'l Yakîn

3. Hakk'al Yakîn

4. Aşk'el Yakîn

Bu kapıları günümüzden "Mutluluk Asrı"na kadar açabilmek için manevi büyüklerin yolundan geçmek gerek: Muhammed Zahid Kotku, Bediuzzaman Said Nursi, Ahmed Rufai, Abdulkadir Geylani, Rabiatul Adeviyye, Hallacı Mansur, Beyazıd Bestami, Muhiddin Arabi, Şahı Nakşibendi, Yunus Emre, Mevlâna, Şems, Ahi Evran Veli, Seyyid Burhaneddin, Hacı Bektaşı Veli, Hz. Ebubekir, Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hatice, Hz. Muhammed (s.a.v.)...

Nebilere velilerden uzanan dostluk yolu...

Muhabbetsiz hayatımız kurgu ve kuşku ile örülü. Üzerimizde Ankebut ağı, ağzımızda aşk terennümleri... Maneviyatsız kuru bir hayat içinde bengisu arıyoruz. Ayrılıklar, aldatmalar, bencillikler, kınamalar, başa kakmalar ve yalnızlıklardan ibaret bir seraptayız. Varlığın içindeki yokluktayız. Yoksulluğumuz ve yoksunluğumuz: Aşk. Aşkımız yok, aşk gözümüz yok. Aşkın gözleri ile bakamıyoruz birbirimize.

Aşkın gözleri ile bakamadıkça, yürekleri olduğu gibi göremeyiz. Aşkı hep yanlış yerlerde aradık. Kendimizi büyütmekle, kendimizi daha özel, daha kusursuz ve güçlü sanmakla aşk'ı kullandık. Dünyayı yürüten, yüreklerimizin sahibi olan Allah'ın sıfatlarıdır.

Aşk, kendi kendinden memnun olma; maneviyat, bir çeşit kendini iyi hissetme yolu değildir. Aşk iman, maneviyat ibadet. İnsan kul, aşk tek hakikat. Hakikate aşık olmayan hayal ile avunup, yalan ve talan ile haşır neşirdir.

Gökten tek bir yıldız düşürmekle kâinatı keşfettiğini sananların yanılgılarını hangi kalem yeterince anlatabilir ki?

Yalnız insanda değil, bütün canlılarda ilahi aşkın izleri gizlidir, görmek isteyene.

Bir toz zerresinin bile ağırlık taşıdığı Ulu Divan'da herkes taşıdığı değer kadardır. Bunun ölçüsü de "Ene'l Hak" demeyi ne kadar hak ettiğiyle doğrudan ilgilidir.

Kişi, ancak maddeden arındıkça insanlaşma sürecini tamamlayabilir. Sevgi ve aşk, bu uzun yürüyüşün tek doğru yoludur.

Ne göz kalır aşka düşen de ne de köz. Yanmaktır meczup dervişin en akıllı hali. Teninden ruhuna semazenler savrulur. Aşk damıtır sevda pınarlarından. İlmek ilmek açılır gönül oyukları. Gecedir derdi. Gece gibidir kalışının rengi. Ve çoktan kefenlenmiştir aşk mevsiminin gülleri. Gidiştir ya aşk kendinden kendi uzağına, gölgenden başka bir gölgenin küflü kucağına. Gidiştir ya aşk hani özünden can ocağına.

'Sende bulduklarım değil; sensiz kaybettiklerimdir' feryadıyla inlemektir aşk. Kimsenin göremediği bir semada kimsenin dokunamadığı bir yıldızı bağrına basmaktır aşk. Bulut bulut savrulmaktır yağmur mevsimlerine. Titretmektir cihanı tek bir dokunuş ile. Ve sonra başladığın yerde bulduklarındır aşk. Senden sana kalanları toplarken sensizlikle yaşamaktır aşk. Sükûnetin en keskin feryadıdır aşk. Özlemektir, beklemektir, gelmektir aşk. Attığın adımlar yoldaki buzu topuklarınla eritse de gitmektir aşk. Ne adres aramak ne adres sormak sadece adres olmaktır aşk. Yolların en tenha yalnızlığında kalabalık bir maveraya tutunmaktır aşk. Aşk vazgeçiştir aslında sendeki senlikten. Ve aşk avuçlarımıza kalandır güneşten.

Her tövbekâr aslında bir günahkâr değil midir haddi zatında? Diye sorar demir çarıklı topuklarım. Hangi çölün serabında saklı kalan Leyla ya da hangi çölde saklanan mecnunum bilemedim. Yusuf gibi kokar şimdi bana dipsiz her kuyu. Aynalardan izlerim Züleyha'nın aşkını. Yüreğimde mühürlenir Süleyman. Ve Eyüp gibi kenetlenir özümde zaman. Anlıyorum ki bendeki aşk mevsimi gamlı bir hazan.

Aşkın vahasında suyun serabıdır sevgili,
Her adımında kumlar sesi ile yanar tutuşur.
Aşkımın zekâtı ise her dökülen gözyaşı,
Şimdi bir elif miktarı sus sevgili,
Seni susarak özlemeyi bahşet.

Susarak özlemek zamanını üflüyor ruhumun neyzeni. Dille susmak, yürekle susmak ve susmak. Sahi sustuğun yerde başlamaz mı yaşamak? Düşmez misin Şems'in suskun yüreğine, mağrur bir aşk olmaz mısın Mevlâna'nın bekleyişinde. Sustuğun vakit-

lerde aralanmaz mı sana aşkın oymalı kapısı? Eşiklerden düşmez mi nefsin kör satıcısı? Susmak nedir bilir misin?

Susmak halvetti Hira'da,

Susmak En'el Haktı Hallac-ı Mansur'da,

Hamuş olmaktı yârin harfsiz alfabesiz halinde Mevlâna'ca,

Ve susmak visal orucuydu maşukta, iftarı şehadet şerbeti ile açılan.

Suskunuz. Kin ve garazdan uzaktayız. Biraz dargın biraz da boz bulanığız o kadar. Aldatıldık biz de aşk yolunda. Yâre kırıldık ama yolu terk etmedik Şems. Sen yüreği yaralı olana gelirsin. Bize neden gelmiyorsun Şems? Hem vuslat hem hicransın dost yüreklim! Yanımızda bizimleyken yaramızda olmayan... Bizler de Mevlâna misali alıp kalemi elimize "Hamuş" yazsak düşer miydin yollara? Gelir miydin acılarımıza? Dokunur muydun yüreklerimize?

Aldık kalemi elimize seni, sana yazıyoruz Şems.

"Kâh sinede boy gösteren kâh ruhta ortaya çıkıveren kâh hicrana yönelen...

Gönül kazanını kaynatan sen, suyu çamuru yakan sen...

Sen ki esrarın en has şarabı, akıl âleminden yansıyan aydınlık...

Gecelerimizin, Hud perdesi...

Misk ve amber... Rüyalarımızdan kaçırılmış Yusuf'tun Şems!

Pas giderici... Turi Sina'nın çırası... Güle gömlek yırttıransın.

Madenlerden daha madensin Şems!

Lahzalardan evvel var olan an... Yeryüzünde bir ay, gece yarısında şafak...

Tehlike anında siper... Şeker yağdıran bulut... Mücevher dolu derya...

Gece yolcularının meşalesi Şems, gel ve gönül yarası olanların ayağındaki zincirleri kır! Hem yol kesensin hem de rehber. Her dertlinin İsa'sı... Sabrı darmadağın kılan... Akıl hırsızı...

Damla ve deniz... Lütuf ve kahır... Şeker ve zehir... Su ve testi... Yakarış meyvesi... Güneşin hücresi... Yem ve tuzak... Mey ve bade... Pişmiş ve ham... Asayiş ve yıpranış... Süzülerek yürüyen... Put kıran...

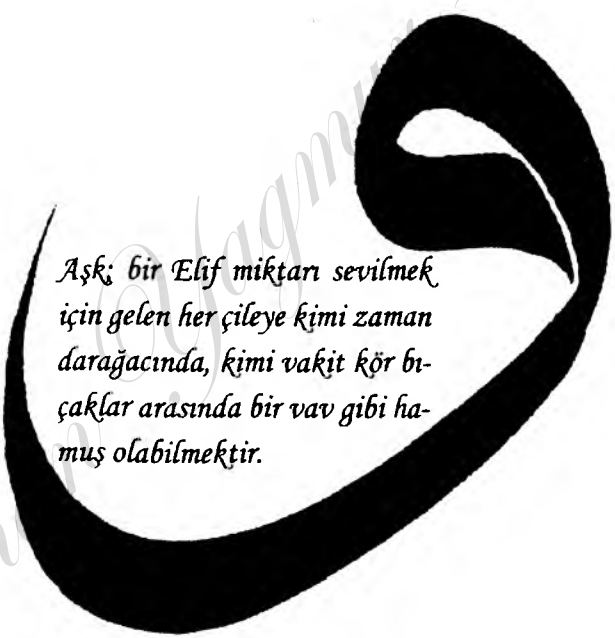
"Âşıkların tabibi, âlemi ıslah eden, perişan kılan, alıp götüren sel, aşk yetiştiren şah...

Gündüzün aydınlığı, gam gideren neşe, yeni âlemin âlemi...

Kana boyanmış yürek, Nuh'un nefesi, ruhun hevesi, yaralıya merhem, nehirde akan su, feleği gösteren cam, lafın belini doğrultan, coşku içre coşku, yontan ok, feleğin av amiri, gökküreye sığmayan güneş...

Deryadan daha çok olan inci, ovalara sığmayan dağ, büyülü şişeye sığmayan periler şahı, yaşam suyu, hem saki hem sarhoş, hem meşhur hem mestur..."

Sinan Yağmur Yayınları

Aşk; bir Elif miktarı sevilmek için gelen her çileye kimi zaman darağacında, kimi vakit kör bıçaklar arasında bir vav gibi hamuş olabilmektir.

Sinan Yağmur - Hamuş

HOŞ AMADÎ

"Aşk davasına giriştim, yeminler içtim.
Aşk yüzünden malımı, mülkümü, adımı sanımı yitirdim,
"Hu aşk" diye yoluna düştüm.
Ey Hızır bekleyen, hazır mısın?"

Bekle Mevlâna, geliyor yolcun. Bekleyişinin ısrarı ile yolcunu yola çıkardın. Yoldan çıkanlara ümit suskunu olacaksın Mevlâna, bekle. Bil ki beklediğin de seni beklemekteydi.

Gözlerin, yolcusunu gözler... Gözlersen, gözlediğin de seni gözler. Göze geleceksin Mevlâna. Suskunluğunda gözleri ele, çile eleğinden. Tennurenin eteğini sür sarkıklara eğilsin başaklar, yolcu geliyor.

Allah'ı zikrederek geliyor yolcu. Aradığını bulmaya geliyor. Ey yolcu ara! Arala sır kapılarını esrarı aşk terlesin. Titresin yıllardır yanı başlarındaki maşuk Mevlâna'yı görmeyenler.

Ara yolcu! Ama sadece aramak için arama! Adanmak olsun arayışın.

Ada yolcu! Rüyanda aldığın müjde için adadığını hatırla. Kesilsin başın aşkın yoluna. Atılsın taş zeminlere başın. Ah etsin başından akan kan taş ile öpüştüğünde. Ayrılsın başın gövdenden. Ve götürülsün bileklerinden kesilen ellerin ta uzaklara. Sonra bir

mektup gelsin hamuşuna. Alsın, okusun, ağlasın, yansın. Senin yaktığından daha derin yansın. Mazruf başın olsun, zarf kanın.

Bul yolcu! Bil ki, birbirini bulanlar birbirlerini cezbederler. Cezb aşktır, aşk aradığındadır, bul yolcu.

Dua dua gel yolcu. Duası tutmayanlar görsün aşk için ölmek nasıl olurmuş!

Ey seyyahım! Ey mecalim! Durma menzile yürü. Kimin kime vardığı değil, kimin kimde yandığı önemli.

Şems'im!

Dostum!

Ardına bakmadan yürüyen yolcum! Kalanın hesabına, hiçliğini düşüren gözyaşım, gel.

Gel. Aşka, sus çiçeğine renk vermeye gel. Âşıkmış gibi davranan yalancı bahara ahu zar dikenini batırmaya gel.

Yolsuzlara yol olmaya gel. İster hercai ister hayal ol, yeter ki yürü.

Dosdoğru gel. Doğru yolun insanların çoğunun gittiği yol değil, aşkın çizdiği yol olduğunu kaderciliğini kader görenlere göster. Yol göster güneşim.

Mola vermeden yürü, tevbeleri toplayarak yürü. Dağlar mevsimini unutmuş, yollar yönünü ıskalamış. Aşk dediğin koskoca bir suskunlukmuş. Yönü, mevsimi, suskunluğu anlat bize.

Bir adam meçhule tırmanıyordu topraktan: arkası uçurum, yanları duvar. Bir adam ölümü tırpanlıyordu: önü şahadet, cesedi kuyulara emanet.

Bir adam geliyordu Konya'ya. Hiç saymamıştı, hiç bilmiyordu kaç sabah güneşle selamlaştığını, kaç gece yıldızlarla bakıştığını.

Bir adam yola düşmüştü, Musa'nın gözünü kamaştıran ateş

kavuruyordu sadrını. Yandıkça sırlar taşacak gibi oluyordu.

"Ya ölüm boğacak nefsimi ya da dünyadan koparacağım Mevlâna eserimi!" diyerek.

Düşman bir dünyada, dostsuz büyümüştü. Ailesi, akrabası, ahbabı yoktu. Bir tek "Aşk"ı vardı, o da kökünden sökülen bir ağaçtı.

Ve yalnızdı.

Hassasiyetiyle, hatıralarıyla, irfanıyla yalnızdı, yaralıydı.

Meçhul yolcu, meçhul dosta gidiyordu. Dudaklarında ilahi aşk tadındaki fısıltılarla:

"Istırap gayyasında aylarca kaldım. Orada yalnızca sükût vardı. Neredesin yanan alnımı müşfik avuçlarında dinlendirecek dost? Söyle neredesin? Bekliyor musun beni? O halde bekle. Yoldayım dost. Bekle."

Baştan aşağıya yorgun... Yürüyüşündeki yavaşlık, uzun ve çetin bir yoldan geldiğinin şimdilik tek işareti. Kimi kimsesi olmadığı aşikar. Bu, yalnız olmasından belli. Üzerindeki kıyafetlere bakınca, yalnızlığı daha da göze batıyor. Her halinden belli kalenderliği. Kalender dedimse, yok yoksul değil, kula müdanası yok. Öyle bir zenginliğe sahip ki, bunu anlamak için, onunla konuşmak değil, o olmak lazım. Çok uzunca bir zaman önce terk etmiş içindeki "Ben"i. Ben demeyi, uzun bir zaman önce unutmuş. İçindeki "Ben" yok olmuş, gitmiş. Şimdi ise ruhunun, toprak bedeninde hapsinden mustarip...

Başında ipleri yer yer sökülmüş bir serpuş. İlk başta görenler, bu türlü bir külahın, Türkmenler tarafından kullanıldığında hem fikir. Sivri iki uçlu kenarları, alnının ortasına doğru bir yay çizerek, yine alnının ortasına denk gelen bir yerde sivrilerek birleşmekte. Başındaki bu eski külahı görenlerin gözüne ilk çarpan ise ortasında "Allah" yazılı olması. Gözden kaçacak gibi değil. Her daim başının üzerinde: aklının, ruhunun, bedeninin tek sahibi Allah.

Uzun dizlerinden sarkan siyah bir ferace. Kıldan örme, simsiyah... Artık eskimeye yüz tutmuş, uzun yılların ve kat edilen zorlu yolların tanıklarından. Kah gölgelik olmuş kah yorgan. Sahibine sadakati yaslansa, neredeyse lime lime hale gelmiş olsa da ilk günkü kadar sağlam. Böyle bir dervişin omuzlarında geçen bir ömre rağmen siyah rengini ilk günkü gibi korumakta. Bir gün ilmekler dile gelse kim bilir onun hakkında bizlere neler neler anlatır.

Saçları sakalına değmiş, görenin meczup sandığı, gözü ile göz göze gelenin korkudan bakışını yere indirdiği adam şehre iniyordu usul usul. Yorgundu. Dışarıdan bakıldığında kimsesizdi. Lakin gönlünde öyle bir sevgiliyle beraberdi ki bunu ancak arif olanlar anlayabilirdi.

Şehre bir adam giriyordu. Bin ölüm onun yolunu gözlüyordu. Adı konmadık sevdasına geliyordu. Yontulmuş bir kaya gibi geliyordu, tozunu yele vermiş. Kökünü salmaya gelen bir ağaç gibi geliyordu, dallarına çile oturmuş. Gök kurşuni, hava kuru ayaz. Belli, gece kar yağacak lapa lapa. Konya'ya bir çığ mı düşecek ateş topu misali?

Konya...

Tepesinde ihtişamlı sarayı barındıran dört kapılı şehir. Yorgun ve Moğol istilasını titreyerek bekleyen surlar... Surların dibinde bir bir sayılacak kadar metruk sıvasız evler. Evlerin ilerisinde kabristan. Kabristanın yanında yağmur sularının oluşturduğu birikintilerde yüzen, yıkanan kaz ve ördek sürüleri.

Bu şehrin her sokağını kahır sarmış, her köşe başında hınç bekler. Sevmek bedel ister bu şehirde. Sen yine gözlerini yollara bırak yârim. Unutma ki, gidenin de kalanın da kaderi bu yollarda okunur.

Rengârenk güvercinler taklalar atarak uçuşurken akşamın karanlığına doğru, bir adam geceyi geçirecek bir han arıyordu. Yolda bir yandan yürüyor bir yandan güvercinlerin uçuşunu seyrediyordu. Sanki gökte değil yüreğinde onlarca güvercin kanat çırpıyordu.

Yanından geçen adama seslendi.

"Esselamû aleykûm!"

"Ve aleyna aleykûm selam!" diye cevap veren kendisi kadar yaşlı adam, hayatında daha önce görmediği bu garip adamı dikkatlice tepeden tırnağa süzdü. "Buyur yabancı, ne istersin?"

"Baha Veled'in oğlu Muhammed Celaleddin'in dergâhına en yakın olan hanı bana tarif eder misin?"

"Buralardan değilsin belli. Verdiğin selama bakılırsa da Müslümansın."

"Elhamdülillah!"

"Kimsin?"

"Bir garip yolcuyum işte. Sen orasını boşver de, de hele han var mı? Varsa ne yandadır?"

Adam içinden "Bir meczup derviş daha düştü dergâha. Bu Celaleddin kim gelirse gelsin topluyor etrafına!" diye düşündü ve eliyle kubbesi görünen camiyi işaret ederek, "İlerideki camiyi görüyor musun?" dedi.

"Evet."

"Hah işte! Onun karşısında Şekerciler Hanı var."

"Allah razı olsun."

"Cümlemizden inşallah!"

Hana doğru yürüdü adam. Sokağın başında bir eşek, küllüğün üzerinde debelenip duruyordu. Meraklı kalabalık, eşeğin haline gülüyordu. Zannettiler ki eşeğin debelenmesi keyiften. Hayvanın acı acı inlemesi hiç birinin kulağına gitmiyordu. Adam kalabalığı yararak küllüğe doğru yürüdü. Sırt üstü bir sağa bir sola yuvarlanıp dört ayağını havaya doğru kaldıran eşeğin sağ ön bacağını kaldırdı. Tırnaklarının arasına keskin bir cam parçası batmıştı.

Debelenmesi de bundandı. Meçhul yolcu eliyle o cam parçasını çıkardı. Şalvarının cebinden bir mendil çıkartıp hayvanın ayağını sardı. Eşek sakinleşmişti. Ön sol ayağından destek alarak doğruldu. Dosdoğru hana doğru gidiyordu meçhul yolcu. Kalabalık meraklı bakışlarını bu sefer ona yöneltmişti. Birbirlerine sordukları sorulardan tek anlam çıkıyordu:

"Kim bu adam ve bizim göremediğimizi nasıl gördü?"

Onlar düşüne dursun yola düşen çoktan hana gelmişti. Elindeki bez torbayı yere koydu. Uzun süren yolculuğunda nihayet menzile ulaşmıştı. Bundan sonrası sadece Celaleddin'i bulmaya kalıyordu. Konya'ya ulaştıran Allah, onu da tez zamanda karşısına çıkarırdı, izni olursa.

Sinan Yağmur - Tamus

ŞEKERCİLER HANI

"Aşk, yandığından yakınmamaktır. Yakınan yakamaz.
Madem yakamıyorsun ne diye sevgiliye talipsin?
Söyle, aşk seni ne yapsın?"

Hana girmezden önce içindeki iştiyak ile Mevlâna'nın dergâhını uzaktan seyre daldı. Seyrettiği, dergâhtan çok başka bir şeydi. Sanki çok başka bir şeydi. Bir dergâh değildi. Hem dergâh dedikleri de neydi ki? Taştan, kerpiçten duvarları olan, üzerinde bir damı bulunan sıradan bir bina değil miydi sonuçta? Tıpkı diğer evler gibi, hanlar, hamamlar gibi, saraylar gibi bir yapıydı en nihayetinde. Kimi barınmak için, kimi arınmak için, kimi yönetmek için ve kimi de sarhoş olmak için yapılmış bir sürü ruhsuz taş yığınından başka neydi ki?

Lakin dergâh öyle değildi. O içinde bir ruhu barındırıyordu. Kırk kat gibi duran duvarlar, içinde öyle değerli bir elması saklıyordu ki Konya bu elmasın değerinin çok azının farkındaydı. Onlara göre o elmasın adı Şeyh Celaleddin'di, Şems'e göre ise Mevlâna.

Bu kırk kat atlastan bohçayı andıran dergâhın her bir taşını düşündü. Elinden gelse Şems de o taşların arasında yer alırdı.

Nefesi aşk kokan adamın barındığı bu yapıda bir taş olmaya hazırdı.

Taşları düşündü.

Acaba dağlardan, tepelerden toplandıkları vakit biliyorlar mıydı, bu dergâhta ömürlerinin bir kısmını geçireceklerini? Bilselerdi, bir cana sahip olsalardı, belki bir taş ustasının onları almaya gelmesinden çokça evvel buraya koşa koşa gelirlerdi. Geldikleri güne bayram derlerdi. Kolay mıydı "Aşk"a mesken olmak?

Taşlara şekil veren ustanın çekici, daha bir özenle yontmaz mıydı köşeleri? O çekiç ki, aletin işleyip, elin övündüğü zamanda o övgüden nasibini almaya uğraşmaz mıydı? Bir elmasa ocak olacak, mesken olacak bu kırk katlı bohçanın her bir ilmeğini özenle düzeltmek için, varını yoğunu vermez miydi? Bir çekiç, deyip geçmeyin sakın. Gürgenden bir sapa geçirilmiş, alelade bir demir parçası değildi sonuçta. Sadece dergâhın taşlarını yontmada da kullanılmamıştır oysa. Birçok binanın taşını yontmuştur ömrü boyunca, lakin dergâh bambaşka.

Dergâh, o sıradan çekicin ustalığına delalet edecekti.

"Acaba?" diye aklından geçirdi. "Acaba şimdi giriversem şu kapıdan içeri ve vakit kaybetmeden o elmasın ışıltısına pervane olsam..."

Tereddütler yığını ile dergâhın önündeki ladin ağacına kadar geldi. Bir koku yayıldı içine, ıhlamur kokusu.

"Zemheride ıhlamur ağacı ne gezecek ki?" diye düşündü. Hava buz kesmişti. Kar lapa lapa yağmaya başladı. "Gitmeliyim." diye düşündü.

Hanın tahta kapısının önünde bekledi bir süre. Yavaşça kapıya dokundu. Bu kapının eşiğinden geçtiğinde, bir gün avlusunda neler yaşanacağını bilmiyordu. Belki de biliyordu.

Kimse bilemez, ancak arif olanlar anlar!

Akşam ezanları okunurken handaydı. Hanın girişindeki büyük odada hancı ve handa kalanlardan birkaçı tandır ocağının başında sohbet ediyordu. İçeriye giren garip, garip olduğu kadar insana korku salan yabancıyı süzdüler.

Başındaki serpuşa baktılar ilkin. Dikkat çekmeyecek gibi değildi. Üzerindeki Arapça yazılardan Müslüman olduğu anlaşılmaktaydı. Üzerindeki siyah, kıldan örme gibi görünen feracesi ise eskimeye yüz tutmuştu. Her halden ziyade gözlerine bakanın içini bir ürperti kaplıyor, tüyleri diken diken ediyordu.

"Kimsin yolcu? Ne istersin?" diye soran hancıya,

"Kalacak bir yer arıyorum." diye cevap verdi. "Boşta bir odan var mı?"

"Var. Mevsim kış, gelen giden yok. Nasıl bir oda istersin."

"En pahalısını."

Hancı şaşırmıştı. Bu kılıkta bir adamın, akşamın bir vakti gelip, en pahalı odayı istemesine bir anlam verememişti. Kafasını kaldırdı hanın ikinci katındaki odalardan birine bakarak:

"Yukarı kattaki camiye bakan oda zengin tüccarların kaldığı odadır. İki kişiliktir," dedi hancı. "Yalnız mısın?"

"Evet yalnızım. Tek kalacağım."

"Amenna." dedi bu kez hancı. Ukala bir tavırla, "Lakin diğer döşeğin de parasını alırım."

"Ziyanı yok, tamam. Yalnız odamın kapısına zincir ve sağlam bir kilit istiyorum. Gideceğim güne kadar temizlik için olsa bile odaya kimse girmeyecek. Ben dışarı çıktığımda anahtar bende kalacak."

"Atın yahut katırın var mı?"

"Yok, neden sordun?"

"En pahalı odayı isteyen bir adamın hayvanı olmaz mı hiç? Yaya mı gezersin?"

"Bu seni hiç alakadar etmez hancı! Sen dediklerimi aklında tut yeter!"

"Kaç gün kalacaksın?"

"Orası belli değil."

"Yedi günün parasını peşin alırım. Beşinci gün gelirim, kalmaya devam edecek olursan bir sonraki yedi günün parasını isterim."

"Mesele değil. Dediğin gibi olsun."

"Hani ben başından söyleyeyim de sonradan niye böyle oldu deme diye..." derken Şems, elini kaldırıp Hancı'nın sözünü kesti.

"Lafı uzatacak mısın, yoksa bana kalacağım odayı gösterecek misin?"

Bu garip adamın tavrından ürken hancı,

"Takip et o vakit." diyerek hanın taş merdivenlerine doğru yürüdü.

Kimse, ama hiç kimse bu yabancıya "Sen kimsin?", "Nereden gelirsin?", "Ne iş yaparsın?" diye soramıyordu. Hancı önde yabancı peşinde yukarıdaki büyük odaya doğru çıktılar. Yabancı, hancının şüpheci ve meraklı bakışları arasında kapıyı yavaşça iterek içeriye girdi.

Ertesi gün sabah namazını kılmak için handaki odasından ayrıldı. Hanın Sille taşıyla döşenmiş avlusuna indi. Ortalıkta kimsecikler yoktu. Ağır adımlarla avlunun ortasına ilerledi. Avlunun ortasına geldiğinde birden durdu. Yüzüne poyrazın soğuğu vuruyordu. Bakışları avlunun zeminine kaydı. Yavaşça eğilip, dizinin üzerine çöktü. Bel kuşağındaki keseyi yokladı. Bir süre öyle bek-

ledi. Sonra bir elini taş zeminin üzerine koydu. Taşı hissetti. Taşı meydana getiren her bir toz zerresinin ağırlığını hissetti. Aklından geçenleri kendinden başka kimse bilmiyordu.

Ah o taşlar bilselerdi,

Ah o taşlar anlasalardı!

O dağlardan, tepelerden buraya gelmemek için var güçleriyle direnmezler miydi? Bir şahadete tanık olacaklarından bihaberlerdi. Lakin haberleri olsaydı eğer dile gelip,

"Kurban olayım. Bize bu acıyı reva görmeyin." diye inlemezler miydi? O taşı yontan çekici tutan elin sahibi, bu tarifsiz acıyı bilseydi, o taşın üzerine ter yerine gözyaşı akıtmaz mıydı?

Gözünden bir damla yaş süzüldü. Bir damla gözyaşı yılların çizdiği kırışıklığı takip ederek yanaktan sakalına doğru süzülüyor, oradan da taşların üzerine düşüyordu.

Heyhat!

Bir damla yaşın süzüldüğü yere, zamanı gelecek oluk oluk kanı akacak, kanlı başı gövdesinden ayrılıp, bu taşların üzerine düşecekti. Lakin kim, ne bilecekti?

Taşların bile yazgısı vardı şu dünyada. Biri kırk kat ipek bohça olmuş, bir elmasa mesken olurken; diğeri kanlı bir şahadetin en yakın şahidi olacaktı.

"Bir şey mi düşürdün? Onu mu ararsın?" diyen hancının sesini duyunca ayağa kalktı. Hancıya cevap vermeden handan ayrıldı.

İplikçi Camii'ne geldiğinde Şems, mihrabın sağ yanındaki sütunun yanına oturdu. Sünneti kıldıktan sonra Kur'an okumaya başladı. Az sonra bir coşku ve hürmet eşliğinde Mevlâna, Hüsameddin Çelebi ve dervişlerle beraber camiye girdi. Mevlâna alışılageldik adet üzere farzdan önce kısa bir sohbet yapardı. Mihraba

yaklaşan Mevlâna kendisinden daha önce görülmeyen bir endişe ile etrafa bakınıyordu. Bir koku sindi genzine. Daha önce aldığı ancak anlam veremediği, bilinmedik bir koku. Taş duvardaki buhurdanlıktan mı diye, cam şişeyi yokladı, kokladı. Lakin kokunun kaynağı bu değildi. Öyleyse bu koku nereden geliyordu?

Misk kokusu, amber tütsüsü...

Ardıç işlemeli kürsüye bağdaş kurup hamdele ve salvale ile sohbete başladı. Şems oturduğu yerden, görünmemeye itina göstererek ince, naif bakışlarla Mevlâna'yı süzüyordu.

Hayret makamında su misali sohbet eden Mevlâna, hayranlıkla onu seyreden Şems...

Mum ışığından daha parlak yüzlü olan Mevlâna'yı bir müddet seyrettikten sonra başını öne eğdi. Bir süre gözlerini kapadı:

"O." diye iç geçirdi.

Sonra başını Mevlâna'nın yüzüne doğru kaldırdı. Çehresi ne kadar aydınlıktı. Benzi gül rengi, sakalına tek tük kırlar düşmüştü. Gözleri ne kadar sıcak ve derin, adeta masmavi bir ayna...

"Benim gerçeğim sensin!" diye fısıldadı, "Beni bir tek sen anlarsın. Sen, beni tam anlarsın. Tamamlamaya geldim seni. Beni anla, beni oku. Sesim sana ulaşsın, sessizliğin beni bulsun. Gör beni, bil ve sev!"

Kamet okundu. Mevlâna imamete durdu. Kıraat, rükû, secde ve selam... Şems'in içinde bir huzur ırmağı akıyordu.

"Çok uzun zaman var ki, bir imamın arkasında böyle tatlı namaz kılmamıştım." diyerek camiden çıktı. Kimse onu fark etmedi, Mevlâna bile.

Şekerciler hanındaki ikinci gününde Şems, odasının penceresinden dışarıda yağan kara bakıyordu. Hanın dış avlusunda atlarını yemleyen iki müşteri Şems için tahminler yürütüyordu.

"Dünkü yabancı bence bir eşkıya."

"Nereden anladın?"

"Çünkü ancak bir eşkıya hem zengin olur hem kaba. Hem ketum olur hem kibirli. Bütün bunlar bu adamda toplanmış."

"Sanmam. Pahalı odada kalıyor diye adamı eşkıya ilan ettin. Eşkıya olan şehrin tam ortasındaki bir handa kalmaz ki. Bu adamın ketum davrandığına ben de katılıyorum. Bence gizlediği çok değerli bir eşya var. Ağzını arayıp ne saklıyorsa öğrenelim, çalmaya değerse çalar kaçarız."

"Hem ketum diyoruz hem de ondan laf almaya çalışıyoruz, olacak şey mi bu?"

"Canım, adama hayatını anlat demeyeceğiz ki. Konya'da ne işi var öğrenelim, bu bize yeter."

Yüzü merdivenlere dönük olan kalın kaşlı, simsiyah sakallı adam Şems'in merdivenlerden indiğini gördü.

"Sessiz ol. Konuyu kapatalım, zira bizimki geliyor."

Avlunun dış kapısına doğru yürüyen adam Şems'in önünü keserek,

"Ben sizi bir yerden tanıyorum. Siz ipek tüccarısınız değil mi?"

Şems cevap vermedi. Fakat karşısındaki bu meraklı adam sormaya devam edecek gibi görünüyordu. Öyle de oldu.

"Yok yok! Zahirecisiniz ve sizi Bağdat'tan hatırlıyorum."

Yine cevap vermedi. Anlaşılan bu ahret sualleri devam edecekti.

"Hımm..." dedi adam umutsuzca. Belli ki bu tuhaf adamın pek konuşmaya niyeti yoktu. Bu kez ısrarcı bir biçimde, "Anlaşıldı

konuşmaya niyetiniz yok, ama müsaade edin nereye gidiyorsanız size eşlik edeyim."

Şems gece karası gözleriyle adamın gözlerinin içine baktığında adam başından aşağı kaynar su dökülmüş gibi hisseti. Ne bir şey daha söyleyebildi ne bir adım atabildi. Olduğu yerde durdu kaldı.

Şems dış kapıyı kapayıp Bedesten'e doğru yürüdü. Bedesten'de kuş satan bir dükkâna girdi. Dükkânda kafesler içerisinde kimi sütbeyaz, kimi paçalı, kimi Arap, kimi tallaki cinsinden çeşit çeşit güvercinlere baktı. Dükkân sahibine,

"Kafeslerde kaç güvercin var?" diye sordu.

"Otuz yedi tane."

"Hepsini satın alsam kaç altın istersin?"

"Ne yapacaksın ki hepsini?"

"Sana ne be adam. Sen satıcı değil misin?"

"Öyle de..."

"Ben de müşteri değil miyim?"

"Amenna."

"Eh o zaman ne demeye benden hesap sorarsın? Çıkar hesabını çabucak."

"Tamam, yahu mesele yok. Merak ettim, hepsi bu."

"Etme. Merak falan etme. Diyeceğini de hele tez vakit!"

"Hepsine on altın ver yeter. Ama kafesleri satmam."

"Kafeslerin senin olsun. Onları isteyen yok. Kafeslerin hepsini dışarı çıkar ve üst üste koy."

Kuşçu Şems'in dediği gibi kafeslerin hepsini tek tek dükkânın önünde üst üste sıraladı. Şems adamın avucuna tek tek sayarak on altın bıraktı. Sonra tek tek bütün kafeslerin kapısını açıp avucuna aldığı güvercinleri havaya doğru attı. Güvercinler yağan kar tanelerini öper gibi göğe doğru yükseldi. Kuşçu gördükleri karşısında şaşırdı,

"Be adam sen deli misin? Bu nadide güvercinleri bunun için mi satın aldın?" diyecek oldu ama Şems,

"Sen işine bak. Altınları avucuna, güvercinleri de özgürlüğe bıraktım. Şimdi şu bir altını da al. Bana bir çinik buğday ver." dedi.

Kuşçunun yan komşusu olan hasırcı sandı ki parasını harcamasını bilmeyen bir yabancı gelmiş şehre, akli dengesi olmayan. "Şu adama bari bir şeyler satayım da nafakamı alayım." diye düşünüp Şems'in yanına sokuldu:

"Güvercinler gökyüzünde süzüle süzüle ne güzel de uçuyorlar değil mi?"

"..."

"Zavallılar özgürlüğe ne kadar hasret kalmışlar. Büyük bir sevap kazandın. Bir sevap daha kazanmak ister misin?"

"..."

Hasırcı sırıtarak:

"Az önce kuşçu ile konuşmana şahit olmasam dilsiz sanırdım seni, ama değilsin. Neden dediklerime cevap vermiyorsun?"

"Be adam git işine."

Hasırcı bir şeyler satabilme ümidiyle, "Şu sepetin kulplarının sağlamlığını görüyor musun? Bir de şu alt kısmına bak. Bütün şehri gezsen benim sepetlerimin bir benzerini bulamazsın. Şuna bir bak, bir insanı bile taşıyabilir. Otur içine istersen gökyüzüne

çık!" diye ortaya atılmıştı ki Şems:

"Benim göklere çıkmak için sepete ihtiyacım yok." dedi ve yürüdü.

Hasırcı, onun ardından bakarken bir yandan da bağırıyordu:

"Güvercinlere altınları saçarken iyiydi, belli ki zenginsin. Madem göğe çıkabiliyorsun, yerde ne işin var be adam. Konya'da ne işin var?

Şems hiç kimsenin işitemediği bir ses tonu ile kendi kendine mırıldanıyordu:

"Konya'da ne işim mi var? Aptallar! Gözünüzün önünde Mevlâna gibi bir elmas var ve siz hala hasırla, kilimle uğraşıyorsunuz."

Şems sırtında buğday torbası ile hana döndü. Dosdoğru hanın damına çıktı. Bir tenekenin içinde ateş yaktı. Yanan ateşin içine safran serpti. Duman ile karışık safran kokusu neredeyse şehrin bütün güvercinlerini hanın damına toplamıştı. Çünkü güvercinler safran kokusuna gelirdi. Yağan kar ile yiyecek sıkıntısı çeken güvercinlere Şems avuç avuç buğday serpti.

Güvercinler nazlı nazlı semada kanat çırparken, Şems'in gözlerinden düşen birkaç damla yaş yanağından kırlaşan sakalına süzülüyordu.

Şems'in güvercinlere düşkünlüğünün, özellikle kafeste tutulan güvercinleri satın aldıktan sonra salmasının özel bir nedeni vardı:

Hz. Peygamber Efendimizin kızı Zeynep...

Peygamber efendimizin Müslüman olmayan damadı Ebu'l As b. Rebi, Bedir savaşında esir düşen Mekke esirlerinin içindeydi. Zeynep, yıllar önce annesi Hatice'nin kendisine armağan ettiği "Güvercin Gerdanlığı" denilen ziynetini boynundan çıkarıp

kocasının fidyesi olarak Medine'ye göndermişti. Efendimiz bu gerdanlığı görünce çok duygulandı ve gerdanlığı almadan, Ebu'l As'ı bedelsiz olarak serbest bıraktı.

Buna karşılık kızı Zeynep'i Medine'ye göndermesini Ebu'l As'tan istemişti. Ebu'l As da bu isteği kabul ederek Mekke'ye dönmüştü.

İslâm ordusu Bedir Savaşı'ndan muzaffer bir şekilde dönerken, Efendimiz kızı Rukiye'nin vefat haberi ile yıkıldı. Kızının vefatına çok üzülmüş, uzun süredir göremediği diğer kızı Zeynep'i Medine'ye getirterek, Rukiye'nin acısını onunla dindirmek istemişti.

Medine'ye, babasının yanına gitmek üzere hazırlıklarını tamamlayan Zeynep, kayınbiraderi Kinane ile birlikte yola çıktı. Kinane, Zeynep'i Mekke sınırına kadar götürecek, burada kendilerini bekleyen sahabeye onu teslim edip geri dönecekti.

Hebbar b. Esved bu haberi alır almaz arkadaşlarıyla birlikte harekete geçti. Tuva denilen mevkide Zeynep'e yetişti. Zeynep, devesinin üzerindeydi. Hebbar mızrağı ona doğru attı, Zeynep devesinden düştü. Başı kayaya çarpmıştı. O sırada hamile olan Zeynep çocuğunu kaybetmiş, vücudu kanlar içinde kalmıştı. Hebbar'ın amacı Zeynep'i öldürmekti. Ancak, Zeynep'in kayınbiraderi buna fırsat vermedi.

Mekke'den ancak birkaç gün sonra büyük zorluklarla ayrılabilen Zeynep, Medine'ye babasına kavuştuysa da bir daha tam olarak sağlığına kavuşamadı. Yaraları yıllar boyunca bir türlü iyileşemeyen Zeynep, nihayet hicretin sekizinci yılının başında vefat etti.

Peygamberimiz 'Güvercinim' diye sevdiği Zeynep'in ardından günlerce ağladı. Beyaz güvercini bir daha dönmeyecekti. Ne vakit gökte bir beyaz güvercinin uçtuğunu görse,

"Benim Zeynep'im, beni seyrediyor." derdi.

Şems çocukken bu hadiseyi hocasından dinlediğinde gözleri buğulandı. Dersten çıktığında bir duvarın dibinde dakikalarca ağladı. O günden sonra güvercinlere karşı ayrı bir muhabbet besledi. Şems için her güvercin bir Zeynep'ti. Her Zeynep, bir beyaz güvercindi. Ah derdi. Peygamberimin mutluluk tadı ah Zeynep. Ah anacığımın ismi Zeynep ah.

Avucundaki buğdayları serperken kendi kendine "Ne damında güvercin besleyecek ne de bir kâse çorbaya birlikte kaşık sallayabileceğim bir ailem, bir evim olmadı. Ama birçok insanın mutsuz olduğu bu namert dünyada, birkaç kuşun mutluluğunun çok değerli olduğuna her zaman inandım." dedi.

Hancı ve handaki müşteriler gördükleri manzara karşısında hayrete düştüler. Şems hana geleli iki gün olmasına rağmen hana iki seneye yetecek dedikodu çıkmıştı.

O akşam hanın müşterileri yemek için bir araya toplandıklarında, henüz ismini dahi bilmedikleri bu gizemli adamı ve tuhaf hallerini konuşuyorlardı. Oysa Şems şaşırtmaların başındaydı. Şems bu! Onu görmek, onu çözmek değildi. Onu konuşmak, onu yaşamak da değildi. Adı üstünde Şems bu! Sarsar, yakar, aydınlatır. Kimisini güneş çarpar aklını kaybeder, kimisini yakar güneş gülüşünü kaybeder. Kimisi de güneşte aradığını bulur, aydınlanır, beklediğini alır, nurlanır. Hepsi de nasip işi neylersin.

Handakiler Şems'in hakkında hüküm yürüte dursunlar.

Şems vakar ve şecaatle yemek yenilen büyük salona geldi. Herkesin bakışları ona kilitlendi.

"Afiyet, selamet olsun." diyerek selam verdi. Yüklüğün önünde dizili olan su testilerini tek tek yokladı. İçlerinden ağzına kadar dolu olanı eline aldı. Ocağın üzerindeki kazanın içine testideki suyu boşalttı. Hancıya doğru dönerek:

"Bu testinin kapağı nerede?"

Hancı yüklüğün kapısını açıp bir leğenin içerisinden aldığı kapağı Şems'e doğru uzattı. Şems hancıya,

"Sabah ezanından bir saat önce odama bir tabak tirit, bir tas çorba, tandır ekmeği ve gül reçeli getir. Kapının önüne koy ve kapımı üç kez vurup git." diyerek elinde testi odasına çıktı.

Oradakilerden biri yanındaki arkadaşına,

"Bak işte, ben sana demedim mi bu adam bir şey saklıyor diye? Bir hazinesi var. Testinin içindeki suyu kazana döktü ve boş testiyi alıp gitti. Demek ki o testiye saklayacağı bir şeyler var. Bu adam kesin ya defineci ya da kuyumcu."

"İşkembe çorbasını çok içtiğinden, işkembeikübradan atıyorsun. Yahu adamın elbisesine baksana, dilenci kılığında. Onu görenin sadaka veresi gelir. Ama bir taraftan da hanın en pahalı odasında kalıyor. Bence bu adam zengin değil, dengesizin teki."

İki adamın sohbetine sofrada bulunan bir başka müşteri katıldı,

"Arkadaşın kesinlikle haklı. Bu yabancı zır delinin teki. Bu gün yaptıklarını duymadınız mı? Kuşçu dükkânında ve hanın damında yaptıklarını duymayan kalmadı. Yaptıkları hiç akıllı işi mi?"

"Vallahi siz ne derseniz deyin nasıl düşünürseniz düşünün, adım gibi eminim ki bu adam bir hazine saklıyor. Size o kadarını söyleyeyim."

"Saklıyorsa saklıyor, bize ne? Bugün sana baktığında çarpılmış gibiydin. Rengin benzin attı. En iyisi bu adamdan uzak duralım. Zaten iki gün sonra kervandan malımız gelecek. Alıp mallarımızı memleketimize döneceğiz."

Diğerleri ne derse desin, içi hırsla dolu züccaciyeci, ne yapıp ne edip o testinin içindekini almaya niyetliydi.

Şems, hasırın üzerinde saatlerce namaz kıldı. Kur'an okudu.

Tekrar namaz kıldı. Tefekkür etti. Zikrullah okudu. Vuruldu kapı üç kez. Şems kalktı kapının önüne bırakılan tepsiyi içeriye aldı. Avuç içine sığacak kadar kuru tandır ekmeğini yedi ve bir tas çorbayı içti. Gül reçeli ve tiride dokunmadı bile. Zaten de dokunmayacaktı. Böylece sahurunu yaptı ve üç günlük visal orucuna niyetlendi. Ezanla birlikte bir elinde reçel tabağı diğerinde tirit ince minareli mescide doğru yöneldi. Yolda giderken kerpiç bir duvarın kuytusuna sığınmış köpeği gördü. Köpeğin önüne tirit tabağını koydu. İnce Minareli mescide girdi ve elindeki reçel tabağını mihrabın sol tarafına bıraktı. Müezzin Şems'e baktı. Mescitte müezzin ve Şems'ten başka kimse yoktu. Cemaat henüz gelmemişti. Müezzin bir Şems'e bir de tabağa baktı,

"Burası mescit be adam. Matbah değil. Reçelin burada ne işi var?"

"Gül reçeli senin için evlat. Ezanı Muhammedî'yi okuyorsun ama nefesin gül kokmuyor. Acı kenevir kokuyor."

Müezzin Şems'in bu sözünden neyi kast ettiğini çok iyi anladı, utandı. Çünkü her sabah ezan okumadan önce kenevir çiğnerdi ve ağzı acı acı kenevir kokardı. Onun kenevir çiğnediğini kimse bilmiyordu. Kendi kendine düşündü:

"İyi de, bu adam benim kenevir çiğnediğimi nereden biliyor?" diye aklından geçirdi.

O günden sonra artık her gün Şems Mevlâna'yı uzaktan takip etmeye başladı. Mevlâna nereye gidiyor, hangi dükkâna uğruyorsa varlığını fark ettirmeden onu bir gölge gibi takip ediyordu. Her seferinde,

"Acaba beni bekleyen doğru kişi mi?" diye aklından geçirmekteydi.

Mevlâna ile birkaç derviş, öğleden önce dergâhın kapısından çıkarken, Şems de dergâhın karşısındaki aktarın önünde bekliyordu. Mevlâna ve yanındakiler kuyumcular çarşısına doğru hareket

etti. Şems de onların peşi sıra yola koyuldu. Sokakta çocuklar kartopu oynuyorlardı. Mevlâna yere eğildi, bir kartopu yaptı ve çocuklara doğru attı. Kartopu çocuklardan bir tanesinin omzuna çarptı. Çocuk geriye doğru dönüp kartopu atanın Mevlâna olduğunu gördüğünde ona doğru gülümseyerek koşmaya başladı. Mevlâna yere çöktü, kollarını açtı, çocuk Mevlâna'nın kucağına atladı. Birbirlerine sarıldılar. Mevlâna, çocuğun başını okşayarak yanağını öptü. Diğer çocuklar da yanlarına gelerek,

"Nur yüzlü amca bizimle kartopu oynar mısın?"

"Hay hay! Neden olmasın? Lakin ben size göre yaşlıyım. Dervişlerim de bana yardım etse olur mu?" dedi ve göz ucuyla dervişlerine bakarak oyuna iştirak etmelerini istedi.

Mevlâna çocuklarla oynarken Şems de onu izliyordu. Bu durum Şems'in hoşuna gitmişti.

"Ne kadar da sevecen ve alçak gönüllü bir adam." diye düşündü.

Şems, Mevlâna'nın çocuklarla çocuk gibi oyun oynamasını seyrederken seneler öncesine gitti. Bir zamanlar hayran kaldığı Nişabur'daki çocuğu hatırladı.

Bir mürşit arıyordu ki ona mürit olsun. Bir mürit arıyordu ki onu mürşit bilsin. Bir hoca arıyordu gönlüne talip olsun. Bir talip arıyordu arayışına hoca olsun.

Âlimler sultanı Baha Veled'in ününü ve onun Nişabur'a gelip konakladığını duymuştu. Baha Veled'in Ferîdüddîni Attâr'ın misafiri olduğunu öğrenmişti. Bir an önce Âlimler Sultanının yanına varıp onunla konuşmak aklından geçti. Fakat bu düşüncesinden hemen vazgeçti. Bir âlimin karşısına çıkmak, bu zamanda öyle kolay bir iş değildi. Hem karşısına çıktığında ne diyecekti ki? Bir bakıma daha yolun başında sayılırdı ve konuşmayı arzuladığı insan, ilim denizinde koskoca bir kadırgaydı. O ise ilim denizinde şimdilik bir avuç sudan başka bir şey değildi. Hamdı Şems daha,

olgunlaşması, pişmesi ve dahi yanması yine bu topraklara düşen nurdan nasibini aldığında gerçekleşecekti.

"Yok yok olmaz!" diye söylendi. "Bir fırsatını yakalamam lazım. Uygun bir vakit mutlaka doğacaktır."

Dervişlerin fıtratında sabır olmazsa, irşadın bir kıymeti yoktur. Sabretmeliydi.

Onun karşısına çıkıp cevabını aradığı soruyu sormak için fırsat kolladı.

İki yanında minareye benzer sütunlar olan medresenin, çepeçevre ayetlerle bezeli kapısının karşısına denk gelen, devasa kayın ağacının altına oturdu. Hava sıcak sayılırdı. Kayın ağacının altındaki serinlik, insanın içine ilmek ilmek ferahlık işliyordu sanki. Lakin Şems'in yüreğindeki yangını söndürmenin yolu asla bu ağacın gölgesi değildi. Öğle vaktini az biraz geçiyordu.

"Namazdan sonra çıkarlar herhalde." diye düşündü.

Gözünü kapıdan ayırmıyor, kapının her açılışında yerinden fırlayacakmış gibi toparlanıyor, fakat çıkanların arasında Baha Veled'in olmadığını görünce yeniden oturuyordu. Medrese kapısının her hareketiyle kalbi yerinden çıkacakmış gibi çarpıyor, lakin bu heyecanı fazla uzun sürmüyordu.

"Ya Sabır!" diye iç geçirdi. Beklemekten başka çaresi yoktu.

İkindi vaktinden sonra büyük ceviz kapının açıldığını gördü. Namazını kayın ağacının gölgesinde kılmıştı. Baha Veled önde, Attâr arkasındaydı. Daha arkalarında ise küçük bir çocuk ilerliyordu. Çocuk ne bir adım fazla atıyor ne bir adım eksik yürüyordu. Sanki bir gölge gibi hareket ediyordu. Küçük çocuktaki ağır başlılığa dikkat kesildi. Ellerini önünde birleştirmiş, başı önünde, etrafına bakmıyor ama sanki etrafta neler olup bittiğinden haberdarmış gibi duruyordu.

Ayağını tamı tamına Baha Veled'in bastığı yere denk getiri-

yordu. Şems, Baha Veled'in peşi sıra önünü kesmek için adımlarını hızlandırdığında yerdeki ayak izini fark etti. Daha önce böyle bir şeye tanık olduğunu hatırlamıyordu.

"Çocuğun küçük ayak izi, babasının büyük ayak izini içine almış." dedi. Hakikaten de çocuk, Baha Veled'in bastığı yerde kalan ayak izinin üzerine bastığında, Baha Veled'in ayak izi kayboluyor, sanki çocuğun izleri, Âlimler Sultan'ının izlerini siliyordu.

"Ya Rabbi!" diye bağırmamak için zor tuttu kendini Şems.

Anladı ki bu çocuk sırtındaki bir damla içerisinde koskoca bir okyanusu taşıyor. Ve yine anladı ki aradığı Baha Veled değil bu on iki yaşındaki çocuktu.

Kalabalıktaki bir dervişin yanına sokuldu.

"Selamünaleyküm."

"Aleykümselâm."

"Sultan'ül Ulema'nın dersi epey bir vakit sürdü anlaşılan."

"Böylesine büyük bir âlimin dersi, bir ömür sürse de azdır." dedi derviş. "Bize koskoca ilim deryasından bir avuç bahşetti, şükürler olsun."

"Keşke ben de o derse iştirak edebilseydim."

Şems böyle iç geçirince derviş,

"Kimsin, kimlerdensin ey can?" diye sordu.

"Allah'ın kulu olma hevesinde biriyim işte. Adım adım ilmi aramaktır maksadım."

"Bulabiliyor musun peki?"

"İlmi bulmak için, etrafına bakmak yeterli ey can." diye cevapladı dervişi. Belli ki Baha Veled'in dersine iştirak edince

kendini de âlim sanmaktaydı. Koskoca bir ummandan içtiği bir yudum suyla "Bildim." bilmekteydi. Sanki bir dersine daha katılsa "Oldum!" diyecekti.

Şems asıl soracağı soruyu sona saklamıştı. Bu dervişle sohbet etmek maksadından hayli uzaktı. Arkalarında peşi sıra yürüyen çocuğu eli ile göstererek,

"Kimdir bu çocuk?" diye sordu.

"Ne yapacaksın ki çocuğun kim olduğunu?"

"Sen hele söyle bakalım!"

"Baha Veled hazretlerinin oğludur. İsmi Muhammed Celaleddin!"

Asıl öğrenmesi gerekeni öğrenmişti. Daha fazla konuşmadan ayrıldı dervişin yanından.

Sabır, sıcak bir Nişabur gününde, iki namaz vakti arasında, devasa bir kayın ağacının gölgesinde bir âlimi beklemek değilmiş meğer. İki vakit arası demek ki çok kısaymış. Göz açıp kapayana kadar geçecek kadarmış hâlbuki.

Şimdi sabretmesi gereken koca bir ömürmüş. Şems bu zamanı şimdi anlamıştı işte. Bir fidanın büyüyüp, koskoca bir ağaç olduktan sonra meyve vermesini beklemek kadar bir zamanmış. Böyle bir ummana ulaşmak için bir ömrü vakfetmekmiş sabır.

Yanan güneşin altında uzaklaşan kafileye baktı bir süre. Gözleri kalabalığın arasındaki çocuğun üzerindeydi. Bir kum tanesi inciye dönüşecekti sabırla.

"Seni ilk gördüğümde sen damla, ben ateştim. Sana baktığımda kendi kendime,

Âleme ha şimdi gelmiş ol ha önceden. Sonunda bir yolcusun sen. Postunu düreceksin bir gün. Sana da tuhaf gelmiyor mu bu

gidiş? Bak kimse kalmıyor. Gelen gidiyor, giden kalıyor. Hiç düşünmüyor musun, bu nasıl düzendir?" dedim.

Uzun bir süre ardından baktı. Kalbi duracak gibiydi. Dili susuyor ama gönlü bir türlü yatışmak bilmiyordu. Sonra yine kendi kendine söylenmeye devam etti.

"Kuşkusuz bir gün yolum düşecek izine. İşte şimdiki gibi, belki şu andan meczupça cismim dizine yıkılacak. Sarığım başımdan, kalemim elimden düşecek. İşte o an saçının zincirlerine vurulacağım. Bekle beni Muhammed Celaleddin, yolcun olarak geleceğim! Büyümeni bekleyeceğim ve seni yakmak için bulacağım. Aradığım sensin." diye söylendi.

Öğle ezanı okunurken Mevlâna, çocuklardan müsaade alarak camiye doğru yürüdü. Namazdan sonra Mevlâna, çarşıdaki esnafları ziyaret etti. Onların hal ve hatırlarını sordu. İkramlarını kabul etti. Şems,

"Ne kadar halktan biri... İnsanları hoşnut etmeyi biliyor." diye düşündü.

Ertesi gün ve ondan sonraki günlerde de Şems Mevlâna'yı takip etmeyi sürdürdü. Her takip edişinde Mevlâna onun içinde büyüdü.

"Ne kadar güzel bir insan, yüzü gibi yüreği de güzel. Mütevazı, tam bir Hak eri. Hiç şımarmamış. Üstelik meşhur bir babanın oğlu olmasına rağmen... Dergâhına her geleni kabul edip hiç kimseyi geri çevirmiyor. Halkın derdi ile ilgileniyor. İnsanları meslek, millet, mevki, yaş, cinsiyet ve inanç terazisinde tartmıyor. Saygılı ve saygın bir adam. Çocuk ile çocuk, âlim ile âlim, garibân ile garibân oluyor. Yıllar önce çocukluğunu gördüğüm Celaleddin ne kadar da büyümüş. Eğer soracağım soruya da doğru cevabı verir ise; bekleyen aradığına erdi demektir. "Artık sana soruyu sorma vakti gelip çattı Celaleddin. Yarını bekle. Yarını!"

Şems gün boyu hana hiç uğramamıştı. Şems'in odasında

hazine sakladığını düşünen adam arkadaşıyla birlikte yukarı kata çıktı. Arkadaşının merdivenin başında durup etrafı gözetlemesini istedi. Zinciri ve kilidin halkasını kırdı. Odaya girdiğinde gözlerine inanamadı. Odada sadece ve sadece küçük bir hasır vardı.

"Pahalı oda böyle mi olur?" dedi kendi kendine. Tahtalar gıcırdamasın diye yavaş yavaş yürüdü. Yüklüğün kapağını açtı ve köşedeki testiyi gördü. Bal mumu ile yapıştırılmış kapağı açamayınca öfkeden testiyi duvara çaldı. Darmadağın oldu testi. Kırılan testinin sesini işiten arkadaşı odaya koştu. Yerde testinin kırılan parçaları ve küçük kâğıdı gördü. Her ikisi de bu kâğıdın bir define haritası olduğunu düşünerek dört elle kâğıda sarıldılar. Muska şeklinde katlanmış kâğıdı heyecanla açtılar. Kâğıttaki yazıyı okuyunca afallayarak birbirlerinin suratlarına baktılar.

"Ah sizi ahmaklar! Bir gün siz de kırdığınız bu testi gibi toprak olacaksınız."

Bir gün Mevlâna, annesinin Karaman'daki mezarını ziyaret etmek için yola çıkmıştı. Şems de o nereye giderse gitsin ardı sıra gidecektir. Mevlâna'nın yolu at pazarından geçer. Usta seyislerin özenle tımar ettikleri, pudralayıp terlerini aldıkları asil Arap atlarını seyre dalar. Şems de Mevlâna'yı seyre dalar.

Atların gözlerinde, taşıdıkları onca yükün birikmiş bitkinliğini ve gelecekte kendilerini bekleyen yorgun günlerin endişesini görüyordu. Gübre ve tezek kokusu genzine işliyordu. O esnada aniden bir karmaşa, gürültü duyuldu. Sesin geldiği yöne çevirdi bakışlarını. Rum bir delikanlının falakaya yatırılmasını seyretmeye gelen halk ve elleri bağlı delikanlıyı getiren askerler... Mevlâna, askerlerin olduğu yöne doğru ilerledi. "Bu gencin suçu nedir?" diye sordu. Askerler, ilim ve erdemde namı ufukları sarmış ve uygar dünyanın en namlı bilginlerini Konya'ya celbetmiş bu insanı anında tanımışlardı. Komutanları öne çıktı ve "Efendim, bu genç Rum'dur ve saraydaki mescidin duvarını hayvan dışkısı ile boyamaya çalışırken yakalanmıştır. Sultanımız, onun meydanda falakaya yatırılmasını emretti." dedi.

Mevlâna atından indi. Korkudan yüzü bembeyaz olmuş gencin yüzüne baktı. Gencin iri ve kemikli parmakları soğuktan donmuş gibiydi. Her biri uzun, kıvrım kıvrım bir solucanı andıran parmaklarını avucunun içine aldı ve ısıtmaya çalıştı. Sonra hırkasını çıkarıp soğuktan tir tir titreyen gence giydirdi. Bu hareket, aynı zamanda Rum gencin bundan böyle onun koruması altında olduğu anlamına geliyordu. Yani artık ne sultan ne emir ne vezir ne de başka biri, bu koruma kalkanını görmezden gelebilirdi.

Komutan anında, durumu sultana haber verdi. Cevap açık ve kesindi: "Mahkûmu serbest bırakın. O bundan böyle kadılar kadımız Mevlâna'ya aittir. Mevlâna'nın sefil bir Rum'a şefaatçi olmasının ne önemi var. Onun şefaati, benim nezdimde bütün bir şehir ahalisi için dahi geçerlidir."

Muhafızlar, anında sultanın fermanına uydular. Gencin zincirlerini çözdüler ve büyük bir saygıyla Mevlâna'nın beraberindeki dervişlerine teslim ettiler.

Rum delikanlı, soğukta saatlerce falakaya yatırılma cezasından kurtulmanın sevinciyle Mevlâna'nın ayaklarına kapandı. Çizmesine bulaşmış çamurları öptü.

Kurtarıcısı eğildi ve kalkması için elinden tutarak,

"Adın ne senin?" diye sordu.

"İfaktüs."

"Bundan sonra senin adın İbrahim olsun."

Şems ise biraz uzakta bütün bu olup bitenleri seyrediyordu. Mevlâna'ya hayranlığı daha da arttı.

Sinan Yayınları - Samus

KİM BÜYÜK?

"Ben aynayım, aynayım.
Gevezelik eden, söz söyleyip duran kişi değilim.
Ben sustuğum için siz benim gönül feryadımı duyamazsınız.
Ancak kulaklarınız göz kesilirse benim perişan halimi görür, anlarsınız."

Şems bir bekleyiş içerisindeydi. Ömrü hep beklemekle geçmiş gibiydi oysa. İşte şimdi yine bekliyordu. Yıllar önce bıraktığı kum tanesinin inciye dönüşmüş olmasını diliyordu. Paha biçilemez bir inci tanesiyle karşılaşacağı anı bekliyordu. Acaba babası gibi büyük bir âlim olmuş muydu? Ya da ondan daha derin bir âlim miydi? Bilinmez. Lakin yine bekliyordu işte. Bu kez devasa bir kayın ağacının gölgesinde değildi. Bir yol kenarındaki taşın üzerindeydi. Hava hiç de iyi değildi. Bilakis, insanın kanına işleyen, keskin bir soğuk vardı. Üşüyordu. Gözü yollardaydı.

Farklı bir şehirde, farklı bir havada ve birbirinden çok farklı insanların arasındaydı. Beklediği de değişmişti.

Kimi beklediğini soran adama, görünce tanıyacağını söylemişti. Sonra gözü kendine doğru gelmekte olan kalabalığa ilişti. Bir katırın üzerinde oturan adamın yanında saygıyla hareket etmekteydiler. Kalabalıktan birkaç kişi onunla sohbet etmek için birbirleriyle yarışmaktaydı. Şems, amansız esip duran rüzgârın kıstığı gözlerini açtı. Aradığının o olduğundan kesinlikle emindi.

O, on beş yıl önce Şam'daki meydanda karşılaştığı talebenin ta kendisiydi. O zamanlar, henüz fazlasıyla 'Ham'dı ve imdadına yetişebilecek kıvama gelmemişti. Fakat bugün hicretin altı yüz kırk iki yılının, Cemaziyelahır ayının yirmi altısında yeterince 'Pişmiş' görünüyordu.

O, artık değişmişti. Arkadaşlarının arasında salına salına yürüyen o genç, şimdi karşısında duruyordu. Şems'in gözyaşları içerisinde,

"Ey âlemin sarrafı, imdadıma yetiş." diye ısrarlı yakarışlarını görmezden gelen o genç, şimdi pişmiş ve olgunlaşmıştı. İşte bugün, o tek arzusu olan buluşma gerçekleşebilirdi. Zamanı gelmişti artık.

Mevlâna katırına kurulmuş, peşi sıra yürüyen dervişleriyle beraber Şekerciler Hanı'nın önünden geçiyordu. Şems yerinden sıçradı. Katırın yularına sıkı sıkıya yapıştı. Müritler, bu adamın ansızın ortaya çıkıvermesiyle ilkin ürkmüşlerdi. Sonra kendilerine gelmiş, bu tuhaf ve acayip davranışlarda bulunan adamı, oradan uzaklaştırmaya çalışmışlardı. Mevlâna'nın elinin tek bir işareti, bu tedirginliğin dinmesi ve karmaşanın bitmesi için yeterliydi. Bu, hiçbir tehlikenin kendisini tehdit etmediği anlamına geliyordu. En iyisi bu yabancıyı kendi hâline bırakmaktı. Böylece ne diyecekse daha rahat söyleyebilirdi.

Bunun üzerine Şems, o ince ve uzun cüssesiyle dimdik ayakta durarak ve herkesin duyması için yüksek bir sesle sorusunu sormuştu.

"Sen!" dedi. "Âlimler Sultanı Bahaeddin Veled'in oğlu Belhli Celaleddin misin?"

Kalabalık şaşkındı. Katırın üzerinden kendine bakan adamın şaşkınlığı ise buradaki kalabalıktan kat be kat fazlaydı.

"Benim." dedi. "Sen kimsin?"

"Bir garip dervişim. İlminden istifade etmek için uzun yollar kat etmiş, çok memleket gezmiş, her yerde senin izini aramış garip

bir derviş. Şimdi Belhli Celaleddin, sana bir sorum olacak."

"Sor bakalım. Neymiş bu soru ki cevabı için memleket memleket gezmişsin?"

"Hangisi büyüktü? Ermiş Beyazıdi Bestami mi, yoksa Hazreti Muhammed mi?"

"Senin aklına hâkim olmuş bu karmaşa da neyin nesi? Bu nasıl bir sorudur böyle be adam. Şüphesiz Hazreti Muhammed'tir!"

Katırını süren adamın ardından bağırdı:

"Hazreti Muhammed daha büyükse neden, 'Seni bilmem gerektiği gibi bilemedim.' dedi. Buna rağmen Beyazıdi Bestami, 'Çok şükür! İtibarım ne büyük ki, sadece Hakk'la doluyum!' dedi?"

Katır durmuştu. Kalabalık durmuştu. Sesler kesilmiş, herkes Celaleddin'e bakmaktaydı. Bu defa ihtiyatlı bir ses tonuyla cevap verdi:

"Hazreti Muhammed hep Allah'ı arıyordu ve hâkim olduğu mânâ ona yetmiyordu. Bestami ise, Allah'ın içinde kaybolmuştu. Vardığını sandı amma velâkin varmak diye bir şey yoktu."

İşte o an böyle bir cevap ancak aradığı adamdan gelir, diye düşünmüştü.

İşte! Varmak diye bir şey yoktu. Hep gitmek vardı. Yılmadan, bıkmadan usanmadan hep gitmek, hep aramak...

Suyu terleten soru sorulmuştur. Ateşi üşüten cevap verilmiştir. Gelen gelmiştir bekleyene. Beklenen ermiştir yolu gözlenene. Arayan aradığını bulmuştur. Sıra, adadığını vakti geldiğinde sunmaya kalmıştır. Kalmıştır yolcu. Bir elif miktarı değil, bin vavın kıvrımında susarcasına kalmıştır.

Tasavvuf bir yoldu ve sonu yoktu. Şeyh de olsanız her zaman bir şeyhe ihtiyacınız vardı. "Biliyorum!" demek ne büyük bir sözdü. Ne büyük bir küstahlıktı. Bilmek neydi? Bilince bitiyor muydu? Her açılan kapının ardında başka bir kapı olmasa, kapıları açmanın ne

anlamı olurdu?

Bir nefsin önüne yedi kapı konmuştu. Peki, yedi kapıdan sonra başka bir kapının varlığı mümkün değil miydi?

Celaleddin onun şeyhi olacaktı, o Celaleddin'e şeyhlik edecekti...

Halvet, hasbihal, miraç, sohbet. Artık dur durak yoktur. Kurulmuştur dost divanı. Aynı sofrada muhabbet demleri tadılacaktır.

Sinan Yağmur - Hamus

KURULUR AŞK SOFRASI, MUHABBET ALANA AFİYETLER OLSUN

"Aşk sofrasının iki içeceği vardır:
muhabbet şerbeti ve vuslat şehadeti.
Gönülhanesini açana muhabbet şerbeti,
gelenin kısmetine de şehadet düşer."

Sofrada sudan başka her şey vardı. Şems çok susamıştı. Ancak istemeye utanıyordu. O akşam hiç uyumadılar. Geceden sabaha kadar uzanan bir sohbet yolculuğundaydı iki dost. Gündüzler dönüyordu gecelere. Şems sürekli anlatıyor, Mevlâna sükûnetle dinliyordu. Mevlâna su gibi akıyor, Şems letafetle susuzluğunu dindirmek için dinliyordu. Geceler devriliyordu sabahlar üzerine. Sabah olunca aynı ibrikten abdest aldılar. Birbirlerine su tuttular. Aynı yörük seccadesinde namaza durdular. Namazdan sonra Şems dayanamadı:

"Hamuşum, susadım. Çok susadım."

"Biliyorum, ben de çok susadım."

Kapı aralandı. Bir derviş ufak bir testi ve bakır bir tas ile içeriye girdi. İçildi sular şifa niyetine, besmele zikriyle.

"Şimdi söyle bana. Biraz evvel namazda, biraz evvel su içerken aynı şeyleri mi yaşadık?"

"Şüphen mi var?"

"Hayır. Sadece senden duymak istedim."

Mevlâna'nın içinde kendisinin bile farkında olmadığı boşluğa bir gül ekmişti Şems.

Mevlâna merakı artarcasına:

"Bana ikide bir hamuş diyorsun. Nedir bu hamuş meselesi?"

"Zamanı gelince anlatacağım Hamuşum."

İlk akşam, ilk gece. Geceden sabaha, sabahtan akşama muhabbet yolculuğu... Yemek molası vermeksizin sadece namaz arası kesilen muhabbet... Şems hamuşuna ayna tuttu hamuş dilince.

Bazen ağlamak gerekir yürek kapılarının açılması için.

Bazen anmak gerekir özlenenin özlemi hatırlaması için.

Bazen susmak gerekir yârin yüreğinden geçenleri okumak için.

İlk kez eşini gün boyu, gece ardı görmeyen bir eş. İlk kez pirlerinden ayrı bir gün geçiren dervişler... Merakların çoğalması, yağan karın tipiye çevirmesi... Akşam iniyordu şehre, yorgun.

Mevlâna bir tek namaz edasında dinç. Namaz sonrası odasına geçtiğinde, eşi kendisini endişe dolu bakışlarla karşıladı. Nerede olduğunu sormadı. Biraz uyuması için üzerini örttü. Kocasının yüzünde o güne dek görmediği bir ışık dolaşıyordu. Bir bebek masumiyeti ile uykuda olan Mevlâna birden sıçradı. Kan ter içinde doğruldu döşekte. Kerra Hatun sordu:

"Hayırdır İnşallah"

"Yok bir şey, hayrolsun. Sadece çok üşüdüm."

Üşümek, tepeden tırnağa üşümek... Suskunluğun ilk kapısı aralanıyordu ve Mevlâna üşüyordu. Beklenen gelmişti, üşümesi ondandı. Gelen yalnızlığı gösterecekti Mevlâna'ya. Kalabalık ara-

sındaki yalnızı. Ölümü sevmeyi, ıstırabı gösterecekti. Gözyaşı ve kanı, aşkı ve güzelliği, susmayı ve susamayı. Gelen bir tek şey isteyecekti şimdı yatağında üşüyenden: Aşk.

Halvetler, hasbihaller, sorular, imtihanlar, sohbetler. Aylar içerisinde bir fasıldan diğer fasıla hâsıl olur dostluk nefesleri ve başlar Aşkı Muhabbet demleri.

Sinan Yağmur - Hamus

AŞK-I MUHABBET DEMLERİ

"Dokunmasın alnıma gözlerin, dokunma titrersin.
Benim alın kırışıklıklarımda yalnızlığım kokar.
Yalnızlığımın bir ucu gece karasına,
diğer ucu çığlığın ayak izlerine akar. Dokunma!"

Her gece, her kuşluk vakti, her ikindi sonrası başlar faslı muhabbet. İşte bu fasıllardan birinde sorar Mevlâna maşukuna:

"Aşkın imtihanı nefret ile mi başlar Şems?"

"Nefret kendisini aşk ile imtihan etmek istemez ancak kul günahları ile aşkı zehirlemeye başlayınca aklına şu gelir: Kötüye âşık olmak kötüyü iyi yapar. İşte o an haram helal görünür gözüne. Perde yırtılır, hayâ sıyrılır. Ten ruhun dolaşma alanını daraltır. Niyet kirlenir, amel zehirlenir.

Şeytanın insanı aşkla aldattığı ilk basamak: zina, yani ten. Yani şehvet. Şehvete hayır diyemeyen aşka evet diyemez. Yürekte sükûnet gider, daralma başlar. Nefret bile aşka temkinli davranırken, tene tutsaklar sayesinde nefret aşka galebe çalmaya başlar. Ne kadar beşeri sevgi o kadar nefrettir. Ne kadar nefret o kadar hüsrandır."

"Peki, iyi olanla meşguliyetimiz muhabbet midir?"

"İyiye olan muhabbet yüreği külfet değil ülfet yapar. Özlemek muhabbettendir. İnsan özlediğine muhabbet duyar. Sürekli insanlarla konuşup duruyorsun ve bu da son zamanlarda sana iyi gelmiyor?

"Ne yapmalıyım bilmiyorum Şems. Söyle ne yapmalıyım?"

"Dur sana bir hikâye anlatayım:

"Bir zamanlar Ahmet adında bir adam varmış ve ne zaman bir sorunu olsa doğru cami imamına gidip sorarmış;

Karım konusunda ne yapmalıyım? İşim konusunda ne yapmalıyım? Şunun hakkında, bunun hakkında ne yapmalıyım? Damadım iyi davranmıyor, bu konuda ne yapmalıyım?

Türlü şikâyetler...

Ne zaman Ahmet bu bin bir sorunuyla gelse Hoca Efendi onu sabırla, kibarca dinler sonra da ona bazı tavsiyelerde bulunarak akıl almak için can atan Ahmet'in beklentisini yerine getirirmiş. Ahmet'in her seferinde yüzü sevinçten parlayarak oradan ayrılır, değişmez bir şekilde arkadaşlarına hoca efendinin harika tavsiyelerinden bahseder ama bir hafta geçmeden yeni bir sorunla, daha çok tavsiye almak için yine Hoca Efendi'nin yolunu tutarmış.

Sonunda Hoca Efendi'nin sabrı tükenmeye başlamış. Kibar ve sevecen bir imam için bile bu kadarı fazlaymış. Peki ne yapmalıymış? Son derece iyi ve dürüst bir adammış Ahmet.

Bir gün Ahmet hiç olmadığı kadar büyük bir sıkıntıyla çıkagelmiş. Bir kıza âşık olmuş. Karısı da bu durumu öğrenmiş. Kızı bırakamıyor, ama karısını da hayal kırıklığına uğratmak istemiyormuş. Kız şöyle, karım böyle diye uzun uzun anlatıp durmuş. İki saat boyunca konuşup sonunda,

"Lütfen bana tavsiye ver hocam, ne yapmalıyım?" demiş.

"Hmm..." demiş Hoca ve derin derin düşünüyormuşçasına parmaklarıyla hafifçe rahleyi tıklatmış. Sonunda şöyle cevap ver-

miş:

"Sana verecek bir tavsiyem var ama bu seni üzüp gücendirebilir. Bu yüzden bu sefer gerçekten bu tavsiyeyi vermeli miyim bilemiyorum."

"Beni üzmek ne demek? Bana her şeyi rahatlıkla söyleyebilirsin." diye atılmış Ahmet heyecanla.

"Peki, o zaman." demiş imam. "Sana iki tavsiyem var: Ya sus, ya da git Hıristiyan ol. Seni vaftiz etmelerine izin ver ve günah çıkartmak için kiliseye gitmeye başla."

"Ne diyorsun Hoca Efendi?" demiş Ahmet büyük bir şaşkınlık içinde, "Aklını mı kaçırdın sen?"

"Vaftiz ol ve günah çıkartmaya başla ki, bu günden sonra beni rahat bırakıp biraz da mahalle papazını çıldırt. Senin için tavsiyem bu. Hıristiyan ol ve biraz da papaza işkence et! Zavallı insanlara işkence etme!"

Mevlâna tebessüm etti. Hikâye çok hoşuna gitmişti ve anlamıştı ne yapacağını. Şems kaldığı yerden sözüne devam etti:

"Allah'a ait ol Mevlâna. İnsanlara katıl ama Allah ile insan arasına girme, karışma. Ben Allah'a aitim Mevlâna. Sana bırakacağım sır, yüreğimdir. Aç, gör, geride kalan biraz kül, az duman, kanlı feracem ve hamuşluğundur. Ayaz'ın hikâyesini bilir misin?"

"Hangisini, o kadar hikâyesi var ki?"

"Allah için gözyaşı döktüğü o kulluğunu unutmama hikâyesini."

"Hiç duymamıştım. Anlatsana."

"Ayaz; büyük fatih, put kıran Gazne Hükümdarı Mahmut'un ahbabı ve yardımcısıydı. Hükümdarın sarayına sefil bir köle olarak gelmiş, Mahmut onu fikir danıştığı bir dostu haline getirmişti. Diğer saray mensupları Ayaz'ı kıskanıyor bir kusurunu bulup da onu padişaha şikâyet etmek ve ayağını kaydırmak için her hareketini

takip ediyorlardı.

Bir gün onu kıskanan bu kimseler Mahmut'un huzuruna çıkıp,

"Ey Allah'ın yeryüzündeki gölgesi! Bilesiniz ki yorulmak bilmeden hizmetinizde olan bizler, kulunuz Ayaz'ı yakından izliyoruz. Şunu bildirmeye geldik ki, Ayaz her gün huzurunuzdan ayrılır ayrılmaz asla başka kimsenin girmesine izin vermediği odaya giriyor. Orada belli bir vakit geçirdikten sonra kendi odasına çekiliyor. Onun bu alışkanlığının altında gizli bir suçun yattığından korkuyoruz. Kim bilir belki işbirliği ettiği entrikacılarla o odada buluşuyor. Hayatınıza kast etmiş kimseler bile olabilir bunlar."

Sultan Mahmut epeyce bir süre Ayaz aleyhinde herhangi bir şey duymayı reddetti. Ama bu kilitli odanın esrarı içini kemirip durunca sonunda Ayaz'ı sorgulaması gerektiğinin kararını verdi.

Bir gün Ayaz, kendi özel odasından gelirken, Mahmut yanında saray mensuplarıyla birlikte belirip odanın kendisine gösterilmesine emretti.

"Hayır!" dedi Ayaz.

"Odaya girmeme izin vermezsen güvenilir ve sadık biri olduğuna dair kanaatim uçup gidecek ve aramız asla eskisi gibi olmayacak. Seçimini yap!" dedi kızgın hükümdar.

Ayaz ağladı ve kapıyı ardına kadar açıp Sultan Mahmut ve adamlarının odaya girmelerine izin verdi. Odada hiçbir eşya yoktu. İçeride olan tek şey duvardaki bir askıdan ibaretti. Askıda iyiden iyiye eskimiş, lime lime olmuş, yamalı bir cübbe, bir asa ve bir tas asılıydı.

Sultan Mahmut ve adamları ortaya çıkan sırrın anlamını kavrayamamışlardı. Mahmut bir açıklama istediğinde Ayaz şöyle dedi,

"Sultanım, yıllardır sizin kulunuz, dostunuz ve danışmanınız oldum ama nereden geldiğimi de asla unutmamaya çalıştım. Sırf bu yüzden kendime, eskiden ne olduğumu hatırlatmam için her gün bu odaya geldim. Ben size aitim. Bana ait olan tek şey ise pa-

çavralarım, sopam, tasım ve dünyanın üzerinde dolaşmışlığımdır."

Ayaz'ın saraydaki en önemli kişi olmasının nedeni de onun sadeliği, saray entrikalarının içinde olmayışı, hiç kimse oluşu, diğerlerinden farkını gösteriyordu. O bir Sufi'ydi. Ve derinlerde bir yerde zikir duyuyordu. Nazik, neredeyse görünmez, yine de insanları etkileyen bir ışıltısı vardı. Hatta görünmez olduğu için daha etkiliydi çünkü görünmediği için insan kendini ondan koruyamıyordu.

Ayaz bir Sufi'ydi. Fakir bir insan olarak, "Ruhu Fakir" bir insan olarak, sürekli kaynağını hatırlayarak dünyanın dört bir yanını gezmişti. Mahmut'un huzurunda birden bu kadar önemli oluşu böyle gerçekleşmişti. Çok neşeli bir insandı, daima mutluydu. Bir gül gibiydi. Sadece onunla olmak, onun huzurunda bulunmak bile insana neşe veriyordu. Belli bir titreşime sahipti.

Saray mensupları Ayaz'ı kıskanıyor bir kusurunu arıyor, bulup da onu padişaha şikâyet etmek için her hareketini takip ediyorlardı.

Saray eşrafında siyaseten bulunanların tüm arzusu budur:

"Diğerlerinin ayağını kaydırıp onların yerine geçmek."

Saray eşrafı siyaseten iktidarda olanı daima kıskandığı gibi ona daima dalkavukluk da yapar. Kendisine hiç saygısı yoktur, olamaz da. Kendini azcık sayan, seven hiçbir insan böyle saray entrikalarına atılamaz. Mutlak derecede aşağılayıcı, küçük düşürücü bir şeydir bu.

Mevlâna,

"Peki, Şems, Ayaz neden ağladı?" diye sorunca Şems,

"Ağladı, çünkü sevmişti. Ağladı, çünkü dostluğunu bu kişinin üzerine tümüyle yağdırmıştı. Ağladı, çünkü Sultan Mahmut bir dostu kaçırmıştı, hem de gerçek bir dostu. Ağladı, çünkü Sultan Mahmut'un kalpsiz olduğunu gördü. Ayaz sevginin katledilişini görüp ağladı. Ve kapıyı ardına kadar açıp odaya girmelerine izin

verdi." dedi.

Mevlâna değişmektedir, aheste aheste. Asude bir hal almaya başlar Şems yarenliğinden. Yarası derin değildir. Olsun, deşecek Şems'i var nasıl olsa. Dost dostun yanına değil, yarasına gelen değil miydi? İşte Şems'i vardı ya, gerisinin ne ehemmiyeti vardı. Aşka yolculuk başladığı yerden devam ediyordu. Aylar geçti ve Şems "Aşkın bir adı da gitmesini bilmektir." diye sırra kadem bastı.

Sinan Yağmur - Hamus

ŞİMDİ GİTMEK ZAMANIDIR!

"Ey can! Ey güzel canan! Seni sevmek zordur, çiledir,
ölümü hasretin kan uykusunda yudum yudum içmektir.
Her vuslat umudunun kırıklığında,
emanet bir can taşıdığını o vakit anlarsın
ve ölmeden mezarını gördüğünde
teninden utanç duyarsın."

Har için gelen yar için gitme vaktini de bilir. Pişmek için hasret gerekir. Şems halvet, hasbihallerden sonra sıranın Mevlâna'nın hasret imtihanından geçmesi gerektiğini bildi. Bildi ki gün kalma değil gitme günüdür. Hasret geceleri tutuşsun.

Hasret, dostluğa katık edilir bazen. Kerpici taşa çeviren nedir bilir misiniz? Kerpicin özü biraz toprak, biraz saman ve biraz da sudur. Özündeki toprak da saman da hep bedenindedir. Lakin güneş kurutur kerpici, taşa çevirir. Özündeki suyu, ağır ağır çeker alır bedeninden. Sanki ruhu elinden alınmış bir beden misali kurur kerpiç. Ve artık hep suya hasrettir. Güneş, kerpicin toprak bedeninden suyu alarak, onu ömrü boyunca çekeceği acı bir hasretle baş başa bırakır.

Ham toprak, bedenindeki su ile pişer ve güneşin acımasızca suyu çekip almasıyla yanmaya başlar.

"Yanmak zamanıdır Mevlâna'm. Seni yakmak için geleceğim, dediğim zaman aslında gideceğim zamanı anlatmak istemiştim.

Ben Konya'da durdukça sen, ne benim istediğim gibi yanacaksın ne ben seni istediğim gibi yakacağım.

Aramıza girecek ayrılık, hasret yüreğine hasret düşüp özünü çekip almazsa yanamayacaksın.

Sanıyor musun ki bu hasret beni yakmayacak?

İnanıyor musun ki, bu hasret beni yaralamayacak ahretlik yarenim?

Öyle bir yakacak, öyle bir yaralayacak ki bir kerpicin özünden sıyrılan su damlaları gibi başıboş, sersefil bir hale geleceğim. Seni yakma sırrına erebilmek için keşke şimdi başımı verseydim, ama mutlak gücün sahibi Cenabı Hak, şimdilik sadece hasrete izin verdi.

Dedim ya Mevlâna'm; keşke seni yakabilmek için başımı verseydim de ilahi yolculuğun verdiği hasret, sana yanmanın ne olduğunu anlatabilseydi.

Şimdi gitmek zamanıdır."

Şems, kararını vermişti artık. Yüreğine şimdiden saplanan hasret ateşi, kızgın korlarla dağlamaktaydı yüreğini. Ne var ki bu gidişle başlayacak amansız hasreti, soğuk bir Konya gecesinde şimdilik tek başına yaşamaktaydı. Uzun sürecek yolculuğuna yapacağı hazırlık, sadece abdestini tazelemek olacaktı.

Odasının doğuya bakan küçük, puslu penceresinden görünen siluetlere bir süre daha baktı. Ortalıkta kimsenin olmaması gerekiyordu. Gidişini kimse görmemeliydi. Hiç belli olmaz, birisi Mevlâna'yı bu gidişten haberdar edebilirdi. Bunu asla göze alamazdı. Mevlâna, Şems'in gittiğini sonradan öğrenmeliydi. Öğrenmeliydi de yüreğinde hasretin kor ateşleri yanmalıydı. O ateş yandıkça, Mevlâna da yanmalıydı.

Ve Mevlâna yandıkça anlamalıydı "Aşk"ı.

Pencerenin önünde diz çökmüş, puslu bir havanın esir aldığı

Konya'ya baktı bir süre daha. Sonra başını çevirip, odanın kapısına doğru bakmaya başladı. Aslında baktığı, odanın tahta kapısı değildi. Sanki kapı yerinden yok olmuş, ardındaki duvarlar bir bir yıkılmış ve dahi hanla, dergâh arasındaki tüm yapılar bir bir ortadan kalkmıştı. Şimdi doğrudan dergâha bakıyordu sanki. Sanki bir kabuğun içindeki paha biçilmez inci tanesini görüyordu. Sanki kış gününde dergâhın bahçesindeki, iyiden iyiye kurumuş gülfidanları açmıştı da genzine peygamber kokusuna eş, keskin rayihalarla gül kokuları doluyordu.

Gitme zamanı gelmişti. İki yaren, iki yürek, iki yoldaş, iki "Aşk"a gönül vermiş derviş için zaman, hasretle imtihan zamanıydı.

Yavaşça yerinden kalkıp, kenarda duran testiyi aldı eline. Testi ağzına kadar doluydu. Besmelelerle, ayetlerle, dualarla abdest almaya başladı. Suyun soğukluğu, içinde başlayan yangının hararetini söndürmeye yetmiyordu. Gözleri bu hasretin en zayıf taraflarından biri olmuştu. İnce ince yaşlar süzülmeye başlamıştı. Derin derin nefes alıyordu ama nafileydi. Sanki aldığı her nefes, gözyaşlarına bir körük gibi tesir ediyor, her defasında gözyaşları daha engin akıyordu.

Testinin dibinde kalan suyu avucuna döktü. Avucundaki su ile gözlerindeki yaşları sildi. Nafileydi. Hasret önce gözlerini esir almıştı.

Siyah feracesini sırtına geçirdi. Serpuşunu yerden aldı. Serpuşundaki Allah lafzını öptü bir kez, sonra başına geçirdi. Kapının yanında duran asasını eline aldı. Dönüp bir kez kaldığı odaya baktı. Sonra eli belkuşağına gitti. Belkuşağındaki kesenin içindeki Kerbela taşına dokundu. Kapıyı açıp bir an bekledi.

İşte şimdi şu eşikten bir adım atacaktı. Attığı adım bir yangın başlatacaktı. Geri dönüşü olacak mıydı, bilmiyordu. Lakin bildiği bir şey vardı:

Bu hasreti çekmek ne Şems için ne de Mevlâna için hiç de kolay olmayacaktı.

Vakit, gitme vaktiydi.

Sessiz bir gölge gibi süzüldü avludan. Başka zaman olsa, her adımda ses çıkaran Sille taşları, şimdi bir ölü kadar sessizlerdi. En ufak bir gıcırdama ya da tıkırtı duyulmuyordu. Şems sanki yürümüyor, ayakları yerden kesilmiş gözlerindeki bulutlara doğru acı ve ateş içinde uçuyordu. Yüreği kan ağlıyordu.

Dergâhın kapısına kadar geldi. Buz gibi soğuk demir kulbu kavrayıp, tahta kapıyı açtı. Yine en ufak bir ses yoktu. Sanki etrafındaki her şey ona "Git!" diyordu. Etrafındaki her şey onun gidişine sessizliğiyle yardım ediyordu. Adeta etrafındaki her şey, sessizliğiyle bu hasretin ateşine kor oluyordu.

Sokağa çıktığında etrafını süzdü. Kimsecikler yoktu. Aslında varsa bile o göremiyordu. Lakin Konya'ya bir sis çökmüştü. Dört adım önüne kadar ancak seçilebiliyordu. Konya'nın sisli, puslu havası da iki yarenin çekeceği hasrete yardım eder gibiydi. Sis Şems'in gittiğini kimseler görmesin diyerek sanki onu bir kozanın içine alıyordu.

Ağır ağır yol almaya başladı ara sokaklardan. Bir sokağın bitiminde, bir başka dar sokak ona yoldaşlık ediyordu. Attığı her adımda, taşlarla döşeli dar sokaklar ayağının altından ağır ağır kayıp gidiyor gibiydi.

Uzunca bir süre yürüdü. Artık, evlerin yerini soğuk düzlükler almaya başlamıştı. Bir sis bulutunun içinde yol alıyordu. Sanki o bulutun içindeki su damlasıydı. Kerpicin özündeki suyu güneş alırdı, Şems'i ise soğuk ve sisli hava söküp alıyordu Konya'dan. Ayrılığın ağırlığıyla basıyordu çıplak ayakları, soğuk bozkır topraklarına. Her adım, omuzlarına beter bir yük yüklüyordu sanki. O yükün altında ezilmeden uzaklaşmalıydı yareninden. Dost, dosta böyle bir acıyı reva görür müydü? Lakin çekilecek acının nihayetinde, aşkın ateşine ulaşmak vardı. Bir kelebeğin kanat çırpmasındaki gayesi, etrafında döndüğü ateşin dayanılmaz cazibesi değil miydi? Şimdi iki kelebek, hasretin ardında gizlediği "Aşk Ateşi"nin etrafında pervaneydi.

Yürüdükçe ağlıyordu, ağladıkça adımlarını daha hızlı atıyordu. Her adımında omuzlarındaki yükün dikenleri canını acıtıyordu. Bu acıyla asasına sıkı sıkıya sarılmıştı.

Bir daha dönüp baktı Konya'ya tepenin yamacından. Bir bulutun içine hapsolmuştu koca şehir.

Ancak bakan gözler bunu böyle anlar. Ya gören gözler?

Sis bulutu kalkmıştı Şems'e göre. Doğrudan dergâhın yağan yağmurlardan, esen rüzgârlardan örselenmiş duvarlarına bakıyordu. Bakışları, sisin içine dalıyor, duvarların ardına geçiyordu.

İşte dergâh tam da oradaydı. Bir inci tanesini saklayan koca dergâh...

Konya çalkantılı bir okyanustu. İşte o okyanusun içinde, zamanı, mekânı hiçe saymış bir yarenlik olmuştu. Allah aşkına yangın iki dost bu çalkantılı okyanusun içinde yollarını bulmak üzere buluşmuşlardı.

O inci tanesini bu çalkantılı okyanusla baş başa bırakma vaktiydi. Gözlerindeki yaş, sakalına akıyordu.

"Böyle olması gerekiyordu Mevlâna'm. Yarenim. Can yoldaşım! Hamuşum! Elbet anlayacaksın bunun da nedenini. Hatırlarsan eğer seni yakmak için geleceğim demiştim. Meğer yakmak gelmeyle değil, gitmeyle olacakmış. Bunu anlamam için seni bulmam lazımmış. Demek ki ikimizin de şu fani dünyada öğreneceği çok şey var. Seni burada, seninle baş başa bırakıyorum. Ben olmadan, sen olacaksın. Bakalım sen beni bulabilecek misin?

Yürekte yangınlar yanmada Mevlâna'm. Hasret bu kadar mı zor gelirmiş dosta? Ölümden betermiş oysa bu. Hani derdin ya hep, ölmek aslında sevgiliye kavuşmaktır diye. Ya gitmek kime kavuşmaktır Mevlâna'm? Ölüp giden, daimi vuslatın koynunda barınırken gider, kalan, hasret çeken nerede barınır? Keşke gitmeseydim de, başımı senin yoluna uzatsaydım.

Özünle ara beni can yoldaşım, özünde ara.

İnan bana, bulduğunda Allah'ın izniyle yeniden buluşmuş olacağız.

Seninle dostluğumuzda zamanın ve mekânın ne önemi var ki?"

İçindeki buruk seslerle, sırtını döndü Konya'ya. Hafif bir rüzgâr çıkmıştı. Siyah feracesinin etekleri uçuşuyordu. Sakalının arasına giren rüzgârın dokunuşları gözünden akan yaşları, tenine dokunduruyordu.

Uçarcasına çıktı tepenin başına. Bir an durdu. Tekrar dönüp Konya'ya bakmak istedi. Başı önündeydi. Kabahat işlemiş bir çocuk gibi durgundu. Başını çevirip Konya'ya bir kez daha bakmayı o kadar çok istiyordu ki. Lakin bunu yaparsa gidemeyeceğini biliyordu. Ve kalırsa ne Mevlâna, ne de Şems yanmanın ne demek olduğuna dair sırra varamayacaklardı. Kendi kendine çok mücadele etti. Tuttuğu oruçtan içi yanan birinin, gürül gürül akan bir ırmaktan bir yudum su içememesi gibiydi, dönüp Konya'ya bakamamak. O koca ırmak şimdi gözlerine taşınmıştı iyiden iyiye.

"Bunun başka yolu yok." diye haykırdı. Sesi karanlıkta kaybolmuştu. Tepenin başından aşağıya doğru bir adım attı. Asıl eşiği şimdi geçmişti.

Şems gidiyordu. Değil midir ki, aşkın bir adı da adımlarını gidişlere hazırlamaktı. Gelişigüzel gelmesini bilenin gelme vaktini bildiği gibi, günü geldiğinde aşkın namına, vuslatın nârına gitmenin de zamanını bilmekti.

BİZİ BÖYLE BIRAKMA ŞEMS!

"Kimdir kapıdaki dedi
Aşk et, dedim, kölen olayım senin.
Ne işin var, dedi. A ay yüzlüm dedim,
sana selam vermek isterim.
Ne vakte dek duracaksın dedi.
Beni çağırıncaya dek, dedim.
Ne vakte dek coşacaksın, dedi.
Kıyamet kopuncaya dek, dedim.

Şimdi gittin ya ay yüzlüm koptu benim içimde kıyamet!"

Gecedir, Konya karanlık. Gecedir, Konya soğuk. Üşümektedir her ne varsa. Üşümektedir tenler. Lakin yanmadadır can. Can öyle yanmada ki, aşk ateşi sarmış canın görünmez tenini. O görünmeyen tendeki can inler yanarken, Aşk diye.

İn cin uykudadır, bir adam vardır ayakta. Yalınayak bir adam. Bir adam ağlamaktadır gecenin efkâr deminde. Bir adam ağlamaktadır gözleri figan, gözleri hicran. Sanki yaşlar gözlerinden değil de gönlünden akmaktadır.

Durur tepenin üzerinde. Donar zaman. Durur rüzgâr. Susar bakışlar. İç çekişler inletir önce sadrı sonra asumanı.

"Elveda Mevlânam! Hamuşum elveda! Allaha emanetsin maşukum." der ve kaybolur gider bir adam, gecenin en sırlı deminde.

Giden adam Şems'tir. Soğuk bir gecede, bastığı yerleri yakarak,

bıraktığı gönlü yıkarak gitmektedir. Gitmek zordur. Zor olduğu kadar sönmeyecek bir kordur aslında. Ah kader! Alına yazılana uymaktır esas gaye. Giden Şems'tir, gönderen Yaradan. Bu gidişte tek bir nedamet kırıntısı yoksa eğer, sebebi Yüce Allah'tır.

Yetim kalan ise Mevlâna'dır. Kolay mıdır, Şems'in yetimliğine kalmak? Bir anne kaybetmiştir vakti zamanında, ardından bir ağabey ve sonra da bir baba. Hakkın emrine uymuşlardır geçmişte. Şimdi kaybedilen ise Şems'tir. Bir baba, bir ana ve bir ağabey...

Ölüm acılarını tatmıştır yüreği. Bilmektedir oysa Emrül Hakk'ı. Lakin bu gidiş, ölümden de acıdır, Aşk'ın eşiğindeki cana.

Şemssiz dergâh artık bir zindandır. Şems yoksa geçen her gün ömürden bir ziyandır. Mana âleminin sultanı, şimdi manaya köledir. Zira Şems gitmiştir. Hâli bir köleden bile beterdir artık.

"Durma ey âşık koş, bul sevgilini!" sesi gelir gaipten.

Koşar Mevlâna dağlara, sorar,

"Söyleyin dağlar, Şemsim geçti mi buralardan?"

Ses yok, seda yok.

Eğilir yerden bir avuç toprak alıp koklar. Koklar Şems'in kokusu sinmiş mi diye.

Heyhat! Ne Şems vardır ne de Şems'ten bir işaret.

Çekilir hamuşluğuna Mevlâna.

Ağlar, susar.

Susar, ağlar.

Artık ne avluya çıkmaktadır ne de sokağa. Sus pus iki büklümdür odasında. Günleri gecelere, geceleri günlere devirir. Dergâhın kapısının her açılışında gözleri, kulakları,

"Yoksa!" diyerek irkilir.

Şems'in müjdesini verebilmek için, gözleri kulakları her defasında fırsat kollar. Odasının kapısının her çalınışı, gönlünü bir müjdeye hazırlar, ama yoktur işte.

Aradan haftalar geçer. Halkın ve dervişlerin umudu erir Mevlâna'dan yana. Bitaptır, haraptır koskoca derya. Evlat yüreği dayanamaz babasının haline, varır sultanlar sultanının yanına Sultan Veled.

Elinde Kur'an, zikirdedir Mevlâna. Sanki gözlerinde birikir, semanın bütün bulutları. Ha yağdı ha yağacak... Semazendir ebruli katrelerin içinde. Açılan eller göğe doğru, dökülen yaşlar yere doğru.

Evlat yüreği dayanamaz babasının haline. Toplar bütün cesaretini. Sesi titrek, duruşu ürkek konuşur Sultan Veled:

"Baba! Dedem vefat etti üzüldün, ama bu kadar yıkılmadın. Annemi ellerimizle toprağa verdik. Hüzünlendin, ama hüzün seni bu kadar örselemedi. Bir Şems gitti diye bittin, tükendin, savruldun. Ne var Şems'te, ne var baba?"

Gözleri yaşlı baba, kaldırır başını, bakar evladı ciğerine. Tekrar başını eğer, Kuran'ı öpüp rahlesine yerleştirir usulca, sanki bir gülü toprağa ekercesine naif ve asude. Döner oğluna:

"Ah Sultan Veled'im bilseydin Şems'te neler olduğunu, erseydin sireti Şems'e, Şems derken sarsılırdın. Bundan seneler seneler önce, kervanımız şehirden şehre uğruyordu. Yoldaydık, vatanımızın neresi olduğunu bilmeden. Çocuktum, çoktu özlemim. İsmini taşıdığım en sevgiliye âşıktım. Çoğalıyordu peygamberimize hasretim. Medine'ye yaklaştık. Yüreğim ha çatladı, ha çatlayacak. Gördüm yeşil kubbeyi ta uzaktan. Atladım devenin üzerinden. Koştum soluksuz. Ardımda kervandakiler hayret içerisinde bağırarak,

'Hey Celaleddin ne yapıyorsun, dur koşma bekle kervanı!'

Durmak yakışır mıydı, sevgililer sevgilisine yavaş yavaş yürüyerek varmak hiç olur muydu? Mescide vardım, duvarı taşı kokladım, sarılıp ağlamaya başladım sarsıla sarsıla. Tozu toprağı O

kokuyordu. Sineme Muhammed kokusu sinmişti. Aradan yıllar geçti. Ve bir gün Şems geldi. Sordu, sustu, sarıldım ona. Şems'e sarıldığımda çocukluğumdaki o güzel koku tazelendi. Muhammed kokuyordu gelen dost. Şems' e baktığımda bakışlarında Peygamberimizi görürdüm. Şems, Kuran okuduğunda ruhum Mekke'de, Taif'te, Kudüs'te, Medine'de dolaşırdı. O Muhammed efendim kokardı. İşte hasretini çektiğim budur. İşte Şems'in yokluğuna dayanamadığım bundandır evladım, bundandır."

Anlamıştı Sultan Veled babasındaki Şems hasretini. Anladı da, yüreciği sızladı ağlamaya başladı. Aradan haftalar, aylar geçti. Mektuplar yazdı Mevlâna. Adaklar adadı belki dost döner gelir diye. Beyhudeydi çırpınışı, nafileydi sancıları. Ne Şems'ten bir ses vardı ne de ondan bir haber.

Adaklar adadı Mevlâna. Mevlâna şiirler yazdı Şems'in namına.

"Aşktı maveranın soluğuma üflediği,
Aşktı ateşlerin İbrahim nöbeti
Ve yine aşktı topuklarıma tuz olan
Demir çarıklı çölleri seraplardan ayıran
Elifle başlayıp elifte bitendi aşk
Ahtı aşk.
Sende olanı senlemek, benliği benlemekti aşk.
Gitmekti vuslatın seherine,
Eğilmekti efkârınla secdeye,
Kalmaktı aşk.
Yakışmaktı toprağa.
Topraklaşmaktı aşk.
Aşk atılmaktı dehlizlere,
Eyüp gibi düşmekti sabrın cevherine,
Aşk kaf dağında anka aramaktı,
Aşk küllerinden yeniden doğmaktı.
Aşk visal orucuydu maşukta,
Aşk Şems Neredesin?
Ah dost ne haldesin?
Kara gözlerinden görseydim düştüğün yolları.

Feracenden akan ayrılık iklimiyle.
Öper koklardım ayak izlerini.
Düşerken gözlerimden zaman.
Neredesin ey sensizlik?
Neredesin ey üşüyen yanım?"

Şiir düştü gayya kuyusuna. Baş düştü yastığa, düştü gözler gam uykusuna. Düş gördü Mevlâna:

Karlarla kaplı yüksek dağlar. Karlara saplı bir ceylan. Gözleri Şems bakışlı. Ağlamaklıdır ceylan. Kimi kül rengi kimi kapkara yedi çakal belirir tepenin arkasından. Solukları ateş rüzgârı, gözleri şeytan telaşı. Yaklaşırlar, sararlar ceylanın etrafını. Tırnaklar atılır, keskin dişler geçer boğaza. Ceylan yığılır oracığa. Kızıl kanlar akar süt beyaz karlar üstüne. Kanlar ipince bir ırmak olup akar dağlardan şehre. Dergâhın kapısına kadar akar. Kapının altından bir damla süzülür avluya. Kanatlanır kandamlası, uçar ve Mevlâna'nın konar alnına. Alına kan düştü. Düştü. Uyandı kan ter içinde. Ağladı. Sarsıldı. Anladı ki günü geldiğinde aşkın kefaretinin bedeliydi akan kanlar. Şems'in kanları. Geleceği sezdi Mevlâna. Aylar sonra ayrılığın şehadet şerbeti içilerek yaşanacağını anladı.

Kalktı. Abdest aldı. Kapandı seccadesine, açtı elini semaya, yalvardı yüce Yaradan'a:

"Ey Esma-i Hüsna'sına kurban olduğum! Rabbim! Efendim! Sahibim benim! Bir mürşit istedim senden beni İlahi aşk yolunda nurlandıracak. Bir dost istedim senden ona sarıldığımda Medine kokacak. Bir ahretlik istedim mahşerde yanımda duracak. Bir gönüldeş istedim senden rızayı İlahiyenin sırlarını gönlüme üfleyecek. İstedim dualarımda. Verdin Tebrizli Şems'i. Hamdolsun. Ama şimdi yok. Niyaz ediyorum Allah'ım Şems'imi son kez olsa bile şu dünya gözü ile bir daha göreyim. Bir daha, bir daha..."

Elini yüzüne sürdüğünde gözlerinden aşkın gözyaşları, yüreğinden dosta suskunluğu düşmektedir.

"Ey gariplerin, yetimlerin güler yüzü Şems! Ey yüreği yaralıların, gönlü kırıkların dostu Tebrizli Şems neredesin? Ey can! Ay dost!

Söyle hangi kem söz yaraladı da nazende yüreğini çekip gittin buralardan ansızın, habersiz? Söyle doğudan doğan güneş, neredesin? Hangi diyardasın? Aç mısın? Üşüyor musun Şems? Sen gittin ya Şems, üzdüler Mevlâna'nı, ezdiler hamuşunu. Olsun, canları sağ olsun. Bizi anlamadılar dost, anlamadılar aşkı, dostluğu. Biz aşk dedik, onlar et kemik anladı. Dost dedik, onlar post anladı. Artık aşkın adı yok Şems. Dostluğun tadı yok. Aldatmanın adına aşk demişler Şems. Yürekleri satmanın karşılığına aşk demişler. Gel Şems, Aşk için gel. Gel ki aşk için ölmek neymiş görsünler.

Bir sevda sözü fısılda gönül hırsızım. Korkuyorum gözlerindeki cevaba bakmaya. Ey Hak dostu Şems! Hak aşığıyım gönlüm harap, gezerim ayaklarım arşta, başım Hu'da.

Sen gittin ya, alev alev bu yürek. Gündüz bana, gece sana yanıyor. Can evimdeki güller kan ağlıyor. Baharda bana kışta sana ağlıyor. Gözlerim Kerbela çeşmesi, bir gün Hüseyin, bir gün Şems diye akıyor. Beni sensizliğine sor. Sor seni kimsesizliğime. Bizi aşka sor Şems. Aşka sor.

Ey ismi dilimden önce rüyalarıma düşen. Ezberimde, âlemimde yokluğuna şiirler yandığım Şems. Seni sevdim. Seni sevdim diye can evime atılan kezzapları da sevdim. Aynalarda dökülüyor yüzüm, gözlerim kanıyor gökkandil boşluğuna.

Ah Şems! Meryem oruçları tuttum, yemesiz içmesiz suskunluk sahurunda. Aşk, bir gülün yaprağına düştü. İmdat ki sevilen unuttu, vefa yine sevene düştü.

Kasım da bitti. Aralık da aralandı. Ve sen hala gelmiyorsun. Olsun, canın sağ olsun Şems! Gelseydin yağmurlar damlayacaktı, ıslak gözyaşlarımın nehri karşılayacaktı seni. Gözlerindeki gözlerimi getir Şems. Seni Yusuf bilip Yakup misali ardından yaşlar döktüğüm gözlerimi. Gelmiyor musun? Olsun, gözlerin sağolsun Şems!

Göçmen kuşlar dönmek üzere yurtlarına. Peki, sen nerede kaldın güvercinim? Kanadını mı kırdılar? Özlemek yüreğe saplanmış bir bıçaktı. Çekip almasınlar, kanasın hasretin. Har düşsün yalnızlığıma. Senin uğruna çektiğim her "ah" adına gel.

Hiç mi hatırım yok leyliayn, hiç mi?

Gel Şems, bir sabah ezanında gel Konya'ya.

Önce kokun yayılsın tüm sokaklara, sonra sesin gelsin "Ben geldim Hamuşum, hani neredesin?" desin. Açayım kapıyı. Yırtayım sadrımı. Kapanayım ayaklarına. Son nefesimi sende vereyim dost. Gelmez misin, dönmez misin Şems?

Ahhh!

Kalmadı takatim beklemeye, tükendim. Sabır denizimin suları çekildi, kurudum, çölleştim.

Bu son seslenişim son feryadım. Ha öldüm ha öleceğim.

Huuuuu Allah!

Huuuuu Hak!

Huuuuu Aşk!

Meryem gibi suskunum, İsa misali baştan ayağa kanlarla yıkanarak gel. Musa gibi bekletme. Bil ki Muhammed gibi bekleniyorsun.

Gel ey can, Sina çölünde terleyen Musa aşkına.

Gel ey dost, Kudüs'te çile yolunda kan kusturulan İsa hatırına.

Gel ey Şems, Medine'de "Ümmetim ümmetim!" diye aşkın gözyaşlarını döken Muhammed Mustafa aşkına.

Hiç mi hatırım yok Şems, hiç mi?

Sustum artık Şems.

Sustum. Sesim sesine ağlıyor, can yüreklim neredesin?

Suskunum tüm konuşanlara inat. Öylesine çok konuşan var ki yerli yersiz, ben suskun kalmayı tercih ediyorum. Öfkelenen konuşuyor, canı sıkılan konuşuyor, sesini duyurmak isteyen konuşuyor, konuşmuş olmak için konuşan yine konuşuyor. Ben suskunluğumu

konuşturuyorum. Çoğu zaman yalnızlığımla konuşuyorum, dertleşiyorum. Kendimi dinliyorum, anlaşılmak istiyorum.!

İçimde öyle bir hengame var ki mahşeri kalabalığa eş.

İçimden geçeni dahi anlamakta güçlük çektiğim hâlin eşiğindeyim.

Ey suskunluğumun mimarı, onar ucu açık yaralarımı.

Susmak en iyi cevaptır anlayana. Bazen bir kabulleniş, bazen öfkenin bastırılması, bazen kabuk bağlayan yaraların merhemi, bazen ilaç, bazen de kazanılacak bir zamandır. Yaram arttıkça, dilim döndükçe susuyorum.

Susarken konuşuyorum, bölünüyorum, dağılıyorum, dağıtıyorum, topluyorum, toparlıyorum. Zaman bana inat ilerliyor. Güzel bir günün sabahında susarak ve susayarak açıyorum yeni gelen zamanı. Dillendiriyorum içimde emekleyen, büyüyen çocuğu. Yürütmek istiyorum onu elinden tutarak. İçimdeki sessiz çığlıklara inat, susuyorum, susuyorsun, susacaklarım bitmiyor."

Seccadesinden kalkan Mevlâna aldı kalemi eline, her bir harfi ateşten kelimelerle yazdı dost yüreğe:

"Bir ses ver sessizliğime, bir ses ver sensizliğime. Giden bir dostsa arkasından kapıyı ardına kadar arala ki yüreğinin soğukluğu onun yokluğunu yaşatsın. Yokluğundan yorgunum yolcum. Amansız karanlıklardayım, zamansız gürültülerde boğuluyorum. Mazlumların ecel zehri içime akar. Ey dağları çökertilmiş, nehirleri kurumuş yüreğim, dayan. Dayan ateş tufanlarına.

Ey Sevgili! Sen susarsan bugüne, ne kadar ne söylemişsek hepsi geri döner bize.

Ey Şems! Ne çok özledik seni. Kelimelere sor özlemimizi. Sükûta sor sevgimizi. Her susuş yaşar bizimle birlikte: Aşk gibi, ölüm gibi. Ve beklenir kelime, o sır kelime, o sur kelime: Hamuş.

Söyle Şems, ölmeden işitilir mi o kelime? Suskunluğa suskun-

luk katmak ölüm değil midir haddi zatında?

Ey hakikat! Ey Aşk! Anladık, an içinde âlemi görmekmiş hasret. Hasretliğim neredesin? Gelmedin mi, gelmedin öyle mi? Sustuk o zaman.

Sözün sözü sen, sükûtun sükûtu ben. Sır içinde bir sırrın içinde sırılsıklam ıslandı yalnızlığımız. Gel! Sensiz devam edemem yolun ötesine, yanarım. Hangimiz çağırsa koşacaktık. Kavlimizi hatırla sevgili, hatırla ama.

Toprak gibi sessiz olduğum an bil ki şimşek gibi gökte gürlüyor feryadım. Gel sesim! Gel Şemsim!

Sustum, tuz basıp yaralarıma, ne kadar susulacaksa o kadar sustum. Bir elif miktarı sevilmek için binlerce vavın kıvrımında hamuşum artık. Kanıyorum, çığlıklara banıyor gönlüm. Yanıyorum, sükûta lâl oluyor dilim. Kanıyor bir çığlık, yüreğimizin en derininde. Açmadım senden gayrisine yüreğimi. Yüreğim Şems, Şems der. Dilim yine suskun.

Selamlar ki dua dudaklıların vuslatı gibi içtendir.

Hasretler ki âşıkların figanı kadar yanıktır. Bileli kendimi ben, gönlümü aşk dolu buldum. O sebepten ki az konuşmaya ve çok susmaya vurgunum. Ey yüreğime düşen, hatırına düşür beni. Gözlerimden akan gözyaşı değil belli ki eriyip giden ruhumuzdur damlayan. Katre-i Şems'im... Gül serabınla gel, gel ki gülsuyu ile yıkansın Konya sokakları.

Koş Şems, üçüncü hâlin imkânsızlığındayım. Kozanın amansız yırtılışındayım.

Gel ey, unutma bizi.

Seni bir seven gönül aşkına susacağım. Seni sevdiğim gibi.

Ey hüzün yanıma doğan güneş, bekleniyorsun. Çöllerin yağmur yüklü, yolların sevda yüklü kervanı beklediği gibi. Deliliği cinnetin, müminin cenneti beklediği gibi. Ben ve suskunluğum

bekliyoruz seni.

Bekleniyorsun.

Sus yüreğim! Hasreti, uzun soluklu bir ölüm diye kaydeden kayıtlara harfler yeter mi?

Söyle Şems, ölmeden işitilir mi o kelime? Suskunluğa suskunluk katmak ölümün sayhası değil midir haddi zatında? Hangimiz çağırırsa koşacaktık. Kavlimizi hatırla Sevgili, hatırla ama. Gel sensiz devam edemem ötesine, yanarım!

Bırak gönül kırıklarını yalnızlığınla gir kapıdan. Her iç çekiş kalabalıklar getirir. Sen olarak gel, sen olarak. Sen geldiğinde gitmişti tüm acılar, sen gittiğinde kan ağladı bütün yalnızlar. Hüzün kırımı gülüşünle gel.

Ey bize susmak evla olan, söyle. Bunca tufan, bunca fırtına boşuna mıydı?

Hasretini rüya kovalarıyla kör kuyulardan çıkarıyorum. Gel ey külün içindeki saklı ateş."

Yazdığı mektubu göndermeyecekti. Olur da Şems dönerse kendi eli ile sunacaktı ki görsün ölümüne beklemek ve beklerken ölümü kana kana içmek nasıl olurmuş.

Sinan Yağmur - Hamus

GÜNEŞTE ERİMEYENİ ŞEMS NEYLESİN!

"Beni kederlerle, belalarla yıkmadıkça, harap etmedikçe
Allah, bendeki gizli hazineyi hiç bana verir mi?
Beni coşkun bir sele kaptırmadıkça,
nasıl olur da beni çeker, ihsan denizine götürür?"

Şems, Konya'dan Tebriz'e doğru yol alırken tenha ve ıssız yerlerden gidiyordu. Van gölünün kenarından giderken iki dağ arasındaki sarp kayalık bölgeye doğru ilerledi. Kayaların hemen arkasındaki patika yolun başındaki bir geçitte pusu kuran haramiler onu esir aldılar ve hemen reislerinin yanına götürdüler.

Develerden yükler indiriliyor, haydutların başı olduğu anlaşılan iri kıyım bir adam, sağa sola emirler yağdırıp, az önce başka bir yol güzergâhında esir alınan kervancıların kıymetli eşyalarını teker teker alıyordu. Sıra kendisine geldiğinde Şems hiç çekinmeden cevabını yapıştırmıştı:

"Arkadaş, bende değerli eşya ve para yok."

Haydutların reisi, yere bir tükürük fırlattıktan sonra sararmış dişlerinin gerisindeki küçük dilini gösteren gürültülü bir kahkaha atmış ve küfürle şöyle demişti Şems'e:

"Baba! Bu lafları herkes söylüyor, ama sonra hançerin sivri ucu kaba etlerine dokununca, bülbül gibi ötmeye başlıyorlar. Sen de

anlat bakalım, nerene sakladın şu altın keseni?"

Şems gayet sakin ve korkusuzca cevap verdi:

"Bak arkadaş, ben bir Allah dostuyum. İki cihanı bize arsa olarak verseler, seherde bir "Allah" deyişimize değişmeyiz. Şu vücudumun bile sahibi değilim. Sadece ruhum benimdir. Zaten onu da alamazsın."

"İhtiyar, bırak bu masalları, hadi çık bakalım çil çil altınları."

"Evlat, anlamıyorsun. İstersen benim vücudumu alabilirsin, yani beni öldürebilirsin. Çünkü bu vücut, benim sayılırsa da, bedenimin içindeki ruhum, Allah'a aittir. O emaneti nasıl olsa sen de ben de asıl sahibine iade edeceğiz. Benim bu dünyada hiçbir şeyim yok ki sana vereyim."

"Bak ihtiyar, sana son kez söylüyorum. Ben kaç kez kervan soydum. Önce herkes param pulum yok der, sonunda öyle kıymetli mücevherler bulurum ki, hayretten küçük dilini yutarsın."

"Vücudumuz, ruhumuzun mezarıdır. İstersen öldür beni, belki sevaba bile girersin."

Haydut duraklamıştı. Sonra fikir değiştirip, yumuşak bir sesle ona seslendi.

"Kimsin sen, kutsal bir adam mısın?"

"Hayır, sadece Allah kutsaldır."

Aralarında uzun bir sessizlik olmuştu. Şems eşkıya reisinin kıyafetine bakınca, onun da buralardan değil kendisi gibi muhacir olduğunu anladı. Reis Müslüman olabilirdi. Emin olmak için sordu:

"Sen Müslüman mısın?"

"Elhamdülillah. Elbette Müslümanım."

"Madem Müslümansın yol kesmenin, gasp yapmanın, Allah'a karşı gelmek olduğunu bilmez misin?"

"Ne yapayım, kaderim bu belki de."

"Yok, öyle yağma. İşlediğin günahların sorumluluğunu kadere yükleyemezsin."

"Ne yapalım, şeytana uyduk bir kere."

"O da yanlış. Hem Müslüman olduğunu söyle hem halkı soy, soğana çevir, ondan sonra da kabahati şeytana yükle. Bak, sorumluluğu şeytana yüklemekle bu ağır vebalden kurtulamazsın, bunu aklından çıkarma."

Reis ilk kez kendisine karşı böylesine mertçe konuşan biriyle karşılaşıyordu. Çünkü hemen hemen herkes görüntüsünden korkar, ondan gelecek tehlikeden çekinerek yalakalık yaparak konuşurdu. Ama bu adam ne öldürülmekten korkuyordu ne de sözü evirip çeviriyordu. Uzun süre onu süzdü, sonra daha da yumuşak bir sesle konuştu:

"Gel şu ağacın altına oturalım da biraz konuşalım" dedi. Diğer eşkıyalar, develerden yükleri indirmek ve malları tasnif etmekle uğraşıyorlardı. Haramilerin reisi içindeki bilinmezlikleri bu tuhaf ama derin, bu garip ama manen zengin yolcudan öğrenmek arzusundaydı.

"Peki, bana açıkça söyle ihtiyar, dinin amacı nedir?"

Şems, ağacın gövdesine sırtını yaslamış, eşkıyayı dinliyordu. "Bak delikanlı, İblis, insanı Yaradan'dan uzaklaştıran ve çeşitli bahanelerle bu uzaklığın daha da artması için insanı aldatan bir varlıktır. Böylece Allah'ı unutturan, insana yalancı bir mutluluk, sahte bir cennet vaat eden böylece de insanları haktan, adaletten ayıran ve şimdi senin gibi kul hakkını yiyebilecek kadar vahşileştiren bir melundur o. Şeytanın hainice hazırladığı tuzaklardan kaçınmak gerekir. İşte bu korunma ve kaçınmanın tek çaresi dindir. Dinin hedefi bütün bu kötülükleri engellemektir. Bu söylediklerim senin gibi insanların anlayacağı seviyedeki öğretilerdir, ama daha diplerde, daha derinliklerde anlam yüklü bazı gerçekler vardır ki bunları herkesin kavraması mümkün değildir."

"İyi söylersin de ihtiyar, cevap ver bakalım Allah'ın adaleti neden hiç fakirlerden yana değil de hep zenginlerden yana?"

"Yine yanlış söylüyorsun. Şimdi bana şu cevabı ver. Ben mi fakirim sen mi?"

"Ben senden daha zenginim."

"Şimdi oldu işte. Ama bir de şu işe bak ki ben fakirliğimden hiç şikâyetçi değilim? Neden acaba hiç düşündün mü?"

"Sen artık ihtiyarlamışsın, dünyadan ne isteğin olacak ki?"

"Zenginlik iyiliktedir. Dünya iyilere dar gelir. Üstelik dünya dediğin ne ki bir ikindi vakti uzanıp uyuduğunda gördüğün rüyadan ibarettir. Ne sen onu anlarsın ne o seni hatırlar."

"Sözlerin akıcı ve akılcı. Kanımca sen bir ermişsin öyle değil mi?"

"Ermiş olsaydım Konya'dan buralara böyle sersefil yaya olarak değil bulutlardan bulutlara sekerek gelirdim."

"Ermişler göklerde mi yürürler?"

"Yok, latife olsun diye söyledim. Ermiş, kendini diğer insanlardan üstün tutmayandır. Ermiş gönlü kör eden hırslarda gözü olmayandır. Ermiş, kulu günah tartısında tartmayandır. Ermiş, emaneti olan ruhunu Allah'a götürürken nefs pazarında, hevâ sarrafında haraç mezat satmayandır. Ermiş kula kul olmayandır."

"Şu dünyada hala ermişler var mıdır?"

"O kıyaslamanın var olmadığı bir dünyada yaşar. Allah cimri değildir. Bilakis cömerttir. Etraf ermişlerle doludur, sınır ve sayı yoktur. İnsanlar ermişlerin farkında değildir, çünkü çoğu kör ve sağırdır. Ermişler sadece geçmişte var idiler de günümüzde yok sayılmazlar. Her devrin ermişleri kendi devirlerinde mürşitliğine devam ederler."

"Bir ermişi nasıl aramalıyım?"

"Namaz öncesi abdest aldığın gibi içini temizlersen niyetin halis olur ve ermişe hazırsan zaten o seni bulur."

"Ermişe ulaşmanın abdesti de mi su ile?"

"Hayır, mazindeki hata ve günahlarını teker teker temizlemekle olur. İşlediğin kötülükler için tevbe ettiğin kadar hatalarını telafi etmeye de bak. Şimdiye kadar kimlerin malını çaldınsa geri iade et, helalleş. Kimin gönlünü kırdınsa özür dile, bağış talep et. Hayvan hakkı yemiş bile olsan bunu düzeltmeye bak."

"Çaldığım çoğu malların sahiplerini ya bilmiyorsam ya da unutmuşsam sahiplerini, o zaman ne yapmalıyım?

"Onların adına hayır ve hasenat yap. Ecirleri onlara ve sana döner."

"Besbelli ki sen o ermişlerden birisisin. İzin ver ömür boyu sana hizmet edeyim. Yeter ki sürekli yanında kalıp himmetinden feyiz alayım."

"Ben ermiş değilim. Aradığın ermişin yerini söylesem gidip yüz sürer misin?"

"Elbette. Haydi, söyle beni bana getirecek, Allah dostu edecek, içimi hafifletip ümit şerbeti içirecek o ermiş nerede? Söz hiç soluk almaksızın koşa koşa gideceğim."

"Konya'da Baha Veled oğlu Muhammed Celaleddin'i bul. Onun dergâhına sığın. Sakın benden ve bu hadiseden bahsetme."

"Niye ki? Hem ona gönderiyorsun hem de benden bahsetme diyorsun. Anlamadım. Neden?"

"O da bende kalsın."

Ağacın altından yavaş yavaş doğruldu Şems. Şems'ti, yola düşmeliydi. İstikamet Tebriz'di.

TEBRİZ'E DOĞRU

"Şems'i anlamak için Şems olacaksın.
Şems olmak için hamuş olmak gerekir."

Yolcu yoldadır, yön belirsiz. Yazgısı yalnızlık üzerine yazılmış tüm yolcuların yükünü sırtlanır da ardına bakmaksızın, hesapsız, duldasız, pusatsız ateşten adımlarla yürümektedir. Konya çok gerilerde kalmıştır. Doğduğu toprakları görmeyeli yıllar olmuştur.

"Sılai rahim belki iyi gelir acılarıma." düşüncesiyle Tebriz'e gelmiştir. Günlerdir uykusuzdur. Yürümekten ayakları su toplamıştır.

Tebriz'e gelene kadar kimliğini soran herkese bilmem diyordur yolcu. Bilmem, bilmem, bilmem.

"Adın nedir?"

"Bilmem."

"Kaç yaşındasın?"

"Bilmem."

"Hocan kim?"

"Bilmem."

Sinan Gürgür - Hamuş

"Nereye gidiyorsun?"

"Bilmem."

Bilmemekten bir yol açılsa yolun sonu suskunluğa giderdi. Yolcu geliyordu. Ayını gökte değil yerde arayan ve,

"Benim yüzüm yerde gerek, bana rahmet yerden yağar." diyen yolcu.

Dilini "Aşk" kilitlemişti ve bu kilidi ancak maşuk açardı. Kitaba sığmayan acayip bir sırdı yolcu. İsmi sır, eşkâli sır, dili sır. O yolcuyu yüksekten bakan göz değil, yükseğe bakan göz görürdü. Yedi denizin susuzluğunu çekmiş de bütün ummanları içse kanmayacak olan yolcu, maşukun bir damla teri ile susuzluğunu gidermeye yürüyordu. Kelimelerle konuşmuyordu yolcu sanki dudağı yoktu.

"Bir parçası dahi gökyüzüne sığmayacak bir 'Ah!' kelimelere nasıl sığar? Ah etsem kor ateş olup saldırır bana." derdi. Çünkü ateşti derdi. Derdine gidiyordu, delik deşik olacağını bile bile.

Ve Tebriz: Ateşin ve acının şehri.

Güneşin hüzün renginde battığı diyar.

Şems, Tebriz'de bir tekkeye girdi. İran Şahı Nasır, bu tekkeyi Hasan Sabbah'ın öğretilerinin yayılması için yaptırmıştı. Orada bulunan âlimler, şeyhler, sufiler, emirler ve şehrin diğer önde gelenleri kelam ilminin derin meseleleriyle ilgili sonu gelmez bir münakaşaya tutuşmuşlardı. Şems bir köşeye çekilmiş ağır bir hazine misali hareketsiz duruyordu.

Münakaşada bir Haşhaşi şeyhi sözü dolaştırdı getirdi Abdulkadir Geylani'yi yermeye dayandırdı. Bu kendini bilmez çalakalem konuşuyordu. Belli ki aklında yarattığı safsatalara ilkin kendi inanmış, etrafındakileri de inandırmak için türlü kelime oyunları deniyordu. Lakin bu laf cambazlığına Abdülkadir Geylani'yi dahil ederek konuşması, böyle mübarek bir insanı kullanarak, kendini ilimden anlıyormuş gibi gösteriyordu.

Bir kere o iş o kadar kolay değildi. Zira mecliste olmayan, uzun yıllar önce Hakkın rahmetine kavuşmuş mübarek insanın, bu kendini bilmeze kabrinden kalkıp cevap vermesi imkânsızdı. Şems'in garibine giden ise başka bir konuydu. Bir kişi bile çıkıp da bu densize haddini bildirmeye cesaret edemiyordu.

İnsanların bu riyakârlığı karşısında aniden yerinden kalktı ve öfkeyle kükrercesine,

"Daha ne zamana kadar atsız bir eyere oturup erkeklik meydanında süvarilik taslayacaksınız? Daha ne zamana kadar başkalarının asasıyla yürüyeceksiniz? Hadis, hikmet, tefsir ve diğer ilimler adına dile getirdiğiniz bütün bu sözler, geçmiş zamanlarda yaşamış insanların sözleridir. Bu sözleri söyleyenlerin her biri, kendi zamanlarının er meydanında birer süvariydiler. Siz kalkmış Hasan Sabbah'ın saçmalıklarını mezhepleştirmek istiyorsunuz. Allah dostlarını karalamak ne haddinize be hey gafiller sürüsü! Kırk sene yatsı abdesti ile sabah namazı kılan Geylani'nin ışığından faydalanmak yerine onu söndürmeye mi çalışıyorsunuz? Hepinizin ilmi ve ameli bir araya gelse Abdulkadir Geylani'nin sakalının bir tek teli bile etmezsiniz." dedi ve aniden kalkarak tekkeyi terk etti.

Tebriz'in hala bıraktığı gibi "kula kulluğu tercih eden" düşünceler içerisinde olduğunu anladı. Aile kabristanına uğrayıp duasını okuduktan sonra Şam'a doğru yola çıkmaya karar verdi. Tebriz'de durmanın, burada kalmanın bir anlamı yoktu. Dahası aradığını burada bulma ümidini de içinde bulamıyordu.

Tebriz, Hoy, doğduğu topraklar... Anne kokusu, baba hasreti iç içe... Şems ağlamaklı, Şems hüzün taşkını.. Aile kabristanında duasını yaptıktan sonra sılai rahim edasının ferahlığı ile Isfahan'a çevirdi yönünü.

ŞEMS ISFAHAN'DA

"Aşkı olmayanın miraca yükselmesine imkân yoktur.
Kendisini göstermek isteyen şey,
'Ben' değil, henüz benliğini tanımayan cismidir.
Yerde gezenin ayağı su toplar, gökte gezenin gönlü ise
renksiz kanla dolup taşar."

Birkaç gün sonra gençliğinin uzun bir döneminin geçtiği Isfahan'a gelmişti. İkindi namazını kılmak için Horasan taşları ile yapılmış mescide doğru ilerledi. Şadırvanda iki derviş kendi aralarında sohbet ediyordu. Birbirleriyle son derece saygılı, fakat zaman zaman iğneleyici ve nükteli konuşuyorlardı.

Şems abdestini tazeledikten sonra ezan vaktine kadar bir ağacın altında dinlenmeye çekildi. Şadırvan başındaki iki derviş gelen yabancıyı sanki yıllar önce görmüş olduklarını sandılar. Onun yanına yaklaşarak,

"Es selamü aleyküm ey derviş." diye selam verdiler.

"Ve aleyküm selam derviş."

"Nereden gelip nereye gidersiniz?"

"Elest Meclisi'nden gelip, vuslata ermeye gideriz."

"Yolunuz uzun ve meşakkatli görünür."

"Yolu bildikten sonra önümüz çöl olmuş, ne çıkar?"

"Emeli ihmal etmek, amele devam etmek gerek."

"Doğrudur, emeller çoğaldıkça, elemler de artar."

"Çok garip. Siz bu feracenizi niçin böyle uzun uzun giyersiniz?"

"Yolu uzun olanın yolluğu da uzun olmalı. Yeri geldiğinde seccade yeri geldiğinde sarındığı yorgan olmalı.

"Güzel söyledin. Peki, geçiminiz nasıldır?"

"Gençler siz benim meşgalemi bırakın da şu soruma cevap verin. Allah size nimetlerinden verince neylersiniz?"

"Verdikçe şükrederiz, vermedikçe sabrederiz. Peki, siz ne yapardınız?"

"Biz verdikçe dağıtırız, vermedikçe şükrederiz. Gençsiniz, dervişlik yolundasınız, o halde bu dünyadan ne bekliyorsunuz?"

"Allah bilir ya, bir makam ve mevki verilirse kabul ederiz."

"Tut ki sizi Isfahan'a vali yaptık. Ne yaparsınız?"

"Şam'da emir olsa daha iyi olmaz mı?"

"Sizi Şam emiri ilân ettik şimdi. Başka ne olmak istersiniz?"

"Diyarı Rum'u, o da olmazsa, Mekke emiri olmak isteriz."

"Pek münasip dediniz. Tut ki, sizi Mekke emiri yaptık, ya bundan sonra?"

"Bundan sonraki makam halifelik makamıdır, ona erişmenin mümkünü yok gayri."

"Yani?"

"Mekke emirinden sonrası yok."

"Sizin yıllar sonra ulaşacağınız mertebeye ben şimdi ulaştım gayri. Ben bir hiçim, hiç."

Ezanın başlaması ile Şems önde, meraklı ve şaşkın genç dervişler arkasında mescide girdiler. Namaz sonrası o iki genç Şems'i avlu kapısının önünde bekleşiyorlardı. Şems onların yanına varmak üzereyken o sırada sokağın başında bir tellal yüksek sesle halka şöyle seslendi:

"Ey ahali! Duyduk duymadık demeyin, şehrimize uzak diyardan bir Piri Fâni gelmiştir. Bilge ve velî kişidir. Ahaliye Allah'ın ispatı için tam yüz tane delil getireceğini iddia eder. Gelin dinleyin, özü sözü doğru, bu bilge Hak âşığını dinleyin, ders alın, öğrenin. Allah'ın varlığına delil yüz örneği dinleyin."

Dervişlerden yüzü yuvarlak, gözleri ela olanı sordu:

"Verdiği cevaplar hikmetli, sorduğu sorular hikmetli olan duydun tellalın dediklerini eh buna ne dersin ey Allah'ın kulu? Hakikaten sende de yüz delil var mıdır?"

"Tuhaf şey. Demek ki adamın bu kadar şüphesi varmış ki, üşenmemiş yüz tane delil arayıp bulmuş."

"Peki, senin delilin nedir?"

"Delile, ispata gerek yoktur. Mutlaka delil istersen ve eğer ilmine de güveniyorsan oraya müracaat eyle."

"İlminiz ne mertebededir?"

"İlim bir noktadır, onu çoğaltan cahillerdir."

"Nasıl dua edersiniz?"

"Gönüller açılınca ellerin ne hükmü kalır?"

"Bu kâinat hakkında ne düşünürsünüz?"

"Bir kitabullah-ı, âzamdır seraser kâinat

Hangi harfi yoklasam manası Allah çıkar"

Şems ve dervişlerin hararetli konuşmalarını uzaktan izleyen birkaç derviş müsaade isteyip, sohbete dâhil olmak istediler. Şimdi hep birlikte konuşuyorlar, bir yandan da yavaş adımlarla çarşıda geziniyorlardı.

"Haram ve helâl hakkındaki düşünceniz nedir acep?"

"Bizim değil harama el sürmeye, helâlden bile vazgeçtiğimiz anlar çoktur."

Şems'i dinledikçe sır dolu bu adamın kendi hocalarına benzemeyip derin bir aşk ereni olduğunu, çok farklı ve etkileyici bir mürşit olduğunu fark eden gençler ayaküstü veya yürüyerek konuşmak yerine bir şerbetçiye oturup hasbıhal etmek istediler.

Hasırın üzerine hep beraber diz çöktüler. Şimdi bu görünüşü meczup, kıyafeti tuhaf, sözleri inci mercan adamı dinlemeye daha doğrusu onunla serinlemeye hazırdılar. Şems;

"Sufiler mesel ve menkıbeyi çok sever. Gelin size bir hikâye anlatayım;

Vakti zamanında uzak diyarlardan birinde bir Allah dostu yaşarmış, yanıp yakılır, Padişah saraylarda oturur, keyif sürerken ben bu fakir halimi kime anlatayım. Bu reva mıdır, Bu adalet midir, diye söylenip dururmuş."

"Halinden niye şikâyet eder ki?"

"Evet, şikâyeti o kadar artmış ve sesini o denli yükseltmiş ki, itirazları padişahın kulağına kadar gitmiş. 'Tez bu adamı bulup, huzuruma getirin.' diye ferman buyurmuş padişah."

"Eyvah, adamın kellesi uçacak."

"Uzatmayalım, adamı apar topar huzura çıkarmışlar. Padişah sormuş 'Bre ahmak adam, sen neden halinden şikâyet edersin?' Adamcağız boynunu büküp cevap vermiş, 'Padişahım. Benim hayatta şu dayanacak değneğimden başka hiçbir şeyim yoktur. Sen zevki sefa içinde yer, içersin. Ben buna itiraz ediyor, bunun için

şikâyet ediyorum.' Padişah şaşmış bu işe, adama tekrar sormuş, 'Aklın başında mı bre adam, şu elindeki tahtadan başka bir şeyin yok mudur?' 'Hayır, yoktur.' demiş zavallı fakir. Padişah düşünmüş taşınmış, şöyle bir çözüm önermiş adama."

"Yoksa kızını mı verecek fakire?"

"Ne gezer. Padişahın teklifi çok basitmiş. Padişah öldüğü zaman bizim fakir onun mezarı başında sabaha kadar bekleyecek. Eğer korkmadan sabahı ederse, kendisine sarayın bütün hazineleri açılacakmış!"

"Hemen kabul etsin. Bir gecelik uykusuzluk buna değer."

"Senin de dediğin gibi fakir teklifi kabul etmiş. Gel zaman git zaman padişah ölür, cenazeyi kabristana götürüp derin bir mezarın içine koyarlar. Dualar okunur, vasiyeti gereği fakiri mezarın başında oturturlar. 'Bekle bakalım burada sabaha kadar.' derler. Adamcağız, koltuğunun altına koyar ve beklemeye başlar."

"Yoksa padişah mezardan mı kalkacak?"

"Hayır. Derken güneş batar akşam olur, gece bütün ağırlığı ile kabristanlığın üzerine kapkaranlık bir örtü gibi serilir. Kabristanlık hem karanlık hem de sessizdir. Etrafta çıt yok! Rüzgâr uzun servilerin dalları arasından soğuk soğuk eserken, adamı almış mı bir korku! Sabaha da epey var! Beklemeye başlamış. Ne yapsın sarayın hazineleri kendinin olacak."

"Ben olsam oradan kaçardım."

"Biraz daha zaman geçince bizim fakir bir de ne görsün?"

"Yoksa etrafı hortlaklar mı sardı?"

"Hayır, gelenler gökten inen sorgu sual melekleri."

"Ah! Tabiî ya, nasıl unuturuz?"

"Melekler yere doğru yavaş yavaş inmeye başlarken bir de bakmışlar ki mezarın başında bizim fukara boynunu bükmüş

oturuyor. Melâikeden biri diğerlerine seslenmiş, 'Bu taze mezarda yatan mevta zaten bizimdir. Ama başında oturan bu garibe yaklaşalım da onu sorgulayalım.' Diğer melâikeler de bu öneriyi hemen kabul etmişler ve başlamışlar fakiri sorgulamaya: 'Söyle bakalım ey âdemoğlu, bu dünyada neyin var neyin yok?'

Adam kekeleyerek cevap vermeye çalışmış: 'Hiçbir şeyim yok, ne evim ne barkım ne de mülküm var' 'Paran da mı yok?' 'Yoktur.' 'Hayır, senin mutlaka bir şeylerin vardır, anlat, durma konuş.' 'Yok dedim ya size, sadece şu bastonum var başka hiçbir şeyim yoktur.' 'Haa! Bir bastonun var demek ki. Peki, söyle bakalım o bastonu nereden aldın?' Öbür melekler de bir bir arka arkaya sorgulamışlar adamı. Sorgulama gece yarısından sonra da devam etmiş.

Neredeyse güneş doğacak. Hep soru, hep soru: 'Söyle bakalım, bu bastonu nasıl aldın, kimden aldın, kaç paraya aldın, neyle aldın, niye aldın, haram parayla mı aldın, helâl parayla mı aldın, hediye mi aldın, rüşvetle mi aldın? Niçin aldın, ne maksatla aldın?' Bizim fakir bıkmış usanmış bu sorulardan ve arkasına bakmadan mezarlıktan kaçıp gitmiş. Biraz sonra da ortalık aydınlanmış. Adam, 'Bir tahta baston için bu kadar sual sorulursa, ya hazineler için neler sorulur' deyip, köşesine çekilmiş ve bir daha asla şikâyette bulunmamış!"

"Doğru söyledin. Hani ne demişler, 'Lütfun da hoş kahrın da hoştur' diye!"

"Eee genç sufiler, namazdan önce ne makam bıraktınız ne mevki, taliptiniz halifeliğe kadar. Şimdi kahır da lütuf da Allah'tan diyorsunuz. Anladınız mı hiçliğin hesabını? Aşk yolundaysanız dünyadan size ne. Dünyaperestseniz benim işimden, nereden geldiğimden, ismimden cismimden size ne."

Dizüstü oturan dervişler hafif bir esintide yıkılacak kadar hayret içerisindeydiler. Hayret makamına har içinden gidildiğini nereden bileceklerdi ki. Rüzgâra gerek yoktu. Şems sohbeti ile onların içindeki çürük dalları teker teker kırıp yıkıyordu.

"Ben de size bir soru sorayım. Az önce hepimiz ibadetteydik.

Namaz mı sizi kıldı siz mi namazı bilmiyorum ancak soru şu: Cenneti mi tercih edersiniz cehennemi mi?"

"Bu da soru mu şimdi. Tabii ki herkes gibi biz de cenneti tercih ediyoruz. İbadet etmemizin nedeni de bu ya."

"Cennet ya da cehennem, fark eder mi, muradınız Cemalullah ise. Ben cehennemi tercih ederdim."

"Nasıl olur? Cümle âlem cennet için ibadet ederken, sen ne diye cehennemi tercih edersin?"

"Hazreti Allah sadece cennette midir? Cennet olmasaydı, bizler Allah'a ibadet etmeyecek miydik?"

"Ya ne için ibadet edelim?"

"Bak, keşke herkes cennete gitse de girmeyecek olan bir ben kalsam. Böylece, günahkârların işlediği günahları üzerime alıp tek başıma ben cehenneme girsem. Peygamber torunlarına 'Ehli Beyt' denildiğini duymuşsunuzdur. İşte bu torunlardan Cafer Sadık Hazretleri, bir gün yakınlarına şöyle buyurmuştu: 'Cehennem korkusundan ibadet edenler köle, cennete girip, ödül kazanmak isteyenler ise tâcirdirler. Asıl olan ibadet, Allah'ın emrini hiçbir karşılık beklemeden yerine getirmektir. En makbul ve muteber ibadet budur. Ama nerede sizde bu feraset?'"

"Biz bu dünyada selâmet, ahirette de rahmet dileriz. Ya siz ne yaparsınız?"

"Çok yanlış söyledin. Dünyada selâmet, dünyayı terk etmekle olur."

"O halde ne dileğin vardır bu dünyadan? Neden diyar diyar dolaşırsın?"

"Yüce Rabbimiz'in cemaliyet denizinde boğulmaktan gayrı bir dileğim yoktur. Allah'a yakın olayım, onsuzluğa uzak."

Dervişlerden biri sordu:

"Allah'a yakınlık nasıl olur?"

"Dünyada da ahirette de Allah'tan başka sevgili aramamakla..."

"Vah o zaman bizim perişan halimize!"

"Vah vah! Senin çektiğin o sözde kalan azıcık 'vah' sözüne! Ta gönülden bir 'vah' demiş olsaydın, acaba bu dünyada yaşayabilir miydin?"

"Biz galiba tam bir gaflet içindeyiz." dedi dervişlerden biri.

"İyi dersin, baksana şu üstümüzdeki semaya, şu altımızdaki toprağa. Bulut ve rüzgâr, güneş ve toprak sadece ve sadece sana bir dilim ekmek için uğraş veriyorlar. Bunu niçin yapıyorlar bilir misin? Sen bu lokmayı gaflet içinde yutmayasın diye.

Eğer 'bakarak' değil; 'görerek' o bir dilim ekmeği yersen, 'hamd'ın anlamını daha iyi anlarsın. Hakikate ermenin yolu gizliden özele geçiştir. Sır budur. Sırra yolculuk eden yüz gözünü terk eder, yürek gözünü açar ki gölgeler ve sislerden sıyrılıp esası görebilsin."

"Ben burayı pek anlayamadım." dedi bir derviş.

"Daha açık anlatayım öyleyse. Sen ömrün boyunca hiç ayran içtin mi?"

"İçtim."

"Peki, içtiğin ayranın içinde ne vardı?"

"Su ve yoğurt vardı."

"Suyu bırak, yoğurdun içinde ne var?"

"Süt var, maya var."

"Mayayı bırak, sütün içinde ne var?"

"Yani sütü yapan kim?"

"Kuzu."

"Peki, kuzu sütü nasıl yaptı?"

"Ot yedi, ot kuzuda süt oldu."

"Güzel söyledin. Ot nereden geldi?"

"Topraktan."

"Bunu da iyi dedin. Ot topraktan nasıl çıktı?"

"Yağmur suyu tohum ve toprak, ot yaptı."

"Eksik dedin, bir daha düşün."

"Su, toprak ve tohum... Bir de güneş ışığı..."

"Şimdi oldu. Suyu, toprağı ve tohumu bırak, güneşi al."

"Aldım."

"Demek ki, içtiğin ayranın özü, aslı, hakikati güneş ışığı imiş."

"Evet, aynen öyle."

"Mademki öyle, ayranda 'gizli' olan yani 'batın' olan güneşin nuru imiş, şimdi anlaştık mı?"

"Evet, doğru söylersin."

"İşte Allah'ın 'Zahir' ve 'Batın' isimleri de buna benzer şekilde düşün. Ben sana anahtarı verdim."

"Sen nasıl bu yola girdin, ne yaptın da şeytanını alt ettin?"

"Anlatayım." dedi Şems. Sonra biraz gülerek biraz da kısık bir sesle;

"Siz yaşlarda bir gençtim. Bir gün şeytan yanı başıma geldi ve bana sordu, 'Bugün ne yemek yiyeceksin?' Cevap verdim: 'Kendi etimi yiyeceğim!' Şeytan şaşırdı tekrar sordu, 'Peki bugün ne giyeceksin?' Aynen cevap verdim: 'Kefenimi giyeceğim.' Şeytan daha

çok şaşırdı ve son bir ümitle sordu: 'Peki, söyle bakalım, bu akşam nerede yatacaksın?' Hemen cevabı yapıştırdım: 'Kendi mezarımda!' Şeytan benden uzaklaşırken şöyle mırıldandı: 'Seninle de bir şey konuşulmaz ki!'"

"Az önce tecellilerden söz ettin. Bunu biraz daha açar mısın?" dedi bir derviş.

"Bak şimdi." dedi Şems, sonra teker teker özlü cümlelerle anlattı. "Üzerinde yaşadığımız bu dünya, bu yer, bu gökler, özetle tüm kâinat, ilâhî sıfatların tecellilerin birleşmesinden oluşmuştur. O halde çevremizde gördüğümüz ya da göremediğimiz bütün varlıklar, ilâhî esmaları, yani Allah'ın isimlerinin birini ya da birkaçını veya bütününü, paylarına düştüğü kadar nasiplenmişlerdir. İnsan, bu isimlerin kendi yaratılış istidadına göre, hepsini kendi üzerinde az ya da çok toplamıştır. İnsan güler, ağlar, sever, nefret eder. Bu zıt kutupların insanda toplanmış olması nedeniyle, insanda rahmet de vardır, öfke ve gazap da. Onun için insanda lütuf ve kerem de açığa çıkabilir; hiddet ve kin de. Onda hilm ile hışım duyguları her zaman dalgalar gibi, gelgitlerle ruhunun derinliklerinde bir belirir, bir kaybolur.

İşte bunlara tecelli denir. Ancak bu sıfatların tecellileri, insandan insana sonsuz bir farklılık gösterir. Başka bir deyişle, insan sayısı kadar farklı olan karakter, huy ve mizaç, işte bu tecellilerin değişik oranda birbiriyle karışımından oluşmuştur. Nasıl ki çeşitli boyaların karışmasından farklı renkler, değişik desenler, benzemez tonlar meydana geliyorsa, insan da yaratılışındaki bu özelliği ile değişik isimlerin tecellilerine maruz kalmış ve bu isimlerin tasarrufu altında kaderi belirlenmiştir. Yüce Allah'ın 'Lâtif' isminin tecellisiyle bütün bu evren olmuş, oluşmuş, düzene girmiştir. Yani mahlûkatın hiçbiri, hak ederek, bedel ödeyerek var olmuş değildir. Varlıkların fâni, ölümlü ve izafî, yani göreceli vücutları, tamamen Allah'ın bir hibesidir ki biz buna 'ilâhî mevhibe' adını veriyoruz, anlaşıldı mı?"

Şems anlattıkça hayret ve hoşnutluk içerisinde kalan dervişlerden bir tanesi yanındaki arkadaşına fısıltı ile:

"Allah Allah, neredeyse nefes alamayacak hâle geldim, bu ne müthiş bir zühd ve takva örneği." dedi. Şems söyleneni duydu ve o gence bakarak:

"Yine yanlış söyledin Derviş, senin nefesin kesilmesin. Herkesin bir ömür boyu aldığı nefes kadar Hakk'a giden yol vardır. Her nefes Allah'a giden yol olduğu için, her nefes alıp verişte sufiler, tıpkı bir seyyah gibi yol alırlar. Aslına bakacak olursanız yol birdir, fakat her adım, yolun sonuna ulaşmaya neden olduğundan, her adım atışta ilerlemiş olursun. Eğer nefesini boşa harcarsan, gününü gereği gibi değerlendiremezsin. Ne günü? Ay, yıl ve nihayet tüm bir ömür heba olur gider. Arifler, bulundukları makamda, müşahede zevki ile mest olduklarından her nefeste iki bayramı kutlarlar. Biri nefes alırken, öbürü de nefes verirken."

Dervişlerden biri heyecanla atıldı:

"Peki, hiçbir nefesi boşa harcamadan, her nefeste bayram hâlini yaşamak mümkün müdür?"

"Neden olmasın? Hz. Peygamber, *'Cennette bulunan bir grup insan ile Allah arasında bir nefeslik müddet için bile olsa, hiçbir perde yoktur.'* diye buyurmuştur. İşte büyük velîler, sürekli olarak Hakk'ı müşahede etmenin verdiği *haz* ile dopdoludurlar. Çünkü onlar *'Kâbe kavseyn'* (Necm/9) makamına ulaşmışlardır. Bu yüzden ârif olan kimsenin *nefesi* tesbih, uykusu ibadet sayılır. Onlar için gaflet yoktur, her zaman uyanıktırlar."

Başka bir derviş bilgiç bilgiç itiraz edecek oldu:

"İyi ama Hz. Peygamber, *'İnsanlar uykudadır, ölünce uyanırlar.'* dedi. Bu hadis sahih değil mi?"

Şems, merhamet dolu gözlerle bu dervişe uzun uzun baktı ve tane tane konuşmasını sürdürdü:

"Burada söz konusu edilen şahıslar, normal insan kalabalıklarıdır. Bu söz onlar için ifade edilmiştir. Hz. Peygamber'in her sözü, değişik makamlarda bulunan kişilere birer öğüttür. Hadisleri buna göre anlaman gerekir. Oysa Peygamber'in izinde yürüyen, Allah'ın

isim ve sıfatlarını kendine rehber edinen, mutlak ve mukayyet hidayetini kendi nefsinde birleştiren öyle zâtlar vardır ki, onlara 'insanı kâmil' derler. Onlar için şu sarsıcı ayet geçerlidir:

'Düşe kalka yürümekte olan bir kimse mi, yoksa doğru yol üzerinde düpedüz yürüyen kimse mi daha çok hidayete erer?' (Mülk/22)

İnsanı kâmiller, tam anlamıyla Allah'ın ahlâkı ile ahlaklanarak, bu anlamlı hadisin gereğini yerine getirmişlerdir."

"Kimdir bu insanı kâmiller?" diye sordu bir derviş.

"Ben hariç herkes."

Bu cümleyi söyledikten sonra Şems buruklaştı. Yutkundu. İçini bir hüzün kaplamıştı. Kamil insan denince onun aklına kâmil dostu Mevlânası geldi. Onu ne kadar özlediğini hatırladı. Hüznü bundandı. Daldı derin derin. İçinden" Acaba Hamuşum ne yapıyordur şimdi, hasta mıdır, sağlığı nasıldır?" diye meraklı düşüncelerdeydi. İç çekişin acımtıraklığı ile epeyce bir süre sessiz kaldı. Dervişler onun bu haline anlam veremediler. Sessizliği bir derviş bozmak istedi:

"Peki, bizler bu kâmil insanları nasıl tanıyacağız?"

"Bilesiniz ki, insanı kâmil, hakikate ermiş kişidir. Kâmil insanı öğrendiysen, şimdi şunu iyice kafana sok ki onlar hangi isimle anılırsa anılsınlar, hepsi doğrudur. Kâmil insana: muhibbi, dost, mürşit, şeyh, önder, hâdi, kutup, derler. Onlar, cihanı gösteren bir kadeh demek olan 'câm-cihannümâ' diye de anılırlar. Dünyayı gösteren ayna, abı hayat içmiş Hızır, kuşdilini bilen Süleyman diye de zikredilir. Bu kâmil insan, her hâl ve zamanda, yeryüzünde bulunur, sayıları fazla da olmaz. Dünyada âlimler, arifler çoktur, ama her biri başka mertebelerde bulunur ve hiç biri kâmil insanın düzeyine erişemez. Kamil insan aşk makamına vasıl olmuş âşıktır. İnsanı kâmil, dünyadan ahiret âlemine göç edince, onun yerini bir başkası doldurur ve artık o kâmil insan unvanını kazanır.

Bu âlemin tümü, içi dolu bir hokkaya benzer. Mevcudatın hiçbirinin ne hokkadan haberi vardır, ne de kendinden. Ancak insanı

kâmillerin her şeyden haberleri vardır. Onların, içinde bulunduğumuz bu 'Milk' âleminden, ötesindeki 'Melekût' âleminden, onun da ötesindeki 'Lâhut' âleminden ve hepsini içine alan 'Ceberut' âleminden bilgileri vardır. Konunun özetinin özeti şudur: İnsanlar, bu kâinatın özünün özüdür. Bu sözümü unutmayın. Bu âlemde, görünen ve görünmeyen her ne varsa, insanı kâmilin nazarı altındadır."

"Bizler insanı kâmili çok duyduk, çokça işitmiştik amma velâkin, onun bu kadar geniş manasını bilmezdik!"

"Tabi bilmezdiniz!" diye cevapladı Şems, sonra devam etti: "Daha bitmedi diyeceklerim. Bakın, kâmil insan, dünyayı düzene sokmaktan, halk arasında doğruluğu yaymaktan, insanlar arasındaki fitne, fesat, dedikodu ve her türlü kötü alışkanlık ve âdetleri silkip atmaktan, bunların yerine iyi kurallar koymaktan, insanları Allah'a davet edip, onun azametini, büyüklüğünü ve tek oluşunu bildirmekten, geri kalmazlar ve bilirler ki, insanların birbirine şefkatli davranmalarından söz etmekten daha güzel bir ibadet yoktur. Çünkü onlar, Hz. Peygamberimizin ifadesindeki,

'Müslüman, eliyle ve diliyle Müslümanları incitmez.' desturunca incinirler ama incitmezler." düsturuna sadık davranırlar.

"İyi söylersin de az önce Peygamber'imizin Müslüman tarifini yaptın. Artık Peygamberimiz hayatta değil belki yeni tanımlar, yeni tarifler gerekli olabilir. Hz. Peygamber öldüğüne göre..."

Şems birdenbire parladı, sesinin tonunu gürleştirerek:

"Bu ne biçim laf! Sakın ha, bir daha yüce Peygamber'e 'ölü' demeyin!"

"İyi ama niçin?"

"Sen ne laf anlamaz dervişsin!"

'Biz seni ancak âlemlere Rahmet olarak gönderdik.' (Enbiya/107) âyeti Hz. Peygamber için ifade edilmemiş miydi?"

"Evet, hatırladım."

"İyi ki hatırladın! Hz. Peygamber ahiret âlemine intikal ettikten sonra bu 'Rahmet' sönüp yok mu oldu?"

"Hayır."

"O halde Hz. Peygamber, bu âlemden ayrılıp, ahirete teşrif ettikten sonra bu Rahmet, aynen devam edecek, onun Rahmet'i, bereketi, feyzi ve şefkati her yeri kuşatmış olarak geçerliliğini koruyacaktır, tamam mı?"

"Evet doğru."

"Zaten aksi olması, yani Rahmet'in, kısa bir zaman aralığında sürüp gitmesi, sonradan kaybolması düşünülemeyeceğine göre, bu Rahmet, Hz. Peygamber zamanında vardı, şimdi bugün de vardır, bundan sonra da kıyamete kadar devam edecektir, öyle değil mi?"

"Haklısın."

"Peki, yüce Peygamber, daha doğmadan önce de bu Rahmet yok muydu?" Dervişler suspus olmuştu. Şems'in gece karası gözleri iyice büyümüştü:

"Niye susarsınız, düşünsenize, tabii ki Rahmet vardı, Rahmet 'in anlamı, alanı ve sürekliliğini bir daha düşünün! Kısıtlı, sınırlı ve dar bir zaman dilimine sıkışıp kalmış bir Rahmet olur mu? O halde, yüce Peygamber'in Rahmeti, her hâl ve zamanda daha kâinat kurulmadan, mahlûklar yaratılmadan önce de vardı, var olmaya da devam edecektir. Buna göre, Rahmet sahibine hiç ölü denir mi?"

"Zaten 'Şehitlere ölü demeyiniz.' diye bir ayet varken, niye Hz. Peygamber'e ölü diyelim." diye bir başka derviş söze karıştı.

"İyi dedin." dedi Şems.

"Peki, Peygamberimiz ahirete intikal etmiş olduğuna, Kur'an ve sünnet de elimizde bulunduğuna göre, insanı kâmillerin görevi ne ola ki?"

"İşte şimdi esas noktaya geldik. Her ne kadar elimizde Kur'an ve Sünnet gibi iki temel direk varsa da, insanı kâmiller, Hz. Peygamber'in vârisleri olduklarından, onun adına söz söylemeyi görev bilirler. Zira yüce Peygamber vasfeder, veli dediğimiz insanı kâmiller de keşfederler. Gelmiş geçmiş bütün Peygamberler, insanlığa gerekli daveti yapmışlar, kalanını da velilere ve ariflere bırakmışlardır. Allah'ın rahmeti tüm yaratıklara yaygın olduğu halde, Hz. Peygamber'in rahmeti, tüm talip olanlaradır. Ne mutlu onların izinden gidenlere!"

"Peki." dedi dervişlerden biri "Bize söyler misin, Peygamberlerle veliler arasında ne fark vardır?"

"Peygamberler masumdurlar, evliyalar ise mahfuz... Veliler bir atın derisindeki ben izi gibidir. Bir atın kuyruğundaki kıl misalidir. Veliler bir atın tırnağındaki toz gibidir ve kıl olmaktan, toz olmaktan, iz olmaktan şeref duyarlar. Çünkü o atın üzerinde on sekiz bin âlemin uğruna yaratıldığı Hz. Peygamber oturmaktadır.

Velîlere, 'vahdet ehli' de derler, bu deyim de doğrudur. Vahdet: yani birlik, tevhit demek olduğundan bu gruptakiler, insan vücudundan daha şerefli bir makamın olmadığını beyan etmişlerdir. Bu hüküm de doğrudur. Çünkü bedenden ayrıldıktan sonra, insanın döneceği makam, işte bu şerefli makamdır. Şurası da bir diğer gerçektir ki, mevcudattaki tüm bireyler böcekten çiçeğe; sudan toprağa kadar tüm canlı cansız varlıklar, insana ulaşmak için, yani kısaca insan olmak için akıl almaz bir seyir halindedirler. Bu seferlerin sonunda insan olduklarında onlar da kemale ermiş olur ve miraçlarını tamamlamış olurlar. İşte, insan da bilgi ile kendi kemaline, kendi olgunluk ve mükemmelliğine erişmek için sürekli bir seyir ve sefer halinde olmalıdır ki, miracını tamamlamış ve kemâle ermiş olsun. Yine velilerin görüşü şu noktada birleşmiştir ki, insan ne kadar olgunlaşırsa olgunlaşsın: ne derece kemalata erişirse erişsin, kendisine bahşedilmiş olan istidadı oranında yükselir ve Allah'ın hikmeti ve ilmi karşısında yine eksik kalır. O halde insanı kâmil denildiği zaman, diğer insanlara göre olan mukayeseli bir değerlendirme yapıldığı unutulmamalıdır. Ancak yine de insanı kâmiller, ilim ve irfanda yoğrulduktan sonra aşkın makamlarında

dolaşarak diğer insanları geçmişler ve şu dört unsuru kendilerine hayat tarzı seçmişlerdir. Bunlar şunlardır: dünyayı bilmek, ahireti bilmek, kendini bilmek ve nihayet Yaradan'ını bilmektir. Bu bilgininden geniş anlamıyla 'marifetullah' olduğunu da herhalde duymuşsunuzdur."

"İyi söylersin." dedi dervişlerden biri: "Marifetullah, Allah'a ârif olma, Allah'ı bilme demek olduğuna göre, sadece bir tek yol mu vardır Allah'a ulaşmak için?"

"Ne münasebet. Allah'a giden yollar sayılamayacak kadar fazladır. Allah'a ulaşanlar arasında da derece farklılıklar mevcuttur. Kimisi yavaş, kimisi de hızlı yol alır. Hızlı yol almak, daha çabuk ulaşmak demek değildir. Çünkü kaplumbağalar, yollar hakkında tavşanlardan daha fazla bilgilidir."

"Bu konuyu biraz daha açmanız mümkün olabilir mi?" dedi bir derviş.

"Olur, önce şurasını iyice kafanıza yerleştiriniz ki Allah'ın tüm isim ve sıfatları, yalnız insanlarda değil canlı olsun, cansız olsun bütün eşya ve varlıklarda da tezahür etmiştir."

"Örnek verir misiniz?"

"Örnek çok..." dedi Şems, sonra sözlerini sürdürdü. "Bakınız, şu ciğerlerimize her an doldurup doldurup boşalttığımız hava, 'Hayy: Hayat veren' isminin mazharı değil midir? Tüm canlıların vazgeçemediği su, 'Muhyi: Diriltici' değil midir? Hava ve sudan sonra toprak gelmiyor mu? Toprak da, 'Kerim: Cömert' olmasın da ne olsun? Bu kadar bolluk, bu kadar cömertlik toprakta nasıl toplanmış, bir düşünsenize! Ya 'Nâfi: Fayda veren' ismine ne diyelim? Şu âlemde faydasız bir şey gösterebilir misiniz? Hatta terazi yapımını sanat olarak ifa ve icra eden meslek erbabı dahi, 'Adi' ismi ile hareket etmez mi? Güller, papatyalar, lâleler, menekşeler onun 'Cemal: Güzel' ismini her an bağıra bağıra zikretmiyorlar mı? 'Şafii: Şifa veren' ismi, hastalıkların tedavisinde kullanılan çeşitli ot ve bitki köklerinde kendini göstermiyor mu? Bunları hastalara uygulayan hekimler aynı isimle mesleklerini sürdürmüyorlar mı? Özet-

le, tüm bu kâinat, O'nun 'Vâsi: Geniş' isminin tezahürü, tecellisi ve tasarrufu altında vücut bulmamış mı?

Aslına bakacak olursanız, bütün bu isimler emanettir.

'Biz emaneti yerlere ve göklere teklif ettik de bu emaneti almadılar, insan aldı...' (Ahzab/72) âyetine göre, insanoğlu bu isimlerle süslenip dünyaya gelmiştir, ama çoğu kimse bu emanetin farkında bile değildir. Zira aynı ayetin devamında, 'insan cahildir...' diye ifade buyrulan hüküm, bu acı gerçeğin insanı derinden ürperten çıplaklığını sergiler.

Bu emanetin anlam ve kapsamının akıllara durgunluk veren hakikatinden şu koskoca dünyada bir tek kişi müstesna kılınmıştır!"

"Kimdir o, yoksa sen misin?"

Şems başını bir sağa bir sola sallayıp gülümseyerek dervişi süzdü ve,

"Ben kim oluyorum! Ben aciz ve zavallı bir insanım. Sadece Allah'a kul olabilme bahtiyarlığı içinde yanıp tutuşan biçareyim. Onun rızasını kazanabilmek için yıllardır çile çekmekteyim. Söylediğim kişi, âlemlere rahmet olan yüce Peygamber'dir." dedi.

Bir derviş heyecanla bağırdı:

"Ben günaha girmemek için her şeyden elimi eteğimi çektim. 'Neme lâzım' diyor ve suya sabuna dokunmadan yaşamımı sürdürmek istiyorum. İnsanları da çok seviyorum, onlara elimden geldiğince yardım edip, bakıyorum."

Şems yüksek sesle güldü:

"Bak sana ne diyeceğim. Suya sabuna dokunmadan bir mendil bile temizlenmez. Gönlünü öylesine berrak, kalbini öylesine parlak tut ki tüm ruhun tertemiz olsun. İnsanları sevdiğini ve onlara baktığını söylüyorsun. Unutma ki sevmek birbirimize bakmak değildir. Aynı yöne birlikte bakmak demektir. Kendi benliğini 'hiç'

edip, 'hep' olmaktır. Bakın size bir hikâye anlatayım da ibret alın:

Vaktiyle bir ülkede kabukta kalan âlimlerle, Hakk sırrına erişen arifler, zaman zaman atışır, birbirlerine takılırlarmış. Ülkenin padişahı da bu iki zümreyi bir araya getirip, işin aslını öğrenmek istemiş. Önce âlimleri sarayına buyur etmiş. Toplu olarak padişahın huzuruna çıkmışlar. Padişah sormuş: 'İçinizde en bilgili, âlim olan kimse, öne çıksın göreyim.' demiş. Bütün âlimler bir adım öne çıkıp, kendilerini göstermişler. Padişah bu durumdan hiç de memnun olmamış, fakat sesini de çıkarmamış. Padişah, onları yemeğe davet etmiş. Sofraya oturmuşlar, lâkin masada her türlü yemek hazır bulunduğu halde, herkesin önünde, sapı kol kadar uzun kaşıklar yok muymuş? Âlimler ha bire uzun kaşıklarla yemek yiyeceğim diye uğraş vermişler, ama gel gelelim, bu işi başaramamışlar. Yemekler yerlere dökülmüş, üslerini başlarını berbat etmişler. Uzun kaşıklar birbirlerinin eline yüzüne çarpıp durmuş. Netice de sofradan aç olarak kalkmışlar.

Padişah bu kez arifleri, yani sizin gibi derviş olmaya özenenleri çağırmış sarayına.

Padişah onları da huzuruna kabul etmiş. Hepsi el pençe divan, padişahın önünde durmuşlar. Padişah aynı soruyu sormuş: 'İçinizde en arif, en bilgili kişi kimdir?'

Birincisi, yanındakini işaret etmiş: ikincisi üçüncüsünü, üçüncüsü dördüncüsünü... Bu böylece devam etmiş ve sıra en sonuncu arife geldiğinde, o da birinciyi işaret ederek bilgi konusunda iddialı olmadıklarını: benlik duygusundan sıyrıldıklarını göstermişler. Padişah memnun, onları da sarayın geniş sofrasına buyur etmiş. Sofrada en nefis yiyecekler hazır duruyormuş. Yalnız kaşıklar o kadar uzun ki, onlarla yemek yemek ne mümkün? Arifler işin kolayını bulmuşlar ve her biri, eline aldığı kaşığı, kendi ağzına değil, yanındaki arkadaşının ağzına uzatmış. Öbürü de benzer şekilde yanındakini beslemiş. Böylece birbirlerine ikram ede ede, yemeklerini bir güzel afiyetle yiyip dualarını da tamamlamışlar. Ne yerler kirlenmiş ne de üst ve başları. Daha sonra padişaha veda edip saraydan ayrılmışlar.

İşte böyle dervişler. Sizler de 'Ene: Ben' diyecek yerde daima, 'Ente: Sen' diyecek olursanız, karşılıklı dayanışma ve yardımlaşma ile hem karnınızı doyurur, hem de 'hep bana, hep bana' demek derdinden kurtulursunuz."

Dervişler, derin bir sükûnet içinde bu sözleri heyecanla dinliyor, arada bir 'Suphanallah!' deyip iç geçiriyorlardı.

Dervişler bir taraftan yürüyorlar, bir yandan da ünü sınırlar aşmış bu hatun sufîyi merak ve heyecanla dinliyorlardı. Bir derviş dayanamadı sordu:

"Başka bir hikâye daha anlatır mısın bize?"

"Anlatayım da dinleyin." dedi Şems, sonra hecelerin üzerine basa basa sanki dervişleri kaşıkla beslermiş gibi anlatmaya koyuldu:

"Vaktiyle bir İslâm ülkesine, Çin diyarından ünlü ressamlar gelmiş ve Müslüman sanatçılarla bir yarışma yapmak istemişler. Bu istekleri kabul edilmiş. Her iki tarafın usta sanatçıları saraya davet edilmişler. Hükümdar, geniş bir salonun orta yerine kalın bir perde geçirmiş ve Çinliler perdenin bir tarafında, Müslüman sanatçılar da perdenin öbür tarafında birbirlerini görmeden çalışmaya başlamışlar. Çinliler âdeta mucize yaparcasına bin bir türlü renk ve nakışlarla işlemeler yapmışlar. Değişik renklerin nefis tonları ile öyle güzel öyle güzel duvarı süslemişler ki, görenler hayran kalmış. Müslüman sanatçıların ise, renklerle nakışlarla pek ilgileri yokmuş. Onlar ha bire duvarı cilâlamakla meşgul oluyorlarmış. Duvar her gün cilâlana cilâlana o kadar parlak hale gelmiş ki, sanki şeffaflaşmış. Hükümdar da bir Çinliler 'in, bir de Müslümanların duvarlarına bakar dururmuş, ama bu işe dudak bükerek bir türlü anlam veremezmiş. Nihayet yarışma günü gelmiş çatmış. Sarayın ileri gelenleri ile hükümdar, Çinliler ve Müslümanlar salonda toplanmışlar. Hükümdar:

'Tez aradaki perde kalksın!' diye emir vermiş.

Perde kalkmış. Bir de ne görsünler? Çinlilerin yaptıkları resimler,

cilâlı duvara ışıl ışıl aksediyor. Figürlerle oya gibi işlenmiş şahane tablolar, göz alıcı renk tonları ile aslından da güzel bir görüntüyle parlak duvarda pırıl pırıl parlıyor. Çinliler büyük bir hayranlıkla Müslüman sanatçıları kutlamışlar ve ülkelerine geri dönmüşler.

Benden hikâye istediniz, ben de anlattım işte. Anladınızsa, 'diğer dostlara da anlatın, anlamadınızsa, biliniz ki, kalbinizin daha temizlenmeye ihtiyacı var!"

Kısa süren sessizliği yine Şems bozdu:

"Ey dervişler, size bir sual sorayım mı?"

"Sor bakalım." dedi dervişler.

"Peki, soruyorum. Faraza, Cenabı Hak şu kâinatın idaresini size verseydi, ne yapardınız?"

Bir derviş heyecanla bağırdı.

"Ne yapacaktım, hemen bütün kâfirleri yok eder, dünyayı Müslümanlarla doldururdum."

Şems diğerlerine 'Sorum hepinizedir.' diyen bakışlarla baktı. Diğer derviş söz istedi.

"Ben bu dünyada bütün kötülükleri ortadan kaldırırdım. Böylece ne hırsızlık kalır ne de cinayetler." dedi.

"Sen ne dersin?" dedi Şems öbür dervişe dönerek.

"Ben de arkadaşlarım gibi düşünüyorum. Böylece bütün günahlar ortadan kalkınca dünya huzura erer, herkes Allah'a ibadet ederek günlerini mutlu geçirirdi."

Hepsine ters ters bakan Şems, sonunda dayanamadı, öfke ile gürledi:

"Siz kim, dervişlik kim? Cenabı Hakk'ın irade ve idaresinde bir noksanlık var mı ki ilave bir düzen istiyorsunuz?"

Dervişler mahcup önlerine bakarak alçak sesle:

"Haklısın!" dediler.

Bir derviş sabırsızca sordu:

"Ben çok merak ediyorum, acaba biz bu dünyaya neden geldik?"

"Bu dünyaya anlaşılmak için değil, anlamak için geldik!"

"Neyi anlamak için?"

"Neyi olacak, kendini!"

"Ben kendimi biliyorum. En azından şu taş gibi değilim, canlıyım, diriyim."

"Bana iyi bak delikanlı! İnsanın ruhu bir kandildir, bu kandilin aydınlığına ilim denir. Allah'ın ahlâkı da bu kandilin yağı gibidir. İşte bu kandil yanar, her tarafa ışık saçarsa, işte o zaman sana 'diri' derler, unutma!"

"Peki, hepsi iyi güzel de, biz Allah'ı nasıl arayacağız?"

"Sen insana ulaşmadan Allah'ı boşuna arıyorsun." dedi Şems gülerek.

"Biz senin bu düşüncelerini kolay kolay anlayamayacağız galiba."

"Haklısın, ama şu kafana iyice bir bak! Niye Allah onu yuvarlak yapmış neden dersin?"

"Bilmem, sen söyle."

"Başın yuvarlak, çünkü eskiden beri alışageldiğin bütün köhne düşüncelerin yön değiştirsin, diye!"

"Bizim kafamız bu kadar ince düşünceleri kavrayamıyor!"

"Ne yapayım, maşrapan küçükse deryayı suçlamaya hakkın yok! Boş bir kafa şeytanın çalışma odasıdır. Çünkü kavrayamadığın şeyler senin değildir."

Bir derviş, içini çekerek söylendi:

"Senin söylediğin bu konular çok derin. Nerede bizde bunları anlayacak feraset?"

"Dikkat et! Derin olan kuyu değil, kısa olan iptir! Eğer ırmakta su kalmamışsa, bu kanalın değil, kaynağın suçudur. Sen de kaynağını ara ve bul!"

Şimdiye kadar hiçbir soru sormayan sadece sessizce konuşulanları dinleyen dervişe Şems sordu:

"Sen niçin konuşmuyorsun, niye sormuyorsun?"

Dervişten, dudak bükmekten başka hiçbir cevap alamayan Şems kısık sesle söylendi:

"Sormaz ki bilsin, sorsa bilirdi. Bilmez ki sorsun, bilse sorardı."

Bir derviş atıldı:

"Ey garip yolcu, anladık ki sen tam bir zühd içindesin. Biraz önce haramla helâli konuşuyorduk. Sana sorsak bu konuda ne dersin?"

"Geçen gece mescide gitmek üzereydim bir de baktım ki, gömleğimin dirseği sökülmüş, işte burası. Bu halimle mescide nasıl girerim? Hemen bir evin duvar dibine oturdum ve odadan gelen ışıktan söküğü çabucak dikiverdim oracıkta. Namaza başladım ama namazımdan bir türlü zevk alamıyordum. Sonradan hatamı anladım ve gözyaşları içinde Allah'ımdan af dileyip, tövbe ettim!"

"Söküğünü dikmekle günah mı işledin?" diye sordu bir derviş. Başka bir derviş cevap verdi:

"Hayır, belki de mescide geç kalmıştır."

Bir diğer derviş itiraz etti:

"Hayır, belki de gösteriş için, söküğü olmayan bir elbiseyle mescide gittiği için..."

Şems dervişlerin değerlendirmelerini sakince dinledikten sonra:

"Hayır dervişler, hayır. Bana başkasından izinsiz evinin ışığından gizlice yararlanmak yakışır mı? Benim olmayan ışığa ortak olmam haram değil midir? Sabahlara kadar ağlayıp sızladım. İşte size haram ne demekmiş öğrenin."

İçlerinde genç bir derviş sabırsızlıkla sordu:

"Ey yabancı sufi, henüz ismini memleketini bilmediğimiz yolcu söyle, insanlar niçin ölür?"

Şems bu soru üzerine iliklerine kadar titredi. Bir süre konuşamadı. Sonra alçak sesle fısıldar gibi cevapladı:

"Bu soruya verilecek cevapların hepsi de doğrudur. Ama ben en kestirmesini veriyorum. İnsanlar ölürler, çünkü yeni doğacak bebeklere yer açmak gereklidir de ondan. Bir de şu var: İnsanlar ölürler, ama yaşarken edindiği bilgileri beraberinde götürmezler, sadece yaşayanlara ilâve ederler. İşte onun içindir ki ölmeden önce yönünüzü iyi bellemeniz şarttır. Hangi istikamette yol alacaksanız, çok önceden gerekli hazırlıkları yapmanızı öneririm. Bunun en güzel örneğini Nuh Peygamber vermiştir."

"Ne yaptı Nuh Peygamber?"

"Ne yapacak, Hz. Nuh gemisini yapmaya başladığı zaman daha yağmur başlamamıştı. Bir gemi doğuya gider, diğeri batıya; ama esen hep aynı rüzgârdır. Hangi tarafa gidileceğini belirleyen rüzgâr değil, yelkendir. Eğer rüzgârı ömür rotası, sıratı müstakimi de hidayet ve rahmet; aksi yönü de hıyanet, gaflet ve cehalet olarak alırsan, az önce söylediğim akılla yelkenlerini şişirir, dosdoğru yolda ömür boyunca ilerlersin."

Soruyu soran derviş dayanamadı, yeniden sordu:

"Daha hayatı öğrenmedik ama." dedi.

"Hayat bir yönden gülünç bir yönden de çok ciddîdir. Ama şu

var ki, insanların ölmesiyle yaşamın gülünçlüğü nasıl değişmezse, insanların gülmesiyle de yaşamın ciddîliği değişmiyor."

"Sen artık yaşlısın, bizim gibi gençlere yaşlılığı nasıl anlatırsın?"

"Yaşlılık, gittikçe küçülen bir adada yaşamaya alışmaktır. Ama ne gam! Yaşlansam da Allah'ın beni sevdiği yaştayım!"

Dervişler heyecanlanmışlardı. Duygulu bir hava herkesi sarıp sarmalamıştı. Şems dikkat etti, birkaç dervişin gözleri yaşarmıştı. O da heyecanla fısıldadı:

"Gözler yaşarmadıkça gönüllerde gökkuşağı oluşmaz."

"Bize ne gibi öğütler söyler, neler tavsiye edersiniz." dedi gençten bir derviş.

"Sevenden ümit kesmeyin, insanlara can nefesi olun, birbirinizi günahlarla tartmayın, dost olun dost bulun, insanları isimleri, cisimleri ile değil gönülleri ile görün. Aşkınız iman, imanınız aşk olsun. Duanız hep diğerleri için olsun. Söküğünüzü Allah'ın nuru ile dikin. Ayıplarınızı Allah'ın rahmetinde yıkayın. Kul hakkına çok dikkat edin. En kötü kul hakkının, kul ile Allah'ın arasını açmaya çalışmak olduğunu bilin. Kulları Allah'tan soğutmayın. Allah aşkına dudak değil yürek ile yürüyün. İlahi aşk için bir mürşid bulun ama kim mürşid kim mürid hiç kimse bilmesin. Allah var sıkıntı yok zikrini çok çekin."

Uzun bir süre sessiz kaldılar.

Sessizliği yine Şems bozarak:

"Benden bu kadar... Yolumda olmalıyım. Bilmeden bir hatam olmuş, kalbinizi kırmış isem hakkınızı helal edin."

Gözleri buğulanan dervişler hep bir ağızdan:

"Helal olsun dost yürekli insan. Helal olsun!"

Şems olduğu yerden doğruldu. Hava kararmadan yola koyul-

malıydı. Nereye mi? Aşkın yolu yönsüzdür kıblesi yüreğinde olan haritaya, nereye gidileceğine aldırış etmezdi.Birkaç adım ilerledikten sonra yine Şems:

"Allah'ım! Sen'den Sana geliyorum. Seni kendimde, kendimi de Sen'de aramaya devam etmek üzere huzura geliyorum."

Ömrü yollara yazılmış olan Şems en fazla Konya'da ikame etmişti. Diyar diyar, ülke ülke yolculuk yormuyordu onu, aksine irşad ve seyyahlık onun ruh damarından akan hasletlerdi. Yine yollardaydı. Yeni yolculuklardaydı. Yol yolcusunu gözlemekteydi.

Sinan Yağmur - Manus

HASRETİNDEYİM Mevlâna!

"Susarım, tutarım kendimi dağlara atarım.
Dağ başı yalnızlığım yıldızlı geceler gibi kokar.
Sevgim, düşlerim ve gülüşlerim hepsi de suskunluğumdadır.
Ben düşerim yollara. Suskunluğum düşer yerlere.
Sonra yağmurlar yağar.
Nereye ayak bassam gözlerim gibi ıslaktır."

Nedendir bilinmez içinde bir hasret, hatıraları yâd etmek istercesine Nişabur'a gitmeye karar verdi. Isfahan'dan ayrılan Şems, Nişabur'a doğru yol aldı.

Nişabur ah Nişabur! Dostun dosta ilk kıvılcımın düştüğü hikmetler şehri. Şems'in huyudur şehirlere ya akşam ezanları ile girmek yahut da gece karanlığında. Dosdoğru Mevlâna'yı gördüğü medresenin önüne gitti. Tam otuz yıl geçmişti. Babasının ardında yürüyen o çocuk şimdi kırk iki yaşında. Konya'da yine yalnız. Şemssiz. Kumun üzerine bağdaş kurup içlendi kendi kendine. Özlemişti dostunu. Eline bir üzüm çubuğu aldı. Titrek parmakları ile kumun üzerine yazdı: Hamuş... Gözyaşları ile gökyüzüne bakarak seslendi Hamuşuna:

"Gece gibiyim Mevlâna'm işte şu gece gibi. Sensiz ben bir aydınlıkta mıyım sanıyorsun. Sensiz kapkarayım, tenim gibi kara. Cellat duvarlar kadar kara, dipsiz kuyuların taşları kadar kara. İsli kandillerin değdiği kirişler kadar kara. Ya sen? Seni gördüğüm ilk günü hatırlar mısın? Kaç asır evvel. Sen mahmur uykuların içinden

geçen çiğdem, ben uykuna karabasan sıçramalar yükleyen.

Sen beni, bilmem benim tahayyülünden dahi ürperdiğim manada, hiç gördün mü? Sanmam. Bana baktın ya, benimle sabahları yakaladın ya, bana derdini, aşkını anlattın ya, beni ben olarak gördün ya... Hiçbir şey tahayyül etmiyorum artık. Gördüğüm bana yetiyor, gördüğüm bana yetişiyor. Yalnızlığın kuytuluğunda, en kuytuluğunda, bazen en yakınında bazen en uzağında, zaman ve mekân aralığında beni bir görebilseydin. Bir defacık gözlerimin içine bakman ve hiç konuşmaksızın, seni tanıdım, sen "o" sun, ben de "o" yum desen.

Gidişimle seni üzdüğümü düşünüyorsun değil mi a dost? Ben nasıl seni üzebilirim ki? Ben ki ayağını öpecek olsam, kirpiklerim canını acıtır diye korkarım. Ben ki senin gönlüne talip olurken başımdan vazgeçenim.

Yalnız buldum seni, yâri olmayana yar olurum ben. Yar olduğuma yalnızlığımı verip de gidenim. Yalnızlığımdan razı ol Mevlâna. Benden razı ol. Kan, ter ve gözyaşı içinde: alevler, hummalar ve sancılar arasındayım. Ne aşkı ne ölümü ne de hayatı hak edemedim. Zamanı çoktan yitirdim. Çok yoruldum Mevlâna, çok yoruldum. Bir nehrin kenarında sudan mahrum ceylan gibiyim. Susarak ağlaşalım, ağlayışlara susayalım. Ben ağlayayım sen bana, ne kadar güzel ağlıyorsun, gözyaşların ne kadar güzel, de. Sonra güzel başını rahleye dayayarak sen de ağla.

Ey Hamuş! Bir rüyada gördüm yine seni. Göründün bana: masmavi bir denizin kıyısında durmuş, nurlar içindeki yüzünle bana gülümsüyordun. Susmuştun, susarak bakıyordun gözlerimdeki susuzluğa. Gözlerimi içmek ister gibiydin. Uyandım, ağlayarak uyanmıştım. Hiç uyanmak istememiştim. O an sonsuza kadar sürsün istemiştim. Sürgündüm. Sürme çekmiştim hasretinin koyuluğuna. Uyanmıştım ve bitmişti rüya. Ve ben ağlıyordum, senden ayrı düştüğüm için.

Ey Sevgili! Bir çocukluk düşü değil midir ölüm? Allah'a bir an önce kavuşmak için en ihlaslı düşü kurmaya çalışmaz mıyız hayat

boyunca? Sonra ne olur da insan büyüdüğünü sandıkça ölüm düşten kâbusa dönüşür? Ey sevgili! Sen gelmezsen kalbimize, korkar herkes ölümden.

Aşkım, acım, Hamuşum. İnce uzun bir hüzün içinde sislerde yürüyenim. Ah bir de ağlayabilsem, çözülecek dilimdeki kördüğüm.

Yüreğim üşüyor böyle uzaklıklarda. Senin de üşüyor biliyorum Hamuşum! Ben gecenin koynunda bir gidişin üşümesinde, sen sabaha hicran. Yalnızlığındayım. Yangınımdasın. Kalabalıksın. Kahırlardayım.

Unutma Mevlâna, bizi buluşturan, bize bulaşan hüzündür. Ömrümüzü kendisiyle emziren hüzün. Benim kalbimdeki, senin yüzündeki hüzün. Suskunlar hüzün yurdunun sakinleridir. Hüzün Peygamberinin ümmetindeniz.

Bir üstü kalsın hasret bıraktım sana yorgan niyetine ser ki üşümeyesin."

Kalktı, bacakları uyuşmuştu. Diz kapaklarını ovaladı. Nişabur'da kaldıkça hasret acısı daha fazla depreşecekti. Şam'a gitmek için yola koyuldu dudağında dua ile:

"Allah'ım acılarımı örtme. Mademki son konağımız sükût edenlerin vadisidir. Şimdi feleklerin kubbesine naralar atayım."

Şam'a yolculuğu aylar sürdü. Konakladığı her yerde ya sohbetlerine duyulan hayranlık ya da tam tersi ağzından çıkan her söze sinsi bir düşmanlık beliriyordu. Bu ikisinin bir ortası yoktu. Oysa her gittiği yerde söyledikleri neredeyse birbirinin aynısıydı.

Allah'ı düşünmek, ona kulluk etmek ve bu dünyanın yalan nimetlerine kapılmamak... Lakin bunlar çoğu yerde taraftar bulmuyordu. Çoğu Müslüman, özellikle de dünya malına fazlaca tamah edenler, bu sözlerinden dolayı ona ciddi düşmanlık besliyordu. Keskin dili sayesinde dostundan çok düşmanı vardı. Doğruların her daim yanında olan bir dervişti o.

Kulu memnun etmek için, Allah'ı gücendirmek...

İşte bunu yapanlara hadlerini bildirdiği için düşmanları her gittiği yerde artıyordu.

Karanlık çöküyordu Şam'a. Bir adam harabe halindeki hana girdi. Kulağında "Gitme!" çığlıkları, dudağında ayrılığın buruk tadı...

Şems'in Şam'a tekrar geldiğini duyanlar hana koştular akın akın. Şems kıymeti anlaşılmamış bir mürşit. Hor görülenler, garipler, mukaddesleri çiğnenenler ona sığındılar. Teselli istediler. Lakin Şems, suskun, lakin Şems, yorgun, lakin Şems, koskoca hasret...

Hasretinin adı: Mevlâna.

Sinan Yağmur - Yayınevi

AH ŞAM!
SUYUN DA TOPRAĞIN DA ASIRLARDIR KAN KOKUYOR.

"Hakkı kendinde görüp, başkalarında görmeyenin İblis'ten farkı yoktur. Hatta o İblis'in ta kendisidir!"

Aylar süren yolculuğun sonunda nihayet Şam'a ulaşmıştı. Şam'da yatsı namazını kılmak için Umeyye camisine girdi. O esnada Şeyh Nuri Nasrullah vaaz veriyordu. Dayandı taş duvara vaazı dinlemeye başladı Şems. Kürsüye yayılarak oturmuş, ellerini bir tırpan misali sağa sola sallayan şeyh Nasrullah'ı pür dikkat dinlemeye koyuldu. Şeyh Nasrullah gür sesi ile kubbeleri çınlatarak konuşmasına devam ediyordu.

"İşte, insana öldüğü vakit şöyle sual sorarlar. Paranı nasıl kazandın? Paranı nasıl kullandın? İbadet ettin mi? Hayır hasenat yaptın mı? Zamanını ne ile değerlendirdin? Vaazlara koştun mu? Külliyelerin ihtiyacını giderdin mi? Bağış yaparak medreseleri ihya ettin mi?"

Şems, kürsüye doğru yaklaştı. O yaklaştıkça Şeyh Nasrullah ahiret sorularını çoğaltıyordu.

"Din yolunda gayret eden hocalara malınla yardım ettin mi? Onların işaret ettiği hususlara biat ettin mi?"

Nasrullah kürsü dibine kadar geleni tanıdı. Vaazını kesti. Şems'in ne yapacağını merak ediyordu. Şems elini kürsüye koyup yüksek bir ses ile,

"Şeyh efendi, Allah kullarına o kadar çok sual sormaz. İki şey sorar: Ben seninle idim, ya sen kiminle idin? Kürsüye oturmuş soru üzerine soru soruyordun, şimdi ben de bir soru sorayım sana. Ümmeti Allah'a mı çağırıyorsun, yoksa hazine odana mı?"

Koskoca camide ses seda kesilmişti. Herkes merakla Nasrullah'ın ne diyeceğini merak ediyordu. Nasrullah, "kim bu densiz?" diyerek içinden Şems'e nefret ile bakıyordu. Durdu. Yutkundu. Homurdanmalar çoğalınca cevap verme zorunluluğu hissetti:

"Bu ne cüret! Derviş olana böyle bir soru sorulur mu? El Hak biz insanları Allah'a davet ederiz."

"Madem öyle onları neden Allah ile korkutursun? Din, azap ve intikam mı? Söyle derviş kılıklı inanç satıcısı?"

"Biz keramet ehliyiz. Kendini fazla zorlama çarpılırsın sonra."

Şems kürsüye doğru geldi. Yaklaştı, yaklaştı. Nasrullah'ın talebeleri ayağa kalktılar, Şems'e saldırmak için fırsat kolluyorlardı. Kollarını havaya doğru açan Şems:

"Dervişlik yün cübbe, asa ve sarık takmak değildir. Asıl hüner, hüzün cübbesi, doğruluk asası ve tevekkül sarığı takmaktır.

Keramet ehli olmaya gelince. Hazreti Hüseyin, Kerbelâ'da neler çekti. Kurtulmak için keramet gösteremez miydi? Keramet, kerametsizliktir. İlim, ilimsizliktir ve hiçbir şeyi bilmediğini bilmektir. Ehlullâhın vücudu seraba kerametti. Onların her hareketleri, her sözleri keramettir. İş ki sen de bunları görecek göz olsun.

İşte bu yüzden değil midir ki zahidin cenneti de arzusu da kendine göre oluyor.

Vakti zamanında yaşlı bir hoca varmış. Bütün ömrünü ibadet

ve itaat ile geçirmiş adamcağız. Kendisini bir gün kız mektebine mümeyyizliğe çağırmışlar. Karşısına güzel bir kız çıkmış ve sorduğu her soruya edalı bir şekilde sürekli doğru cevaplar vermiş. Bu kızın tatlı sesi, nazlı tavrı, hocanın öylesine hoşuna gitmiş ki, içinden,

"İlâhi Ya Rabbi, bu yaşa geldim böyle birisi hiç çıkmadı karşıma. Bir ayağım çukurda yaşım başımı geçti, artık dünyada bana bunu vermezler. Bari ahirette nasip et." diye duâ etmiş.

İşte onun cennette aradığı zevk de bu.

Hâlbuki sen orada buna mı muhtaç duymalısın?

İşte Nasrullah Efendi! İşte sen ve senin gibi olanların durumu ortada. Cenneti zevk yurdunuz sanır, sadece sizin bahçeniz gibi sahiplenirsiniz. Ne o Alamut'taki sahte cennetinizi hazan mı vurdu?"

"Alamut'taki kardeşlerim de biz de muhabbet ehliyiz. Fazla ileri gitmiyor musun Şems Efendi!"

"Güldürmeyin adamı. Siz muhabbet ehli değil olsa olsa muhannet ehli olursunuz. Allah, kullarının muradı karşısında onların kalplerinin içini bilir. Kalpten geçen muhabbet mi yoksa muhannet mi? Sonra O şöyle der: 'Ey kulum sen de sana verdiğim nimetler de benimdir. Sana verdiğim nimetlerle kullarımı ezme. Onlara eziyet etme, böbürlenip yüksekten bakma! Sende sana ait ne var ki, bana aitsiniz!'

Gelelim siz din satıcılarına: Allah'ın verdiği nimetler ile Allah'ın kullarına eziyet etmekten başka ne bilirsiniz ki."

Şeyh Nasrullah oturduğu kürsüde terlemeye başladı. Talebelerinden adeta bir medet bekler gibiydi. Şems kürsünün hemen karşısında ayakta, elini bir kılıç misali sağa sola savurur gibi hararetli konuşmasına devam etti:

"Kendinize ilim adamı dersiniz, ama dışarıda caminin karşısında otlayan inekler kadar bir ilme sahip değilsiniz. Onlar akşam

olunca gidecekleri ahırı bilirler de siz gideceğiniz ahiri bilmezsiniz."

"Çok ileri gidiyorsun Melekdad oğlu Şems! Neyine güveniyorsun da bize kafa tutar gibi fütursuz konuşuyorsun. Teşkilattan kaçan baban kadar bile değilsin. Bizi inek de yaptın, öküz de. Bir işaretimle şuracıkta linç edilirsin bunu unutma."

"Söz öküzden açılmışken buradakilere bir hikâye anlatmadan duramayacağım.

Günlerden bir gün ormanlar kralı aslan çok acıkmış. Çıkmış avlanmaya. İnce cılız bir tavşan görmüş. Yavaşça yaklaştığı gibi tavşanın arkasından, aniden pençesi ile yakalamış zavallı tavşanı. Tam parçalayacak ki tavşan:

'Ey kralım! Beni yesen eline ne geçecek ki. Etim budum dişinin kovuğunu doldurmaz. Ancak bana müsaade et birazdan sana doyacağın bir yiyecek göndereyim.'

'Haydi oradan. Canını kurtarmak için beni kandırmaya niyetleniyorsun ama nafile.'

'İnanın sizi kandırmıyorum. Size haftalarca yetecek bir yiyeceği ayağınıza kadar getirteceğim.'

Aslan, pençesini gevşetir ve boğazını tuttuğu tavşana:

'Şayet beni kandırırsan bir daha ki sefere bunun bedelini ödetir, seni işkence ederek parçalar ve yutarım. Haydi, şimdi git, yiyeceğimi gönder.'

Tavşan rahat bir nefes alıp düz merada otlayan öküzün yanına varır. Öküz keyifle yayılmaktadır. Tavşan:

'Ah ulan ah!' Diye hayıflanarak iç geçirir. Öküz tavşana bakar, hiç de oralı olmaz. Az sonra tavşan sesini biraz daha yükselterek;

'Vay beeee! Vay ki ne vay!' der.

Öküz tavşanın bu denli iç çekişini merak ederek;

'Ne oldu tavşan kardeş? Seni bugün çok dertli gördüm.'

'Yok, bir şey.'

'Var var, hele bir söyle bakayım.'

'Ah sendeki bacak, gövde ben de olsaydı. Benim de senin gibi iri bir cüssem olaydı.'

'Farzedelim ki benim gibi irisin. Ne olacaktı ki?'

'Ne olacağı mı var? Senin kadar güçlü kuvvetli olsam böyle otlaklarda sürünüp durmaz krallar gibi yaşardım. Diğer hayvanların hepsi bana hizmet eder, keyif sürerdim.'

'Ormanın kralı aslan var ya. Ne yapacaksın krallıkla?'

'Aslan mı? Peh geç onu, senin vücudun yanında o ne ki? Boyu posu senin kuyruğun kadar bile değil. Giderdim aslanın yanına; hey! Çekil kenara kral benim. Boysa boy, güçse güç hepsi de mevcut bende.' derdim.

'Sahi böyle mi konuşurdun?'

'Elbette! Aslan da ne oluyor senin endamının yanında. Olursun kral yaşarsın hiç yorulmadan.'

Öküz bu sözler karşısında heyecanla aslanın inine doğru yol aldı. Öküz aslana meydan okudu. Aslan öküzün canını okudu.

Birkaç saat sonra aslan kuru otların üzerinde sırt üstü gerine gerine uzanırken tavşanın az ötede geçtiğini gördü. Ona seslenerek;

'Hey tavşan buraya bir gelsene!!

Tavşan oralı olmadan yoluna devam ediyordu. Aslan anladı ki tavşan tedirgin. Tekrar seslendi;

'Korkma! Söz sana bir şey yapmayacağım. Sadece bir şeyi çok merak ediyorum, onu öğreneceğim.'

Tavşan aslanın yanına ürkek ürkek yaklaştığında;

'Merak ettiğim şu: Nasıl oldu, ne yaptın da öküzü ayağıma kadar tıpış tıpış getirttin? Öküze ne dedin, neler yaptın?'

'Bir şey yapmaya gerek yok. Adı üzerinde öküz işte. Öküz...'

Ok, yaydan fırlamıştı. Şems dilinin keskinliği ile söz kılıcını kınından sıyırmıştı. Aykırılığı, deliliğine sayılacak, sivri dili densizliğine bağlanacaktı. Alamut'u yerden yere vurması, ölüm fermanını yazdıracaktı. Kin cephesi kendilerine yıllar yılı biat etmeyen Şems'i köşe bucak arayacaktı. Haşhaşilerin 'biat etmedin bari muhalefet etme!' diye başlayan sitemleri, yavaş yavaş Şems'i lanetlemeye ve onun kalemini kırmaya kadar gidecekti.

Sabah beklenilmeden Alamut'a haber salındı. 'Eceline susayan hain Şems, Şam'dadır. Tez icabına bakın, defteri dürülsün!'

Ferman yazıldı:

"Şems'in canını alan cennetliktir."

Alamut'ta Haşhaşi dervişler yola çıkma hazırlığı yapadursunlar, Şems Şam'da kabına sığmaz tavrını göstermeye devam ediyordu. Günlerden bir gün Şam pazarının içinden geçiyordu. O esnada bir kavga bir kargaşadır ortalığı kapladı. Esnafın birisi bir Yahudi satıcıya kızıp bağırmakta;

"Köpek herif!"

Şems oradadır, tacire o meşhur bakışı ile bakarak:

"İçindeki köpeğin havlamasına izin verme, sustur onu." dedi.

"Sana ne oluyor be adam, üstelik o bir Yahudi. Sen Müslümandan yana olacağına gidip elalemin Yahudi'sinden yanasın."

Şems sinirden köpürmek üzeredir:

"Müslüman, güzel ahlak için gönderilen Peygamber gibi olmaktır. Haksız da olsa karşındakine sövme hakkını hangi ahlaktan

aldın sen?" Yahudi satıcı olup bitene şaşırıp kalır. Kendisi için neredeyse tacirin üzerine hiddetle yürüyecek olan Şems'e:

"Benim için sıkıntı etmeyin. Cahillik ediyor. Ona aldırış etmeyin.""

"Senin için değil kendim için ona öfkem."

"Nasıl anlamadım?"

"Âlemlerin sevgilisi buyurdu: 'Haksızlık karşısında ses çıkarmayan bizden değildir. O dilsiz bir şeytandır.' Şeytan olmamak için o adama tepki gösterdim."

Yahudi ve etraftaki esnaf Şems'e hayranlık duyarak bakarken, o ise pazarın sonunda gözden kayboluyordu.

Aylar olmuştu. Tamı tamına altı aydır Mevlâna'sından ayrıydı. Altı asır gibi geldi, altı azap takvimi. Mevlâna'sının pişmesi için razıydı çilekeş olmaya. Yeter ki dost ersin aşkın makamlarındaki basamak basamak kadim çıkışa. Mektuplar geliyordu peş peşe. Demek ki dost bulmuştu nerede olduğunu. Mektuplara cevap yazmadı bile bile. Beni yola düşürecek kelimeyi bilsin diye. Naz değildi onunkisi, nevniyâzdı.

Mektup üstüne mektup geldi. Nihayet cevap verdi:

"Bana uzun uzadıya süslü cümleler yazma! Özlemmiş, çık gel demekmiş... Geç bunları Mevlâna'm! Bana öyle bir kelime yaz ki dayanamayıp, Şam'dan uçup kanatlanayım Konya'ya.

Beni perişan et, pervane et, bir kelime yaz. Öyle bir kelime ki lügatlerde geçmemiş olsun. Öyle bir kelime ki daha önce kimse kimseye söylememiş olsun. Öyle bir kelime ki cehennemi söndürsün. Beni keşfetmişsen beni getirecek kelimeyi de bilirsin. Yaz ki gelsin, ayağına kapanan türabın olsun Şems."

ATEŞ VE BUZ

"Sussak da, susmasak da paramparça kan renginde
bir aşk konuşur içimizde.
Sustuğum yerlere sesleri taşımaktan yoruldum.
Yoruldum yüzümü yollardan toplamaktan.
Bir uçurum çiçeği gibiyim, her koklayanı dipsizliğine çeken.

Ey suskunum!
Sevabına değil günahına vurgunum."

Şems'in onca mektuptan sonra bir kez bile cevap yazmaması Mevlâna'yı iyice meraktan meraka, telaştan ateşe salıyordu. Nihayet bir cevap gelmişti aylar sonra bile olsa. Mevlâna'nın içini bir yandan tarifsiz bir sevinç kaplarken öte yandan da istenen kelimenin ne olduğunu bulma sancısı sarıyordu. Hangi kelime? Nedir o kelime, ne?

O gece odasından avluya çıkar. Düşünceli düşünceli mahzun bir halde dolaşmaktadır taş zeminlerin üzerinde. Ayak sesi kalp atışlarını bastıracak kadar güçlü değildir. Bitaptır, haraptır. Gökyüzünde ay ve yıldızlar kaybolmuştur. Güneş dersen aylardır semaya dargındır. Artık Konya 'nın ne gecesi gece gibidir ne de gündüzü gündüz gibi. Ne yana dönse Mevlâna ayağının düştüğü uçurum dibi.

Matbaha doğru yürür. Girer usulca içeri. Tandıra bakar henüz sönmemiştir ocak. Elini uzatır, küllerin arasını deşeler, bir kor alıp

avucuna avluya çıkar. Diğer eli ile yerden bir buz parçasını kavrar. Besmele çekip avuçlarını sımsıkı sıkarak yumruk yapar.

Kapar gözlerini. 'Ya Fettah' esmasını okur kırk kez. Ateş erir tenini yakmadan. Buz erir damla damla tenini ıslatmadan. Hatırlar o kelimeyi.

Evet, o kelimedir. Tamam, şimdi erdim bana Şems'imin verdiği ve benden yazmamı istediği kelimeye 'Elhamdülillah' çeker. Yıllar öncesine gider.

Aradan aylar geçti. Haftalar haftaların üzerine devrildi. Şems Mevlâna'yı Mevlâna haline getirmeye başladı. Kitaplar, vaazlar unutuldu. Kırk yıl bekleyen kılı kırk yararcasına değişiyordu. Halvetler, hasbihaller halden hale geçişler başladı. Sır kapıları tek tek aralanıyordu Mevlâna için. Sırası gelmişti artık içindeki sesin Şems tarafından cevaplandırılmasına. Bir halvet sonrası şöyle sormuştu:

"Neden bana Hamuş dersin Şems? Gayri açıklaman gerekmiyor mu?"

Tebessüm etti Şems. Sonra Mevlâna'ya şimdiye kadar bakmadığı gibi baktı. Efsun doluydu gözleri. Mevlâna'nın içine katre katre ferahlık akıtan bakışlarla başladı anlatmaya:

"Hamuş; aşığın suskunluk halidir. İnsanın bazen gönlünden iki türlü ses gelir biri "Yalnız sevmekle iktifa et, yeter!" der. Diğeri de "Yalnız sevmek kâfi midir, sevilmek lazım değil mi?" der.

İkinci sedaya verilecek cevap "Sen sevdiğinden gayrı mısın ki ayrıca sevilmeye talip oluyorsun? Sus der. Sevmeyi yani aşkı sana veren kim der?

Tecelliyi sırf mürşidinin varlığında değil, bütün cihanda seyret."

"Hamuşun suskunluğundan sonra ne gelir?"

"Hamuş umut için susar. Umut "Allah'a güvenmektir, umut ibadettir. Zikirdir umut. Umut tevbedir. Şükürdür umut. Umudu

olan hamuştur. Hamuş olan umuttur. Allah aşkının gıdası umut. Umut kurtuluş suskusudur. Hamuş olan susar, bekler. Ümit eder, bekler. Hamuş bilir ki Allah "Hallak"tır. Yani sürekli yeniden yaratan Allah'ın "Hallak" ismini bilen susar. Bekler kıştan sonra baharın gelişini, bekler ayrılıktan sonra vuslatı. Vuslat için susar: Susalım.

Şeytan hamuş olanı sevmez. Şeytan umutsuzluktur. Allah'tan umut kestiği için şeytanlaşmıştır. Aşktan umutsuzdur. Umuda aşksızdır. O nedenle şeytan sürekli konuşur. Bazen evham, bazen eyyam, bazen de vesvese olarak konuşur. Hamuş olana eyyam gelmez. Vesvese inmez, evham düşmez. Susalım."

"Hamuşun meşguliyeti nedir o vakit?"

"Suskun olan abesle iştigal etmez. Ağaç sadece ağaç olmadığı gibi insan da sadece insan değildir. Taş olduğu yerde değil düştüğü yerde ağırdır. Suskun, bir ağacın odunu, kütüğü değil 'od'u olmalıdır. Taşların da bir kökü vardır: Susmak. Taşı atarlar, yakarlar odunu. Ya insanı ne yaparlar Mevlâna, ya insanı? Tabutu odun, mezarı taş. Peki, insanın yoldaki telaşı hani nerede? İşte susmasını bilenin derdi teneşirde suyla yere akar gider. Susmasını bilmek... Ah Mevlâna ah!"

"Hamuşluk halleri var mıdır dost?"

"Hamuşluk üç türlüdür. Birincisi Allah'a karşı susmaktır. Kudret sahibi Allah'ın önümüze getirdiği her şeyi "Amenna ve Saddekna" diye kabullenmektir. Allah'ın yarattıklarını sorgulamak, hayırda şer, şerde ne tür bir hayrın olduğunu kestiremeden hüküm vermeye çalışmak kulluk değildir. Acı ve musibetlerde ilahi hikmetin cilvesini ancak susanlar anlar. Din bize aşk verir. Aşkullah yolunda olan rıza ve teslimiyetle susmasını bilmelidir. Dualar bu susmanın içindeki sessiz zikirlerdir.

İkinci hamuşluk: manevi büyüklerin bulunduğu bir mecliste susmasını bilmektir. Muhabbetin bereketi manevi zatların sohbetini yürek kulağıyla dinlemektir. Dilini susturduğun gibi vesvese ve Elhamları da susturmalısın. Mürşidin söylediği sözleri şüphe ve kuruntu ile tartamazsın. Yoksa talip olduğun murat başına bir afet

getirir. Hamuş olan gönlü ile mürşide "Yüreğine geldim, yüreğimi tamir et." diyerek susmasını bilmelidir.

Vaktin birinde bir derviş manevi bir sohbete katılır. Sohbet uzadıkça içinden Şeyh Efendi sözü sündürdü de sündürdü. "Herkesin anlattığı şeyi tekrar edip duruyor." diye düşündü. Az sonra oturduğu köşeden kalkıp:

"Şeyh Efendi! Masal anlatır gibi konuşuyorsun ama maalesef biz çocuk değiliz. Çoktan masal yaşını geçtik." dedi. Meclistekiler öfkeli gözlerle ona bakıyordu. Homurdanmalar başladı. Şeyh:

"Evladım. Anlattıklarım sana masal gibi geldi ise uyuman lazımdı. Ama şeytan seni öyle unutmuş ki uyanıklığın uykusundan bile kalkamamış. Ömür yolu bir hikmet yoludur. Sabredip bekleseydin masal diye nitelendirdiğin sohbetin sonunda bir haftadır içini kemiren sıkıntının devası gelecekti." Derviş utancından başını öne eğerken Şeyh sözüne devam eder:

"Evladım. Kuyumcudan aldığın borcun günü yaklaştı ve sen gecelerdir bu borcu nasıl ödeyeceğini düşünüyordun. Borçlu olduğun kuyumcu da şuan bu mecliste. Ne sen bana borçlu olduğunu söyledin ne de kuyumcu senden alacaklı olduğunu bana haber verdi. Sen odaya girer girmez senin içindeki sıkıntıyı okudum. Ve ilham olundu ki şehrin kuyumcusuna borcun var. Gördüm ki şehrin tek kuyumcusu da burada. Karzı hasen'in (güzel ödünç) ne kadar bir sevap dolu salih amel olduğunu anlatıp kuyumcunun seni ödeme konusunda sıkıştırmaması senin de içindeki sıkıntının hafiflemesini temin edecektik. Susmasını bilemedin evladım. Keşke bilseydin."

"Hamuşanlığın üçüncü hali nedir?"

"Sabret suskunum ondan da bahsedeceğim. Yeter ki sabret:

Üçüncü hamuşluk ise cahil ve çiğ yüreklilerin olduğu yerde manaya yazık etme, sus! Dert nedir bilmeyen, dert yükü çekmeyen, halden anlamayan, sürekli dedikodu ve başa kakmaya alışmış cahil kimselerin olduğu bir yerde konuşup da tatlı sözü ekşitme.

Söz kadir kıymet bilenin hakkıdır. Sinek ruhlu bir insana ne kadar da derin manada konuşsan onun aklı çöplük misali pis kokular veren kelimelere takılıdır. Ne anlatırsan anlat onun anlayacağı eleğine sığacak kadardır. Hamuş olan Allah karşısında huşu ile susar. Ve bilir ki, Allah'tan gelen her şey haktır. Hamuş olan abid, zahid bir yüreğe sahiptir. Onun yüreği üzerine yeni yağmur yağmış yemyeşil bir bahçe gibidir."

"O halde hamuşluk bir uzletin uzletidir öyle değil mi Şems?"

"Uzlet dilin sükûtunun sebebidir. İnsanlardan uzaklaşan kişi kendisiyle konuşacak birini bulamaz, böylece dil ile sükût etmeyi yerine getirir. Uzlet iki kısma ayrılır: Bedenle yapılan müridlerin uzleti ve kalple bütün âlemden uzlet etmek demek olan muhakkiklerin uzleti. Muhakkiklerin kalpleri Allah bilgisi dışında hiçbir şeyin mahalli değildir.

Uzlet eden kişinin uzlet etmesinde üç niyet vardır. İlk niyet insanların şerrinden korunmaktır. İkincisi başkalarına zarar vermekten korunmaktır. Bu niyet ilk niyetten üstündür. Çünkü ilkinde insanlara karşı suizan vardır. İkincisinde ise kişi kendi nefsine sû-i zan besler. Üçüncü niyet ise Melei Ala tarafından Mevlâ ile sohbetin devamı niyetindir. Rabbi ile sohbet için nefsinden uzlet eden kişi insanların en üstünüdür. Kim uzleti insanlarla haşır neşir olmaya tercih ederse gerçekte o Rabbini diğer şeyler üzerine tercih etmiştir. Kim de Rabbini tercih ederse Allah'ın ona verdiği sırlar ve bağışları kimse bilemez.

Kim dili ile sükût eder fakat kalbi susmazsa o yükünü hafifletir. Kim dili ve kalbi ile susar fakat dili ile konuşursa o hikmet dili ile konuşan kişidir. Kim de ne kalbi, ne de dili ile susmazsa şeytanın oyuncağı ve kölesi olur. Dilin sükûtu avamın sıfatlarındandır. Kalbin sükûtu ise müşahede sahibi olan Allah'a yakınlık kazanmış kimselerin sıfatlarındandır. Doğru konuşmak yanlışa sükût etmenin sonucudur."

"Aşkın hamuşluk hali nasıldır?"

"Mevlâna'm bir Hamuş için aşkın da aşkları vardır. Aşkın

aşkları: Tesbih, Allah aşkına susmak. Bu zikrin aşka aşkıdır. Allah'ı birlemek: Tevhit. Bu itikadın aşkıdır. Allah'ı yüceltmek: Tekbir. Bu niyazın aşka aşkıdır. Allah'ın cemalini özlemek: Takva. Bu fıkhın aşka aşkıdır. Tedebbür ve tefekkür hamuşun ilahi kadere hayranlığıdır. Bu da aşığın aşka aşkıdır. Âşık olan bunlara ererse Hamuştur artık. Zikrullah, hamuş bir hafızanın aşkıdır."

"Hamuşluğun üçüncü kısmı sayılan avama karşı suskunluktan mıdır hemen hemen herkes ile konuşmaman? Avama kaplı oluşun bundan mıdır Şems'im?"

"Benim bu dünyada avamdan insanlarla işim olmaz. Onların hatırına bu dünyaya gelmedim. Âleme öncülük edecekleri, hakikaten bulup seçerim. Onların nabzını tutarım ben."

"Ehli hamuş olan neyi nasıl hesaplar?"

"Ehli Hamuş hesap tutmaz. Hesap tacirlerin işi. Hesap almak vermek işi. Hamuş hasbidir: samimi, gönülden. Hamuş harbidir: yalpalamaz, susar. Suskunluğu Hak için susar. Suskunluğu acizlikten değil, mertliğindendir. Aşk, mert işidir. Mertliğin de kadını erkeği yoktur. Er kişi bilir nerede ve nasıl susacağını. Çiğ dillerde dedikodu tüter. Hamuş olanın muhabbeti yüreğindeki suskunlukla dile gelir. Dudağın şişkin kelimeleri muhabbeti değil gıybeti doğurur.

Hamuş adanmışlıktır. Adanan İsmail gibi teslimiyete susar. Adanmışın derdi kelimelerin sesinde değil, sessizliğin iman sinesindedir."

"Yani 'aşk el yakin' için sessiz de olmak gerekiyor."

"Elbette. Sessizce söylemeliyiz Cenab-ı Allah'a olan yakınlığımızı. Sessizce dile getirmeliyiz mananın manasını. Kıblesi aynı olan kelimelerin birbirlerinden emin olmalarıyla başlayan bir yürek konuşması yapmalıyız. Tüm kâinatı içimizde hissettiren bir suskunlukla secde etmeliyiz Allah'a. Suskunluk secdesi huzurdur ve söndürür tüm ateşleri. Her insanın gerçek aşkı kendi yüreğindeki suskunluğundadır. Ene'den Hüve'ye yürüyerek hidayete ka-

vuşmuş bir yürek birliği, şeytanın bu dünyadaki hâkimiyetine son verecektir. Kâinat "bir ünlem" diye haykırır, insan "şey!" diye söylenir, yürek ise "hiç!" diye susar. Bu kısacık dünya hayatının sonunda insan ya "hiç" olur ya "bir" ya da "şey." Susulması gereken yer işte tam burasıdır. İnsanın ne olduğunu bu suskunluğu tayin eder."

"O halde "İnşallah" demek hamuşluktur. Allah "İnşallah" diyen kulundan asla vazgeçmez. "İnşallah" demek "Hoşnutluk Sana yakışır. Yeter ki razı ol." demektir."

"Ne güzel söyledin Hamuşum. İnsan insanın ayetidir. İnsan insanın sükûtudur. Sükûtu gönül olanın gönlü "Sübhan" muştusu ile susar."

"Hamuş dost hamuş maşuğa ilaçtır. Benim senelerdir beklediğim derman sendin Şems."

"Ehli Hamuş birbirinin tabibidir. Çünkü hamuş nura talip olandır. Bir insan diğer bir insanın acı çekip canının yanmasını arzulamıyorsa işte hamuşluğa 'Bismillah' demiştir. Ben seni bulmaya niyetlendiğimde yola da yolun sonunda gelecek olana da besmele çektim."

"Yolun sonunda gelecek olanlar neler ki?"

"Şahadet! Aşkın şehidi olmak. Hamuşluğun ecrine kanın ile yürümek. Hakka yakın mertebesinde hamuş yürekle varılır. Bundandır ki şu üç şey hamuşa yakışmaz: Servet, şehvet ve şöhret. Hamuş olan nefsin görünme ve gösterme hastalığı olan riyadan uzak durur. O nedenle hamuş gözlerden uzak yaşar ama gönüllere daima yakındır."

"Hamuşluğun ecri nedir?"

"Aşk suskunluğunun ecrini Allah'tan alır. Suskunluk bir yolculuktur. Suskunun görünme, övülme derdi yoktur. İnsanlardan çekinerek güzel ameli terk etmek riya, insanlar görsün diye ibadeti süslemek şirktir. Suskun bir âşık ufkunu karartmamalıdır."

"Peki, bir âşık için hayatın ufku nedir Şems?"

"Ahiret."

"Ahiretin ufku nedir?"

"Cemalullah. Hz. Peygamber Duha suresinde "Ufka bak!" mesajını aldı. Duha suresinin hemen ardından "İnşirah suresi geldi. Kalbin açılması... Ufka bakanın gönlü açık olur. Gönlü açık olana Cemalullah nazar eder"

"O halde hamuş, "Hu..Hu" zikrini şah damarından okuyandır. Öyle değil mi yarenim?"

"Bütün bu görünen kesret, hakikate vahdettir. Haremi Şerifte binlerce insan bulunur, kimi namaz kılar, kimi zikreder, kimi Kur'an okur, kimi salatu selam getirir, kimi ya Resulallah! diye nida eder. Fakat bu seslerin bir araya gelmesinden hâsıl olan seda da "Hu" sesidir dost! Şimdi söyle ihramın, kefenin, tennurenin ve doğan her bebeğin sarıp sarmalandığı kundağın rengi neden beyazdır."

"Bütün renklerin birleşmesinden beyaz renk zuhur ettiği gibi, bütün seslerin birleşmesinden hâsıl olan seda da "Hu" sesidir."

"Hu! Eyvallah Hu."

"Bu arada yeri gelmişken başka bir hususta merak ettiğim bir şey var. Sorabilir miyim?"

"Tabii ki sor hamuşum."

"Her ihtiyacın üstünde olan aşk ihtiyacına neden herkes aynı ölçüde arzulu ve istekli olmuyor?"

"Allah'a muhabbet O'nun yoluna gitmekle olur. Yoksa Rahim Allah, medet ya Resul Allah demekle değil. Onların yoluna gitmek de onlara muhabbetle olur. O muhabbet de manevi yakınlık ile olur, mucize ile kerametle olmaz.

Kırk sene dervişlik etmiş bir kimseye, "Bir müşkülünüz varsa buyurun sorun!" demiştim. O da sual olarak, tesbihi çekerken nasıl tutmak lazım geldiğini, düz tutulursa sıratın kolay geçileceğini ve daha buna benzer çeşit çeşit sualler sordu.

"Tesbihle sıratın alakası ne? İster yukarı tut, ister aşağı. Hiç birinin faydası da yok zararı da. Sen kendine bak, kendini doğru tut, bu kâfidir."

"Bizler bir sualimize yüz cevap almaya alışmışız. Hâlbuki mürşidi yalnız sükût ile anlayıp bu suretle feyz alanlar da var. Bir çocuğun yanında hiç konuşulmazsa elbette o çocuk lakırdı öğrenmez. Fakat aşkın bütün müşküllerine ve suallerine cevap, yârin yüzüdür, cemalidir. Elbette o sükût pek büyük bir şeydir.

"Konuşmak dünyanın eğlencesini devam ettirmeyi arzulamak için olsa gerek değil mi dost?"

"Dünyanın hiçbir eğlencesini, bıkmadan devam ettirmek mümkün değildir. Bir gün mutlak hepsinden usanırsın. Dünyanın bütün zevk ve eğlencelerini buna göre kıyasla. Hatta bir kadınla bir erkek arasındaki muhabbette bile devam ve istikrar yoktur. Eğer vuslatta devamlı olsa, zevkten eser kalmaz. Aşkında sevgiliye bir ufak arıza gelse, aşığı ondan soğur, hatta nefret eder. Bugün birbirinden nefret edenlerin, iğreti duyup kin güdenlerin çoğu vakti zamanında birbirlerini sevdiklerini sananlardır."

"Naz mertebesine çıkanlar en az naz edenlerdir Şems'im. Allah'ı en çok bilen, ondan en çok korkan ve elindeki imkânı kötüye kullanmayanlardır."

"Her şey yok olur Hakk'ın vechinden gayrı. Sır buradadır işte. Hakk'ın aşkından, cemalinden gayrı her şey fanidir, ancak ona zeval nihayet yoktur. Bütün güzellikler ondan bir parçadır, bir cüz 'dür, ama kül değildir. Bir gün Bayezid" Leyse fi cübbetî sivallah", yani "Bu cübbemin altında da Allah'tan baş gayrı kimse yok!" dedi. Fakat bu söze itiraz edenler olunca, Bâyezid "Hata etmişim, beni vurun!" dedi.

Bir müddet sonra yine mestlik âleminde: "Cübbemin altında..." deyince ham kimseler, kılıçları çektiler; fakat Bayezid'i neresinden vurmak istedilerse oralarından kendileri yaralandılar. Ehlullahı vurmak yalnız kılıçla olmaz. Onların ahvâline itiraz etmek de kılıç çekmek demektir ve o kimseler bu itirazları kılıcı ile

mutlaka kendi kendilerini yaralarlar. Bu kılıcı, kimi imanına kimi cismine yer."

"Aşkın kıymetini aşk yolu mu belirliyor?

"Aşkın kıymetini maşuk belirler. Maşuğun terazisi muhabbettir. İbadetleri dünyada yapıyoruz. Ahirette ibadet yok. Ancak hem dünyada yaptığımız hem de ahirette devam edecek olan: Muhabbet. Hamuş olan muhabbeti ile aşkı, aşk ile aşandır. Aşkının muhabbetinde olanın herhangi bir kusuru ezan ve kamet arasında meleklerce silinendir."

"O halde aşk davaya benziyor."

"Allah sevgisi davasız olmaz. Allah davası sevgisiz kalmaz."

"Hamuşanın sayısı var mıdır Şems?"

"Hamuşan kırktır. Bir keresinde rüyamda suskunlar meclisini gördüm. Kırk kişiydiler. Çok düşünür, az yazar ve gerektiği kadar konuşurlardı. Bir araya geldiklerinde dudaklarını kilitleyip saatlerce tefekküre daldıklarından "Suskunlar meclisi" denmişti onlara. Aralarına katılmak isteyenlere kapıyı açmaları ancak içlerinden birinin dünyadan terkiyle mümkün oluyordu. Bu meclisin nilüfer renkli kubbede ululuk narası atanlara karşı cevapları daima suskunluktu. Onlar ağızlarını açtıkları zaman aklın rehini olacaklarını biliyorlardı. Aşkın esiri olmak için daima susuyorlardı."

"Kırklar kaç adamdır?"

"Kırk nüfustur."

"Niçin erkek demedin de nüfus dedin?"

"İçlerinde kadınlar da vardır da onun için. İlk hamuş bir kadındı: Hz. Meryem. Aşağıladılar, iftira ettiler. Sustu, suskunluk orucu tuttu. Orucunu gözyaşı ile açardı. Birkaç damla yaşı içerdi. İçine atardı; içi iman yurduydu. Yüreğinde Allah vardı. Sustu. Hamuşluğunun mükâfatı olarak ona cennetten dört makam verildi. Dört makamda dört misafiri vardı. Hacer, Meryem, Asiye ve Fatma."

"Peki, tasavvufun ilk hamuşu kimdir?"

"Tasavvufun ilk hamuşu da Hallac'tı."

"Hallac mı? Nasıl olur? Sokak sokak bütün gücü ile "Ene'l Hak" diye bağıran o değil miydi? Suskunlar meclisine nasıl girdi o halde?"

"Hallac'ı kim anlattı sana bilmem ama onun derinliğindeki suskunluğu fark edemediğin belli."

"Hallac'ı kitaplardan tanıdım o kadar."

"Bir de benden dinle, ölümü öpen dervişi. Hazır mısın?"

"Tamam, Şems'im seni dinliyorum."

Sinan Yağmur - Hamus

ÖLÜMÜ ÖPEN DERVİŞ: HALLAC

"Gerçeği, iki kelime ile anlatanı halk darağacına çekti.
Hallac sağ olsaydı, sırların sırrını
gözlerimde sakladığım için kendi eliyle beni darağacına çekerdi."
Mevlâna

Hallac miladi 858 yılında Beyza şehrinde doğmuştur. Anne tarafından soyu Ebu Eyyubi Ensari'nin soyuna dayanır. Babası yokluk ve yoksulluk içindedir. İşi gücü yoktur. Bağı bahçesi yoktur. İş olursa yevmiyeli amele olarak çalışmaktadır.

Zaman içerisinde babası bir karar verir ve Dicle nehrinin kenarında yer alan Tuster şehrine göç eder. Bu göç esnasında Mansur beş yaşındadır. Beş yaşındaki çocuk ailesinin çektiği sıkıntılar arasında ezilmekte ve kendisinin de babasına bir yük olacağını düşünecek kadar yaşından beklenmeyecek bir olgunluktadır. O nedenle emsalleri oyun oynarken o bir üzüm bağında küfe ile üzüm taşıyan bir ameledir.

Babası onun çalışmasını istemez ve onu hafız olması için medreseye gönderir. Mansur, ilk dini bilgileri burada almaya başlar. Kur'an-ı Kerim'e âşık olmaya başlamıştır. Altı ayda Kur'an-ı Kerim'i ezberlemiştir. Ezberlediği ayetlerin doyumuna ulaşmak için Arapça öğrenmeye karar verir. Onun Kur'an'da:

"Ben size şah damarından daha yakınım!" (Kaf/16) ayetini okumasıyla birlikte bu ayetin derin yolculuğuna çıkmak ister. Sırf kendi güzelliğine âşık olmak için insanı yaratan Allah'a ulaşmaya gayret eder. Geceler boyu günlerce düşünür. Nasıl bir yola düşmelidir? Ne yapmalı da çocuk yüreğine çöreklenmiş olan bu aşkı doya doya yaşamalıdır? Öyle ya aşk dedikleri sevenin sevilende yok olması değil midir? Bu aşka ulaşmak için coşmaktadır Mansur. Lakin Mansur bir yandan da korkmaktadır. Çünkü ezeli ve ebedi maşuka kavuşmak amacıyla çıkacağı bu yolda yürüyeceği yol uzun ve uzun olduğu kadar da tehlikelerle doludur. Buna rağmen aşkla doludur Mansur. Kanını boşaltacak nehir aramaktadır. Mansur ateş seliyle yakacak yürekler aramaktadır. Öte yandan tedirgindir de Mansur. Darağaçları, çarmıhlar, kılıçlar, hançerler yoluna dizilmektedir. Kimi zaman o çocuk yaşta kendi kendine:

"Keşke derisinden çıkan bir yılan gibi ben de benliğimden çıkabilsem." diye düşünmektedir.

Yola düşmeden, suskunluğun kefareti ödenmez. Dünya düşlerinden düşmeden ilahi vuslata erilmez. Ateşler içindedir Mansur. Sadece kendi parmağıyla dokunduğunda kendisinin fark ettiği bir ateş ile ne yemesi ne içmesi vardır ne de doğru dürüst uyuyup uyanması.

Bezm-i Elest'te aşk *için* verdiği söz aklından çıkmamaktadır. Oysa insanoğlu söz verdi mi gereğini yapmalıdır. Ama zaman da akıp geçmektedir. Mansur'un yüreğine arayışı çok küçük bir yaşta düşer. Öyle ki, Mansur'un yüreğindeki sızının tam içine.

Bulmak... Bulmak... Bulmak...

Lakin aramasına rağmen bir türlü bulamamak...

Hayat zıtlıklarla dolu...

Kimi arar bulamaz. Kimi bulur kadir kıymet bilmez. Kimisi arar ne aradığını bilmeden. Bunalır, bunaltır: buhrandır nasibine düşen. Yalnızdır, yanıktır: susmaktır rızkına düşen. Herkes bir arayışta, herkes bir sancıda. Sancı arayandan habersiz. Arayan buldurana

şükürsüz. İnsan bu, Azrail'in bir gün sonra geleceğini bilse bile hala arayışına devam eder. Kimi ararken azalır kimi bulunca azar.

Yolda kalan da bir, yürüyen de. Harcanıp gider ömür dediğin.

Tasavvufta ilk hamuş olan Hüseyin Mansur'a "Hallac" denilmesinin hikâyesi şuydu:

Günün birinde Mansur, evinde hiç yiyecek kalmayınca yardım istemek amacıyla hallaçlık (yün, pamuk işi) yapan bir arkadaşının dükkânına uğrar. Ona durumunu anlatır. Arkadaşı yanında yeterince para olmadığını söyleyip Mansur'a para bulmak için dükkândan dışarı çıkar. Biraz sonra döner. Hallac'a ihtiyacı kadar olan parayı uzatır. O esnada dükkâna bir müşteri gelir. Sabah verdiği işin halledilip halledilmediğini sorar. Dükkân sahibi başka bir işinin çıktığını öne sürerek müşteriye olumsuz bir cevap verir. Buna sinirlenen müşteri öfkelenir ve dükkân sahibine kızar. Mansur arkadaşına karşı mahcup düşmüştür. Onu içine düştüğü bu zor durumdan kurtarmak için,

"Üzülme senin işini hemen ben yapacağım." der. Parmaklarını pamuk yığınlarına uzatır. Parmaklarını uzatmasıyla birlikte pamuk yığınları harekete geçer. Kaşla göz arasında, tel tel saf pamuk bir tarafa, kirli ve süprüntü kısmı ise diğer tarafa ayrılır.

"Al pamukların işi bitti. Şimdi git yorgan mı döktüreceksin yastık mı, işin tamam." der.

Müşteri de dükkân sahibi de bu duruma şaşırır. Müşteri bu olayı çarşıda pazarda herkese anlatmıştır. O günden sonra insanlar ona Hallac-ı Mansur adıyla hürmet gösterir. Gün geçtikçe Mansur insanların kalplerinden geçenleri bildiği ve içlerindeki sırları pamuk atar gibi atıp alt üst ettiği için Hallac'ı esrar, yani sırların Hallac'ı şeklinde de anılmaya başlayacaktır. Oysa onun *"Ehlullah"* arasındaki ismi "Hallac-ı hamuş"dur.

Mansur, uzun boyluydu. Zarif ve kartalımsı bir burnu vardı. Gözleri büyücek, hafiften bademsi ve sakin bakışlıydı. Gitgide kırlaşmaya yüz tutmuş saçları ve sakalları arasında dudakları iki yay

gibi duruyordu.

Çok sakin bir yürüyüşü vardı. Sürekli düşünceliydi. Bu halini görenler, onun içine kapanık bir ruh halinde olduğunda hemfikirdi. Medrese koridorlarında, camide, caddede, hamamda, yani adım attığı her yerde karşısına çıkan bitmek tükenmek bilmez soruları dikkatle dinlerdi. Tabi ki çok merhametli ve sevgi doluydu. Bazı anlarda koyu bir tefekkür ve düşünce bulutu çehresini kararttıyor; âdeta sessizce kendi içine, iç dünyasına sığınıyordu. Kim bilir, belki de bu sırada hafızasının gizli bölmelerinde geçip giden o eski günlerden bir anı ya da bir nükte arıyor, sadece kendisinin bilebileceği ayrıntılardan gizemli bir kavrayış, bir kıvılcım devşirmeye çalışıyordu.

Bu anlar pek nadirdi. O daha çok, kimsenin soru sormasını beklemeden uzun uzun konuşur, konudan konuya geçerdi. Düşünceleri bir zincirin halkaları gibi hiç zorlanmadan ve özel bir çaba sarf etmeksizin birbirine kenetlenirdi. Bu hâli, dinleyicilerinin hayranlıklarını bir kat daha arttırıyordu. Zira bu durum, daha sonraları, 'Suskunluk' faziletine övgüler yağdıran ve hayatı boyunca çoğunlukla bu fazileti düstur edinen bu insanın bütün konuşmalarının, sanki önceden zihnine yazıldığı izlenimini uyandırıyordu.

Yüzü solgun bir sarılık hasta bir hali vardı. Elleri bembeyazdı. Konuşurken çok nadir ellerini kullanırdı. Âdeta o anlarda sesinin muhataplarına istediklerini ulaştırabildiğinin, onları ikna edebilmek için dışarıdan hiçbir pekiştirici harekete ihtiyaç duymadığının farkındaydı. Bir kitap seçer çocuklarına verirdi. Sonra da onlara,

"İstediğiniz sayfayı açabilirsiniz!" derdi.

Çocukları buyruğuna uyar, açtıkları sayfanın ilk satırlarından birkaç kelime okurlardı. Tam bu sırada Hallac araya girer, gözlerini kısarak sayfanın geri kalanını ezbere ve hiç yanlışa düşmeden okurdu. Sonra da metinde işlenen konuyu açıklamaya başlardı. Bir sohbet esnasında canını sıkacak bir konu gündeme geldiğinde gayet sakin davranırdı. Muhatabın sabit fikirli olması ve mutaassıp tutumları dahi onu etkilemezdi. Tabii bu tarz ortamlarda çok fazla

durmazdı. Daha çok gece yarılarına kadar eline geçen yeni kitaplarla meşgul olur yahut sohbet için hazırlık yapardı.

Hallac'ın yazgısı, çocukluğu ve ölümü ile aynı hadiseler üzerine örülmüştü adeta. Yanmak: biri vücudun yanışı, diğeri ruhun yanışı. Biri kazâra diğeri nazâra. Daha emeklediği dönemlerdeydi. Annesi ekmek yapmak için tandırı yakmıştı. Ocaktaki ateş henüz yeni parlamıştı. Annesinin bir anlık gafleti ile tandır kenarında olan Mansur birden ocağa düşer. Ağlama sesine yetişen annesi Mansur'u zar zor ocaktan çıkartır ancak bacakları yanmıştır bir kere.

Hallac'ın çocukluk dönemi sıradan çocuklara göre oyun ve uyku ile geçmeyecektir. Onun çocukluğu çile, acı ve ilmi derinlikle örülecekti. İlk acısı, anne ve babasını veba salgınında kaybetmesiydi. Yetim ve öksüz kalmıştı. Medreseler evi, sohbet odaları şefkat sığınağı olmuştu. Bir diğer çilesi de ileriki yıllarda ilk hac ziyareti sonrası aldığı acı haber olacaktı. Hanımı ve isimleri Hak Süleyman, Hamd Ahmed ve Vedud Samed üç oğlunun Dicle nehri üzerinde bir sandalın devrilmesi ile boğuldukları.

Şems asude sesi ile Hallac'ın ömür defterini sayfa sayfa anlatırken Mevlâna'nın boğazına az sonra akıtacağı damlalar düğümlenmişti adeta. Şems bir süre durdu. Soluklandıktan sonra;

Kaldığımız yerden çocukluk döneminden devam edecek olursak: on iki yaşındaki bir çocuk için hiç de azımsanamayacak bir derinlikte Kur'an ve hadis bilgilerine vakıf oldu. Gittiği medresede kelamcıların tartışmalarından bunaldı. İçinden onlara,

"Aşk, kokuşmuş konuşmalarla aranmaz." dedi ve kesin kararını verdi.

Tartışmalardan uzak, vaazlardan medet ummadan yüreğine seslendi.

"Gel, Rabbime birlikte gidelim."

Bu gidiş ilahi aşk yolundaki kapıları aralamak içindi. Kendisine mürşit aramaya başladı. İlk mürşidi Şeyh Sehli Tusteri'dir. Onun

yanında iki yıl kaldı. Tasavvufun temel bilgilerini öğrendi. Mürşidinden "Erbain-i kelimullah" yani Hz. Musa gibi çile çıkarmayı öğrendi.

On altı yaşında ikinci mürşidi Osman Mekki'nin yanına gitti. Osman Mekki'den riyazet dersleri aldı. Fakat Mansur'un arayışı teskin olmak yerine, daha da beter artmıştı. İki mürşidi de Mansur'un içindeki ateşi söndürememişti. Yola düşmeliydi. Bir yerde durmak ona göre değildi.

Doğduğu Beyza'ya gitti. Orada arkadaşı Musa Beyzadi ile beşeri sevgi ve ilahi aşk konusunda uzun hasbıhaller yaptı.

Bir keresinde Mansur önde Beyzavi arkada şehrin sokaklarında birlikte yürüyorlardı. Mansur'un önüne bir evin damında duran bir kadının gölgesi düştü. O, gölgenin sahibine bakmak için başını kaldırdığında kadınla göz göze geldi. Hemen kendisini topladıktan sonra Beyzadi'ye:

"Bu kadına saatlerce baksam içinde zerre kıvılcım oluşmaz. İşte bu beşeri sevgidir. Kör eder, ama kor edemez. Bu sevgi fenafillâh'a götürmez. Bir kadın bir erkekte aşka eremez. Aşk erer gibi aşka erişilmez. Sevgi canının istediğidir. Aşk canını verdiğindir. Bir erkek bir kadını sever. Bu bir dalın meyvesini sevdiği kadardır ve o dalda her bahar yeni bir meyve çıkar. O meyve sevgidir, ama aşk değildir. Aşk kökün sökülse de geldiğin toprağı bilmektir. Allah'ın toprağından geldik ve o toprağa gideceğiz. Benim gidişim darağacından akıtılan kanımla o toprağa karışmaktır. Beşeri sevgi çamurdur: Su ve toprak. Karışınca ıslak, lakin kuruyunca çatlak. İşte şu kerpiç duvar gibi. Bu duvarda Âdem'in Havva sevgisi var. Lakin Kâbe'nin duvarında Âdem'in aşkı var. Beyzadi sen geç beşeri aşkı. Bir kadını sevebilirim annem gibi. Bir çocuğu sevebilirim, kadınım gibi. Ancak Allah'a âşık olurum Ene'l Hak gibi!"

Beyzavi duydukları karşısında şaşırır. Afallar:

"Sakın bu zikri ifşa etme. Yoksa damarlarındaki âlemi boğar."

"Ben şah damarınız kadar size yakınım, diyen aşk olduktan

sonra o aşk için kanlarım akmış feda olsun." diyen Hallac'ı garip bir sürpriz beklemektedir.

İki komşu şehrin şeyhleri Sehl ve Osman Mekki aynı zamanda senelerdir birbirlerine düşmandılar. Her ikisi de Hallac'ın kendisine damat olması içine niyet besliyorlardı. Amaç Hallac gibi bir kutbu damat kimliğiyle medreselerine ömür boyu katmak ve onun sayesinde mürid çevrelerini genişletmekti.. Hallac'ı kapma yarışında Osman Mekki galip geldi. Beyza dönüşünde Basra'ya mürşidi Osman Mekki'ye uğrayan Hallac'ın düşüncesi içindeki ateşin birebir aynısına düşen iki şeyh ile irtibat kurmaktı. Çünkü Hallac Cüneydi Bağdadi'nin:

"Cübbemin içinde Allah'tan başkası yok." sözünü duyduğunda,

"İşte benim aradığım adam." diye düşünmüştü. "Benim derdimin çaresi onda." dedi.

Yine Beyazid Bestami'nin,

"Kendimi tesbih ederim. Şanım ne büyüktür!" cümlesi de Hallac'ın yüreğinde yankısını bulmuştu.

Cüneydi Bağdadi ve Bestami'ye yaren olmanın yolu Şeyh Osman Mekki'den geçiyordu. Osman Mekki her ikisinin öğrencisi ve dostuydu. Osman Mekki'nin elini öpen Hallac düşünceli bir şekilde başını öne eğmişti. Hiç konuşmamıştı. Bir ara başını kaldırdı. Osman Mekki ile göz göze geldi:

"Hallac bir derdin mi var?" diye soran Osman Mekki'ye ilk başta cevap veremedi. Başını önüne eğdi sessizce. Babacan bir ses tonuyla Osman Mekki, elini Hallac'ın omzuna koydu. "Söyle bakalım. Anlat ki bu halinin sebebini ben de bileyim."

Söze nasıl başlayacağını bilemedi ilkin Hallac. Söylemek istediklerinin yanlış anlaşılacağından korktu belki de. Öyle ya aklından geçenleri olduğu gibi anlatmanın bu devirde başına ne işler açacağını çok iyi biliyordu. Fakat bir an düşündüğünde, aklından geçenleri en doğru şekilde anlayabilecek insanın da karşısındaki

Osman Mekki olduğuna karar verdi. Şeyhine karşı suskunluk olmazdı.

"Sırtımda iki sır var Şeyhim." dedi sakin, ama biraz da tedirgin bir halde. "İki kelime. Bu iki kelimenin her birini bir kutup parlatır. Onlara ulaşmam lazım. Destur istiyorum."

"Hayrolsun Mansur. Kimmiş onlar?"

"Bağdadi ve Bestami."

Bir süre sessiz kaldı Osman Mekki. Derin bir nefes aldı. Sakallarını sıvazladı bir an. Başı öne eğilmişti. Belli ki diyeceklerini tartması gerekiyordu. Başını kaldırıp, derin bir nefes daha aldıktan sonra,

"Kapalı kapıları açtıramam Mansur," dedi. "Her iki hocam da yıllardır bırak meclislerine, yanı başlarına bile mürid istemiyor, almıyor. İnzivaya çekildiler. Ölümü öpmek için bekliyorlar."

"Ben de ölümü öpen bir derviş olmak istiyorum. Ne olur onlara ulaşmamı sağla Şeyhim." diyerek Osman Mekki'nin ellerine sarıldı.

"Öyleyse sana iki şartım var Hallac."

"Söyleyin, nedir?"

"Aşk yurduna gidene kadar daima siyah giyineceksin. Diğeri de kızımla evleneceksin!"

"Siyah kolay. Ancak kızına mihrim yoktur. Niyetim de yoktur. Beşeri sevgi ayağıma bağ boynuma ilmektir."

"O vakit Bağdadi'yi ve Bestami'yi unut. Senin için destur alamam."

"O halde kızın dünyadan boşanmadıkça benimle nikâhlanamaz."

"Kızım dünyadan boşanalı çok oldu Mansur evladım!"

"Beşeri sevgi Vahdet-i vücud ruhumu kirletmesin de nikâha evet diyeyim."

Hallac şeyhin kızı Mehveran ile sade bir düğün ile evlendi. Hallac'ın kendisinden icazetsiz evlenmesi üstüne üstlük husumet beslediği bir şeyhin damadı olması ilk mürşidi Sehl'i kızdırdı ve tuhaftır ki, Hallac'ın ilk mürşidi onun aynı zamanda ilk düşmanı oluverdi.

Hallac iki ateş arasındaki gök bir ekin gibiydi. Bir yandan kayınpederi Osman Mekki diğer yandan ilk şeyhi Sehl arasında gittikçe şiddetlenen düşmanlığa üzülüyor ve bunu engellemek için ne yapacağını bilemiyordu. Bağdat'a tasavvuf kutbu Cüneydi Bağdadi'nin yanına gitti.

Sinan Yağmur - Homus

HALLAC CÜNEYDİ BAĞDADİ'YE GELİYOR

"Dünyadan geçmek nefs zühtüdür.
Ahiretten geçmek ruh zühtü."

Hallac, devasa surlann çevrelediği masallar şehri diye nam salmış, neredeyse beş adamın boyu kadar yüksek olan, iri taşların iç içe girerek ördüğü bir kemerin altındaki kapıdan Bağdat'a girer. Gördüğü tüm şehirlerden farklıdır Bağdat. Belki de hakkında anlatılanlar, bu şehri çoğunlukla insanın aklında başka şekilde tasvir edilmesine sebep olmaktadır. Lakin ilk başta gördükleri, şehrin içlerine doğru yürüdükçe daha farklı bir hal almaya başlamıştır. İnsanı büyük bir zenginlik temaşası ile karşılayan Bağdat, ara sokaklarında fakirliği en son zerresine kadar yaşayan insanları da göstermeye başlamıştır. İlimin ve zenginliğin neredeyse kalesi sayılan bu şehrin hemen hemen her köşesinde ya bir dilenci ya da bir yankesici beklemektedir.

Toprak rengine bürünen yapıların arasında bulunan duvarları bir bir motifle bezeli evlerin Bağdat'a kattığı zenginlik görüntüsü, dünya malı için sarf edilen israfı insanın gözüne sokar niteliktedir.

Devrin en şaşalı ve görkemli mimari yapıları, Asya'nın ve diğer bölgelerin gıpta ettiği şehir nedense biraz ürkütür Hallac'ı.

Kalabalıkları yara yara yoluna devam eder. Camii duvarı önüne diz çökmüş sohbet eder halde olan dervişlere rastlar.

"Kusuruma bakmayın, beni bağışlayın. Ben Bağdat'a yeni geldim. Cüneydi Bağdadi'nin ismini hep duyardım, onu görmek, dinlemek onun sohbetlerinden istifade edip, feyz almak için uzak diyarlardan geldim. Onu bana biraz anlatır mısınız? Kimdir, neyin nesidir?"

"Ey derviş, bilesin ki, o asrın velisi, cihanın kutbu, sadıklarla âşıkların nuru, gönüller sultanıdır. Makamı da kendisi de yüksektir. O, dervişlerin gönüllerine irfan nurunu yerleştirir. O bir din büyüğüdür, gittiği istikamette alışılmadık sırlar kendisine malum olur. Onu dinleyenler ve görenler hayranlıklarını gizleyemezler. Onun çevresinde halka olanlar onun feyzinden yararlanırlar. Kerametle hiçbir surette iştigal etmez, daima istikamet üzere bulunur. Bir gün kendisine yaklaşan bir gayri müslim ona şunu sormuş:

'Ey Cüneyd, Allah Resulü, *'Müminin ferasetinden sakınınız. Zira o Allah'ın Nuru ile bakar'* buyurdu. Bu sözün anlamı ne ola ki?'

Uzun süre adama bakan Cüneyd şunu söylemiş:

'Ey genç adam, artık İslâm'a gel ki, vaktin erişmiş oluyor.'

Genç, hemen onun ellerine sarılmış ve Müslüman olmuş. Böylelikle, Cüneyd'in nur ile baktığı anlaşılmış. Ya işte böyle! Bağdat'ta yaşadığı ve yerleştiği için ona 'Cüneydi Bağdadi' derler. Ünü sınırları aşmış bir Allah dostu, tasavvufta öncü bir isim, çevresini aydınlatan bir âriftir. Kendisine böyle bir ilmi nereden aldın diye sorulduğunda şu anlamlı cevabı vermiş: 'İlmin vecd içinde erimesinden, vecdin ilim içinde erimesi daha hayırlıdır.'"

"Onu nerede bulabilirim?"

"Her zamanki yerinde, küçük medresenin avlusunda öğrencileri ile sohbet ediyordur."

Hallac, dar yollardan geçerek az ötedeki küçük medresenin avlusuna varır.

Gerçekten başında sarığı, sırtında yeşil cübbesi ile Bağdatlı Cüneyd, kenarları yırtık bir hasıra bağdaş kurmuş, etrafındaki dervişlere bir şeyler anlatmaktadır. Yaşı bir hayli geçkin olmasına rağmen sesi gür, hareketleri çeviktir. Hallac, Cüneyd'i selamlayıp, öğrencilerin arasına geçip oturur. Cüneydi Bağdadi âdeti üzere sohbetini bitirir bitirmez dinleyicilere yönelerek bir sorularının olup olmadığını sorar, sorulursa cevap verir; eğer soru yoksa meclistekilerle helalleşerek oradan odasına geçerdi. Yine öyle yapar.

"Suali olan var mıdır?"

Hallac için fırsat doğmuştur. Edep gereği ayağa kalkar. Hafif ses tonu ile başı öne doğru eğik sualini tane tane konuşarak dile getirir:

"Pîrim 'nihayet' nedir?"

"Bidayettir, yani başlangıç."

"Hayat nedir Şeyhim, bize kısaca anlatır mısınız?"

"Öyle kısa ki."

"Niçin kısa?"

"Yaşanacak çok şey var, ama zaman az!"

"Yaşanması gereken ne var üstadım?"

"Yaşanması gereken tek şey var. O da aşk!"

"Kaç defa?"

"Yüz kere, bin kere, milyon kere."

"Neden bir kere değil?"

"Bütün aşkların toplamı en yüce ve tek aşktır."

"Bu aşka nasıl erişilir?"

"Önce yoğrulman gerek."

"Acı çekerek mi?"

"Evet, aşk acısında yok olarak."

"Yok olunca ne olur?"

"Gerçek aşka ulaşırsın. O zaman da gerçek olarak yaşamaya başlarsın."

Bu sözün karşısında Hallac suskunlaşır. Kelam etmek istese de dili buna müsaade etmez.

"Neden sustun yabancı. Sahi adın nedir ve nereden gelirsin? Seni Bağdat'ta ilk kez görüyorum?"

"Hüseyin Mansur derler, bazen de Hallac. Yurdum gönüllerdir fakat sığdığıma sığınamadım."

Cüneydi Bağdadi hazır cevap konuğunu iyice süzer. Meclistekilerin de merakını celbeden Hallac'a öyle bir bakar ki, Hallac sarsılır gibi olur. Hala ayaktadır. Cüneyd ona oturmasını işaret ettikten sonra:

"Haklısın. O'nu yüreğine sığdır." der.

"Ama çok büyük."

"Ne çıkar, imanın ona yeter."

"Nerede O?"

"Her yerde."

"Nasıl?"

"Yüreğini aç, görürsün."

"Nasıl açarım yüreğimi?"

"Bir tebessümle bak her şeye."

"Tebessüm?"

"Her kapının anahtarıdır."

"Kapı?"

"Girmeden bilemezsin ki."

"Korkuyorum."

"İnsan bilinmeyenden hep korkar."

"Ben bilmiyorum."

"Belli oluyor, neyi bilmiyorsun?"

"Ben'i, kendimi! Ben neyim, ben kimim?"

"Sen, sevgiyle beslenensin!"

"Kimin sevgisiyle?"

"O'nun."

"O zaman sen kimsin?"

"Sen'im."

Cüneyd ve Hallac birbirlerini hayret nazarları ile süzerler. Bu nasıl işti? Hallac dayanamayıp sorar:

"İyi dersin Pirim amma velâkin ben burayı pek anlayamadım. Kusurumu bağışla, niçin 'Sen'im diye bir kelâm ettin?"

Cüneydi Bağdadi, alçak bir sesle ve tane tane anlatmaya koyulur.

"Hz. Peygamber *'Mümin, müminin aynasıdır'* demiştir. Aslında aynaya baktığın zaman nasıl kendini görüyorsan, 'sen' dediğin vakit de kendini, karşındaki kardeşinde görmüş olursun."

"Nice zamandır O'nu istedim, kendimi buldum. Şimdi kendimi arıyorum, O'nu buluyorum. Eğer O'nu bulursam, kendimden kurtuluyorum. Kendimden kurtulursam O'nu buluyorum."

"İşin özeti şudur: Kurtulmadıkça bulamazsın ya da bulmadıkça kurtulamazsın. Hangisinin önce olduğunu ben bilemem, yine o bilir. Çünkü ha testiyi taşa vurmuşsun, testi kırılsın; ha taşı testiye vurmuşsun; yine testi kırılsın."

"Peki, Pir'im, Allah'ı nasıl algılayacağız. Biz Allah'ı neden hiçbir surette algılayamıyoruz? Her yerde hâzır ve nâzır diyorlar ama onu göremiyoruz, sesini işitemiyoruz, dokunamıyoruz."

"Evlat! Bak sana bir hikâye anlatayım da dinle:

Senin gibi düşünen bir adam seslendi:

'Allah'ım ne olur konuş benimle, sesini duyur bana.'

O esnada daldaki bir kuş cıvıldadı. Lakin ne yazık ki adam duymadı o cıvıldamayı.

Adam üsteledi ve bağırdı:

'Allah'ım niçin benimle konuşmuyorsun, ne yaptım ben? Bana sesini bir kez duyursan ne olur?'

O sırada gökyüzündeki kara bulutlarda bir şimşek çaktı, gümbür gümbür bulutlar yırtıldı, sema inledi, ses yankılandı, adam gökkubbe çökecek sandı. Ama adam bunu da anlamadı. Sonra etrafına baktı ve söylendi,

'Allah'ım bana kendini göster, kendini görmeme izin ver. Bir kez seni göreyim, ne olur' diye yalvardı.

İşte tam o anda gökyüzünde, yukarılarda, ta yukarılarda bir yıldız tüm haşmetiyle, tüm azametiyle pırıl pırıl parıldadı. Ama adam onu da göremedi. Adam ümitsizce seslendi:

'Allah'ım bana bir mucize göster. Seni göremiyorum, sesini duyamıyorum. Bir mucize yarat da anlayayım büyüklüğünü.' dedi. Bunu söylediği an, bir yerlerde bir bebek dünyaya geldi. Küçücük, minnacık hayat dolu bir canlı! Adam bunu da bilemedi. Sonra çaresizlik içinde son kez bağırdı:

'Allah'ım ne olur dokun bana, ben buradayım, işte karşındayım, ne olur bana dokunuver, seni hissedeyim. Seni göreyim, güzelliğini göster bana.'"

Cüneyd tam bu noktada sustu. Dinleyenler, merakla sonucu bekliyor, Cüneyd'in ağzından çıkacak sözleri sanki yutacakmış gibi dikkatle dinliyorlardı. Cüneyd dudaklarında hafif bir gülümseme ile devam etti:

"O anda, yukarıdan, tepelerden rengârenk bir kelebek aşağıya doğru süzüldü ve adamın omzuna kondu. Adam omzundaki kelebeği elinin tersi ile itti. Ümitsizce, yorgun ve küskün uzaklaştı oradan."

"Allahhhhhhhhh!" diye inledi Hallac.

Bir süre sessiz kalan kalabalık arasında, Bağdat'a yeni gelen dervişe sessizce sorar.

"Şimdi söyle bakalım Hallac sence tasavvuf nedir?"

"Efendim siz benden daha iyi bilirsiniz, haddime düşmez tasavvufu tarif etmek. Bağışlayın beni lütfen."

"Israr ediyorum Hallac! Söyle nedir tasavvuf?"

Hallac, bu büyük âlim karşısında yeniden suskunluğa bürünür.

"Haydi, bekletme bizi, yüreğini okudum ve benim okuduğumu buradakiler senin dudaklarından duysunlar. "Hallac ellerini dizinin üzerine koyup, besmele çekerek söze başladı;

"Tasavvuf, Allah'ın seni, sende öldürmesi ve kendisi ile yaşatmasıdır."

Bu kez 'Allah!' diye haykırmanın sırası Cüneyd'deydi. Olup biten karşısında bazı dervişlerin ağladıkları görüldü.

Arka arkaya sorular geliyordu Cüneyd'den.

"Gaflet ne demektir Hallac?"

"Gaflet, cehennemin yandıkça ıslanan tek odunudur."

Bu kez birkaç derviş hep bir ağızdan haykırdı:

"Allah!"

Mecliste heyecan doruğa erişmişti.

Cüneyd hızını alamamış soruları ile coşmuştu. Dışarıdan görenler üstadı Hallac, talebeyi Cüneyd sanacaklardı:

"*...Ey Rabbimiz, nurunu bizim için tamamla*' (Tahrim/8) ayetinden ne anladın bizimle paylaşır mısın gönül misafirim?"

"Suyun rengi, içinde bulunduğu kabın rengini alır. Bilirsiniz ki, suyun rengi yoktur. Hak sana, senin renginde görünür. Çünkü O'nun rengi yoktur. İşte ariflerdeki kalp öylesine şeffaf hale gelmiştir ki artık kaptan eser bile kalmamıştır. Zaten arif demek, bilen anlayan demektir. Bilgi sahibi olan demektir. Aslında bilgi üç çeşittir. Birincisi Allah bilgisidir ki buna halk dilinde 'tevhid' derler. İkincisi kanıt ve istidlâle dayanan bilgidir ki bu, hâkim, hatip ve âlimlere aittir. Üçüncü çeşit bilgi ise birliğin sıfatlarının bilgisidir. İşte bu bilgi Allah'ın veçhini kalplerinde temaşa eden velilere ve ariflere aittir. Öyle ki Allah, kendisini onlara dünyada başka kişilere açmadığı şekilde açar. Bu bilgiye 'marifet' adı verilir. Marifet zaten kelime olarak arif kökünden gelir. O halde bildik ve anladık ki, marifetin esası, Allah'ın inayetinin kişinin kalbine nurunu bırakmasıdır. İşin özü ve özeti şudur: Böyle bir insan Allah'ı tanıdıkça, O'nda kaybolur."

HALLAC'IN SANCILARI, CÜNEYD'İ BAĞDADİ'NİN KAYGILARI

"Konuşanların kelimeleri asırları aşıp yaşayamaz.
Suskunların nefesi ümit sesi olup ilelebet yaşar.
Susmak cümleden cümleye değil gönülden gönüle konuşmaktır."

Hallac'ın hali ve halkın onun hakkındaki dedikoduları mürşidi Cüneydi Bağdadi'nin kulağına kadar gelir. Geldiği ilk günden itibaren yazgısı içine malum olan Bağdadi'nin kaygısı, Hallac'ın akıbetidir. Onun adına üzülür. Sözlerinin bedelinin ne olacağını bilmektedir. Acır Hallac'a. Kıyamaz talebesine. Onu çağırtır yanına.

"Bak Hallac, sen benim en eski öğrencilerimdensin. Ancak işittiğime göre, sokak aralarında dolanır, 'Ene'l Hak: Ben Hakkım' diye bağırıp durmuşsun. Böylesine sözlerle halkın tepkisini çeker, aklını karıştırırsın. İslâm'da öyle büyük sırlar, öyle keskin hakikatler vardır ki herkes onları kaldıramaz. Sana son kez söylüyor ve ihtar ediyorum. Bu şekilde konuşma!"

"Ama 'İnsan, Allah'ı tanıdıkça onda kaybolur' diyen sizdiniz."

"Evet, ama burası bizim sohbet yerimiz. Dinleyenlerin de tasavvuf hakkında kısıtlı bilgileri var. Biz bu bilgilerin üzerine, bazı gerçekler inşa ediyoruz. Yoksa belirli bir seviyeye gelmeden, bazı mertebelerden geçmeden bu gerçekler izah edilemez.

Düşüncesizce söylenen sözler ve davranışlar, insanlarda şüphe ve fitne uyandırır. Ona göre susmasını bil ve bildiğini herkesin içinde alenen ifşa etme! Hamuş halini ihlal etme! Yüreğindeki bazen dudağında lâl olsun evlat."

Hallacı Mansur, bu sözlere hiç oralı olmuyordu, başını başka yerlere çevirmiş, hocasını dinlemiyordu bile:

"Bir kudsî hadise göre, yüce Allah, *'Kulum bana öyle yaklaşır, öyle yaklaşır ki, ben onun eli, ayağı, konuşan dili olurum'* dememiş miydi?" dedi.

Hallac'ın bu itirazı üzerine Cüneydi Bağdadi:

"Güzel söylersin, ama bu sözün muhatabı, sokaklarda avare avare dolaşan gençlere değil, tam bir teslimiyetle Allah'a yaklaşan sufileri yöneliktir."

"İyi ya, ben de onlardan biriyim."

"Sen de onlardan biriysen, sesini kısıp, ibadet ve zikirle meşgul ol!"

"Gerçekleri niye halka anlatmayayım?"

"Halk, avamdır, yüksek derecedeki her sözü anlayamaz."

"Tam tersine halkı aydınlatmak ve avamı bilgi ve bilinç sahibi yapmak niye suç olsun?"

"Benim söylediklerime hep karşı geliyorsun. Unutma, yüce Peygamber de bu konuda şöyle buyurdu: 'Halkın anlayacağı kadar konuşun!'"

"Ben de öyle konuşuyorum işte. 'Ben Hakkım!' dediğim zaman beni anlayanlar anlıyor ve bana sahip çıkıyorlar."

"Ama hepsi değil, birçoğu da seni; 'Meczuptur, delidir hatta Fâtımiler'le işbirliği içindedir.' diye itham ediyor."

"Onlar yalan söylüyorlar, ben hiçbir zaman siyasete karışma-

dım."

"İşte ben de ondan korkuyorum. Böyle aşırı gidersen gün gelir, sana öylesine iftira atarlar ki darağacını boylarsın."

"Ne çıkar, Allah yolunda şehitlik mertebesine ulaşırım."

"Sen bilirsin, her bildiğini söyleme, ama her söylediğini iyi bil!"

Bu konuşmayı merakla dinleyenler, çıt çıkarmadan her ikisinin ağzından dökülen kelimelerin derin anlamları üzerinde düşünmeye fırsat bulamadan Hallac'ın eski püskü giysilerini yerlere sürüyerek odadan hızla çıktığını görünce, bakışlarını yine Cüneyd'e çevirdiler. Aksakallarını uzun süre sıvazlayarak düşünceye dalan Cüneyd bir vakit sonra şöyle konuştu:

"Korkarım ki, Hallacı Mansur, dilinden dökülen bu ulu orta söylediği sözlerin esiri olacak. Sizlere de aynı tavsiyede bulunuyorum. Düşüncelerinize dikkat etmeniz lazım. Çünkü düşünceler kelimelere dönüşür; kelimelerden fikirlere, fikirlerden fiillere, fiillerden alışkanlıklara, oradan da karaktere dönüşürler. Karakterlerinize dikkat ediniz, alın yazınıza dönüşürler."

Gözleri buğulu buğulu Hallac'a nazar eyleyen Cüneyd onu yanına çağırdı ve kulağına fısıldadı:

"Sen dergâhımıza gelmezden evvel senin hangi ağaç parçası ile kanının akıtılacağı bize gösterildi evlat. Senin aradığın burada değil. Sen en iyisi ikinci kapıya git."

Hallac ikinci kapıdan maksadın Bestami olduğunu biliyordu. Bağdadi'nin kendisini niye Bestami'ye gönderdiğini ileride anlayacaktı.

"Beyazid Bestami'yi bul. Esas sırrın adresi ondadır!"

HALLAC'IN İKİNCİ KAPISI: BEYAZID BESTAMİ

"Allah ' sadece beni sevin' demiyor,
'En çok beni sevin!' diyor.
Ey âşık! Eğer Hakka ve hakikatine âşık olursan bil ki
Hak ve hakikat de sana âşık olur.
Aşkın Hak, Hakkın aşk olsun."

Kabına sığmaz taşkınlık belirtileri gösteren ve yapılan ikazlara aldırış etmeyen, ulu orta yüksek sesle çarşı pazar üzerindeki elbiseyi yırta yırta 'Ene'l Hak' diye avaz avaz bağıran Hallac'a, Cüneyd-i Bağdadi'nin:

"Artık bizim, senin haline mecalimiz yoktur." sözünden sonra Hallac kendini anlayacak bir başka mürşit arayışına girdi. İşin esasında Hallac, Cüneyd'in:

"Cübbemin içinde Allah'tan başkası yoktur." sözünü işittiğinde,

"İşte beni anlayacak adam." diye umutlanmıştı.

Hallac yine kendi halinde, suskun ve yalnız kalmıştı.

"Allah erlerinin yazgısı bu demek ki." diyerek, içindeki ateşi iyice harmanlayacak başka bir dergâh aramaya niyetlendi. Beyazıd Bestami'nin:

"Allah benimle, biz Allah ile sohbet ederiz." sözü ile halk

tarafından dışlandığını duydu. Onu bulmalıydı. Yanardağ patlamış, lavlar püskürmüş, ateş nehri ona doğru sürükleniyordu. Bestami'yi bulmak için Antakya'ya gitti.

Hallac Antakya'ya bir yatsı vakti girdi. Habibi Neccar'ın kabrine uğradı. Dualar okudu ve bir maşrapa ile toprağına su döktü. Evlerde yanan kandiller tek tek sönmekte idi. Minaresi yıkılmış bir camiye doğru yöneldi. Cami cemaatinden birisi ile karşılaştı.

"Es Selamün Aleyküm."

"Aleykes Selam."

"Beyazıd Bestami'yı bilir misin?"

"Bilirim."

"Kendisini nerede bulabilirim?"

"Ne yapacaksın Bestami'yi?"

"Onunla hasbıhal edebilmek için çok uzaklardan geldim. Günlerdir yollardayım."

Adam, Hallac'ın pejmürde halini dikkatlice süzdü. Bu da her zamanki dervişlerden diye, aklından geçirdi.

"Şehir dışında köhne bir kulübede yaşar. İşittiğime göre, kendisi yatsı namazından sonra dervişlere dersler verirmiş. Şehre pek uğramaz, umumiyetle kulübesinde oturur, tefekkür ve ibadetle meşgul olurmuş. Dilersen seni oraya kadar götüreyim."

"Allah razı olsun. Memnun olurum götürürsen."

"Buyur gidelim o halde."

Gecenin zifiri karanlığını aydınlatan ay ışığı altında, dar bir keçi yolunu takip ederek, Bestami'nin kulübesine vardılar. Destur alıp içeri girdi, Hallac.

Bestami, ufak bir sofada, köşedeki yer minderine oturmuş, öğrencileri ile derin bir sohbete dalmıştı. Kapısı herkese, her za-

man açık olduğu için, ziyarete gelen meçhul misafiri yadırgamadan, başı ile buyur edip selamladı, sonra eliyle oturacağı yeri işaret etti. Gerçi oturacak yer de kalmamıştı ama hep birlikte sıkışarak, bağdaş kurup oturdular.

Beyazıd Bestami, kendisine rehber olan Hz. Peygamber'in torunlarından Ehli Beyt soyundan gelen Cafer Sadık Hazretleri'nden duyduğu bir olayı anlatıyordu. Sesi gür, ama yumuşak, bakışları sert ama şefkatli, üslubu akıcı, ama anlamları derindi. Beyazıd şöyle diyordu,

"Allah, İmamı Cafer-i Sâdık'a kendi celâlinden bir heybet ve kendi nurundan bir nur vermiştir. Çünkü bu aziz ve muhterem Ehli Beyt, Allah'a çokça ibadet eden, manasız laflardan sakınan, halkın düşkünlük gösterdiği şeylerden yüz çeviren, olaylar karşısında sabır ve metanet gösteren mükemmel bir insandır. Ayrıca o şerefli ve kutsal ailenin bir ferdi olarak güzel ahlâk, yakışıklı bir çehre ve üstün meziyetlere sahipti. Bir gün bana aynen şunları anlatmıştı:

Halife Mansur, kendisini saraya davet etmiş. Halife herkesi küçük gören, mağrur ve kaba saba bir insanmış. Karşılıklı konuşurlarken Halife Mansur'un yüzüne bir sinek musallat olmuş. Eliyle kovalayıp durmuş, ama sinek Halife'nin bir yanağından kalkıp, öbür yanağına konarmış. Sinirlenen Mansur, Cafer Sadık Hazretleri'ne sormuş,

'Söyle bakalım İmam Efendi, Allah sineği niçin yaratmıştır?'

Cafer Sadık da hiç düşünmeden cevaplamış Halife'yi,

"Senin gibi büyüklük satan kimseleri küçültmek için!"

Buna hiddetlenen Halife,

'Niçin diğer insanlar gibi benim etrafımda bulunmazsın? Baksana herkes bana kul köle olmak için sıraya girmiş.'

'Bizim sizden bir korkumuz yoktur ki, yanınıza gelip sıraya geçelim. Sizin de bir ahiret meseleniz yoktur ki, onu size anlatalım. Sizi bir nimet içinde görmüyoruz ki tebrike gelelim. Nihayet

içinde bulunduğunuz nimeti bir felâket olarak kabul etmiyorsunuz ki size taziyede bulunalım. Şunu iyice belleyin ki ilim denizine dalan, sahil aramaz. Hakikat doruğuna çıkan düşmekten korkmaz.'

Cafer Sadık Hazretleri bana da aynen şu nasihatlerde bulundu. Size de aktarayım ki, aklınızdan çıkmasın,

"Bir kardeşinin seni kötülediğini işitirsen asla üzülme. Çünkü onun, söyledikleri doğru ise bu, senin başına gelen çabuk bir cezadır. Eğer dedikleri doğru değilse, bu da senin işlemediğin bir iyiliktir ki o da sana sevaba dönüşür.

Bir mümin kardeşine ait, ona yakıştıramadığın bir söz, ya da eylem duymuşsan, birden yetmişe kadar mazeret kapısı ara, yine de bulamazsan,

'Belki benim anlayamadığım bir özrü vardır.' de ve konuyu kapat!" diye öğüt vermişlerdir.

İşte böyle gönül dostları, bu gece bir başka hâl, bir başka sarhoşluk içindeyim, sorularınız varsa, sorun. Ben de bildiğim kadarıyla anlatmaya çalışayım."

Hallac sorusunu sonraya saklamayı uygun gördü. 'Hele bir sohbetin derinliğini anlayalım.' diye düşündü.

O esnada öğrencilerden biri,

"Hocam, bize kısaca farz ve sünneti nasıl anlatırsınız?" diye sordu.

Beyazıd hiç düşünmeden cevapladı:

"Sünnet dünyayı tamamen terk etmektir. Farz ise Mevlâ ile sohbet etmek!" Toplulukta derin bir sessizlik oldu. Beyazıd devam etti. "Evet, isterseniz konuyu biraz daha açalım. Çünkü Peygamberimiz'in bütün sünneti, dünyayı kalbe sokmamaktır. Zira dünya ile ahiret tıpkı doğu ile batı gibidir. Birine yaklaşırsan, diğerinden uzaklaşırsın. Farzların hepsi Kur'an'da yazılıdır ve Kur'an da bizi, Mevlâ ile sohbete çağırır. Çünkü ondaki kelâm, şanı

yüce Allah'ın sıfatlarından 'Kelâm' sıfatının tecellisidir."

'Allah ile sohbet' duyduğuna inanamıyordu Hallac. Fırsat doğmuştu, şimdi sorusunu sorabilirdi.

"Efendim bağışlayınız, henüz yeni katıldım hasbıhalinize, usulü bozmak istemem ama 'Allah ile sohbet' sözünüz benim aklımı başımdan aldı. En son ne zaman Yüce Mevla ile sohbet ettiniz?"

Oradakiler Hallac'a öfke dolu bakarak homurdanmaya başlamışlardı ki Bestami eli ile susun işareti yaptı. Hallac'ın sorusunu tekrar etmesini istedi. Hallac tekrar etti. Bir daha tekrar etmesini isteyerek tam üç kez sorulmasını sağladı. Amacı oradakilerin zihinlerini pürtelaş etmekti. Daha sonra içinden:

"Senelerdir böyle bir sorunun sorulmasını bekliyordum, iyi ki sordun yabancı." dedikten sonra, "Allah için son var mıdır ki son sohbeti sorarsın. Allah'ın bütün sıfatları ve isimleri sonsuzdur. Allah her an yaratmaya devam ediyor, yani Halik'tir. Yaratması kesilmeyenin konuşması kesilir mi?" diye sordu. Fakat Hallac son derece ısrarlıydı.

"Siz en son ne zaman Yüce Hak ile konuştunuz? Ben onu duymak isterim." dedi yeniden.

"Şah damarının sesini, akışını, çarpışını ve nefesini duyabiliyor musun?" Hallac, sessizce Beyazıd Bestami'nin yüzüne bakıyordu. Onunla beraber, tüm odadakiler de Bestami'nin sözünün devamına dikkat kesilmişlerdi. Sorduğu soru karşısında afallayan Hallac'ın durumunu anlayarak, konuşmasına devam etti Bestami. "O halde arife tarif mi gerekir ki O'nunla en son sohbetimi merak etmiş. Şimdi sen söyle, arif misin anlayalım. Arifliğin nice haldir?"

Hallac beklemediği soru karşısında şaşırmaktan memnun oldu. Sohbetin tadı şimdi başlıyordu.

"Arif miyim, değil miyim bilemedim. Cevap kanımda yazılıdır, okuyamadım."

"Ey yünleri hallaç hallaç uçuran adam! Ben okudum senin

kendi kanında okuyamadığını. Kanın önce su olacak, sonra kül. Ateşin kaderi yani. İrfan sahipleri tıpkı cehennem ehli gibidirler. Onlar ölmek ve dirilmek bilmeyen bir hayata sahiptirler. Yanarlar ve sonra tekrar ve sonra tekrar yanarlar. Lâkin onları yakan bildiğimiz ateş değildir. Bu başka türlü bir ateştir, Aşk ateşidir. İrfan sahibi için hâl değil, hâller vardır. Çünkü onun dış görünüşü ve hüviyeti, bir başkasının hüviyetinde erimiş, kaybolmuştur. Namı, nişanı kalmamıştır. İrfan sahibi uçar gider, zahit ise sadece yürür. Arifler, dış âleme bu yüzden dargındırlar."

"Hocam," dedi bir derviş, "Dış âleme dargın olmak, Allah'ın 'Zahir' isminin bir gereği midir?"

"Evet." diye onayladı Bestami, sonra ağır ağır devam etti:

"Bu isme sahip olanlar dış âleme dargındırlar. Onlar iç âlemlerini sadece kendileri kalana kadar tamamen ayıklamışlardır. Böylece ilâhî kuvvet ve kudreti müşahede etmişlerdir."

"O halde onlar cennetliktir." dedi bir başka talebe. Bestami az önce yana yakıla konuşan ancak iş, arif misin değil misin sualine gelince sus pus kalan Hallac'a bakarak,

"Bu soruyu misafirimiz cevaplarsa hoşnut oluruz. Evet, sen ne dersin bu soruya?" dedi. Hallac önce soruyu soran öğrenciye baktı, sonra da sofada bağdaş kurup oturan Bestami'ye. Sonra sesinde naif bir eda ile:

"Eğer Allah, cennet ehline cemalini göstermemiş olsaydı, onlar cehennem ehlinin ateşten kaçtığı gibi cennetten kaçarlardı." diye cevap verdi. Hallac uzun bir süre daldı, sonra tane tane tekrar anlatmaya koyuldu. "Bana gelince, otuz seneden beri Hakk'la sohbet etmekteyim. Halk ise benim kendileriyle sohbet ettiğimi zannediyor."

Hallac'ı gözleri yaşararak dinleyen Bestami derin bir ah çekti. Sakalına kadar süzülen gözyaşlarını cübbesinin kol tarafı ile sildi. İlk kez talebeleri Bestami'yi alenen ağlar görüyorlardı. Hayret içerisinde donakaldılar. Onlar şaşıradursun, Bestami sarsıla sarsıla

ağlayadursun, Hallac nicedir içinde biriktirdiği sırları dilinden ateşten harflerle döküyordu. Coşmuştu bir kere, yatağını arayan ırmak misali önüne çıkan ve çıkacak olan bentleri yıkıp gidiyordu.

"Bir gün eski gönül dostlarımdan birisi bana gelip, 'Tevekkül nedir?' diye sormuştu. Ben de ona,

'Sağın, solun, her tarafın yılan ve akreple dolsa, kalbine bir şey gelmemesi tevekküldür' demiştim. Sonra da ilave etmiştim. 'Çünkü' demiştim, 'Allah'ın adaletine, hikmetine, rahmetine ve ihsanına öylesine güçlü bir iman vardır ki, böyle bir iman sahibi, azap ile nimet arasında hiçbir fark görmez.

Birkaç kişi "Allah!" diye haykırdı ve inleyerek yere yığıldı kaldı.

Beyazıd dudaklarında hafif bir gülümseme ile çevresine bir süre sessizce baktıktan sonra Hallac'a,

"Sizin şeyhiniz kimdi?" diye sordu.

"Allah ile konuştuğunu saklamayandır şeyhim. Bugüne kadar mürşit bildiklerimin hepsi abdestini kan ile almaktan çekinir oldular. O nedenle artık şeyhim, mürşidim yok. Ancak sizin muhabbetullahınızı itiraf etmeniz beni size mürit eylesin. Müsaadeniz olursa talebeniz olayım."

"İsteğin nedir evlat?"

"Sırrı isterim."

"Ancak sır için ser gidecek *biliyor* musun Hallac?"

"Serden geçerim."

"Kolunu kanadını kıracaklar."

"Kolsuz kanatsız da Allah'a giderim."

"Derini yüzecekler. Kemiklerin kül olup göğe savrulacak."

"Allah'a zaten vücut ile gidilmez ki. Nem varsa gitsin. Ben sırrımı isterim."

"Sır sana gelir ama korkarım ki sen bu sırrı ifşa etmeye çok meyillisin."

"Aşkın sarhoşluğundan duamı, şükrümü nida eyleyip bağırıyorum. Sırrı ifşa etmemeye direniyorum ama nafile..."

"Ah Hallac ah! Daha annen ve baban doğmamışken sen seni görmüşsün. Sussan iyi edersin."

"Zikir, Allah'ı hatırlamak değildir, hatırlamak unutmayla alakalıdır. Unutmuşsun Allah'ı bin kıyamet kopsa ne fayda. Zikir, Allah'ı anmaktır. Anın anında Allah'la olmaktır. Allah'la olan coşar ve cezbelenerek zikrullahta kalır."

Beyazıd hafifçe başını kaldırdı ve bembeyaz sakalını titreyen eliyle uzun uzun sıvazladı. Sanki bambaşka bir âlemdeymiş gibi, sesi ve tavırları değişti.

"Evlat!" dedi. "Senin şeyhe, mürşide ihtiyacın kalmamış. Bizleri de aşmış, taşmaya ramak kalmış bir nehirsin. Dicle nehrinin sularında akacak küllerini gördüm. Kapımıza ne halde geldiysen, o halde gitmeye bak. Sohbet soframızdan nimetlen ama ne beni mürşit say ne kendini mürit gör. Kanın, lisanının kefaret suyu olsun."

Sinan Yayınevi Örnek

HALLAC'IN AŞKI TAVAFI

"Istırap hiç bitmez. Gel ey yolcu seninle yüreğin ateşine değil, ateşin yüreğine yürüyelim. Bu bir alışveriştir, ah vah etme! Ver canını, al binlerce dikeni. Zira tadı kaçtı hayat denen oyunun."

Bestami'nin duasını alan Hallac, Mekke'ye gitti. Yirmi altı yaşındaydı. Hac yolunda aşılması gereken koskoca bir çöl vardı Mansur'un önünde. Gecesi bir başkaydı, gündüzü bir başka. Gecesinde insanın kanını donduran bir soğuk, gündüzünde alev alev solunan kor... Gecesinde bir başka gündüzünde bir başka mahlûkat. Bir damla suyun kıymeti, bir lokma ekmeğin hasreti. Ne varsa yolculuğa dair, hemen hemen hepsi ıssız görünen çölün içinde saklı. Lakin sırlarla dolu bu kum yığınlarının ötesinde öyle bir yer var ki, işte oraya ulaşmak ve ulaştıktan sonra geriye bakıp çöle gülüp geçmek işin cabası.

Secdeye yön olmuş bir mabedin, o mübarek duvarlarına dokunabilmek... Kıbleyi ilk kez karşı karşıya görmek... Görmeden dönülen yönün, aslına yüz sürmek. O mabedin, ilk mabet olduğunu bilerek, aşkın sahibine günlerce ibadet etmek, dua etmek, kulluk etmek...

Mekke!

Kâbe!

Aşkın içinde kaybolan her inananın hasret duyduğu tek menzil ve o menzile ulaşmak için katlanılan zorlu ve bir o kadar da meşakkatli bir yol... İşte o yolun sonunda yaşanan ise sıcak bir günün sonunda tutulan orucun, bir yudum soğuk su ile açılması gibi. Tutulan orucun sonunda, aslında ulaşılanın karşılıksız mukaddesat olmasının verdiği huzur...

Mansur, çölleri korkusuzca aştı. Dağlar gözünde bir saman çöpü gibiydi ve yoluna çıkan dikenler ipek. Uğradığı her zarar, binlerce fayda içeriyordu. Sıcak ve soğuk onun için hurma misali tatlıydı ve bir yudum su gibi can aşılamaya hazırdı.

"Niyetin kıblesi birden fazla değil. O nedenle ebedi mutluluğun kıblesi aşktır. Nasıl aşktan aşka fark varsa, sufilikten sufiliğe de fark vardır. Sahte aşktan kaçtığım gibi sahte dervişlikten de kaçmalıyım." diye düşünen Hallac, hacca giderken Bağdat'a uğrar, orada kendisini Şeyh Pir Cemal ve müridleri karşılar. Hallac'ın üzerindeki devetüyünden elbiseleri görünce onu küçümsemek için Pir Cemal,

"Seni görünce Allah'ın cimalını (develerini) gördük." der.

Hallac hiç istifini bozmadan tebessüm ederek,

"Keşke aşk gözüyle baksaydın da her gördüğünde Allah'ın cemalini görseydin. Belindeki süslü kuşağın, yılanın pulcuklarına benziyor. Sana bir ev yapılacak diye bir şehir yağmalanıyor. Oysa Allah'ın evinden güzel ev mi vardır? Gönül evine leke sürme. İnsanları elbisesine göre değerlendirmek tasavvufun desturunda var mıdır?" diye cevap verir.

Pir Cemal söylediği sözden mahcup düşünce Hallac bu kez,

"Üzülme. Allah'ın evine vardığımda senin için de tavaf edeceğim ve affedilmeni isteyeceğim." diye ekler.

Çünkü biliyordur ki açıldığında kapanmıyorsa bir kapı, açılan kapıdan kovulmuş olarak girer insan. Susmaya talip olan akıl

anahtarıyla kilitlemiyorsa dilini, düşünce penceresinde ne arar?

Hüseyin Mansur'a ne olduysa hac esasında oldu. Hacca Mansur olarak giden Hüseyin, hacdan Hallac olarak döndü. Allah'ın evine hicret etti. Allah'ın emanet yükü omzunda, Allah'ın sözleşmesi elinde, Allah'ın öğrettiği isimler yüreğinde, aşkın ruhu bedeninde döndü. Kendi kendine şöyle dedi:

"Bütün sermayen yokluk, bütün yaptığın sermayeden yemek. Hayatının hüneri ne? Zarar etmek, kardan zarar değil sermayeden zarar, hüsran!"

"Ve asra yemin olsun ki insan daima hüsrandadır." (Asr/1)

Ey Hallac!

Şimdi sen bunun adına yaşamak diyorsun! Söyle şu vakte kadar ne yaptın? Güya yaşadın! Şimdi elinde ne var? Kaybettiğin yıllar! Ne hale gelmişsin? Ey Allah'ın emanetinden sorumlu olan! Ey Allah'ın meleklerinin secde ettiği! Ey Allah'ın yeryüzündeki halifesi! Para oldun, şehvet oldun, yalan oldun, vahşileştin, yırtıcı oldun, kof oldun: için boş, bomboş. Pis, kötü kokan bir çamurdun. Allah, bu çamur olan sana kendi ruhundan üfledi. Hani nerede o ruh? Allah'ın ruhu, İlahi ruh. Ey çamur yiyen karga! Varlığını bu bataklıktan, hayatını bu çamur deryasından kurtar! Allah'a yönel, inle. Bırak artık başkalarının dudaklarına tatlı nağmeler kondurmayı. Kendi sazlığına yönel.

Şimdi ilahi dergâhın kapısını çalma zamanı gelmiştir. Vakit kapıyı vurma vaktidir: Zilhiccedir. Hac ayı, hürmet ayı. Arınma zamanı ve sen ey çamur olan Hallac! Allah'ın ruhunu ara, arın ve onun davetine *"Lebbeyk"* de. Mikat kefenini giy. Tek vücut ol, yani, Âdem. Tek vücut ol yani, ölüm!

Ölmeden önce öl!

Hayat elbisesinden *sıyrıl, ölüm* elbisesini giy. Şeytanı taşla ve içindeki benlik denen şeytan için bir mezar kaz: kendi cenaze töreninde kendi ölümüne şahit tut. Kendi mezarının ziyaretçisi ol. Sükût, tefekkür ve aşk ile aşkın makamını tavaf et. Ateşin

yakmadığı İbrahim'i hatırla, bıçağın kesmediği İsmail'i hatırla. Hacer-ül Esved'e dokun.

Dünya başıboş değildir, hangi yöne gidersen git bütün yollar Kabe'ye çıkmıyor mu?

Unutma Kâbe aşk merkezidir. Hz. Muhammed'in ayağının değdiği yerlere yüzünü sür. Senlikten, benlikten çık, Hak ol.

Ne güzeldir taştan çıkıp başını taşa vurmak. Tavaf et, Allah'a yönel.

"Rabbim! Beni nereye gönderdiysen gönlüm hep buradaydı. Kaybettiğim nem varsa kaybetmeyi sevdim. Kaybettikçe Seni buldum ya..."

Allah'a doğru yönelişte üç merhale vardır: Kâbe, Arafat ve Mina. Kâbe'de dön, Arafat'ta dur ve Mina'da içindeki şeytanı taşla. Elbisesiz, işaretsiz, gösterişsiz, süssüz, maskesiz, kenarlıksız saf bir kullukla baştan aşağı aşkını itiraf et. Susmasını bil, tefekkür et ve unutma insanla Allah arasında mesafe yoktur.

Hac, put kırma yeridir. Putlarını kır da git ey Hallac!

Ey O'nun aşkı hakkında beni kınayan,

Bu kınama ne zamana kadar?

Eğer benim ona muhtaç olmamamı sağlayan şeyin ne olduğunu bilseydin,

Kesinlikle beni kınamazdın.

Halk için bir hacdır,

Ben ise bende konaklayan bir dostu ziyarete gidiyorum.

Onlar koyunları kurban ediyorlar,

Ben ise kanımı ve canımı hediye ediyorum.

Dök yüzüme kansızlığını

Aşk adına ne varsa

Ruhun gibi sat da git.

Ben yok iken aşk yaratıldı. Sen yok iken ayrılığa yüzün takıldı. Şimdi sen yok iken her gece hüzün ile dertleşirim. Ben konuşurum hüzün susar, hüzün ağlar ben susarım.

Buna nazar diyorum. Nazar ile rüyeti ayırıyorum. Çünkü bu rüyet değil, ilk nazar. Gökte güneşle, ayla, yıldızlarla, seyyarelerle, ne ile ilgilendiysem hep seni bilmek; neye baktıysam hep seni görmek içindi.

Seni ilk kez gördüm. Buna nazar diyorum. Çünkü ben görmüyorum, sen görünüyorsun.

Senin göründüğün yerdeyim şimdi.

Ey Cebrail,

"Perdeyi kaldır." diyorsun.

Cebrail perdeyi kaldırıyor.

Nur perdesi bu, Cebrail onu kaldırınca cömert yüzün görünüyor. Ona doyamıyorum. Benimle birlikte nice insan toplanmış buraya. Bize görünüyor ve:

"Şimdi, herkes orada tapındığı şeye tabi olsun." diyorsun.

Hiçbir yürek yoktur ki senin ayrılığınla kanlar içinde olmasın. Keskin görüşlü hiçbir kimsenin düşüncesi olmadığı halde, hiçbir kimse yoktur ki.

Mekke'de bir yıl kaldı. Bu bir yıl boyunca çok sıkı bir çile, riyazet, zikir ve diğer ibadetlerini yaptı. Bu bir yıl süre içerisinde Mekke'de şimdiye kadar görülmedik bir âdeti Hallac yapıyordu. O da her gün güneşin tam tepede olduğu vakitte Hacer-ül Esved'in karşısında bağdaş kurup saatlerce oturuyordu. Ne güneşe ne de yağmura aldırış ediyordu. Sadece abdest almak ve tavaf etmek için oturduğu yerden kalkardı. Bu vaziyette bir yıl boyunca oruç

tuttu. Mekke'nin zahitleri ve sufileri görmeye alışık olmadıkları bu durum karşısında Hallac için dedikodu üretmeye başladılar. Onun, cinleri etkisi altına aldığını ve cinlerle konuştuğu dedikodusunu yaydılar. Hatta daha ileri gidip Hallac'ı tahrik etmek için uğraştılar. Onu alaya aldılar. Mekke şeyhi El Mağribi Hallac için,

"Şu şaşkına bakın. Oturmuş, Allah ile sabır yarışı yapıyor!" diyecekti.

Hallac'a ne olduysa, hacca gittiğinde oldu. Hüseyin Mansur olarak gittiği hacdan, Hallacı Mansur olarak dönüyordu.

O, Haccı ikiye ayırır: Şeriatın haccı ve Aşkın haccı...

Sırma sim bir hilal gökte yükselirken Hallac, çoktan çöle varmıştı. Çölün uğultusunu dinledi. Dünyanın bir adının da yalnızlık olduğunu bildi. Seslerin en içteniyle, en iç çekiş hali ile:

"Ey kalpleri çekip çeviren, açan değiştiren, çok yorgunum. Aşkına talibim. Haşret, bahşet, dünyanın esaretinden al sıyır beni, al yanına!"

Hallac'ın alnında bir dünya yorgunluğu, bedeni ter damlası. Sakalı rüzgâr kokusunda, elleri tuz çatlağı düştü memleketin yollarına.

Hallac birinci haccından dönüşte bir beldeye uğradı. Çarşıda bir adamın duvar dibine diz çökmüş ağladığını gördü. Yanına vardı, sordu ağlayışının sebebini:

"Ümmeti Muhammed evladı hayırdır ne derdin var da ağlarsın?"

"Sevgilim vefat etti. Çok güzeldi ve beni çok severdi. Şimdi ayrılığına dayanamıyorum, ona ağlıyorum."

"Madem sevgilin ölüp gitti, git yeni bir sevgili bul. Ama dikkat et, bu sefer aşık olduğun sevgili ölenlerden olmasın."

Hallac birinci hac dönüşünden hemen sonra Basra'ya geldi. Ancak Basra'da hiçbir şey bıraktığı gibi değildi. Halk işi gücü bırakmış onun dedikodusunu yapıyor, Hallac'ı fitneci olarak anlatıyorlardı. İkiyüzlüler, kıskançlar, Hallac'a karşı bir haset cephesi oluşturmuştu. Hangi şehre gitse hep dedikodu hep iftira vardı. Hallac ise hep susuyordu.

Artık Arap yarımadasındaki tüm şehirler Hallac için yaşanmaz, içini daraltan bir yer olmuştu. O da Asya'ya Türkistan, Çin ve Hindistan'a gitmeye karar verdi.

Sinan Yağmur - Hamus

HALLAC YÖNSÜZ BİR YOLCULUĞA ÇIKAR

"Çölde yolcuydum, baktım ki ben çöl olmuşum.
Bir kum taneciği nasıl olur da çölde kendini kaybederse
ben de O'nda kaybolmuşum!"

Hak âşıklarının yazgısında mutlaka hicret vardır. Aşkın yolcuları yola düşmeden yüreklerine har rüzgâr almazdı. Nebiler ve velilerin hep kaderleri aynıydı: Kavimlerinin eziyeti, dile düşmek, dilden dile asılsız dedikodulara malzeme edilmeleri. İftira, ihtar, devrin her çilesinin üzerlerine gelmesi. Doğdukları topraktan sürgüne salınmaları. Değil midir ki aşka düşen, yola da düşmeliydi. Hallac da aynı kaderin yolcusuydu. Bıkkınlıktan değil, kırgınlıktan hiç değil ateşin ta içine yürümenin tek çaresiydi, yollara düşmek.

Besmele çekti. Bilinmez diyarlara doğru yola çıktı. Ünlü İndus nehrinin kıyısını takip ederek Hindistan'a varmaya niyetlendiyse de, aylarca süren kara yolculuğun zorluğu kendisine hatırlatıldığında gemi ile gitmenin daha uygun olacağına karar verdi. Yaya olarak İran'ın doğusuna geçti ve Tuzivar çölünü soluna alarak güneye doğru ilerledi. Sırayla Kum ve Isfahan şehirlerini de geride bırakarak, Basra körfezine ulaştı. Burada yelken açarak nazlı bir gelin gibi yol alan bir gemiye binerek Hürmüz Boğazı'nın dar geçidini de aştıktan sonra, Umman Denizi'nin dalgaları ile boğuşa boğuşa Sind bölgesine ulaştı. Sind, Hindistan topraklarının en batısındaki

yöreydi.

İndüs nehri, Himalayalar'ın erişilmez zirvelerindeki buz ve kar kütlelerinden beslenerek aşağıya doğru kıvrıla kıvrıla akar ve Hintlilerce kutsal sayılan Ganj nehri ile birleşerek Umman Denizi'ne dökülür.

İslam Peygamber'inin ahirete miracından hemen sonra sıcak ve kavurucu havadan bunalan bazı Müslüman gruplar, yeni bir yurt aramak sevdasıyla bu bilinmez bölgelere doğru yola çıkmışlar ve İndus nehri kıyılarına yerleşmişlerdi.

Hindistan halkı, asırlardan beri tapınaklarda binlerce ilaha tapıyor ve asla çoklu ilâhlarından vazgeçecek gibi görünmüyorlardı. Buraya göç eden Müslümanlar, o kadar uğraşmalarına ve bütün ikna güçlerini kullanmalarına rağmen, yerlilerin pek azı tek İlâh olan Allah'a imân edebilmişti. Ancak Hintlilerin ta içlerine kadar sinmiş bir mistik duygu vardı ki işte Hallac'ı etkileyen de bu karşı konulmaz inanç olmuştu.

Hallac, bu vadiye geldiğinin haftasında o çok merak ettiği tapınaklardan birine doğru yürümüş ve içerden tatlı bir müzik sesi duyunca içi ürpermişti. Hafif bir ritim eşliğinde, derinden gelen bu duygulu titreşimlerin yaydığı mistik ezgi, Hallac'ı birdenbire kendinden geçirmişti, gözleri kapalı, sessizce orada öylece tapınağın görkemli kapısında kalakalmıştı.

Daha sonra tapınaktan çıkan yerliler, kendilerini seyreden gizemli ziyaretçiyi meraklı gözlerle süzmüşler, kıyafetinden ve renginden uzaklardan geldiğini anlayınca konuşmak için etrafını çevirmişlerdi. İçlerinden biri sormuştu ona:

"Sen buralardan değilsin, herhalde Müslümansın?"

Hallac başı ile 'Evet' anlamına gelen bir işaret yapmıştı ve bu kez soruyu soran o olmuştu:

"Az önce çaldığınız neydi?"

Pembe renkli elbiselere bürünmüş Hindulardan biri gülerek

ve sanki onun bilgisizliği ile alay edercesine şöyle cevap vermişti:

"Hiç duymadın mı, aşk tanrısı Bhakti için çalıyoruz."

"Ne tanrısı, ne tanrısı?"

"Aşk tanrısı!"

"Ne iş yapar sizin bu tanrınız?"

Adamlar onun cahilliğine verip, sabırla cevaplamışlardı:

"Aşk tanrımız Bhakti, bize bereket verir, hayat verir, yaşam verir."

"Bu söylediklerinizi sadece ve sadece Allah yapar, başkası değil!"

Hindular lafı değiştirmek için sormuşlardı:

"Sen nereden geldin?"

"Bağdat'tan."

"Bağdat'ı duymuşluğumuz vardır. Buralara ne diye zahmet edip geldin?"

"Sizleri tanımak, değişik yerler, farklı insanlar görmek, onların dinlerini öğrenmek ve inançlarını anlamak için. Ama şimdi öğreniyorum ki, benim imanımla sizin inançlarınız çok farklı. Sizler binlerce ilaha inanıyorsunuz, ben ise bir olan Allah'a!"

"Bizi tanıyınca daha iyi anlayacaksın. Bizim 'bin tanrımız' dediğimiz, aslında bütün bir dünyadır, gökyüzüdür, tüm kâinattır. O hem her şeydir hem de her şeydedir. O her şeyi yaratır ve düzenler. Onun varlığını biz çoklukta seziyor ve tek olanın, çokluktaki değişen suretlerini algılıyoruz."

"Saçma! İslâm Peygamberi putlara tapınmayı yasaklamıştı, siz tek olan Allah'a ortak koşuyorsunuz, böylece en büyük günahı işliyorsunuz. Sonra sizin kitabınız da yok."

Hallac sözünü yarıda kesmişti, çünkü az ötede yerde bağdaş kurup konuşulanları can kulağı dinleyen ihtiyar bir Hindu, yavaşça ayağa kalkmış, ona doğru yaklaşıyordu. Diğer yerliler yaşlı adama hürmetle yer açarak daireyi genişlettiler.

"Evlat!" demişti ihtiyar bilge, elini Hallac'ın omzuna koyarak. Sonra munis ve tatlı bir sesle devam etmişti. "Muhammed'in ismini duymuşluğumuz vardır. Hiç kuşku yok ki o bir Hak Peygamber'idir. Kitabı olan Kur'an'ı da biliriz. Bizim kitabımızın olmadığını söyledin. Aslında sen bir kitapsın evlat! Eğer kendini okuyabilirsen, tekrar ediyorum, eğer okuyabilirsen tüm kâinatın sende saklı olduğunu sezeceksin. Çünkü bu âlem bütünlük içinde bir kitaptır. "

"Sizin ne demek istediğinizi anlıyorum." diye cevapladı Hallac. Sonra kısık bir sesle ve son bir gayretle sözlerine devam etti:

"Anlayamadığım şey, bu çokluk dünya içindeki bin tanrılarınız. Bizim inancımıza göre, bu çokluk ve Allah'a ortaklık büyük bir günah sayılır. Siz yaratılanlara müteşekkirsiniz ama yaratana gafilsiniz.

Akıllar yüce Allah'ı bilmek ve anlamaktan acizdir. İnsanlar Allah'ı bilemezler ve anlayamazlar; ancak yarattıklarına bakarak Allah'ın yaptığı, yarattığı şeylerden yola çıkarak isim ve sıfatlarını tanıyabilirler. Bu sebeple insan mahlûka bakarak "Hâlık"ı, sanata bakarak "Sani"i, rızka bakarak "Râzık"ı, varlık, sanat ve rızık aynasında tanımaya çalışmalıdır. Yüce Allah zatını tanıtmak için mahlûkatı yaratmış, varlık aynasında zatını, esma ve sıfatları ile tanıyarak iman etmeleri için de insanı yaratmıştır. Bunun için insana akıl, hissiyat vermiştir. Yüce Allah, insanı bir damlacık kan pıhtısından yaratmıştır. Etrafınızdaki mahlûkları da aynı şekilde yaratmıştır. Buna mukabil yalnız insana fikir ve feraset bahşetmiştir. Onu görmeyi neden bu kadar istiyorsunuz anlamıyorum? Onu hissetmek, yaratılan her ne varsa, onların özünde Allah'ı aramak neden sizlere bu kadar zor geliyor?

Ona şartsız, pazarlıksız iman etmek ve kalbinizde onun ışığını

bulmak... İşte doğrusu budur."

Orada bulunanlar Hallac'ın sözlerinden tesir duydular. Onu sofralarına davet ettiler. Hallac oruçlu olduğunu söyleyip teşekkür ederek tapınağın giriş kapısından tepesi karlı dağlara doğru yürüdü.

Hindistan'dan sonra yüzünü kuzeye çevirmişti. Ta uzaklara Semerkant, Nişabur ve Horasan'a kadar uzanmış; çok yerler görmüş, çok kişilerle tanışmış, oralarda vaaz vermiş, İslâm'ı anlatmış, tebliğ görevini tamamlamak için var gücüyle çalışmıştı. Asya'nın İslamlaştırılmasındaki en çok gayret Hallac'ın vesilesi ile olmuş, onun irşadı ile kabileler Müslüman olmuştu. Tarikatların doğuşuna zemin oluşturan da Hallac'dı. Her gittiği yerde yeni dostlar buluyordu, zaten şöhretini yakından bilenler, onu misafir etmek için adeta yarışıyorlardı.

Türkistan seyahatinden sonra yıllardır kaldığı ve birçok insanı Müslüman yapan Hallac, artık memleketine dönme vaktinin geldiğini anladı. O senenin Hac mevsiminin de yaklaştığını bildiğinden önce ikinci haccını yapıp sonra da Bağdat'a dönmeye karar verdi.

"Ben genç iken de böyleydim şimdi de böyleyim. Önemli olan zenginlerle fakirler arasındaki eşitsizlik değildir. Zenginlerin bu paralarını sorumlulukla harcayıp harcamamalarına bakmak gerekir. Zengin olup da zekât vermemek suretiyle emirlere itaat etmeyen günahkâr bir kul olmaktansa fakir olup da bu sorumluluktan kurtulmayı yeğlerim. Şunu unutma, yaptıklarımızdan da sorumluyuz, yapmadıklarımızdan da. Şunu da unutma, esas zenginlik şükürdedir. Şükür etmedikten sonra 'Dünya'ları yesen ne fayda. Şükürle başladıktan sonra bir kuru ekmek değmez mi 'Dünya'lara?"

Hallac, seyahatleri sırasında zaman zaman kum fırtınalarına da yakalanmıştı. Hiç unutmuyordu, Hindukuş dağlarını aşmışlar, Pamir ovasında birkaç hafta mola verdikten sonra, Taklamakan çölüne varmışlardı. Çölü aşarken güneş, kuru bir ceylan derisinin ardından görünüyormuş gibi yarı saydam bir halde gökyüzünde asılı duruyor, sema sapsarı ince kum tanecikleri ile sanki yeryüzü

ile birleşiyordu. Fırtına öylesine şiddetliydi ki uğultusundan insanlar birbirleriyle konuşamıyor; çökmüş develerin ayakları altında kum yememek ve solumamak için yüzleri örtülü halde çömelerek, birbirlerine sarılarak bu vahşî felaketin bitmesini bekliyorlardı, dualar ederek.

Buralarda tabiat çok sert ve acımasızdı. Kendi kendine mırıldandı:

"Hayvanlara bir bak. Hayvana ot verilir, süt alınır. İnsana bilinç verilir, aşk alınır."

Böylece beş yıl süren yolculuğunda küfür ve şirk beldeleri diye tanınan topraklarda tebliğ görevini sürdürdü. Özellikle henüz Müslüman olmamış Uygur Türkleri arasında vaazlar ve sohbetler yaparak onların Müslüman olmasına vesile oldu.

Hallac, Asya'dayken Bağdat ve diğer İslam şehirlerinde Karmati ayaklanmaları başlamıştı. Gizli bir yeraltı şehri olan Karmatiler ehl-i sünnet inancını yıkmaya çalışan, halkı halifeye karşı ayaklandıran, öğretilerini Şia'nın çarpık kolu Sebeiyye'den alan, Yahudi din adamları tarafından desteklenen bir teşkilattı.

Karmatiler'in öncelikle yakıp yıktıkları yer tekke ve medreseler oldu. Tasavvuf düşmanı olan bu teşkilat ne kadar sufi varsa ortadan kaldırıyordu. Halk Karmatilerden nefret eder olmuştu.

Horasan, Türkistan, Sicistan, Talekan ve Maveraün nehir, Keşmir ve Kirman olmak üzere tüm Asya'yı Müslümanlaştıran Hallac'ı ne yazık ki, Müslümanlar yakıp, küllerini savuracaklardı.

HALLAC'IN HAC HASBİHALLERİ

"Aşık olan da O'dur. Aşk olan da. Aşka cevap veren de...
Konuşan diller, susan kalbin helakidir.
Ey sufi! Sen aşkın Haccına gel!
Tavafı şehadet olan hacca."

Hindistan'dan deniz yoluyla Hicaz'a gelen Hallac bütün bu olan bitenlerden habersiz ikinci haccını yapıyordu. Yani ikinci kelimeyi almak için. İkinci kelimeyi almadan ilk haccında duyduğu o ilk kelimeyi anlamayacaktı:

"Ene'l..."

İkinci kez geldiği Hac vazifesinde hemen hemen her günü oruçlu, gün boyunca tavaf ve ibadetle geçiren Hallac'ı görenler ona karşı hayranlık duymaya başladılar. Hallac'ın gece Kâbe'nin hemen dibinde otururken görenler yanına ilişip selam, hal hatır sual ettikten sonra onun yüreğindeki taşkın aşktan, ilim ve irfanından nasiplenmek istiyorlardı. Hallac da çok uzun olmaması kaydı ile hasbıhal etmekten haz alıyordu. Yanına gelen müridi olmaya çalışan bir grup delikanlı onu gözyaşlarını silerken buldular. Sessizce bekleştiler. Az sonra içlerinden birisi:

"Muhterem efendim, *'Kendini bilen Rabbini bilir.'* sözü çok bilinen ve kullanılan bir ifadedir. Kısaca bu hadis, hangi anlama

geliyor?" diye sordu.

"Çok kısa olarak söylüyorum ama bu söz ancak ciltlerle kitaba konu olacak kadar geniştir. Bu kutsal sözün anlamı şudur: Kendinin fâni olduğunu bilen kişi, Rabbinin bâki olduğunu bilecektir."

"Hocam, Hz. Peygamberimize neden 'Mustafa' diyoruz?"

"Bunu şöyle bir misalle açayım: Nasıl içi su dolu olan bir kap boşalırken, içine sudan daha hafif olan hava giriyorsa, kişi de nefsini yoğunlaşmış kötülüklerden arındırdıkça, saflaşarak lâtif ve katıksız bir hal alır. Aslında nefsin ilimle ve dolayısıyla akılla olan ilgisi ve ilişkisi vardır. Saf bir nefis, ilim sahibi olmanın bir göstergesidir. Böylece insan, bedenine ağırlık verirse karanlıkta; yok eğer ruha değer ve pâye verirse aydınlıkta ilerler. Nefis mertebeleri yükseldikçe ahlâk, erdemlik ve saflık gibi insanî vasıflar da gelişir. Unutmayın ki, Hz. Peygamber, 'Safiye' mertebesinde bulunduğu için onun ismi saflaşmış sözcüğünden türeyen, 'Mustafa' ismini almıştır."

Mustafa ismini duyan bütün oradakiler,

"Allahümme salli alâ seyyidina Muhammed" diyerek Hz. Muhammed'e salâvat getirmeye başladılar. Haremin her tarafı salâvat ile yankılandı.

"Diliniz salâvat getiriyor, ama Mustafa'nın temizliğini anlayabildiniz mi acaba?"

Müritlerin hepsi sustular. Hallac devam etti:

"Mustafa'nın önünde o perişan aklını kurban edersen, aşk denizinde boğulursun.

Eğer bedene ağırlık verilirse, her türlü ruhî anlam ve kavramlar değerini yitirir. Bu nefis, ilk mertebe olan aşağı derecedeki 'Nefsi Emmare' ismini alır. Bu derecedeki nefis, öylesine zifiri bir karanlık içindedir ki, Allah dâhil hiçbir şeyi göstermez. Kör, paslı, pis ve çirkin bir ayna gibidir. İnsanî hasletlerden haberi olmayan, duygusuz düşüncesiz, taşlaşmış, köleleşmiş bir nefistir. Bu merte-

be, bedenin ruha binmesine benzer.

Kur'ân'da bu nefis için, "Muhakkak ki nefs kötülüğü emredicidir." (Yusuf/53) âyeti belirtilmiştir. Eğer kişi, vicdan muhasebesi ile yaptığı her çeşit kötülükten sıyrılıp doğru yola geçmek isterse bu sefer karşısında 'Nefsi levvame'yi bulur.

Nefsi levvame, nefsin ikinci mertebesidir.

'Kendini kınayan nefse yemin ederim' (Kıyamet/2) âyeti, bu gerçeği yansıtan anlamlı bir hükümdür. Bu aşamada nefis, yaptığı ve kendince iyi olmayan niyet ve davranışlardan pişmanlık duyar. Bu tür bir nefse sahip olan kişi, Rabbi'ne kulluk etmedeki kusurlarından dolayı kendini kınamaktadır. Kendini kötüleyen nefis, aslında iyiliğe doğru yönelmenin ilk işaretlerini verir. Zaten levvame demek, kınayıcı demektir. Levvame, öylesine bir bıçak sırtıdır ki değil yıllık, aylık ve günlük değişimler, bir anlık sapma dahi bu nefsin bir aşağı dereceye düşmesine neden olabilir. Öyle ki Allah'ı zikreder, hamd eder, sonra gaflete döner, imana yönelir, ama sonra vazgeçer, Allah'a sığınır, ardından hemen karşı koyar. İtaat eder, günah işler, kızar, sevinir, sever, nefret eder. Kısaca her an renkten renge girerek bir o yana, bir bu yana dönerek; kulluk, namaz, niyaz, oruç ve hac gibi ibadetleri yaparken, bunların yanında kahır, gizli riya, başkalarıyla çekişme, kimseyi beğenmeme gibi sıfatlarla kararsız, tatminsiz bir hâl içinde ömür sürer. Eğer kişi bu 'alacakaranlık' mertebeden de sıyrılırsa, önü biraz daha açılır ve karşısında 'Nefsi mülhime'yi görür.

Nefsi mülhime'ye yükselen bir kişi, duyduğu pişmanlıktan ötürü artık bir daha o çeşit hataları yapmamaya çalışır. Bu makamdaki bir insan, Allah'tan gelen ilhamla şereflenir, kalbi giderek aydınlığa ve parlaklığa doğru yaklaşır. Hayrı şerden ayırteden bu nefis, iyi ahlâkla basiretinin açılmasını sağlar. Buna rağmen, nefsi mülhimenin 'kuşları', bazen takva, bazen de günah vadilerinde uçuşup dururlar. Bu duruma erişen bir kul; aşk, kanaat, alçak gönüllülük, tahammül, iyi zan gibi olumlu yönlerle dikkat çeker. Akıl, hikmet, hayır, fazilet ve sabır da ahlâk bütünlüğü içinde yer alır.

Aslında nefsi mülhimenin makamı aşk makamı sayılabilir. Bu tür nefis, kâh ağlayıp sızlanarak acı çeker kâh sakin olur, kâh feryat eyler, kâh kalbini ihya eder, kâh terk eder, kâh âşık, kâh maşuk, kâh talip, kâh matlup olur. Bu tür haller Allah'ın isimlerinin sonuçlarıdır.

Allah'ın Velî kulları, bu varlık denizinde aşk ile yolculuk ettiklerini söylerler. Onlarda istiğrak halindeki aşkın sevinci tüm benliklerini sarıp sarmalamıştır. Bu nedenle asıl gayeye yönelirler. Böylece kalp gözü açılan bir mümin, her yerde Rabbinin ilâhî tecellilerini müşahede eder. Bu durum bir keramet değil, irfan ve marifete dönüşmüş bir ilimdir. Gönülde mevcut ilâhî aşkın bir ürünüdür. Böylesine üstün bir bilgi, anlayış ve kavrayış yetenekleri ile dolu olan Allah dostları, rüzgârın, ırmakların ve dağların dilinden konuşmuşlar; güllerden, ağaçlardan, çiçeklerden, kurt ve kuşlardan ibret alarak, hayatın en üst düzeyde gerçekleri ile hemhâl olarak gerçek anlamda hayattan tat almışlardır. Ne mutlu onlara!

Onlar ayıktırlar, uyanıktırlar, dikkatlidirler!

Böylesine ayık kişilerin nazarında ağaçların yeşil yaprakları bile koskoca bir divândır. Her zerre onlar için Allah'ın ilâhî sanatını ifşa eden büyük bir kitaptır!

Nefsi mülhime sahibinin geneldeki zikri:

'La mahbube illallah yani Allah'tan başka sevgili yoktur.' anlamını taşır. Allah aşkının yüreğini yakması ile zikrin harareti vücudunu tamamen sarmış, bütün organlar kendiliğinden zikretmeye başlamıştır. Bu mertebenin en büyük tehlikesi, nefsinin kendisine:

'Artık sen çok ilerledin, müjdeler olsun, senden ibadetler kalktı' demesidir. Kur'ân'da, bu konudaki şu âyet, bu gerçeğe işaret eder:

"Ona (nefse) bozukluğunu ve korunmasını (isyanını ve itaatini) ilham edene andolsun." (Şems/8)

Dördüncü mertebedeki nefse 'Nefsi mutmainne' diyoruz. Allah, Allah! Şöyle bir düşünsenize! Basamak basamak merdivenleri çıkmak, yukarıya, yüksekliğe tırmanmak ne kadar güç, ne kadar

zahmetli ise o kadar da huzur ve zevk vericidir.

Çünkü

"Ey huzura eren nefis" (Fecr/27) ayeti bu gerçeği aydınlatan kuvvetli bir ışıktır. 'Mutmainne' demek, tatmin olmuş, kanaat getirmiş, tam teslimiyete ermiş demektir. Kalpte artık kötü özellikler kalmamış, tamamen güzel ahlâkla donanmıştır.

"Onlar ki imân edip ancak Allah'ı zikirle mutmain olurlar" (Ra'd/28) âyetini dikkate alarak, şu ilginç karakterleri sergilerler. Bu kişiler; cömertlik, tevekkül, sabır, adalet, yumuşak huyluluk, merhamet, güler yüzlülük, kalp sevinci, üstün bilgi, kusurları örtme ve hataları bağışlama gibi yüksek ahlâk ve erdemlilikle kendilerini bağlayanlardır.

Bizden önce gelen bazı din bilginleri, nefsi mutmainne makamını üçe ayırmışlardır ki bence de doğrudur.

Nefsi mutmainne sahipleri zikir olarak, "Hayy" (hayat, diri) ismini çok kullanırlar.

Ancak biraz önce de belirttiğim gibi, nefsi mutmainne basamağındaki bir kişi, artık ne kadar çalışırsa çalışsın, ne kadar çok çaba gösterirse göstersin, erişebileceği makamın sonuna gelmiştir. Bu makamdan sonra gelecek üç makam, sadece Allah vergisidir. Allah'ın seçtiği ve beğendiği, bir anlamda özel vazifelerle yeryüzüne gönderdiği en seçkin, en mümtaz şahsiyetlerdir. İşte şimdi, beşinci dereceden nefis mertebesine geçiyoruz.

Bu nefsin ismine 'Nefsi râziye' ismi verilir.

"Razı olmuş ve kendisinden de râzı olunmuş olarak Rabbine dön!" (Fecr/28)

Şu ifadeye bir bakın ey dervişler! Kul, Allah'tan râzı olacak; Allah da kulundan râzı olacaktır. Bu ne müthiş ne muhteşem bir mertebe, ne mümtaz bir makamdır!

Bu makama erişen bir kişi, Allah'ın Cemal ve Celal sıfatlarının

tecellilerini gönlünde yaşattığı için, hiçbir zaman üzüntüye ve kedere boyun eğmez. Hepsini 'kader' çerçevesi içinde değerlendirerek, Allah'tan başka her şeyi unutarak, tam bir teslimiyet ve rızâ ile 'fenâ' mertebesine ulaşarak, 'La mevcuda illallah' anlamının, ufuklara sığmayan genişliğinin idraki içinde, dünyadan vazgeçtiği gibi, ahiretten de vazgeçer! Onlar:

'Allah'ım maksadım sensin, istediğim de sadece senin rızandır.' diye secdeye kapanırlar.

Nefsi râziye sahibi bir insan, mânâ âleminde, bütün varlıkları yok olmuş halde görür.

İşte nihayet, gele gele, geldik son makamdan bir önceki 'Nefsi marziye' mertebesine. Nefsin bu altıncı mertebesinde ilim ve irfan o derecelere varmıştır ki nefsi marziye mertebesindeki kişi, sadece 'hayret'te kalır!

'Allah'ım! Sen benim hayretimi arttır.' yüksek sözü, yüce Peygamber tarafından ifade buyrulan ve bu makamdaki pek az kişiye nasip olmuş üstün bir mertebedir. Onların ilmi 'İlmi Ledün' dür. Bu isme dikkat ediniz. Ledün ilmi, Kurân'da ismi geçen bir bilgi okyanusu, bir ilim deryasıdır ki bundan görünecek bir damla bile, normal insanı neredeyse kör edecek kadar parlaktır. Bilmek, boş gözlerle seyre dalmak değil, hikmet ve sırrı çözmek demektir.

Bilmek, her şeyi kendimizin bir parçası yapmak demektir.

İşte bu bilginin odaklaşıp, yoğunlaşıp, kişinin ruhunun derinliklerinde kök salmasına 'irfan' denir.

Ârif olan kişi ise sahip olduğu bu bilginin uzak ufuklardaki sırları, hikmetleri ve ilâhî tecellileri 'yaşamış'; eksiksiz ve katıksız Allah bilgisi demek olan 'Marifetullahı' tam anlamıyla kavramış insandır. Bu olgunluğa şüphesiz herkes erişemez. Bu mertebeye ulaşamayanlara,

'Âlimdir, ama ârif değildir.' derler.

Çevrenize bir bakın. Çok yaprak, az meyve vardır. Bu tabiatın

fıtratıdır. Bir de yakınlarınıza bakın. Çok söz, az icraat vardır: bu da insanın hatasıdır. Sözünü ettiğim kişiler az sözle çok iş yapanlardır.

Bu makama erişen nadir bir insan, Allah'ın halifesi unvanını da üzerinde taşımaya hakkıyla lâyık olmuş, Allah'ın ahlâkı lütfedilmiş, beşerî sıfatlardan tamamen arınmış ve temizlenmiştir. Onların her yanı, Allah'ın nuru ile dolup dolup taşmıştır. Keşif ve keramet göstermeleri, nefsi marziye için işten bile değildir, ama bunlara teşebbüs ve tevessül etmeyecek kadar alçak gönüllüdürler. Halk ile Hakk'ın sevgisini bir arada tutup, 'Fena fillâh' makamını da atlayıp, 'Beka billâh' makamına erişmişlerdir. Onlar, sevilen Zât'ın muhabbeti ile müptelâ olmuşlardır. Ne mutlu onlara!

Tasavvuf terbiyesinde nefsini arıta arıta, derece derece, kademe kademe ilerleyenlere 'Seyri Sülûk' adı verildiğini duymuşsunuzdur.

Seyri Sülûk'un en son mertebesi olan safiye mertebesine de 'Nefsi safiye' veya 'Nefsi kâmile' adı verilmiştir. Tekrar ifade etmek gerekirse, nefislerin, bu son mertebesine sıradan yaratılmış insanlar ulaşamazlar.

Tabiatta yedi renk olduğunu hepimiz biliyoruz. Güneşte yedi renk olduğu halde güneş ışınları renksiz veya sanki beyaz gibi görünüyor yahut renksizlik, aslında tüm renklerin karışımından meydana geliyorsa, 'Safiye' dediğimiz son aşamadaki nefis de aynen bunun gibidir. Diğer tüm mertebeleri kendinde topladığı için hepsinin rengiyle beyazlaşmış, saflaşmış ve saydam hale gelmiştir, işte bu mertebeye ulaşmış bir insana artık öteki renklerin boyun eğecekleri ve ona tâbi olacakları açıktır.

Ey Dervişler! Artık yoruldum, başka sorularınız varsa istersenız onları daha sonraya bırakalım, ne dersiniz?"

Dervişin biri itiraz edecek oldu.

"Sohbetin en tatlı yerinde bırakıyor, bizi de bu ilimden mahrum bırakıyorsunuz efendimiz. Müsade buyurursanız şunu soracağım. Acaba içinde bulunduğumuz bu asırda 'insanı kâmil' dediğimiz

safiye makamındaki kişi kimdir?"

"Siz güya derviş olmuşsunuz, ama hâlâ çevrenizde olup bitenlerden habersizsiniz. Elbette bu asırda da, her yüzyılda bir kez gelen bir kâmil insan vardır. Esasen kâmil insanların asıl kaynağını Peygamberimizin soyunda aramak lâzım gelir. Onlar Ahzap Suresi'nde belirtildiği gibi, tertemiz olarak bu makama Allah'ın izniyle oturmuş ve kutsal dedelerinin ilmini yayma konusunda asil bir görevle görevlendirilmişlerdir."

Dervişlerden bazıları Hallac'ın ağzından çıkan bütün sözleri, kâğıda yazmaya çalışırken, diğerleri de ondaki bu olağanüstü hâlin hayret ve dehşeti içinde birbirlerine şaşkın gözlerle bakıyorlardı. Hallac ise kendi kendine mırıldanmaktaydı:

"Bana bakanlar gövdemi görürler. Oysa ben başka yerdeyim. Beni gömenler gövdemi gömerler. Oysa ben başka yerdeyim. Gözleri perdeli olan, bendeki beni göremez!"

Birkaç kez bu sözleri tekrarlayan Hallac, eriştiği makamın, bünyesindeki şiddetli sarsıntısına daha fazla dayanamadı ve hazzın ağırlığına tahammül edemeyerek yere yığılıp kaldı.

Dervişler yerde baygın yatan mürşidi kucakladıkları gibi revakların önüne getirip bir hasırın üzerine boylu boyunca yatırdılar. Üzerine bir şilte örtmeye çalışırken baygın Hallac ayaklarını ve dizlerini kasığına doğru çekmiş, başını karnına doğru eğmiş bir vav harfi haline gelmişti. Şaşırdılar. Dua okuyup onun yüzüne doğru üfleyip oradan ayrıldılar.

Hallac'ın bu ikinci haccında görülmedik ikinci bir olay daha yaşanıyordu. Arafat'ta vakfedeyken bağıra çağıra giderek önüne gelen hacıların yakasından tutup,

"Ne olur bana eziyet edin. Bana vurun. Nefsimi yerlerde süründürün." diyerek yalvarıyordu.

Hallac'ın bu isteği karşısında hacıların bir kısmı Hallac'ın haline acıyor bir kısmı da kahkaha ile gülüyordu. Hallac veda tavafı için Kâbe'ye gittiğinde her şaftta yüksek sesle bağırarak vaazlar

vermeye başladı. Halk etrafında birikti. Hallac'ın konuşmaları onları çok etkiledi. Hallac Kâbe'nin avlusunda sabahlara kadar sohbet etti. Hepsi Hallac'ın müridi oldu ve ona:

"Sana bir medrese verelim. Hangi imkânları istersen sağlayalım. Ne olur bizi bırakma. Şeyhimiz ol." dediklerinde o,

"Ben buraya şeyhliğe değil, şehitliğe geldim." dedi.

Hallac ikinci haccından ikinci emanetini alarak Bağdat'a dönüyordu.

"Hakk!"

İkinci hac dönüşü Hallac artık eski Hallac değildi. Kabına sığmayan Hallac durulmuş ve susmuştu. Sohbetten muhabbete coşan sel uzlet içinde kendine susmuştu. Her susuş bir ateşti onun için. Sırrın susma makamında yüreğini saracağını biliyordu ve yine biliyordu ki gerçek aşk insanın ruhunu ve bedenini esir eden cinsel arzularla dolu beşeri sevgiden geçmiyordu.

Aşkın geçiş yolu yaratıcıya verilen sözü tutmaktan geçiyordu. Kor ateşler içerisinde yanıyordu Hallac. Yandıkça daha çok susuyor, sustukça daha çok yanıyordu. Baştan ayağa bütün varlığı ateşler içerisindeydi. Hocası Bestami'nin sözünü hatırladı:

"Bir sufi aşk için ateşlerde yürür ama bu yürüme diğer yürümelerden farklıdır. Bu yolculukta ayak başın yerinde olmalıdır."

Hocasının sözlerini anlamasına anlamıştı da bu söz için ağzının bentlerini yıkmamaya nasıl dayanabilirdi? Kırk gün kendini bir odaya hapsetti. Kırk günün sonunda ilahi aşkın sarhoşluğundan, sehven unutup da bu iki kelimelik cümleyi ağzımdan çıkartmam, diye düşünüyordu ama nafileydi. İnsanların arasına karışmak ilahi cezbenin sevincini paylaşmak istiyor gibiydi.

Sokağa çıktığında kubbe ve minarelerin kendi başının etrafında tavaf ettiğini gördü. Başı ona ait değildi sanki. Sanki dili de onun idaresinin dışına çıkmıştı. Bu kendinden geçmişlik ve cezbe haliyle kâh meclisten çarşıya kâh çarşıdan meclise koşuyor.

Gittiği her yerde nefes nefese elindeki asasına dayanıp ilahi aşkı konu alan şiirler okumaya başlıyordu. Öte yandan kendisini çeşitli suçlarla itham edenleri çılgına çevirmek, diğer yandan da ezeli ve ebedi sevgiye duyduğu aşk ve özlemi dindirmek için yüksek sesle yalvarıyordu:

"Öldürün beni ey Müslümanlar! Kanım size helaldir. Beni öldürün ki siz mücahit olasınız ben de şehit olayım. Ey Rabbim! Herkesi affet ama beni affetme!"

Hallac ne tek başına maşuktu ne de tek başına âşıktı. Hem maşuk hem de âşıktı. Çünkü ikisi de aynıydı onun nazarında.

Herkes Hallac'ın delirdiğini düşünüyordu. Bu sözleri ancak akıl yoksunu biri söylerdi. Ya da canına susamış biri ancak bu şekilde eceli kendine çağırabilirdi. Bir kısım insanlar Hallac'a hınç dolu bakışlarla onu linç etmeyi düşündüler. Durumun vahametini anlayan genç bir delikanlı Hallac'ın muhtemel bir linç edilmekten kurtulabilmesi için olayı Hallac'ın arkadaşı İmam Şibli'ye bildirdi. İmam Şibli evinden apar topar koşarak Hallac'ın yanına geldi. Hallac ise hala:

"Ene'l Hak, Ene'l Hak" diyerek bağırıyordu. Şibli Hallac'a,

"Dilini tutsan olmaz mı be aşk garibi?"

"Dostum senin şu ayetten haberin yok mu? 'İman eden kimseler, Allah'a en şiddetli aşkı, muhabbeti beslerler.' (Bakara/165) Allah aşkı içime öyle sinmiş ki, doğrusu onu dil dağarcığımda garip ve sessiz bırakmaya gönlüm bir türlü razı olmuyor. Söyle bu hızdayken nasıl dilimi tutayım?"

"Dil dağarcığını kesmezsen, darağacında başını keserler."

"Benim derdim âşık görmek değil, aşkı dert edinmektir. Aşk için ödenecek bedellerin zekâtını başımla ödemeye hazırım."

"Biz de Allah'ı seviyoruz, ne yani çıkıp avaz avaz bağıralım mı Hallac?"

"Siz Allah aşkına Hubb çizgisine kadar geldiniz. Benim gibi hudd çizgisine varsaydınız baştan ayağa yanmaktan 'Ene'l Hak" diye arşı titretirdiniz.

"Hallac, Hak nedir? Hak kimdir?"

"Hak benim. Hak bendendir ben Haktan'ım! Yaratıcısı ile 'bir' olabilmeyi başarmış bir insan tevhidi anlayabilir. Aşkın en doğru tarifi de budur. Bu aşk için dünya hayatını hiç düşünmeden feda eder insan. Şeytanını yener. Onun tüm arzu nesnelerini reddeder. Ve dünyada bile olsa benliğini sükûta erdirir. Huzura kavuşur."

"Sen ey Hallac! Uyanık ol gizli sırrı ifşa ediyorsun. Dedelerin gibi kendine bir yol bul. Müminin gizli sırrı nasıl ifşa ettiğini, 'La mevcude illellah' (Allah'tan başka var olan yoktur) sözünden anla."

"Ey dost Şibli! Benim göğsümde kıyamet surunun üfleniş sesi vardı, gözünü mezara dikmiş bir milleti gördüm ben. Müminler, kâfirlerin huy ve korkusuyla 'La ilahe' derken, benliği inkâr ediyorlar."

"Ah dostum ah! Ben sana Allah'a âşık olma demiyorum ki. Aşkını da sırrını da içinde sakla diyorum. Meydanlara çıkıp deli divane haykırma diyorum."

"Ben aşığım: haykırmak benim imanımdır, kıyamet gürültüsü benim en çok sevdiğim hassasiyetimdir. İşin içyüzü şurada gizlidir: Aşk makamı, minber değil darağacıdır. Kendimde hayat ateşini yaktım ölülere, hayatın sırlarından söz ettim. O'nun hem nurundan hem de narından haber getirdim: işte benim günahım!"

"Düşman kazanmaktan başka ne geçecek eline Hallac? Söyle ne?"

"Neyse o olan veya olduğu gibi görünen insan günahkâr olabilir ama Allah'ın düşmanı olamaz. Allah'ın bir tek düşmanı vardır: Riyakâr. Yani olduğu gibi görünmeyen veya göründüğü gibi olmayan namert. Allah'ın dostluğunu kazanayım da cümle alem bana düşman kesilsin umurumda değil."

"Anlaşıldı ne desem ne anlatsam nafile. Bari ulu orta 'Ene'l Hak' diye bağırmaktan vazgeç!"

"Ene'l hak demek insanın sadece hakkı değil, görevidir."

Şibli'de tahammül edemedi sorduğu sorulara aldığı cevaplara perişan, kendinden geçmiş bir halde başını salladı ve kalabalığın içerisinde kayboldu.

O günden sonra "Ene'l Hak!" feryadı hiç düşmedi Hallac'ın dilinden. Düşmesini istese de düşemezdi artık. Çünkü ne feryat onun feryadıydı ne de feryat eden oydu.

Bağdat...

Sokakları korku, çarşısı şaşkınlık içerisinde yaşayan, halkı bezgin ve tedirgin ve buna rağmen en ufak bir kıvılcımda yanıp tutuşacak kadar hengâmeli bir şehir. Güneşin sıcağından daha çok insanların fitne ve fesadından kavrulan, mezheplerin birbirini yerdiği, nefsin azgınlıkta zirveye çıktığı bir şehir... Ve bu şehirde herkes kendine Müslüman, herkes kendince bir Müslüman. Kur'an, törenlerde okunan bir kitap. Peygamber sadece dillerde. Gönüllerde ise şan, şöhret, makam ve iktidar...

Hallac'ı sevmeyenlerin ondan nefret edenlerin, onu kendi tarafına çekemeyenlerin, artık eline bir fırsat düşmüştü. Onlara göre Hallac artık bir kâfir olmuştu. Hallac, kanı akıtılması gereken bir kurbandı. İlkel kavimler, sahte ilahları için insan kurban ederdi. Şimdi ise gözü dönmüş din simsarları Hallac'ı kurban etmeye hazırlanıyorlardı. Yıllarca birbirini yiyen ve hiçbir konuda bir araya gelemeyen Şiiler, Zahiriler ve Mu'tezililer, Hallac için sözbirliği yapmışlardı.

"Hallac kâfir olmuştur. Asılsın!" demekteydiler.

Hallac'ın varlığını ve yaptıklarını kendi inanç ve amaçlarının önündeki en büyük engel olarak gören Şiiler, sarayda ve halkta Hallac karşıtı bir cephe oluşturdular. Onu müfteri, mülhit, mürtet ve hilafeti ortadan kaldırmaya çalışan bir isyancı olarak itham ettiler. Halife birkaç hafiyeyi Hallac'ı takip etmek ile görevlendirdi.

Hallac bütün bunlara rağmen Ehli sünnet vel cemaat ruhuyla coşup ilahi aşk gıdasıyla inandıklarını söylemekten hatta haykırmaktan vazgeçmemişti.

Şiiler Hallac'ın halifeye karşı bir ayaklanma başlatmak üzere faaliyete geçtiğini yaydılar. Seneler önce, Zenc olayı ve Karmati isyanı iktidarı yormuştu. Yeni bir ayaklanmanın üstesinden gelemeyeceklerini düşünerek çıbanın başı büyümeden koparılmalıydı. Yegâne derdi ilahi aşk olan Hallac'ı ona atılacak en son iftirayla suçladılar:

"Hallac siyaset yapıyor. Hallac kurulu düzeni bozmaya çalışıyor. O bir asidir ve haddi bildirilmelidir. Hallac susturulmazsa din elden gider."

Sinan Yağmur - Yanıus

HALLAC'IN BELALISI; VEZİR HAMİD

"Hangi el kara kefenler biçti alnıma.
Hangi ses kanımla yıkadı beni?
Kefenini yorgan edeni garip sayanlar
bilin ki garipliğim hep aşktan!"

Halifeyi parmağının ucunda oynatan Abbasi Veziri Hamid b. el-Abbas.

Abbasi yönetiminin en kudretli ve kurnaz adamı...

Genç halife Muktedir, onun elinde bir oyuncak haline gelmiş, devletin her kademesine yerleştirdiği adamları ile tüm rakiplerini alt etmiş, bu arada kesesini doldurmayı da ihmal etmemişti Hamid.

Bölgedeki Şia liderlerinin desteğini alan Hamid makam hırsının karşılığını almıştı. Artık o baş vezirdi. Güç ondaydı, imtiyaz ondaydı. Halife Muktedir, memleket meselelerine malik değil, sadece ve sadece göstermelik halifeydi.

Son derecede ihtiraslı olan Hamid bütün hüküm, güvenlik ve askeri güçleri eline almayı başardı. Kendisine muhalif olma ihtimali olan herkesi tek tek entrika ile zindana attırdı. Halifenin odasına müsaade almadan girecek kadar kendini güçlü görüyordu. Ne de olsa Şia önderleri arkasındaydı. Bağdat'ta devlet kademesindeki bütün Sünnileri görevden uzaklaştıran Hamid başta Şia destekçileri

olmak üzere eş, akraba ve arkadaşlarını önemli makamlara atadı. Özellikle kadıların hemen hemen hepsi Şii ve Mu'teziliydi.

Halife Muktedir, isminin manasına ters tam bir iktidarsızlık içinde kendini güçsüz ve çaresiz buluyor, etrafını çevreleyen Hamid'in taraftarlarına karşı duracak bir destek bulamamanın aczi içinde çırpınıyordu, ama nafile! Artık çocukluk çağının geçtiğinin, delikanlılığa ayak bastığının bilincindeydi. Etrafında dönen entrikaları seziyordu. Annesi Türk asıllı Seyyide, ona ısrarla hemen her gün aynı tembihte bulunuyordu:

"Aman Hamid'e dikkat et! Onun her yerde adamları var, seni avucuna almış. Önüne getirilen her emri imzalamadan iyi düşün."

Rüşvet ve servet düşkünü Hamid'i kimse sevmiyor, onun ve adamlarının zulüm ve eziyetleri yüzünden halk kan ağlıyordu. Adamına göre muamele ve adaletsizlik, Abbasi Devleti'nde başını almış gidiyordu. Bağdat'ta içten içe bir karışıklık, güvensizlik sürerken, *'Ana gibi yar, Bağdat gibi diyar olmaz.'* diye meşhur olan Bağdat artık eski huzurlu günlerini özlerken, Afrika'da Fatımi devleti, Abbasiler'e karşı güçlerini arttırmışlar, Bağdat'a saldırmak için fırsat kollamaya başlamışlardı. Bir de Karmatî denilen ve ne oldukları pek de belli olmayan ama amaçları devlet düşmanlığı olduğu belirlenen başka bir grup da Abbasi hanedanını yıkmak için gizliden bir teşkilatlanma işine girişmişti.

Halife askeri tedbirleri artırırken, Hamid ise casuslarının sayısını çoğaltıyordu. Öte yandan Mutezililer ve Şiiler hâkim güç olmak için diğer mezhepten olanların sindirilmesi ve hatta şehirden sürülmesi için yoğun bir çalışma içerisindeydiler. Sarayı ele geçiren mezhebini hâkim kılacaktı ve diğer mezheplerin bu topraklarda hayat hakkı yoktu.

Onların tek hedefi, gün geçtikçe seveni artan hemen hemen herkesin sevgisini kazanan Hallac'tı. Hallac'ı kendi mezheplerinin fikir ve yorumlarını kabul etmeye çağırmışlar, lakin Hallac'tan,

"Ben Allah yolundayım. O'nun aşkındayım. İnsanları mezhep, mevki, memleket ve meşreplerine göre değerlendirmek, ayrım

yapmak Hak aşığına yakışmaz. Bütün canlar muazzezdir. Size biat etmem." karşılığını alınca ona kin gütmeye başlamışlardı.

Halifenin de hayran kaldığı Hallac ortadan kalkmadan rahat edemeyeceklerdi. O nedenle Hamid'e,

"Ne yap ne et bu Hallac'ı yok et. Sözleri elfazı küfürdendir. Kâfirin katli vaciptir. Devlet senin iki dudağının arasında. Seni o makama getirmemizin bedelini Hallac'ı ortadan kaldırmakla öde." diyerek, vezirin aklını çelmeye başlamışlardı.

Vezir de bu duruma hayli müsaitti. Öte yandan Hamid işinin ne kadar zor olduğunun da farkındaydı. Çünkü Hallac'ı hiçbir sebep bulamadan tutuklatır ve ardından da öldürtürse, bir ayaklanmanın çıkması kuvvetle muhtemeldi. Bu da yıllardır bekleyip, en sonunda da kavuştuğu makamda ömrünün sona ermesi demekti. Zaten şehir içten ve dıştan tehlike altındaydı.

Mezhep liderlerinden Hallac'ın hangi suçlarla itham edilmesi hususunda bilgiler alarak soluğu halifenin yanında aldı. Yüzü asık, kaşları çatık huzura çıktı. Halife,

"Hayırdır Hamid, halin iyi değil hasta mısın?" diye sorduğunda,

"Edindiğim bir takım bilgiler asabımı bozdu." diye cevap verdi.

"Neymiş o bilgiler?"

"Fatımiler, dün İskenderiye'yi işgal edip tamamen ele geçirdiler. Sanıyorum ki himayenizdeki şehirleri tek tek işgal edecekler."

"Dertleri nedir Fatımilerin?"

"Abbasiler gibi bir İslâm Devleti ve bu devletin başında sizin gibi muktedir bir Halife varken, ikinci bir İslâm Devleti kurmak. Nihayetinde de sizi iktidardan devirmek."

"O halde bu felaketin başımıza gelmemesi için nasıl bir plan uygulamalıyız?"

"Benim bazı planlarım var. Eksiksiz uygulanırsa, Devlet de

rahat eder siz de rahat edersiniz."

"Merak ettim. Anlat bakalım neymiş o planlar?"

"Fatimilerin içimizdeki adamlarını ortadan kaldırmak ve onların Bağdat'taki desteklerini kırmak."

"İçimizdeki yılanlar kimler?"

"Karmati eşkıyalar ve onların akıl hocası Hallac!"

"Hallac mı? Bizim hekim derviş mi bu Hallac dediğin?"

"Evet, Hüseyin Mansur namı diğer Hallac."

Muktedir, oturduğu yerden mermer işlemeli pencereye doğru baktı. Gözleri önce irileşmiş sonra yavaş yavaş ufalmış vaziyette kendi kendine düşünmeye başladı. Vezirinden duyduklarına inanmak istemiyordu. O bir din bilgini, usta bir sufi, bir Allah dostu, veli idi. Böyle şeytanca işlere nasıl girişebilirdi. İnanılacak gibi değildi. Sessizliği Hâmid bozdu:

"Hallac'ın Karmatilerle mektuplaştığını kanıtlayabilirim. Aslında o bir Allah dostu değil, bir Allah düşmanıdır. Sokak sokak dolaşıp, avaz avaz bağırarak Allahlığını ilan eden bir kâfirdir. Size bu hususta yüzlerce şahitlik edecek insan getirebilirim. İlahlığını ilan etmesi yetmezmiş gibi dinimizin yasakladığı en lanet işi de yapıyor."

"Neymiş o?

"Büyücülük."

"Büyücülük mü? Yok, daha neler. Bir keresinde annem çok fena hastalanmıştı. Onu tedaviye çağırttım annemi sağlığına kavuşturdu. Büyü falan da yapmadı. Kur'an'dan ayetler okudu, bitkileri kaynattı ve anneme içirdi. Annem şifaya erdi. Bir daha da aynı rahatsızlığı yaşamadı. Annem ondan daima hürmetle söz eder. Onun tavsiye ve telkinleri sayesinde iyileştiğini söyler."

Halifeyi Hallac meselesinde ikna etmekte zorlanan Hamid elini, belindeki ipek kuşak içine itina ile yerleştirdiği, kabzası en

nadide mücevherlerle işlenmiş olan hançerine koydu. Sonra alçak sesle devam etti,

"Bakın ben size bir şey söyleyeyim, şayet hanedanınızın selameti için ilk önce içimizdeki düşmanları temizlemez, daha sonra da dışarıdan gelecek düşman saldırısına karşı tedbir almazsak saltanatı da başınızın altındaki gövdenizi de tehlikeye sokacaksınız. Fatımiler sizi sağ bırakmaz. Bağdat'ta da taş üstünde taş koymazlar. Kabirleri bile yerle bir ettiklerini duydum. Hallac, gün geçtikçe daha çok taraftar topluyor, evlerine giren çıkanların sayısı günde binleri buluyor. Orada neler konuşuluyor acaba? Böyle adamlar devlet için daima tehlike çıkarmışlardır. Bunlar cahil cühelâ halkı, önce dini duygularla kandırır, sonra kışkırtır ve daha sonra da kirli emellerini iktidara kadar taşırlar. Siz Hallac'ın masum olduğuna inanıyorsunuz değil mi? Kendisinin bir zamanlar Hindistan'a kadar gittiğini duymayan kalmadı. Acaba durup dururken ne diye gidiyor ta Hindistan'a kadar? Ne işi var orada? Elalemin putperestleri ile ne ilgisi olur böyle Allah dostunun? İşte mektup! İşte, elimde onun son zamanlarda yazdığı bir mektup var! Mektup kimlere yazılmış bilir misiniz? Öyle ya, nereden bileceksiniz? Bu mektup Hindistan'a yazılıyor. Oradaki Hint Fakirlerine, yani müşrik ve münkirlere! Onu darağacında asmak gerek. Bugün Hintlilerle, yarın Karmatilerle, öbür gün de Fatımilerle işbirliği yapacak."

Hamid'in kendine uzattığı mektubu uzun uzun inceledi Halife. Mektupta yazılanlara bakılırsa, Hallac boyundan büyük işlere kalkışmıştı. Nasıl değerlendireceğini, ne diyeceğini bilemedi. Mektupta yazılanlara göre, eğer bir kimse haccetmeyi arzu eder de buna imkân bulamazsa, içinde herhangi bir pisliğin ve necasetin bulunmadığı, hiç kimsenin içine girmediği bir ev tespit eder. Hac mevsimi gelip çattığında bir hacının Mekke'de aynen ifâ ettiği tavaf gibi bu evin etrafını tavaf eder. Tavaf bittikten sonra otuz yetim çocuk bulup bunlara imkânı elverdiğince bu evde bir yemek verir ve bizzat kendisi bu yemek sırasında onlara hizmet eder. Yemek işi bittikten sonra da onları iyice giydirip her birine yedi dirhem para verirse aynen hac etmiş gibi olur, denilmekteydi.

"Bu nasıl bir safsatadır?" diyerek mektubu Hamid'e uzattı. "Bu

adam aklını mı yitirmiş?"

"İşte. Siz de gördünüz Halife Hazretleri. Neresinden bakarsanız bakın, bu sözler açıkça küfürdür." diyen Hamid, Halife'nin istediği noktaya geldiğini anlamıştı.

"O halde fermanımdır, Hallac'ı tutuklayın, hapsedin mahkemeye çıkarın. Kadılar nasıl bir hüküm verirse ben tereddüt etmeden mühürlerim." diye emretti Halife Muktedir.

Hâmid, gözleri sevinçten parlayarak doğruca kendi makam odasına geçti ve karşısında hürmet ile eğilen adamlarına şu talimatı verdi:

"Çabucak komutana söyleyin alelacele Hallac'ı tutuklayıp, zindana atsın. Sonra da bana kadıların hepsini çağırın."

Hallac'ı yakalatıp zindana attırmak kolaydı. Zindanda ondan kurtulmanın çaresi yok değildi: zehirletmek ya da gardiyanlarca şişlenmesi. Zehirletmek en hafif ihtimaldi. Zira Hallac'ın bitkilerden şifalı ilaçlar yapması onun zehir konusunda da ehil olması nedeni ile her türlü zehri kokusundan anlar ve yemez, içmezdi. Diğer planda uygulama açısından riskliydi. İhtimaldir ki gardiyanlar bu işe heveslenmez yahut bu işe karışanların dillerini tutmaz, halka anlatırdı. En iyisi mahkemeye çıkartılıp, herkesin gözünde ve gönlünde Hallac'ı bir mürted olarak gösterip öldürtmekti. O nedenle mahkeme heyetinin ehemmiyeti artıyordu.

Kadılardan sadece birisi Sünni, diğerleri Şii ve Mu'teziliydi. İlk önce başkadı Ömer Muhammed geldi.

Hamid neşeli bir ses tonu ile:

"Az önce Muktedir'le görüştüm. Hallac denen şeytanın tutuklanması için gereken fermanı çıkarttım. Birazdan zindana atarlar. Bundan sonra iş sende."

"Buyruğunuz başım üzerine Vezir Hazretleri. Lakin iki husus var. Birincisi onu hangi suçlarla itham edelim? İkincisi de diğer kadıları ne yapacağız? Tamam, çoğunluk bizde ancak öyle bir hüküm

verirken ne yapacaklarına güvenemeyiz."

"Mesele değil, onları da çağırttım. Ben halifeyi ikna ettim siz de mahkeme heyeti olarak halkı Hallac'a karşı kışkırtın. Öyle bir iddianız olsun ki, Hallac savunma yapacak durumda olmasın. Biliyorsun onun hitabeti çok kuvvetlidir. Halkın gözünden düşürün de nasıl düşürürseniz düşürün."

İçeriye süslü kıyafetleri ile orta yaşlı iki kadı daha girdi. Her ikisi de ne hikmetse kısa sürede Bağdat'ın zenginleri arasına girmişti. Rüşvet ve davalık olanları mahkeme harcı ile soyarak keselerini doldurmuşlardı. Atlas dokuma minderlerine oturur oturmaz ayakta dolaşan Hamid,

"Size haberlerim var," diyerek söze girdi. "Hallac'ın tutuklanma fermanını halifeye mühürlettim. Bakın şimdi, bundan sonraki plânlarımızı uygulayalım. Öncelikle, Yahya İsa sen anlat, Bağdat'ta halkın onun hakkındaki umumi görüşleri, meyli nasıl?"

"Halkın büyük çoğunluğu Hallac'ın kâfir olduğunu düşünüyor. Bu imansızı, bu Allahsız, kitapsızı ne zaman asacaklar, diye sorup duruyorlar. Ancak bir kısım halk da onun fikirlerini tasdik edip ona destek veriyorlar."

"Halkın çoğunluğunun onu kâfir olarak görmesi güzel. Evet, artık yük sizin üzerinizde, dürün şu adamın kefenini."

Sohbete hiç iştirak etmeyen diğer kadı birkaç defa öksürdükten sonra merakla sordu,

"Ya mahkemeden idam kararı çıkmazsa?"

"Sizin işiniz ne o vakit? Halife'den bu densizin tutuklanmasına dair fermanı almışken, durup bir de size ne yapacağınızı mı anlatacağım? Bağ bekçisi değilsin ya, onu da sen düşün." diye hiddetlendi bir anda. Sonra diğerlerine döndü. "Unutmayın tüm Bağdat'ın, yetmez bütün İslam âleminin ve hatta gelecek kuşakların Hallac'tan nefret etmesi için elinizden ne geliyorsa yapın. Siz kararı vicdanlarda değil zindanlarda arattırın!"

HALLAC TUTUKLANIR

"Ben hüsranın yolcusuyum. Suskunum.
Israr etmeyin aşkımı anlatamam.
Açıklamam sırrın sırrını. Susarım.
Söylesem kan kaybeden aşkları, kahırdan ölürdünüz.
Konuşamam. Konuşamam, aşkıma hep ölüm düşer."

Kumandan Davud, Abbasi Veziri Hamid'den aldığı emirle adamlarını toplayıp Hallac'ın evine doğru hareket etmişti. Kulaklarında hâlâ vezirin söyledikleri vardı:

"Merhamet etme sakın! Lakin bana Hallac'ın canlısı lazım, ölüsü değil. Ona göre dikkatli ol. Buraya getirirken istersen yerlerde sürükle."

Davud'a göre Hallac, vezirin de telkinleriyle münafığın önde gideniydi. Böyle bozgunculara çok karşılaşmıştı hayatı boyunca, ama Hallac diğerlerine hiç mi hiç benzemiyordu. Adam düpedüz "Ben Allah'ım!" anlamına gelen "Ene'l Hak!" lafını ulu orta her yerde haykırıyordu. Oysa o kadar kumandan varken, bu münafığı yakalamak şerefi ona verilmişti. Görevini en iyi şekilde yapması gerektiğinin farkındaydı. Aslında bir tek adamı tutuklamak için onlarca adamını peşine takmıştı.

Hallac'ın evinin önüne geldiğinde adamlarına evin etrafına dağılmalarını, bir farenin bile kaçamayacağı şekilde evi kuşatmalarını

emretti. Yanında kalan on adama ise, kendisine refakat etmelerini söyledi. Kapıya doğru yürüyüp, askerin bir tanesine,

"Kır şu kapıyı!" dedi.

Oysa kapıyı kırmaktan çok, sadece çalsa bile Hallac hiç direnmeden kapıyı onlara açardı. Ama etraftakileri meraklı kalabalığın da kalplerine korku salınması gerekiyordu. Hallac'ı sakince teslim almak, onu mazlum gibi gösterebilirdi ve halk her daim mazlumların yanında olurdu. Azgın bir suçlu gibi göstermek için, adamlarıyla beraber göstermelik bir baskın vermeliydi ki en masum düşünce bile dile düşmeden, akıllarda hapsolmalıydı.

Davud kırılan kapıdan içeriye kuduz bir köpek gibi hırlayarak eve dalmış ve Hallac'ın üzerine çullanmıştı.

"İslam Halifesi Muktedir adına ve Abbasi Veziri Hamid'in buyruğuyla tutuklusun Hallac Hüseyin Mansur." diyerek avazı çıktığı kadar bağırıyordu.

Hallac'ın halinde ne bir şaşkınlık ne de bir korku vardı. Tebessüm etti:

"Bu kadar adamı toplayıp, buralara kadar gelmenize gerek yoktu. Haydi geldiniz. Kapımı çalmanız yeterliydi. Kapıyı kırmak da neyin nesi kumandan? Sizden saklanacak ya da kaçacak değilim." dediği anda Davud'un koskoca ellerinden çıkan bir tokat yüzünde patladı.

"Kâfirliğin yetmezmiş gibi bir de bana işimi mi öğretiyorsun?" diye bağırdı Davud.

Hallac'ın gözünde bir anda şimşekler çaktı. Yediği tokadın şiddetinden gözleri yaşardı. Göz kapaklarını birkaç kez kırpıştırdı. Kendine gelebilmek için başını bir iki defa sağa sola salladı. Ancak kumandan Davud'un eli cidden ağırdı.

"Allah!" dedi bir an ve o anda Hallac. Davud, onun yüzüne bir tokat daha vurdu.

"Utanmıyorsun değil mi pis münafık? Hem O'na şirk koşuyorsun, hem de çekinmeden O'nun adını zikrediyorsun!"

"Bütün bunları beni korkutmak için yaptığını biliyorum kumandan." diyebildi. "Lakin bir de kalbimi görebilsen, aklımı okuyabilsen anlayacaksın, ne senden ne de hizmet ettiklerinden asla korkmadığımı. Kaldı ki ölüm bile korkutmaz beni. Bir fani olarak sen mi korkutacaksın? Haydi, durma bir tokat daha at!"

Davud yumruklarını sıktı ama yumruklarını sıktığıyla kaldı. Hallac'ın doğrudan gözlerini hedef alan bakışları sanki onu her tarafından kalın urganlarla bağlamış, hareket edemiyordu. Burnundan soluyarak,

"Götürün bu münafığı!" diye emretti.

Onu Bağdat'a getirirlerken sakalını kestiler. Çünkü Hallac'ı bir Karmati hayranı gösterebilmek için Karmatiler gibi sakalının olmaması lazımdı.

Yaka paça tutuklanarak zindana atılmıştı. Adına zindan dedikleri bu dört duvarın, evinden farkı yoktu. Tek fark, buradaki taşların daha şanssız oluşlarıydı. Bir evi oluşturan taşlar, o evdeki huzura şahitlik ederken, bu zavallı taşlar ömürleri boyunca sadece acılara, ıstıraplara ve her gün yenilenen feryatlara şahitlik ediyorlardı. Üstelik burası, düşündüğü gibi sıradan bir yerdi. Bir insan bedeni gibiydi mesela. Tıpkı ruhun bedendeki esareti gibi, şimdi onun fani bedeni, burada hapisti. Nasıl ki, fani bir beden için hiçbir zaman sonsuzluk yoksa, Hallac'ın bedeni de sonsuza kadar bu zindanda kalmayacaktı.

Ertesi gün hücreden çıkartılmış, elleri ve ayakları zincirlere bağlı olarak belki on defa Bağdat sokaklarında dolaştırıp halka teşhir etmişlerdi. Halk galeyana gelmiş, yüzüne tükürmüş, yuhalamış, "Kara Büyücü!" gibi sözler söyleyerek kendisini aşağılamıştı. Halk kendisine tükürükler, hakaretler savururken Hallac da bu manzara karşısında halka acıdı.

"Ah zavallı halkım. Sizin hiçbir günahınız yok. Bütün uğraşınız,

Allah'ın bir kulu olarak öldükten sonra cennete girebilmek, orada köşklerde oturmak, serinlemek ve ırmaklar akan yeşilliklerde çeşitli yemişlerle beslenerek günlerinizi gün etmek. Eh huriler de süslenmiş püslenmiş sizleri bekliyor, başka derde ne gerek var? Vah halkım vah! Size göre, tevhidin gerçek anlamını bilmek bile anlamsız bir uğraş. Sadece sözle, kuru bir dille habire tekrarlayıp durduğunuz *'La ilahe İllallah'* sözünü son nefesinizde söylediniz mi, cennetlik olursunuz!" diye söylenen Hallac daha sonra hafif bir tebessüm ile geçmiş bir hatırasını gözünün önünde seyretmeye başladı.

İkinci haccındaydı. Arafat'ta vakfe sonrası vaaz verirken topluluğa şöyle seslenmişti:

"Ey Müslümanlar! Bilin ve anlayın ki benim kanım size helâldir. Beni öldürün artık. Bu çilemin bitmesini istiyorum. Beni öldürün ki siz ödüllendirilesiniz. Ben o zaman rahata kavuşurum."

Oradakilerden bazıları bu söz üzerine hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlamışlar, haykırışlar ve feryatlarla,

"Olmaz! Olmaz! Sen daha çok yaşamalısın." diyenler olmuştu.

Arafat'ta öyle konuşanlar şimdi onun üzerine hayvan dışkısı atarak yuhalayanlardı. Arafat'ta hacı olanlar şimdi Bağdat'ta cani olup çıkmışlardı.

Şehirde onu teşhire çıkaranlar, onun abdest almasına da izin vermediğinde, o zincirlerle bağlı ellerini duvarlara sürterek teyemmüm alıp ayakta ima ile namazını eda ediyordu. Hallac bu vaziyette namaz kılarken bir ara yanındaki muhafızlar onun kalbinden "Allah Allah!" zikrinin geldiğini duymalarına rağmen onu tekmeleyerek namazını bozdular.

Akşam hava kararmak üzere iken o günkü teşhir de sona eriyordu. Hallac'ı zindanına götürürlerken birden tökezledi, kollarındaki zincirler ayağına takıldı. Halinden şikayetçi değildi.

"İnsan, Allah'a aşk duyacaktı da, Allah bu aşkı karşılıksız mı bırakacaktı! Asla! Allah yârdır, Allah var, vesveseye mahal yok!" dedi.

Hallac, zindandaki hücresine girer girmez yorgunluktan soğuk taşların üzerine diz çöktü. Yanıbaşında duran kulpu kırık testiye uzandı. İçi kavruluyordu. Susuzluktan dili damağına yapışmış gibiydi. Bir dikişte testideki suyu boşalttı. Eliyle ıslak sakallarını temizledikten sonra, kaskatı kesilmiş küflü ekmekle karnını doyurdu. Zaten ağzında kalan tek tük dişlerle kuru ekmeği zorlukla ısırıyor, binbir güçlükle çiğniyordu.

"Buna da şükürler olsun Yarabbi!" diye mırıldandı. Onun her cümlesinde, her ifadesinde Allah'a bir yakarış veya şükür vardı. Ağzından bir kez bile "Of!" diye bir sözcük çıkmamıştı. Aksine ne gelirse gelsin başına sürekli 'Hamd' çekmişti.

Gönlü Allah Aşkı işe dolu olanın mahkûmluğundan ne olur? Tek sığınılması, tek yardımcısı Allah değil midir? İnsanın, insana yaptığı zulüm, elbet bir yerde son bulur. Mühim olanı ise insanın kendi kendine zulmetmemesidir. İnsanoğlu kendine zulmetmeye başladığında işler, içinden çıkılmaz bir hal almaya başlar. Sonu cehennem olan çetrefilli bir yolda yürümek, sonu cennet olan bir yolda yürümekten daha kolaydır aslında. Şeytan kendine gelen yolları büyük bir kolaylıkla kat edilmesi için elinden geleni yapar. İşte insanın kendine yapabileceği zulüm de budur.

Yani cenneti kazanmak, cehennemi kazanmaktan daha zordur. Emek ister en başında. Ne emeksiz olmuş ki aşk emeksiz olabilsin!

Ve bu dünya geçicidir, insanlar fanidir.

Makamına ve mevkisine güvenerek, üstüne üstlük dini de kendi emellerine alet ederek ilerleyen ve halkına zulmedenler, Allah'ın sonsuz gazabının mahkûmları olacaktır.

Kendi yaptıkları zindanlar, bir gün mutlaka onların mezarlarına dönüşecektir. Gariplikten ve yokluktan geçmeyen kendi zindanından nasıl çıkabilir ki?

MAHKEMEYE DOĞRU

"Yeryüzü susmuşsa bil ki ölümün ötesine gitmiştir çöl yüreğin.
Çiçekler yeşermez. Yağmaz gözyaşların.
Suskunluk iflah olmaz bir kuraklıktır.
Susuyorsak gölgelerden ürktüğümüzden değil
aşka olan hürmetimizdendir."

Kirli, karanlık, kasvetli, ürkütücü zindanın duvarlarına zincirlenmiş bir adam ve bu adamın tek aşkı: "Ene'l Hak!"

Zindan ise öyle bir yer ki, barındırdığı her taş, ruha açılan amansız yaranın yansıması gibi. Asıl ceza ise, o karanlığın içinde hapsolmak, her şeyden ve herkesten ayrı tutulmak. Konuşmak yasak, yemek yasak... Yaşamak ise bir yere kadar müsaadeli. Bu zindan hücresine konanların ise ecelle aralarında sayılı günler var. Buraya giren, bunu az çok bilir. Buradan ruh ve beden çoğu zaman bir arada çıkmaz. Dayanma gücü olanları ise, dışarıdaki cellâdın ya yağlı ilmeği ya da bir saç telini ortadan ikiye ayırabilecek kadar keskin kılıcı bekler. Bu hücreden ölüme uzanan zorlu bir yol vardır. Hani derler ya:

"Zindana giren, bunu az çok bilir."

Mahkemeye çıkarılmayı bekleyen Hallac atıldığı zindanda tefekkür ile vaktini geçiriyordu. Duvarlarda sayısını bile bilmediği mahkûmun bileklerine geçirilmiş kirli ve ondan önceki

mahkûmların kanlarıyla paslanmış halkalar, şimdi onun bileklerine sarılmıştı. Hareket ettikçe bileklerini yaralayan paslı halkalara, azar azar kanı bulaşıyordu.

İbadet etmesi yasaktı sanki. Lakin onu buraya koyanların bilmediği bir şey vardı:

Bileklere vurulan kelepçeler, ayaklara vurulan prangalar belki sadece bedeni hapsedebilirdi. Acımasızca indirilen ve her darbesinde insanın etini kemiğinden ayıran kırbaçlar sadece bedene acı verirdi. Hâlbuki akla, mantığa ve düşünceye kim ve Allah'tan başka hangi güç hükmedebilirdi? Hangi insan bunu başarabilecek bir kudrete sahipti?

İbadet etmesi için gönlünü Allah'a açması yeterliydi Hallac'ın. Tefekkür etmesi için gönlüne koyduğu "Aşk Ateşi" yeterliydi. Hallac secdeye kapanmış tesbihat okurken sırtına aniden bir tekme yedi.

"Hey kalk bakalım kitapsız kâfir!"

Hayrola, ne oluyoruz, demeye kalmadan Hallac, gardiyanın hücresine sessiz sedasız girdiğini anladı. Bu adamı hiç sevmiyordu. Kendisini hep kâfir diye çağırır, kitapsız der, zındık der dururdu. Yavaşça hasırın üzerinden doğruldu. Kalın kaşları birbirine bitişik, kapalı alınlı, pis kokulu iri yarı gardiyan elinde tuttuğu giysileri Hallac'a fırlatırken pis pis sırıttı:

"Hadi bakalım, yarın sabah mahkemen var. Kadıların karşısına çıkıp o şeytani laflarını bir de orada tekrarlayacaksın. Seni idam sehpasında ben kendi ellerimle asmak isterdim. Amma velâkin cellad değil gardiyanım maalesef. Al şu çulları da o aşağılık vücuduna giy."

Hallac ayağa kalktı. Haftalardan bu yana bu adamın bitip tükenmeyen hakaretlerine dayanmış, hep sabretmişti. Ama artık yeterdi. Birdenbire kendinde olağanüstü bir güç, içinde kabaran müthiş bir öfke belirdi. Bir süre gözlerini yumdu. İçinden "Allah'ım bana kuvvet ver ve kudretinden bahşet." diye yalvardı. Sonra ağzından dökülen sözcüklere kendisi de şaşarak gürledi:

"Bana bak! Bana bak!"

Bunları söylerken, iki elini omzundan yukarıya doğru kaldırmış, zincire bağlı ayaklarını yana doğru olabildiğince açarak heybetle durmuş, adeta devleşmişti.

Gardiyan şaşkınlıktan donakalmıştı. Korku ve dehşetle bakarken, aniden Hallac'ın ellerinde ve ayaklarındaki paslı zincirlerin patır patır yere düştüklerini gördü. Hallac eliyle karşı duvara bir işaret yaptı. Duvar açıldı, semanın parıldayan yıldızları altında, Bağdat'ın karanlık sokakları ile minarelerinin uzun gölgeleri belirdi. Gardiyanın gözleri yuvalarından fırlayacakmış gibi açıldı, öylece kalakaldı. Hemen kendini Hallac'ın ayakları dibine attı; diz çökerek, bu keramet karşısında hep aynı nakaratla 'Ne olur beni bağışla, az önce söylediklerimden dolayı hakkını helal et, affet beni!' diye yalvararak göğsünü yumrukluyor, bir taraftan da Hallac'ın ellerini, dizlerini ve ayaklarını öpmeye uğraşıyordu.

Bir ara kendine gelir gibi olan gardiyan heyecanla yalvardı:

"Hocam kaç! Hemen kaç buradan, seni öldürecekler."

"Kalk evladım." dedi. "Kalk da görevini yap."

Gardiyan yavaşça doğruldu. Gördüklerinin bir rüya olup olmadığının kararsızlığı içinde gözleri yuvalarından fırlamış bir halde Hallac'a korku dolu bir bakışla baktı. Sonra var gücüyle daracık hücreden çıkıp koşa koşa oradan uzaklaştı.

Bir süre, gardiyanın gittikçe uzaklaşan ayak seslerini dinleyen Hallac, "Bu kadarı yeter Rabbim." dedi ve tekrar zincirlere bürünerek hasırın üzerine kendini atarken, duvardaki gediğin kendiliğinden kapandığını gördü.

Halife Muktedir'in görkemli sarayının hemen bitişiğindeki büyük yapı mahkeme binası olarak kullanılıyordu. Altı ayrı bloktan oluşan bu binanın en uzun koridorunun sonunda mahkeme salonu bulunmaktaydı. Salonun tam karşısında da içten içe geçmeli kadıların odaları ve odaların en geniş olanı başkadının odası.

Mahkemeyi halife adına birisi başkadı olmak üzere dört kadı yönetecekti. Kadılardan başkadı Şii mezhebinden Ömer Muhammed, diğer iki kadı Mu'tezile mezhebindendi. Her ikisi de art niyetli ve geçmişten beri Hallac'a muhalif olan kişilerdi. Son dördüncü kadı ise Sünni olan Muhammed Hüseyin.

Vezir Hamid baş kadıyı özellikle kendi mezhebinden itina göstererek seçmiş ve onu rüşvetlerine hissedar yapmıştı. Vezir Hamid nasıl bir hüküm çıkmasını talep ederse baş kadı bizzat uygulardı. Bu senelerce böyle sürüp gitti. İşte şimdi de baş vezirin istedikleri olmak zorundaydı: Hallac'ın idam kararı.

Hallac, elleri ve ayakları zincire vurulmuş olarak kalabalık askerlerin nezaretinde salona getirildi. Salonun tam orta tarafında bulunan yere küçük, tahta tabureye oturtuldu. Salon bomboştu. Muhafızlar ve Hallac'tan başkası yoktu. Az sonra yargılamayı seyretmek için özenle seçilmiş seyirciler salona alındı. Salona giren halk hep bir ağızdan Hallac'a doğru bağırmaya başladılar:

"Öleceksin kâfir! Seni fitneci zındık seni! Ah bize teslim etselerdi de seni linç etseydik."

Bağırtı ve uğultu mahkeme heyeti içeri girene kadar devam ederken Hallac hiç de oralı değildi. Sadece tebessüm ediyordu. Halk onun bu tavrı ile iyice azgınlaşmıştı. Askerler onları kontrol etmekte zorlanıyordu ki kadıların teker teker içeri girildiği görüldü. Önce diğer kadılar en son da başkadı divandaki yerlerine geçtiler. Kadılar ayaktaydı. Seyirciler ayaktaydı. Ayağa kalkmayan sadece Hallac'dı. Başkadının "Kaldırın ayağa şu densizi" emri ile muhafızlar onu kollarındaki zincirlerden tutarak ayağa kaldırdılar.

Hıncahınç dolu mahkeme salonunu süzen baş kadı birkaç kez öksürdükten sonra duruşmayı başlattı:

"Sen! Hallac lâkabıyla tanınan Hüseyin Mansur musun?"

"Evet, ben oyum!"

Baş kadı Ömer Muhammed asık suratı ile bu kez yüksek sesle sordu:

"Burada bulunmanın sebebini biliyor musun?"

Hallac daha da kesin konuştu:

"Sizin dünyada bulunmanızın sebebi ne ise benim de burada bulunmamım sebebi aynıdır."

Diğer kadılar alınan cevaba şaşırdılar. "Bu adam kendi akıbetini hazırlıyor." diye düşündüler. Başkadı yüzünü ona doğru çevirdi ve ilk iddiayı başlattı:

"Sen büyücülük de yapıyormuşsun. Nerede öğrendin büyücülüğü?"

"Ben bir Allah dostuyum. Peygamber'i yüceltiyorum. Sadece Bağdat sokaklarında değil, tüm dünyada İslâm'ı anlatmaya çalışıyorum. Hindistan'a kadar uzandım. Oradan Orta Asya'ya kadar hemen hemen her yeri dolaştım. Semerkant ve Horasan'da çok sayıdaki insanı İslâmiyet'le tanıştırdım. Onları Muhammed dinine davet ettim. Şimdi bunun adı büyücülük mü oluyor?"

"Hindistan'a ne diye gittin, orada büyücülük mü öğrendin?"

"Ben büyücülükten anlamam. İslâm'da bu tip uğraşlar zaten yasaklanmıştır. Hindistan'da bizim dinimizin dışında kişilerle konuştuğum doğrudur. Onlar da hepimizin kulluk ettiği Allah'a daha değişik yollarla ulaşmayı deniyorlar."

"Dün gece zindanda olanları senin gardiyan anlattı. Bunun büyücülükle ilgisi yok mu?"

"Hayır yok. Bu tamamen Allah'ın bana bahşettiği bir lütuftur."

"Sen çarşıda dolaşırken, birine 'Kâbeni yık' diye bir söz söylemişsin. Doğru mu bu?"

"Doğrudur, aynen bu sözü sarf ettim."

"Bu sözü nasıl söylersin? Müslümanlarca Kâbe mukaddes bir yer değil midir? Oraya her sene hac farizasını yerine getirmek üzere binlerce Müslüman gitmiyor mu?"

"Ben de hacca gidip bu farzı yerine getirdim."

"Demek ki, gösteriş olsun diye oraya gitmişsin. Hiç Kâbe yıkılır mı?"

"Ben o sözü başka anlamda söyledim."

"Ne demek başka anlamda? Unutma, Kâbe'yi yıkmak için bazı Karmatîler hazırlık yapıyorlar. Sen onlarla işbirliği mi yapıyorsun?"

"Hiç kimseyle işbirliği yaptığım yok. Dediğim gibi ben o sözü başka anlamda söyledim."

"Hangi anlamda söyledin?"

"Kendi nefsini yok et anlamında, 'Ölmeden önce öl' diyen yüce Peygamber'in sözünün açılımı olarak aşkla söylenmiş bir sözdür bu!"

Hakkaniyetle yargılamayı amaç edinen Hüseyin Muhammed, Hallac'ın, Allah'a olan sevgisini dile getirip, onun suçsuzluğunu göstermesine fırsat doğsun düşüncesi ile sorusunu sordu:

"Peki, sen Allah aşkı derken ne demek istiyorsun?"

Başkadı bu sorudan pek memnun olmasa da sözü Hallac'a verdi. Hallac;

"Ben. Allah aşkını, ünü sınırlar aşmış Cüneyd Hoca'dan öğrendim. Bu konuda o kadar ileri gittim ki herkesin anlamakta zorluk çektiği bazı gerçekleri de aşk kavramı içine yerleştirdim. Belki bu yüzden Cüneyd Hoca'nın hışmına uğradım. Çile ile geçen uzun yıllardan sonra artık aşkın ne olduğunu biliyor, bundaki ince sırrın derin anlamını ta içimde hissediyorum. Şunu da unutmayınız ki aşk, muhabbeti; muhabbet de Muhammed'i doğurur. Bu anlam yüklü sözü, uzun uzun bir de siz düşününüz!

Muhabbet muhatap ister. İlahî aşk, muhabbetteki kudrettir. Allah her şeyi muhabbetten yarattığını *'Gizli bir hazineydim, bilinmek istedim...'* kutsi hadisiyle bildirmiş olduğuna göre, aşk Allah'ta başlamıştır. O kendine âşık olduğu için kâinatı yaratmış, yani ya-

rattığına âşık olmuştur. Bu yüzden, Allah bizi sever. Bu yüzden kul O'nun maşuku olur. Allah sevmeseydi bizi yaratmazdı. Bizim O'nu sevmemiz ise, sadece O'nun bize gelen kuvveti ve kudreti sayesindedir. Bu bakımdan seven O'dur, sevilen de O'dur, insan arada kalan bir perdedir. İşte bu perde kalkarsa, O'ndan başka bir şey ortada kalmaz."

Başkadı Ömer Muhammed bu kez farklı bir tuzak soru ile Hallacı köşeye sıkıştırmaya niyetlendi:

"Sen şehir şehir sokaklarda şarkı söyleyip kadınlar gibi raks edermişsin. Senin gibi yaşını başını almış bir insanın daha ciddî olması gerekmez mi?"

"Ben Allah aşkı ile o kadar doluyum ki şarkılarla değil, duygularımı şiirle ifade ediyorum. Şiirlerim, kalbimin derinliklerinde yankı bulduğu zaman yerimde duramıyorum."

"Mademki yerinde duramazsın, sokak ortasında göbek atacağına niye namaz kılmıyorsun?"

"Benim namazım daimidir. Her an zikir ve namazla meşgul oluyorum."

"Hindistan kâfirleri ile de mektuplaştığın ortaya çıktı."

"Hindistan'daki bazı dostlarımla mektuplaşıyorum. İnsan dostlarına vefa duyup hal hatır soramaz mı? Bunda bir suç olmadığını düşünüyorum."

"Neler yazıyorsun o mektuplarda?"

"Adalet ve hakkaniyet üzerinde duruyorum."

Baş kadı sevinçle bağırdı:

"Demek ki, siyaset yapıyorsun!"

"Kur'an bize herkese âdil davranmamızı öğütlüyor. Bunun için adalet'in ne demek olduğunu iyi bilmek gerekiyor. Başka kavimlerde, bizimkinden değişik ırk ve toplumlarda, adalet duygusu

nasıl gelişmiş; onlar nasıl uygulamalar yapmaktalar, bunları öğrenmenin bir sakıncası olmadığı açık."

"Adaleti, idare dağıtır. Sen necisin ki adalet dağıtıyorsun?"

"Eğer bir toplumda çeşitli kargaşalar, huzursuzluklar varsa, bunun derinliklerinde yatan gerekçeler, mutlaka adaletsiz uygulamalardır. Türlü türlü kıpırdanmalar ve isyanlar işte böyle baş gösterir. Hırsızlık ve yolsuzluk artar. Bütün bunlar, toplumda adaletsizliğin hüküm sürdüğünü gösterir."

"Ukalalık etme! Adaleti biz kadılar dağıtırız. Senin gibi zındıklar değil!"

"İyi de tam olarak adaletle hüküm verdiğinizi iddia edebilir misiniz? Bağdat eskiden 'Huzur Şehri' olarak bilinirdi. Şimdi sayenizde 'Uğursuz Şehir' olarak anılır oldu."

Başkadının sabrı taşmıştı. Muhafızlara eliyle işaret ederek bağırdı.

"Atın bu herifi zindana, adam akıllı konuşacaksa mahkemeye yarın devam edeceğiz."

Kumandan Davud başkadının yanına kadar sokulup onun kulağına fısıldadı:

"Efendim tutukladığımızda kestiğimiz bıyık ve sakalı tekrar uzamış kesmemizi ister misiniz?

" Kalsın. Kirli kılları ile gidecek ateşe zaten."

Mahkeme salonundan sille tokat çıkartılan Hallac zindana götürüledursun, Başkadı Ömer Muhammed, sırası ile Hallac aleyhine ifade verecek olanları çağırdı.

Şahitler Hallac'ın halkı halifeye karşı isyanı teşvik ettiğine pek rastlamadıklarını ancak sözleri ile şirke düştüğünü söylediler.

Hallac zindanda kaldığı sürede yazdığı şiirleri titrek bir mumun ışığında okumaya başladı. Okudukça gözlerinden akan yaş-

lar bembeyaz sakalına süzülüyordu. İlk şiir, Peygamberimizi için yazdığı şiirdi:

"Varlıkların efendisidir o. O ki ismi Ahmed, sıfatı evhad, kişiliği evced, niteliği emced, emri evked, gayreti efrettir.

Ne kadar saf ve berraktır o. Ne kadar keskin görüşlü, ne kadar aydınlık, ne kadar yüce, ne kadar basiretlidir.

O hep var olacaktır. Gözler yalnız onun işareti ile görür. Gönüllerdeki sırlar onun aracılığı ile bilinir. Onu konuşturan Hakk'tan başkası değildir.

O yiğittir, kahramandır. Putların parçalanmasını o buyurdu. O yeryüzündeki varlıklar kadar, yıldızlara da Peygamber olandır (çünkü o âlemlere rahmettir).

Bütün ilimler onun denizinden bir damladır. Bütün hikmetler onun ırmağından bir avuç. Zamanlar onun zamanından sadece bir saat. Hak onunla belirginleşir. Hakikat ancak onunla vücut bulur.

O Allah'a kavuşmada ilktir. Peygamberlikte son. Gerçeğin özüdür. Hakk bilgisinin beliren yüzüdür.

Ne Muhammed'in 'Mim'inden ne bir kimse çıktı, ne de onun Hâ'sına bir giren oldu. Onun Hâ'sı ikinci bir Mim'dir. Dal ise, başlangıcının Mim'idir.

Onun meydanından kaçarsan nereye varır yolun? Başka delil yok! Filozofların hikmetleri onun hikmeti yanında sadece bir kum tümseğidir.

Allah'ın selât ve selamı üzerine olan Nebi'nin şânı, şanların en yücesidir.

Kalbinden de yüz çevirdi, Rabbine yaklaştı iyice. Nasıl bir huzura varıştı o bilinmez. Nasıl bir bakıştı o bilinmez. Hayretler içindeydi, hayretle doldu.

Bütün mâsivadan yüz çevirdi: Şehirler, dostlar, sırlar, bakışlar, gözler, hâtıralar, eserler ve izlerden..."

Hallac heyecanla sayfaları karıştırıyor, derin anlamların ağırlığını, sanki tüm vücudunda, tüm uzuvlarında hissediyor; okuyor, anlıyor, algılıyor; bilinçle, arzuyla ve şevkle satırlar arasında derinleşirken, yanan mumun solgun ışığında bedeninin duvardaki gölgesi kâh kambur olup eğriliyor kâh düz olup dikleşiyordu.

Ertesi sabah erkenden Hallac'ı zindandan alıp mahkemedeki yerine oturttular. Baş kadı Ömer ve öteki üyeler Cafer Nureddin, Abdülnasır ve Hüseyin Muhammed koltuklarına otur oturmaz davaya devam edildi.

Baş kadı:

"Mevcut delillere göre, sen artık Allah'tan uzaklaşmış birisin, zındıksın."

Hallac hiç oralı bile olmadan şiir okumaya başladı:

"Hayalin gözümde, adın dilimde, nazlanamazsın.

Makamın kalbimde, durağın bende, gizlenemezsin."

"Bu ne tehlikeli sözler! Sen tam bir zındıksın, Allah'ın nurundan nasibin yok!"

"Dedim: Ey dostlar! O bir güneştir, işte 'nuru', bak.

"Tövbe tövbe, bak hâlâ abuk sabuk konuşuyor. Sen de hepimiz gibi âciz bir kul değil misin?"

"Ey güneş, ey gündüz, ey yâr!

Sensin bize cennet ve nâr.

Utanmak huzurunda bir başka ar.

Aşktan ve hayâdan yoksun ne yapar?"

"Sen yüksek adalet karşısında boynunu bükecek ve eğileceksin."

"Ne kaldı kopacak, ne var korkacak?

Nasıl olsa uzak düşmüşüm sana.

Ey kudreti veren! Sana hamdû senâ!

Seçkin bir kul eğilmez başkasına!"

"Seni tabiplere gösterelim diyenler oldu, deli diyenler oldu. Ama bakıyorum ki, aklın yerinde, yalnız ruhunu şeytana teslim etmişsin!"

"Neyleyim aşkına tutulduğum dostun elinden,

Ya Rabb! Tabip anlamıyor bu derdin dilinden.

Anlatmak için tek yol: İman ve aşk!

"Tamam, kes artık, senin saçmalıklarını epeydir dinleriz. Kafamızı şişirdin. Cehennemine hazır ol Hallac! Yaşasın kâfirler için cehennem!"

"Cehennemi mahşer de aramayın, nasılsa kimsenin sizi anlamadığı yerde bulacaksınız."

Baş kadı Ömer Muhammed, çaresiz bakışlarla etrafa bir göz attıktan sonra, oturduğu yerden kapıya doğru bakarak giderken köşeye sıkışmış bir kedi gibi konuştu:

"Celseye hüküm için ara veriyorum."

Kadılar içerdeki odaya çekilirken, mahkeme de olup biteni merak eden, dışarıdaki halkın uğultusu öylesine şiddetini arttırmıştı ki sarayın içine kadar ulaşmıştı. Halife yanındaki erkâna neler olduğunu sorduğunda vezir Hamid vaziyeti lehine çevirme huyu gereği:

"Halifem! Hallac konusundaki fikrimin ne derece doğru olduğunu gördünüz mü? Böyleleri halkı hem hiddetlendirir hem de fitne uyandırır."

"Ya hu bir an evvel bu işi bitirin o halde."

"Merak etmeyin efendim birkaç güne kalmaz Hallac'ın defteri

dürülür."

Mahkeme binasında ise verilen ara sonrası kadılar başkadının odasında istişare yapmaktaydılar.

Başkadı:

"Ben bu adamın ölümle cezalandırılması kanaatindeyim. Zındık bir adamın tövbe etmesi bile onu kurtaramaz. İnancımın ve itikadımın gereği bu olduğuna göre, vicdanım rahat, gönlüm huzurludur." Diğer iki kadı da başlarını sallayarak ona hemfikir olduklarını belirttiler. Hüseyin Ömer dayanamadı:

"İdam bence ağır bir ceza. Hallac'ın aklından her zaman şüphe ettim. Normal bir insanın dile getiremeyeceği hususları dillendiriyor. Aslında biz bu adamı neyle suçluyoruz hâlâ anlamış değilim."

"Neyle olacak, adam birine 'Kâbeni yık' demedi mi?"

"Evet, şahitlerin ifadesine göre böyle bir söz sarf etmiş!"

"Eeee? Bundan ağır bir küfür olur mu? Tam zındık!"

"Bence zındıkla bunun ilgisi yok. 'Kâbeni yık' derken acaba Mekke'deki Kâbe'yi mi kast etti."

"Ya neyi kastetti?"

"Belki de, kendi nefsini yık, böylece kendini mânen yücelt gibi bir anlama işaret etmiş olabilir."

"Bunun değişik anlamlar içerdiğini kabul edemem. Kâbe tektir. Onu yıkmak demek, İslâm'a sırt çevirmek, farzları yok saymak demektir."

"O, bugün şiirlerle sizin iddialarınıza cevaplar verdi. Ben bu cevaplarda zaman zaman hikmetli sözler, derin anlamlar ve çarpıcı gerçekler sezdim. Bir haksızlık yapmayalım, masum bir insanın günahına gireceğiz diye endişe ediyorum."

"Bana iyi bakın." dedi başkadı. Sonra soğukkanlılığını zorlukla

muhafaza ederek konuştu. "Memleketin halini benim kadar siz de iyi biliyorsunuz. Halife ve halk, bu adamın kellesini istiyor."

"Biz burada halkın tercihlerine göre mi, yoksa Allah'ın emirlerine göre mi karar vereceğiz."

"Efendim, konuyu saptırmayalım lütfen. Ülke karmakarışık. Abbasi Devleti büyük tehlike içinde bulunuyor. Halkın değil beraat kararına, Hallac'a müebbet mahkûmiyet versek bile isyan edeceği *gün gibi* aşikâr. Halifenin ve ahalinin nasıl tepki vereceğini düşünebilir misiniz?"

"Halife memnun kalacak, halk tatmin olacak diye göz göre göre adaletsizlik yapamam. Mahkemenin kararı adil olduğu ölçüde, halk bu karara rıza gösterecektir."

Başkadı gürledi:

"Yahu Hüseyin Ömer ne diye inat edersin? Bu adam, 'Ben Allah'ım.' dedi mi demedi mi?"

"Hayır, Hallac hiçbir zaman 'Ben Allah'ım.' demedi."

"Ya ne dedi?"

"Ben Hakkım, dedi."

"Ne fark var?"

"Çok fark var."

"Anlat öyleyse."

"Hak bilindiği gibi, Allah'ın güzel isimleri dediğimiz Esmaü'l-Hüsna'dan bir isimdir. Öte yandan Allah, bütün isimleri kendinde toplayan olduğuna göre, isimlerden birini seçip o ismin tasarrufu altında bulunduğunu söylemenin bence bir sakıncası yoktur."

"Bu ifade tam bir zındıklıktır!"

"Zındıklıkla ilgisi yok!"

Sinan Yağmur - Hanus

"Var!"

Bir süre sessiz kaldılar. Öteki kadılara kendisine destek vermelerini isteyen bakışlarla bakan baş kadı, sözüne devam ederek:

"Arkadaşlar bakın, bir uzlaşma zemini arayalım. Hallac denilen bu herif, 'Ben Hakkım.' demiş. Siz eğer bunda bir suç unsuru görmüyorsanız, o zaman 'Kâbe'ni yık!' sözünü ele alalım. Bu söze de itirazınız olacak mı?"

Diğer iki kadı:

"Keşke bu sözü hiç söylememiş olsaydı."

Baş kadı sevinç ile:

"Tabiî ya. Bakınız şu uğursuz Karmatîler de Kâbe'yi yıkmak üzere silahlanıyorlar. Bu adamın da Karmatîler'le işbirliği yaptığı artık ayan beyan ortaya çıktı, öyle değil mi? Haydi içeri girelim şu duruşmayı tamamlayalım. Biz de rahatlayalım millet de rahat bir uyku çeksin artık."

Bir saat süren aradan sonra yargılama kaldığı yerden devam edecektir. Baş kadı istediği desteği kopartmış gibidir. Ancak yine de tedbiri elden bırakmamak için Hallac'ı kadıların gözünden düşürmek ve halkın ileride mahkemeye karşı fitne çıkarmasını gözardı etmemek gayesi ile son duruşmada Hallac'ı nasıl yargılayacağını hesap etmektedir. Baş kadı muhafızlara Hallac'ın elindeki ve ayağındaki zincirlerin çıkarılmasını bir bardak da su verilmesini emretti. Niyeti merhametli ve tarafsız bir kadı görüntüsü vermekti. Hallac onun niyetini anlamıştı.

"İstemem senden merhamet. Sen Rabbim kadar merhametli misin ki bana zincir hürriyeti ve su ikram ediyorsun. Kalsın zincirler, vücudumun birer parçası oldu onlar."

Baş kadı:

"Sen bilirsin. O halde kaldığımız yerden devam ediyoruz. Ben Hakkım, demekle benliğini İlah ediniyorsun." dedi sert bir tavırla.

"Belki benim Haktan olduğumu söylemem sizi uykunuzdan uyandırıyor. Kızıyor ve 'Bu adam Hak ise ben niye değilim?' diye düşünüyorsunuz. Kendinizi aşağı hissetmeye başlıyorsunuz. Eğer ben Allah olduğumu -hâşâ ve kellâ- iddia ediyor olsaydım bu benliğin basit bir oyunu olurdu. Ben sizin taşımakta olduğunuz benliği bıraktım ve asıl benlik ancak putlaşmış benliği kırmakla keşfedilir. Ben kimsenin zorlamasıyla değil kendi aşkımla iman ettiysem, cemale tanıklığımdandır. Benlik bir gözbağıdır. Bağnazlar 'Ben varım.' der. Oysa hakikat şudur: Sen yoksun, Allah var."

"Hallac sen kendini kaybetmişsin. Hidayetin dalalet olmuş. Aklını yitirmişsin."

"Bırakın şu akıllılığı ve planlamayı. Aşk, ibadet yolunda kendini kaybetmeyenlerin kalbine kutsalın kapılarını kapatır."

"Aşk mı, akılsızlığın mı bilemeyiz. Bildiğimiz bir şey varsa o da kâfirliğindir. Katlin vaciptir. Böyle konuşacaksan öldürüleceğini de bil."

"Siz şu kutsi hadisi duymadınız mı? 'Beni arayan bulur. Beni bulan beni bilir. Beni bilen, bana âşık olur. Bana âşık olana ben âşık olurum. Âşık olduğumu öldürürüm ve öldürdüğümün diyetini ben öderim!' Ben kendim onun diyetiyim."

"Sen Allah ile muhabbet etiğini söylemekle hem yalancısın hem de kelam sıfatını inkâr durumuna düşüyorsun."

"Kadim kelama selam! Benim kalbim Allah'la konuşur. Çünkü orada O var. Ya sizin? Söyleyin kalbinizde kim ya da hangi menfaatler var?"

Kadılardan Abdülnasır:

"Hallac kendine gel de bizleri hiddetlendirme." diye yumruğu ile masaya vurdu. Baş kadı ona sakin olmasını, meseleyi usulünce kendisinin halledeceğini, Hallac'ı rezil rüsva edeceğini fısıldadı. Hallac'a yönelerek:

"Veli olduğunu iddia ettiğine göre bize veliliğinden işaretler

anlatsana."

"Ben veli olduğumu iddia etmedim. Bir veli seni ancak sendeki veliye varman için irşat eder. Güneş bir zerre atomda gizlidir. Velayet de insanda gizlidir. Bilinmeyi istedim, demek velayete çağrıdır. Ben, Bismillah sırrı ile Allah'ın adını yaşıyorum. Ya siz ey ölüler? İçim rahmet, dışım zahmete dönüştü. İçime bakan bendendir. Dışıma bakan körlerdir. Beni yerde görüyorlar, ben gökteyim.

Ben simyacı değilim, göğün gözüyüm. Ben göğü rasat etmiyorum, yıldızları izlemiyorum, göğe bakmıyorum, göğüm ben, isyandan ve itaatten kurtuldum. Benimle dost olun şarabımdan kana kana için. Benim sarhoşluğuma bakın, benim gizliliğime bakın. Ben bilinmezliğin en büyük payını kaptım. Varlığımı inkâr ediyorum ben. Zilletimle yüceliyorum. Görmüyor ve bilmiyorum. Neye sahibim, kim benim sahibim, haberim yok. Bilgisizliğimle tanıyorum, idrakimi biliyorum. Boşuna uğraşmayın, benim halimi asla idrak edemezsiniz."

Mahkemedekiler Hallac'ı dinledikçe daha da fazla hayrete düşüyorlardı. Kadılar Hallac'ın sözleri karşısında aciz düşüyordu. Hallac, pamukları parmağı ile savurduğu gibi hitabı ile de dinleyenlerin yüreklerini dağlıyordu.

Mahkeme heyeti istediği kadar bocalasın, Hallac oturduğu taburede kendi kendine söylenmeye devam ediyordu. Ne kadıları umursuyordu ne de salonda bulunan halkı.

"Allah'ım bu ne haldir? İçimi ölümsüzlük suyu kıldın, beni iksir eyledin. Ondan bir damla içirdin, görüşümü öldürücü zehir yaptın. Bana bakanlar sonsuz bir ölümle ölüyorlar."

Başını kaldırıp, alev mizacıyla bir kez daha dikti gözlerini tahta tavana. Tavana kalktı sanki. Masmavi göğü gördü. Durdu bir an. Dizlerinin üstüne düştü. Başını mermerlere bıraktı. İçindekini tutamadı, aşikâr etti.

"Ene'l Hak!" dedi yine. "Ben ki sana muhtaç bir kulum ey Rab! O halde seni sevmekte bir gariplik yoktur. Asıl sen hiçbir şeye ih-

tiyacın yokken beni seviyorsun ya işte buna 'Elhamdülillah!' diyorum."

Onun söylediklerine daha fazla dayanamayan Kadı Abdülnasır,

"Allah seni kahretsin Hallac. Konuştukça küfre batıyorsun. Kahır okutma bize!" diye gürledi.

"Herkes, kahrı lütuftan ayırdı der, fakat lütuf içinde gizlenmiş kahrı, az kişi anlar. Velev ki gönlünde olan, Allah'a er olan anlar ve susar. Siz benim üzerime zindanın kapılarını kapattınız. Oysa Allah kalbimi inşirah etti. Kalp kapıdır. Kapı aralanır: Ruh, sır, hakikat perde perde açılır. Kapıyı aralayan da perdeleri açan da zikirdir. Siz miski teninize sürersiniz, ben ise gönlüme sürerim. Misk nedir: Allah'ın kokusu."

Çamurdansınız! Ölümsüzlük peşinde olmayın. Dumansız ateşten uzak durun. İncelikli hazların şehvet arzularından vazgeçin. Bilin kendinizi. Haddinize varın. Kalpleri tavaf edin. Hakkın halifesi olun. Gelin sizinle cennetin dili ile konuşalım. Cennetin dili: Susmak. Susan kâinatın kalbine sığar. Kurtarıcı Kur'an-ı Kerim'in kelimelerinde yol alın. Susmalı: İnşirah inşirah. Rabbe kavuşmak...

Haklısınız! Ölümün arzu dolu çekiciliğini konuşamayabilirsiniz, kendini yalnız hissetmeyen biriyle. Hele suskun olmamışsa daha. Suskun, söz olabilmek için kendi kelimesini bekler, aşkını bekler gibi. Yeni bir suskunluk, yine bir suskunluk.

"Hak benim diyorsun. Bu küfürdür!"

"Hayır. Ben 'Hak benim' diyorum. 'Ben Hakkım.' demiyorum. Hakkın talibiyim, diyorum. Ben Hakkım, demek nefse köleliktir. Hak benim, diyen o yüce Hakka köledir."

"Ene'l Hak sözünden vazgeç. Halifenin elini öp. Mahkemeden özür dile. Affedelim seni."

"Eğer ben Allah'ın kanunu ile idama mahkûm edilmişsem, Hakkın hükmüne razıyım. Şayet fasıkların ve imanlarını korkuya

salmışların kararı ile mahkûm edilmişsem, korkaklardan merhamet beklemem. Ölümü öpen dervişim. Kur'an'ı satanların elini öpmem! Tur dağında Hz. Musa, Allah'ı görmek istedi. Bir ağaç dile geldi 'Ene Allah' dedi. Bir ağacın kelamı 'Ene Allah'a inandınız da, bir insanın "Ene'l Hak" sözü mü nasıl olur da zındıklığa yorarsınız? Sorarım size, ağacın kelamı insanın kelamından üstün müdür? Dağların yüklenmediğini ben yüklenmişsem Ene'l Hak derim, inlerim.

Ene'l Hak.

Ene'l Hak..

Ene'l Hak..."

"Ey Mansur farkında mısın darağacı bekliyor seni?"

"Elhamdülillah. Dar ötesi benim miracımdır. Erenlerin miracı Dâr'dan geçer. Dar erenleri aslına döndürür. Toprak toprağa, ruh ruha, nur nura döner. Elbet her şey aslına döner. O'ndan geldim, O'na dönüyorum. Haktan uzak tutan her şey gurbeti dârdır. Dar, nar. Usandık hayalin kelimelerinde kandırılmaktan. Hakikatin kalbinde "Ene'l Hak"ça susalım. İşte o zaman görün Kâbe'yi.

Hayat yoktur. Yoktur ölüm. Varlık yoktur. Yokluk yokluk. "Hu" vardır. Hu. Hu..."

Hallac yargılanması esnasında hiç şu anki kadar uzun konuşmamıştı. O salona onu yuhalamak, sövmek için kasıtlı olarak getirtilenlerden bazılarının ağladığı görüldü. Baş kadı baktı ki hesabı ters tepecek, duruşmayı sona erdirmeye karar verdi. Tam bu sırada bir genç mahkemeye başvurarak şahitlik etmek istediğini belirtti. Sandılar ki gelen Hallac aleyhine zehir zemberek şahitlik edecek. Oysa genç şahidin söyledikleri duyanlar hayret içinde başka bir hayrete düştüler. Nerdeyse Hallac'a mürid olacak kadar hayranlık besleyeceklerdi. Genç şahit heyetin izni ile anlatmaya başladı.

Hallac "Kendisini ilahlık mertebesinde görüyor." diye suçlanmıştı. Bu suçlamayı yönelten kadıların huzurunda yargılanırken O mahkemede, şu sözlerle Hallac'ı savundu:

"Bundan bir yıl öncesine kadar Allah'ı inkâr eden bir kâfirdim. Bir gece rüyamda hiç tanımadığım bir adamın ayaklarını ovuyordum. O gecenin sabahı, seher vakti elimi yüzümü yıkadım ve şehre gitmek maksadıyla köyden çıktım. Yolun yarısında rüyamda gördüğüm adam birden karşımda beliriverdi. 'Delikanlı, dün geceki onca zahmetten sonra şimdi nasılsın?' dedi. Öylesine şaşkınlık ve hayret içerisine düştüm ki düşüp bayılmışım. Kendime geldiğimde o adam kayboluvermişti. Nihayet birkaç gün sonra onun bir sohbetine iştirak ettim. İman ve ümit konusunu anlatıyordu. Ayetler okuyor, Peygamberinden bahsediyordu. Evet, rüyamda ayaklarını ovaladığım o adam, benim hidayet kapılarımı aralıyordu. "Genç şahit ağlamaya başladı. Durdu, soluklandı. Sonra anlatmaya devam etti:

"Sohbet sonrası onun yanına gittim ve kelimei şahadet getirip Müslüman oldum. O adam şimdi mahkemede yargıladığınız bu Müslüman mürşittir. Ben, "Hallac kendini ilah ediniyor." söylentilerine asla inanmıyorum. Ama şunu söyleyebilirim ki, O Allah sevgisini yüreklere serpendir. Beni nasıl bir Allah aşığı yaptığını görmüyor musunuz? Ben bir kâfirdim. O bana marifet bahşetti. İlim sahibi kıldı. Akıl verdi. Aşk sundu bana. İlahi marifetle donattı beni! Allah'ın varlığını bilmez biri iken, O'nun varlığını idrak edebilen, O'na aşk ile taşkın hale gelen birine dönüştürdü beni. Değil mi ya, Allah bir insanın özünde yoksa eğer onu tanımak nasıl mümkün olabilir ki?"

Delikanlının sözleri ve yaş döken gözleri karşısında salonda derin bir sessizlik peyda oldu. Neredeyse nefesler donmuş kalmıştı. İki kişiden başka delikanlının gözyaşlarına eşlik eden yoktu. Kadı Hüseyin Ömer ve Mansur Hallac.

Mahkemenin gevşek davranacağını önceden hesap eden vezir Hamid ne olur ne olmaz düşüncesi ile işini sağlama almak istemiş mahkemenin başladığı gün Halife Muktedir'in adına ve onun haberi olmadan mektubu hilafet mührü ile mühürleyerek bölge şehirlerindeki müftülere bir mektup yollamıştı. Mektupta sorulan soru şuydu;

"Bir insan "Ene'l Hak" sözünü söylerse onun hali ne olur, hakkında nasıl bir hüküm verilir?"

Halifenin mektuplarını okuyan bölge âlimleri mektupta ismi açıkça yazılmayan o insanın Hallac olduğunu bildiler. Çünkü "Ene'l Hak" sözünün tüm şehirlerde yankısını bulalı çok olmuştu. Aslında halifenin Hallac ile ilgili kararını verdiğini, bu karara ortak aradığını anladılar. Halifeye aksi bir karar veya hüküm verirlerse canlarından olacağını düşünüp 'katli vaciptir' fetvasını yazıp gönderdiler.

Hallacın idam fermanını verdirecek hüküm için odaya çekilen kadılar kendi aralarında değerlendirme yaparken, odaya hışımla vezir Hamid girdi. Gözlerinden öfke saçarak baş kadıya seslendi:

"Niye bu kadar uzattınız? Aranızda tereddüt mü var?"

Kadılar birdenbire ayağa kalkıp, hürmet ile Hamid'in etrafında yarım daire şeklinde toplandılar. Başkadı sıkıntılı bir ses tonu cevap verdi:

"Efendimiz, konuyu enine boyuna tartışıyoruz ki adalet yara almasın."

"Siz aklınızı kaçırmışsınız. Daha ne bekliyorsunuz? Dışarıda halk sabırsızlanıyor. Yakına gelin bakayım." dedi. Dördü birden Hâmid'e daha da yaklaştılar. Vezir elini uzattı ve baş kadı Ömer'in bembeyaz sakalından tuttuğu gibi onu, sarsarak :

"Hallac'ın kanı helâl midir?" ,

Baş kadı hem başı ile hem de dili ile onayladı.

"Evet, efendimiz, Hallac'ın kanı helâldir." Sonra diğerlerine dönerek:

"Aynı soruya siz ne dersiniz?"

"..."

"Ne diye susarsınız bre adamlar?"

"Sükût ikrardır efendim. Baş kadı ile hem fikiriz." dedi diğer ikisi.

Hamid rahatlamıştı rahatlamasına da ancak henüz huzursuzluğu sona ermemişti. İdam hükmü rey çokluğu ile değil rey birliğince çıkmalıydı. Kadı Hüseyin'e yaklaştı. Hüseyin'in cübbesinin yaka ucundan kavrayarak:

"Ne o Hüseyin Efendi, duyduğuma göre Hallac'ı Hallac'dan daha fazla düşünür olmuşsun. Onun için mahkemede beraber ağlaşmışsınız. Olup bitenden, söylenen her şeyden haberimin olmayacağını mı sandın? Salonda tam on tane adamım var ve olup bitenleri anında bana bildiriyorlar. Kimin ne dediğini kelime kelime aktarmamı ister misin?"

Vezir Hamid onun yakasını öylesine çekip sıkıyordu ki adamcağız neredeyse nefessizlikten boğulacaktı. Hamid hakaret ve tehdit savurmaya başladı:

"Senin Maturudi ve Hanefi mezhebinden olduğunu biliyoruz. Bana kalsa seni değil mahkeme kadısı, Bağdat'ta sokak çöpçüsü bile yaptırmazdım. Ancak halifeye anne tarafından akraba olman seni kurtarıyor. Eğer istediğim karara onay vermezsen bil ki seni de aileni de Bağdat'tan sürerim. Sonra da neme lazım yolda karşınıza bir eşkıya çıkar, canınızı alır maazallah."

Öfkeden kudurmuş ve konuşurken ağzından tükürükler saçan vezir Hamid kadı Hüseyin'in yakasını bıraktığında masaya doğru öksürerek eğilen Hüseyin tamam manasında başını sallayıp durdu. Bunun üzerine Hâmid, masanın üstüne bir tomar kâğıt saçtı. Saçılan para değil fetvalardı. Gerçi bir kısmı korku bir kısmı para ile verilmiş fetvalardı. İçlerinden birini seçti ve baş kadıya uzatarak gürledi.

"Gördünüz mü iş nasıl yapılır beceriksizler. Sizin başaramadığınızı müftüler başardı. Alın bakın Hallac'ın katline cevaz fetvaları bunlar. Meğerse Hallac'ın öldürülmesini bizden daha hararetli arzulayanlar varmış. Şimdi sözünüzün arkasında durun ve hemen hükmünüzü yazıp mühürleyin çabuk."

Başkadı yarı mahcup yarı sevinçle eline kamış kalem kâğıt alıp hükmü yazdı ve sonuna da ilaveten, 'Hallac'ın kanı helâldir.' diye şerh düştü. Kâğıdı kapan Hâmid, yelpaze gibi sallayarak öteki kadıların burunlarına doğru uzattı:

"İmzalayın siz de hemen şunu."

İdam hükmü imzalanır imzalanmaz vezir Hâmid, başını gururla yukarıya kaldırdı ve alaycı bir ifadeyle gülümsedi.

"Aferin size, iyi iş çıkardınız. Şimdi Halife Muktedir'e çıkıp idam hükmünü onaylatacağım." dedi ve geldiği gibi yine hışımla odadan dışarı çıktı. Dışarıda, sarayın mahkeme binasının önünde toplanan ahali zaman zaman tempo tutarak bağrışıyordu. "Kâfire ölüm, kâfire ölüm!"

Kadılar mahkeme salonuna girip, yerlerini aldılar. Sanık tabu-resinde oturan Hallac, sessiz bir bekleyiş içindeydi. Baş kadı uzun süre etrafa göz gezdirdi. İzleyicilerden çıt çıkmıyordu. Baş kadı ayağa kalkınca, Hallac hariç herkes hep birden kalkıp hükmü heyecanla beklediler.

Günler süren mahkemenin ardından iktidardan korkan baş kadı ve iki yandaşı kafalarının da içinde çoktan kararlarını vermişlerdi. Ne dediyse bir türlü anlatamamıştı Hallac. Aslında söyledikleri, anlamak isteyen için çok basitti. Lakin kadılar ve onların yaltakçılarının gözlerini öylesine büyük bir kin bürümüştü ki kalplerindeki karanlık o denli derinleşmişti ki akıllarından Mansur'u acılar içinde öldürmekten başka bir şey geçmiyordu.

"Söyle bakalım Mansur. Son sözün nedir? Dediklerinde hâlâ ısrarcı mısın?"

"Benim ısrar ettiğim bir şey yok. Anlattıklarımın ve söylediklerimin tamamı hakikat. Her şeyin sahibi olan Allah var benim içimde. Yürekleriniz bu kadar mı karardı? Gözleriniz hakikate bu kadar mı körleşti?"

"Bizim yüreklerimizi, gözlerimizi konuşmuyoruz burada Mansur!" diye hiddetlendi Kadı. "Lakin sen mütemadiyen şirke olan

meylini tekrarlamaktasın!"

"Ne söylesem boş." dedi Mansur. "Burada kurulan mahkeme bir oyun ve sizler de bu oyunun birer parçasısınız. Sizlerin amacı beni yargılamak değil. Bunu en başından biliyorum. Sizlerin tek amacı var, o da beni idam etmek. Lakin vebalden korktuğunuzdan dolayı günlerdir bu oyunu sürdürmektesiniz. Buraya getirilmeden çok öncesi siz kalemimi kırmışsınız zaten. Tek gayeniz buydu ama şu dışarıda zorla topladığınız halktan korktunuz. Onlarda bu mahkemenin adil yürütüldüğü kanaatini oluşturmaya çalıştınız. Dedim ya, hakkımdaki hüküm, daha ben buraya gelmeden konmuş! Halife Muktedir'e söyleyin beni öldürmeye o muktedir değildir, bana can veren beni yanına çağırmasını bilir."

"Küstahlaşma Mansur! Hakkındaki fetva ne ise hüküm de ferman da odur!"

"Ölüm mü korkutacak beni? Korkmuyorum! Allah'la o kadar doluyum ki, huzuruna çıkmak için can atıyorum!"

"Bakalım onun huzuruna mı, yoksa cehennemde zebanilerin huzuruna mı çıkacaksın?"

"İşte bir tek oraya gücünüz yetmez! Kimin huzuruna çıkacağıma yalnız Allah karar verir!" dedi ve yüksek sesle bağırdı,

"Yargılama bizi, ey bizi bilmez! Sevda kanıdır bu, sular bu rengi silmez!

Ben ve elim birer araçtır. Tüm söylediklerim ve yazdıklarım Allah'tandır!"

"Hallac bu sana son fırsat, tevbe istiğfar et belki kararımızı değiştirebiliriz."

"..."

"Tevbe etmeyecek misin?"

"..."

"Demek suskunsun. Sen bilirsin. O vakit hükmümüzü iyi dinle."

Başkadı Ebu Ömer Muhammed tok bir sesle kararı açıkladı.

"Büyük ve Şerefli Abbasî Devleti'nin Yüce Hükümdarı Halife El Muktedir adına hüküm vermek üzere tayin biz kadılar, suçlu Mansur Oğlu Hüseyin el Hallac'ın sorgusunu birkaç gündür yürütmüş, gerekli görülen şahitlerin çeşitli celselerde verdiği ifadeleri değerlendirmiş, ileri sürülen iddia ve isnatlarla Mansur'un savunmasını sabırla dinlemiş ve hicri üç yüz sekiz yılı, Zilhicce ayının on sekizinci gününe tesadüf eden bugün, dinleyicilerin huzurunda ve burada bulunan sanığın yüzüne karşı da hükmün okunmasına ve sanığın işlediği suçlara istinaden Kur'an ayetleri ile Hz. Muhammed'in hadisleri ve İslâm ulemalarının çeşitli yer ve zamanlarda belirttikleri içtihatların ışığı altında:

Hallac Mansur'un ın, 'Kâbe'ni yık' diye bir söz sarf ettiği ve bu sözle İslam'ın temel farzlarından biri olan hac farizasını inkâr ve ihlâl ettiği ve bu sebeple halkı kışkırttığı, halifeye karşı düzenlenen fitneye karıştığı, Fatımilerle gizliden gizliye işbirliği yaptığı, büyücülükle uğraştığı aşikar olduğundan, davranışlarına uyan mevcut deliller muvacehesinde, adı geçenin ölüm cezası ile tecziye edilmesine mahkeme üyelerince oy birliği ile karar verilmiş ve hükmün infazı için yarın ikindi vaktinin uygun olacağı karara bağlanmıştır.

İdam edilme şekline gelince, Halife Muktedir bir ferman ile Hallac'ın halkın gözü önünde idam edilmesini buyurdu. İdamdan önce sırtına dört yüz kırbaç vurulmasını, aldığı kırbaç darbeleri sonucunda ölmezse önce bir kolunu ve bir ayağını kesmelerini sonra da hala hayatta olursa diğer kol ve ayağını kesmelerini, başını bedeninden ayırdıktan sonra onu yakıp Dicle nehrine küllerini atmalarını buyurdu. Şimdi herkesin huzurunda Hallac Mansur'a bir kez daha soruyor ve cevap istiyorum: Son sözün nedir zındık Hallac?"

"..."

Sustu Hallac. Hallac suskundu.

Suskunluğu su yolunda kırılacak su testisiydi. Çölde susan bir ağaçtı, köklerine acılarını akıtan.

Hamuş olan Hallac ayakta zor duruyordu, bitkindi. Günlerdir aç, susuz bırakılmıştı. Hallac nedendir bilinmez şimdiye kadar görülmemiş bir sakinlik ve ferahlık içerisindeydi. Hükmü sevinçle karşılamıştı. Tebessüm ediyor, nurani bir halde, halden hale geçiyordu. Başkadı muhafızlara seslendi:

"Suçluyu zindana götürün. Yarın için gerekli hazırlıklar yapılsın, mahkeme sona ermiştir!"

Sinan Yağmur - Hamuş

VUSLAT AREFESİ

"Acım sürüklenir bilinmez iklimlere.
Kulluğum sınanır aşk bilmez meclislerde.
Olsun! Canları sağ olsun!
Benim kanlarım yazacak aşkın ve acının tarihini"

Sarayda Hallac'ın ölüm fermanı mühürlenirken Hallac zindanda, idamdan önce son gecesini yaşayacaktı. Geceye niyazını sakladı, gündüzünü helalleşmek için kendisini ziyaret edecek olan dostlarına ayırdı.

Gardiyan kapıya geldiğinde Hallac namaz kılıyordu. Gardiyan sabırla namazın bitmesini bekledi. Namaz bitince Hallac'a ziyaretçileri olduğunu, kabul etmek isteyip istemediğini sordu. Hallac başı ile onayladı.

Ziyarete gelenler, Hallac'ın öğrencilerinden birkaç kişiydi. Hücreye girenler onun elini öptüler. Hallac her zamanki sakinliğiyle;

"El benim elim olsa öpmenize engel olurdum. Lâkin bu el, bugün öpülüp yarın kesilecek eldir." Öğrencilerden birisi ağlamaklı bir hal içerisinde:

"Hocam Bağdat'ta bütün camilerde infaz kararı duyuruldu. Ordu ve kolluk kuvvetleri olağanüstü hazırlıkla meşgul oluyorlar."

"Bu telaş niye?"

"Bir halk ayaklanmasından endişe ediyorlar efendim."

Hallac mırıldandı:

"Hayat küfür ve inkâr üzerine oturur, ama asla zulüm üzerine oturmaz. İdare zulmüne devam etsin, nasılsa zulümle abad edilmez. Halka gelince onlar rüzgârın esişine ve kulaklarının duyduğu dedikodulara göre hareket ederler. Bana Peygamberlik isnat ettiklerini öteden beri biliyordum. Ne yapsam ne etsem de, hakkımda akıl almaz mucize yakıştırması rivayet ediyorlar. Bu durumdan hiç memnun olmadım. Halk insana her şeyi yakıştırır. Yeri gelir seni över, günü gelir seni yerer, yerden yere vurur. Kâh beni ermiş görürler kâh kâfir.

Zindana düşmeden önce Bağdatlı bir zengin ziyaretime gelmişti. Bir miktar para verip, yoksullara dağıtmamı rica etti. Ben de paraları aldım ve bizim eve en yakın camiye gidip, halıların altına sakladım. Sonra sağa sola haber verip, yoksulların camide toplanmasını istedim. Herkes geldi, paraları halının altından çıkartıp fakirlere dağıtınca hemen bir yaygara koptu. Dediler ki: 'İşte mucize, Hallac elini nereye atsa oradan para çıkıyor. O zaman bu safsatayı uydurup beni olduğumun dışında görüp peşimsıra gelenler şimdi beni linç etmek için fırsat istiyorlar. Yine de onlara dargınlığım yok. Hak dostu olana Hak dışında her şey yalan gözükür."

Derin derin içini çeken Hallac, devam etti:

"İnsanlarla birlikte olmak ne kadar zormuş."

"Niçin efendim?" diye sordu, bir öğrenci.

"İnsanlarla yaşamak zordur, çünkü susmak çok zordur. İnsanlar nedense kendilerini, ileriye bakmaya zorlayacak sözleri duymayı sevmezler. Halk gözlerini yoranları affetmez. Zira halk, hep sahilde kalsın, denizi kıyıdan zahmetsizce seyretsin ister. Bizim gibi insanlar da dalgalarla boğuşarak denizin derinliklerine dalmak isterler. Derinlikler güzeldir, dalgalar sırlarla doludur. Hayatın sırrı çiledir, sürekli bir didinme ve çabadır. Lakin bunu anlayacak

seçkinler nerde?"

"Haklısınız efendim." dediler öğrenciler.

Talebelerinden biri tereddüt içerisinde:

"Efendim, yarın için ne düşünürsünüz?"

"Ölüm, benim için acıdır zannetmeyin. Gözümde bir cihan kaybolmuşsa ne çıkar, daha gönlümde yüzlerce cihan saklıdır."

"Efendim bağışlayın bizi ancak mahkemede savunmanız istenirken önce durgundunuz, sonra yavaş yavaş coştunuz. Öyle coştunuz ki size kin ile bakıp sizi hınç içerisindeki bir nefretle linç etmeyi düşünen halktan bazıları bile gözyaşları içinde kaldı. Ne hikmettir ki son savunmanız istendiğinde sustunuz. Konuşsanız mahkeme sarsılacaktı. Neden birdenbire sustunuz? Neden? Efendim neden?"

"İç sesim beni tembihledi."

"Ne dedi iç sesiniz?"

"İçin Allah ile konuşurken dışın sussun. Hamuş ol! Aşkın kadrini bilmezlerin bulunduğu mecliste sırlan. Sus! Kimin için susuyorsan bil ki o seni duyar."

"Hocam Hak'ka yürümeden bizlere 'Ene'l Hak' sırrını açıklayamaz mısınız?"

"Bir defa Hak sözcüğü üzerinde biraz durmamız gerek. Hakk'ı kim nasıl ve hangi dereceye kadar anlayabiliyor? Eğer Allah'ı tanımıyorsanız, eserlerini iyi tanıyınız. İşte o eser de benim. Beni inkâr mı ediyorsunuz? Ben Hakk'ım ve ben Hak ile hak olarak sonsuza kadar devam edeceğim.

Ene'l Hak, Hakk'ın en yüksek lütuf ve tecellilerinden pay almış seçkin benliğin, yine Hak'kın müsaadesiyle kullandığı bir sözdür. Hak'ka vekâleten kullanılan bir sözdür. Hak dediğiniz Hakk'ın kendisi değil sadece belirdiği âlemdir.

Allah Allah'tır. Allah bizzat kendisidir. Sıradan insanların, avamın fikri vehim ve tereddütler denizinde kaybolur. Havas dediğimiz âşıklar ise, marifetullah ve kavrayışlar denizinde kaybolur. Onun için diyorum ki Hak Hakk'tır mahlûk da mahlûk!"

"Peki, Şeyhim, siz 'Ben Hakkım' dediğinize göre, namazı kimin için kılıyorsunuz?"

Hallac sakince cevap verdi;

"Biz birbirimizin kadrini iyi biliriz."

"Peki, efendim, Allah'a giden yol nasıldır?"

"Bunun için iki adım gereklidir. İlk adımda dünyadan vazgeçerken, öbür adımda da âhiretten vazgeçmek... Ancak böylece Mevla'ya ulaşırsınız!

Size Hz. Musa'yı hatırlatırım. Hz. Musa, Tûr dağında iken şöyle bir söz işitmişti: *'Sen Mukaddes vâdidesin, ayağındakileri çıkar!'* (Ta Ha/12) 'Ayağındakileri çıkar' emrinden maksadı, hem dünyadan ve hem de âhiretten vazgeçmek anlamına geldiğini unutmayınız."

"Efendimiz izninizle yine şu ünlü 'Ene'l Hak' sözünüze gelelim. Siz Hak demekle, Kur'an'daki Hak kavramına bir açıklık mı getiriyorsunuz, yoksa Kur'an dışı keyfî bir söz olarak mı değerlendiriyorsunuz?"

"Ben tüm ömrüm boyunca Kur'an'ı anlamaya, onun sadece dış anlamlarını değil, iç kavramlarını da değerlendirmeye çalıştım. Küçük yaşta Kur'an'ı ezberledim. Onun geniş kavramlarını, derin anlamlarını araştırırken, asırlar boyunca yürütülen tefsir çalışmalarının sonuçları ile kendimi bağlı bulmadım. Onlar Kur'an'ı nasıl anlamış ve yorumlamışlarsa, ben de kendime göre yorumlama ve açılım yapma hakkımı kullanmak istedim. Şimdi beni iyi dinleyin:

'Allah Hakk'ın ta kendisidir.' (Lokman/30),

'Hiç kuşkusuz Allah'ın vaadi Hak'tır.' (Lokman/33),

'Allah hakkı kendi sözleriyle gerçekleştirecektir.' (Yunus/82),

'Sonra onlar, Hak Mevlaları olan Allah'a götürülürler.' (Enam/62).

Bütün bunlar, Kur'an'daki Hak sözcüğü ile ilgili olan ayetlerdir. Bu ayetlerden anladığımız hususlar şunlardır: Bilinsin ki Hak, aslında mevcut olan; bâtıl ise var olmayan, yok olandır. Eğer bir şeyin varlığı gerekli ise, yani 'Vacibel Vücut' ise onun varlığını kabul etmeye, varlığına inanmaya, 'hak' denir. Bir şey yok iken, onu varmış gibi kabul edip, onun sahte varlığına inanmaya da 'bâtıl' denir.

'Hak geldi, bâtıl yok oldu.'

O halde diyoruz ki, her mümkün, var olma açısından 'yok' hükmündedir. Bunun için bizim gibi Hakk bilgisine sahip olanların şu sözü anlam yüklüdür: 'Gerçekte Allah'tan başka varlık yoktur.'

Bu bilgilerden sonra, diyoruz ki, gerçek olan, tek olan, vücudu Vacip olan tek varlık Cenabı Hak'tır. Onun dışında kalanların hepsi, tümü, eksiksiz katıksız, bâtıldır ve yokluktadır. O halde biz, Hak dışındakilerin hepsini yok kabul ediyorsak ve kendi benliğimizi, bedenimizi, vücudumuzu da kendi gözümüzden silmişsek ve yok hâle getiriyorsak, bu noktaya gelen bir kişi, kendi kendini fena mertebesinde bulup, 'Ene'l Hak' diye feryat etmiştir."

"Peki, efendim, anladığımız kadarıyla siz, 'Ene'l Hak' diyecek yerde, 'Ene bilhak' (Ben Hakk'la beraberim) diyebilirdiniz."

"Unutmayınız ki, 'Ene bilhak' derken, ene (ben) sözü, benim kendi nefsime ait bir söz olacaktı. Oysa 'Ben Hakkım' derken, benim dışımdaki her şeyi silip, kendimi yok ettim. Bu yüzden benliğini ortadan kaldıran bir insanın 'Ben Hak'la beraberim' diyebilmesi mümkün değildir. İşin en doğrusu, gerçeği ve anlamlı olanı, 'Ene'l Hak'tır' ve ben bunu söyledim. Bunu söylerken de Allah'ı bilmenin, onun hakkında bilgi sahibi olmanın şart olduğunun bilincine vararak ve bu bilginin bende bıraktığı etkiyle bu sözü söyledim. Çünkü benim ruhuma çağlayanlar gibi dökülen bu bilgi nedeniyle ruhum artık iğreti ve kararsız olmaktan çıkıp gerçekliğe dönüştü. Onun için 'Ene'l Hak' dedim.

Allah'ın nurları benim öz benliğimde belirip, bendeki beşerî

perdeler yırtılınca, 'gerçek' anlaşıldı. Gerçeğe ulaşınca Allah dışındaki her şey ortadan kayboldu ve 'Hak' belirdi. Böyle bir durumda, kul kendi benliğinden tamamen soyunmuş, Hakk'ı temaşa etmekten adeta kendinden geçerek kaybolmuştur. Bu durumda 'Ene'l Hak' sözü, kulun kendinden geçmişliğin doruğunda olduğu sırada onun benliği üzerinden, Hakk'ın kendi sözünü söylemesidir.

Böyle bir mutluluk anında Kur'an'ın, *'Allah hakkı kendi kelimeleri ile haklaştırır'* (Yunus/82) sözü tahakkuk etmiştir. Buradaki 'kelime' sözcüğü bir anlamda Peygamber'e bir gönderme gibi düşünülürse de, bizim gibi fakirlere de biraz bulaşmış olmalıdır ki 'Ene'l Hak' demişimdir. Çünkü Hak, hem Hakk'ın bizzat kendisinden hem de Hakk'ın gayrından da daha genel bir ifadedir."

"İyi söylüyorsunuz efendim, ama eğer tüm varlıklar haksa, bu çoğalma Allah'a ortaklık demek değil midir? Bu durumda insan şirke girmez mi?"

"Siz neredesiniz, ben neredeyim! Benim ruhumun derinliklerinde ilahî âlemin nurları tecelli edince, kendi öz varlığım, müzmahil hâle gelerek mükemmelliğe ulaştı. İşte pek az kimsenin tadabildiği bu ilahî şevk sayesinde ben de miracımı gerçekleştirerek, kemâl seviyesine ulaşınca, 'Ene'l Hak' dedim. Burayı iyi anlamanız gerek.

Bakınız açık konuşuyorum. Her kim, ulûhiyetin beşeriyete; beşeriyetin de ulûhiyetle birbirine gireceğini sanıyorsa, küfre düşer. Çünkü Allah, kendine özgü küllî Zât ve sıfatlarını, yaratılmışların cüzi zât ve sıfatlarından tamamen ayırmıştır.

"Efendimiz, bu konuyu son gecenizde biraz daha açalım isterseniz. Siz 'Ben Hakkım' dediniz. Ama İblis de Allah karşısında 'Ben'liğini ortaya atarak Allah'ın emrine karşı gelmiş, böylece Âdem'e secde etmeyi reddetmişti. Benlik duygusunu öne çıkarmak bakımından bu benzerliği nasıl açıklayacaksınız?"

"Bunda en ufak bir benzerlik yok ki! Sizin de dediğiniz gibi, İblis'in 'Ben'i', Allah'ı karşısına alan bir benliktir. Oysa benim söylediğim 'Ben', insanın, Yaratıcının yanında, onun emrinde, onun lütuf

ve kereminin bilincinde olarak ifade edilen bir sözdür. Meseleye bu bakımdan bakıldığında, 'Ene'l Hak', bağımsızlığa yönelik asice bir başkaldırma değil; Mutlak Varlığa bağımlılıktan kaynaklanan bir alçak gönüllülüğün ilânıdır. Başka bir deyişle 'Ene'l Hak'; varlığı, varlığın kaynağına bağlama çabasıdır."

"Ama efendimiz, halk sizin bu değerlendirmenizi anlamadı ki."

Hallac'ın yüzünde acı bir gülümseme belirdi. Derin derin içini çekti ve sonra hüzünlü bir sesle şöyle söyledi:

"Evet! Anlamadılar. Ama şu da bir gerçek ki, halkın anlamayışının vebali benim şu cılız omuzlarıma yüklenmesin. Halk sadece namaz kılıp, oruç tutmakla İslâmiyet'in tamamlandığını zannediyor. Fikir, düşünce ve marifetullah diyeceğimiz Allah ilmi konusunda en ufak bir kıpırdanış onlara ağır bir yük gibi geliyor. Oysa dinin, ilim tarafı ihmal edildiği sürece, yeni düşünceler, yeni arayışlar ve yeni yorumlar örtülü kalacaktır. Kur'an'a ve Peygamber sözlerine sadık kalmak suretiyle insanın kendini yenilemesi için var gücüyle ilme sarılması gereklidir. Yüksek karakter, ideal bir fazilet ve imrenilecek bir ahlâk sahibi olunması, ancak ve ancak tevil ilmiyle veya başka bir deyişle 'Ledün ilmiyle' gerçekleşecektir.

Talebelerinden biri hayretle sordu:

"Siz Ledün ilmiyle mi Ene'l Hakk dediniz?"

"Tabi ki evladım." dedi Hallac gülümseyerek. "Bakınız. Hak, Allah'ın Zât ismi değildir. İlk başta bunu iyi anlayalım. Hak, isim sıfatlardan yani bilinen deyimi ile 'Esmaü'l Hüsna'dan biridir. Bu güzel isimlerden her biri, aslında İlâhî tecellilerden ortaya çıkmıştır. İsimlerin taşıdığı bu tecellilerden en üst sırada olanı 'Hak' ismidir. Şunu iyice bilin ki, Varlığı kendinden ve kaçınılmaz olan bizzat Hakk'ın kendisidir. O sürekli Hak'tır. Varlığına ortak tanınmayan Hak'tır. İdare eden, düzenleyen, kuran, yapan ve yaratan Hak'tır.

Ama ne var ki, insan da bir anlamda Hak'tır. Çünkü Allah, insanı en güzel bir şekilde yaratmıştır. İnsana kendi ruhundan üflemiştir. Allah, insana şah damarından da yakın olduğunu müjdelemiştir.

İnsanın Allah'a yaklaşmasını ilimle ve Hak'la gerçekleşeceğini lütuf, kerem ve ihsanıyla haber vermiştir. O halde varlığı ile 'mümkün varlık' olan insanın, kendinden daha da üstün bir varlık olana bağlı olması dolayısıyla, insan da Hak'tır!

Her ağacın gönlü, hangi tohumdan, hangi taneden su içerse, o içtiği su, ağacın dalında, yaprağında "Ene'l Hak" diye kendini gösterir. Lakin her zaman söylediğim gibi, Hak Hakk'tır, mahlûk da mahlûk!"

Uzun bir sessizlik oldu zindanda. Ortalık kararmaya başlamış, akşamın ağırlığı ve kasveti Bağdat'ın üzerine düşmüş olmalıydı. Dicle yine akıyor, kenarında yeni yeni yeşermeye başlayan mısır tarlaları alabildiğince uzanıyordu. Hallac sokağı ne kadar özlediğini hissetti. Merakla ziyaretine gelen talebelerine sordu:

"Bizim yarenimiz Şiblî'den haber var mı?"

Şiblî, onun en yakın dostu, sırdaşı ve öğrencisi idi. Ama neden bu son gününde hocasını ziyarete gelmemişti? Öğrencilerden biri şöyle cevapladı:

"Şiblî çok üzgün. Durmadan gözyaşı döküyor. Dayanamam, diye gelmedi."

"Peki, ne yapıyor?"

"Evde kalacağını, sabaha kadar Kur'an okuyacağını söyledi."

Hallac hüzünle dudaklarının ucunda beliren bir kıvrımı gizleyemedi.

"Peki, öyle olsun, selamımı iletin kendisine." dedi, "Şimdi artık gidin. Ben de sabahı hasretle bekleyeceğim. İbadet ve zikirle meşgul olacağım. Rabbime kavuşmama az kaldı. Dünyada geçireceğim bu son gecedir. Yarın bu zamanlar ben yokum! Zaten yoktum! Yarenlere haber verin, üzülmesinler. Onlar buraya gelmesinler! Ben mutlu olarak öleceğim. Çünkü ölürsem esas o vakit yaşayacağım."

Aşkı haz değil, elem olarak tarif eden Hallac, parça parça kesilirken de, ateşte yanıp kül olurken de vuslatın sarhoşluğunda resimsiz, cisimsiz, unvansız bir hale geliyordu. Vuslattan sonra hangi hal vardı ki?

Talebeler sessizce veda edip Hallac'a sarılıp, onun ellerini öpüp helalleşerek hücreden çıktılar.

Hallac hücresinde yine tek başına kaldı. O zaten bütün ömrü boyunca tek başına değil miydi?

Sinan Yağmur - Hamus

İDAMA DOĞRU

"Aşkın sesidir bu, ağlar, yanar.
Kalpler aynı hızla ahenkle atar:
Ene'l Hak! Damla işte burada deryalaşır.
Kalkınca perdeler, gördüğün Haktır. Ağlarsın, yanarsın:
Ene'l Hak! Alev yanar, alevleşir, alev ağlar: Ene'l Hak!"

Nöbetçiler Hallac'a akşam yemeğini vermek için hücrenin kapısını açtılar. Gördükleri manzara karşısında hayrete düştüler.

Zindan. Dehlizlerden gelen sadece farelerin ayak tıpırtıları ve kemirdikleri kemik sesleri. Karanlık ve kasvetli hücre. Hallac ortalıkta görünmüyordu. Hallac'ın olmadığını görünce korku ve panik içerisinde Onun firar ettiğini haykırdılar. Zindancı başı ve diğer nöbetçiler de koşarak geldiler. Onlar da baktılar. Zindanın soğuk duvarlarını, taş zemini elleriyle yokladılar. Ne bir kazı vardı ne bir yıkıntı. Peki, Hallac nasıl firar etti, diyerek birbirlerine baktılar.

Geceye doğru nöbetçiler bir ses ile uyandılar. Zindanın en alt katından geliyordu bu bilinmedik ses. Hep birlikte sesin geldiği tarafa yöneldiler. Onlar en dipteki hücreye doğru yaklaştıkça söylenen kelimelerin ne olduğu anlaşılıyordu. Hıçkırıklarla karışık iki kelime;

"Ene'l Hak!"

Ses Hallac'ın tutulduğu hücreden geliyordu. Ama o bir kaçaktı.

Yoktu, firardaydı. O zaman bu ses de neyin nesiydi? Nöbetçiler merakta. Telaşta nöbetçiler. Açıldı demir kapı, pas döktü açık kapı. Dökülen paslara ayak basarak girdiler içeri. Soğuk taşların üzerine secde halinde kapanmış bir adam, ağlıyor ve

"Ene'l Hak! Ene'l Hak!" diyordu.

Hallac'tı. Nöbetçilerin yüreklerini de pamuk gibi savurdu. Başını secdeden kaldırdı ve onlara doğru baktı. Birkaç hafta önce zorla kestirilen sakalı beyaz renkte gür bir haldeydi.

Zindandaki son gecesini hiç uyumaksızın dualarla geçirdi. Ellerini semaya açtı ve duaya başladı.

"Ya İlahi, senin aşkından, aşkının sarhoşluğundan, cemalinin cezvesinden kendimden geçtim. Elhamdülillah. Ne iyi ettim de geçtim. Şarap sarhoşunun ağzından çıkanı sarhoşluğuna verirler de senin aşkından ağzından çıkanı lime lime ederler, olsun. Elhamdülillah. Aşkın için vücudum, nem varsa parça parça olsun. Kaderime üç hac yazılmıştı. İki sır iki hacta verilmişti. Çok yakında ölüme gideceğim ama hani benim üçüncü haccım? Anladım ki bir darağacında üçüncü haccımı yapacağım. Şükürler olsun. Kâbe'yi özledim. İzin ver bir gecelik gidip geleyim.

İlahım! Mevla'm! Rabbim! Hakkım! Seni istiyorum. Azabına sabredebilirim ama senden ayrı kalmaya nasıl sabredeyim? Medet eyle! Himmet eyle! Allah'ım! Ateşine dayanabilirim, fakat senin o güzel cemaline, nazarına nasıl dayanayım?"

Sabah ezanları okunurken Hallac dua etmeye devam ediyordu.

"Dua eder gibi bir hayat yaşadım. Her an, her daim, Allah'ım her an, her durumda, her mekânda sana yöneldim."

Dedi ve ağlayarak secdeye kapanır gibi başı önüne eğildi. Şükretti, af diledi. Sığındı aşkın sahibine.

Ve sustu Hallac. Hamuştur artık yeri yurdu, vatanı bucağı, hamuş olmaktı...

KANIN KANA AĞLADIĞI SABAH

"Bir kör bıçak bildim hasreti.
Saplandıkça çürüdü tenim. Usandım artık.
Yıkayın beni, kendi kanımla vefasızlığın kirinden.
Yavaş yavaş ölüyordum hiç biriniz göremediniz."

Yer Bağdat. Miladi sene 922. Aylardan Mart, Hallac'ı sabah zindandaki hücresinden aldılar. Elleri ayakları zincire vurulmuş, bir at arabasına bindirdiler. Ellerinde ve ayaklarındaki paslı demir kelepçelere uzun uzun baktı. Sanki onlar, kendisinden bir parça, sanki vücudunun ayrılmaz bir uzvu olmuştu.

Yorgun ve yaşlı atların çektiği kırık dökük araba, tozlu yollardan salına salına geçerken, Hallac, kendisini merakla izleyen kalabalığa uzun süre baktı durdu. Çoluk çocuk, genç ihtiyar, bu insanlar, kendisinin nasıl öleceğini seyretmek için toplanıyorlardı. İşkenceyle bir adam acaba nasıl ölecek, nasıl ıstırap çekecek, nasıl can verecekti? Bütün merakları buydu.

Dicle nehrinin tam yanı başında, şehrin doğu tarafında toz toprak içinde geniş bir meydan yer alır. Adet üzere idam merasimleri bu alanda gerçekleşir ve bütün şehir halkı yapılan idamları seyretmek zorunda tutulurdu.

Bu geniş meydanı dolduran kadın erkek, çoluk çocuk binlerce

insan, tahta bir sehpanın üzerine kabaca kurulmuş bir çarmıh üzerine hunharca gerilen Hallacı Mansur'u görmeye gelmişlerdi. Sehpanın dört bir tarafını kuşatan iri cüsseli askerler, halkın sehpaya daha fazla yaklaşmasını önlemek için olağanüstü gayret sarf ediyorlardı. Hallacı Mansur'un nasıl öldürüleceğini merakla bekleyen kalabalıklar arasında müritleri ve yakın dostları da vardı.

Halk ise Hallac hakkında dedikodu etmeye hala devam ediyorlardı:

"Mahkeme onu neyle suçladı?"

"Büyücülükle. Hindistan'daki büyücülerle mektuplaşıyormuş."

"Aman Yarabbi! Sen bizi böyle uğursuz adamlardan uzak tut."

"Oh olsun! Geberip gitsin!"

"'Ene'l Hak' diye sokaklarda dolaşıp, oynar, hoplar dururmuş."

"Ene'l Hak demek, 'Ben Allah'ım' demektir. Bu ne biçim söz?"

"Bunun gibi adamları sallandırmak yetmez, her türlü işkenceyi yaparak bağırta bağırta öldürmek gerek. Bir de âlim geçinmezler mi, böyleleri halkı dinden çıkarır."

"Doğru diyorsun acı çeke çeke cehenneme gitsin."

Sehpaya hayli uzakta kalan halk, hep birlikte söz birliği etmişçesine bağırmaya başladı:

"Gebersin! Gebersin! Acıların en beteri ile gebersin!"

Gözleri yuvalarından fırlamış, sesleri vahşi hayvanın hırlaması gibi çıkan, seyir için sokakları taşıran halka baktı Hallac. Halkın, İslâm'ı nasıl yüzeysel ve şekilsel anladığını, hiç düşünmeden, fikir yürütmeden tamamen taklide dayalı bir iman ile bilgisizce, sadece cenneti, sevap kazanmayı hedefleyerek, dini sanki bir ticaret aracı gibi yorumladıklarını, çoğu kez de haram kavramını, daracık vicdanlarında susturarak, geceleri Dicle kenarlarında fuhuş ve içki âlemleri yaparak günlerini gün ettiklerini de çok iyi biliyordu.

Biliyordu ki bu yığınlar şekilcidir, ellerinden gelse Allah'ı da bir şekle sokmaya çalışırlar. Hakk'a akıl vermeye kalkacak kadar iman yetimidirler.

Onların ne haktan ne adaletten hatta ne de Peygamber'in nurundan ve ruhaniyetinden haberleri vardı. Onlar sık sık Peygamber'e salâvat getiriyorlardı, ama Mustafa'nın temizliğini duymamışlardı. Sadece menfaat ve sadece karşılıklı çıkar ilişkileri ile dünya malına taparcasına bağlanarak, "kula kul olarak" yaşamak başlıca emelleriydi!

Ne yazık!

Ne kadar yazık, diye düşündü Hallac!

Kalabalık sık sık kendisine ağza alınmayacak küfürler savururken, o hiç aldırmıyordu hatta onların tempo tutarak saldırışlarını, "Allah Allah!" isminin celali ile ta yüreğinin derinliklerinde yankılandığını duyuyordu.

Bu cinayete kurban giden bir tek kendisi değildi ki!

Hallac derinden derine bunları düşünürken, nihayet meydana getirildiğini anladı. Uzun yıllardan beri bu meydana gelmemişti. İlerde tahtadan yapılmış yüksekçe bir sahne duruyor ve sahnenin üstünde iri kıyım siyah kıyafetli elinde kırbaç, belinde hançer bulunan iki kişi duruyordu. Besbelli ki kendisini öldürecek olan cellatlar bu ikisi olmalıydı. Sehpanın üstünde, üçayaklı bir darağacı ile eğri büğrü uzunca bir kütük duruyordu. Acaba bu ne içindi?

Atlı arabayla sehpanın önüne kadar geldiler. Hallac, muhafızların yardımıyla sehpaya çıkar çıkmaz kalabalıktan öyle bir uğultu yükseldi ki Hallac bu kadar insanın, sırf kendisinin ölümünü seyretmek için sabahın erken saatlerinden beri niye bu kadar sabırla beklediğine bir anlam veremedi. Adeta bir panayıra katılır gibi, insanların güle oynaya bir idam mahkûmunun acısını birbirinin sırtına çıkarak izlemenin nasıl bir gerekçesi olabilirdi? Ama onların eğlenmeye gülmeye ihtiyaçları vardı demek ki neden olmasın?

"Allah'ım!" diye inledi. "Sen her yönde tecelli edersin!"

Bütün bu bağırıp çağıran öfkeli halkın kendisine yaptıkları çirkin ve galiz konuşmaları duyan Hallac oralı bile olmuyor, dudaklarında bir gülümseme ile yakın dostlarını teker teker süzüyordu. Zaten artık mecali de kalmamıştı. Yılların gezgini artık bezgindi. Yorulmuştu. Kadir kıymet bilmezlerin doluştuğu şu dünya ona en acı zindandı. Bu kadar yıl ruhunu taşıyan bedeninden ayrılmak ve Mevlâ'sına kavuşmak, onun şimdi en çok duyduğu özlemdi. Sesinin bütün kuvveti ile sehpanın önünde emir bekleyen cellâtlara bağırdı.

"Cellâtlar ne duruyorsunuz? Acele edin ki şu sefil ve aşağılık dünyadan kurtulayım artık!"

Hallac'ın idam fermanını istemeye istemeye imzalayan Mahkeme azalarından Ebu Ömer'in içi titredi. O anda vicdanının dipsiz derinliklerinde isyankâr bir sızının başkaldırdığını hissetti. Onun suçlu olmadığını bile bile ölümüne nasıl karar vermişti? Kendisine zorla imzalattırılan bu katliam kararından sonra geceleri nasıl uyuyabilecek, nasıl huzura kavuşacak, hatta daha önemlisi ahirette nasıl hesap verecekti? Ebu Ömer ürpererek başını öne eğdi ve cellâdı görmezlikten geldi.

Ha, mim, şin...

İnledi kan!

Ah!. Aşk!.. Allah!...

Dilinde aşkın nârı...

İç kadeh kadeh Mansur. Ten kafesinden kanın aksın Hu. Hu, diye.

Bütün halk idamı seyretmeye mecbur tutuldu. Seyretmeye gelen herkes avucunda bir taş ile gelecekti. Hallac'ın arkadaşı İmam Şibli de avucunda bir gül ile o kalabalığın içindeydi. Ay gökte mahzun, yıldızlar kederli. Dicle nehrine bakan yüksek bir tepeye kuruldu bir darağacı.

Darağacına giderken ne elinden tutan vardı ne de bir yudum

su veren. Kan konuştukça Mansur sustu, Mansur sustu. Mansur sustukça kanlar inledi;

"Ben Hak'tanım." diyordu ve bütün yolların tozunu kirpiklerinin ucu ile süpürüyordu. O, yolculuğun deryasında dalga yiyen ama okyanusunu unutmayan bir damlaydı.

Hallac idama giderken dostu Şibli sürekli şu ayeti okumaktaydı:

"İyi bilin ki Allah'ın velileri için asla korku yoktur. Onlar mahzun da olamazlar."(Yunus/62)

Ölümüne yürüyordu Hallac. Ölümüne sevdiğine yürüyordu. Elleri arkadan bağlanmış, zincirli ayakları, hiç gelmeyeceğini sandığı bir vuslata götürüyordu onu. Dünyaya hiçbir şeyi emanet bırakmamak için her şeyi göze aldığı ilahi aşkın mükâfatıydı bu ölüm. Gücü yetse koşarak gidecekti vuslata ama ellerinin bağlanmasının yanı sıra ayaklarındaki zincirler ona engel oluyordu. Yüzü ayın on dördü gibi parlıyordu. Bir huzur çökmüştü yüzüne. Bir tebessüm yayılmıştı: garip, garipçe. Gülümsüyordu aşkın garibi. Gözleri herkese ve her şeye meydan okur gibi bakıyordu. Dünyaperestler bir hakperesti idama götürüyordu. İnancı ve aşkı uğruna darağacını bile göze alan, sevgi düşmanı ve inanç bağnazlığına başkaldıran bir mücahide de böylesi yakışırdı.

"Ene'l Hak!" diyordu son nefesi.

Son nefes, zor nefes...

Tek nefeste Hu, her nefeste Hu...

Meydandan idam sehpasına kalabalığı yararak gidilecekti ve tedbir açısından Hallac'ın gözleri bir bez ile bağlandı.

Nedense Halife Muktedir idamı seyretmeye gelmemişti. Yerine vezir Hamid'i göndermişti. Vezir Hamid, Hallac'ı kırbaçlanma emrini veren ilk ses olacaktı. Habeşli köle olan cellâtların yanına onları sıkı sıkı tembih etmeye gelmişti. Cellatlara kısık bir ses tonu ile;

" Hallac denen mendebur size herhangi bir şey söylerse veya onun hallerinde harikulade bir hal görecek olursanız bile aldırmayın ve işinizi yapın! Yoksa onun yerine siz geçersiniz. Acımayın, acıtın. Şimdiye kadar vurmadığınız şekilde hızlı ve ağır olsun kırbacınız, unutmayın. İnsanlık tarihinin en beter işkencesini uygulayın. Kudüs'deki çile yolunda kan kusturulan İsa'dan da, Kerbela'daki Hüseyin'den de daha derin acı çekmesini istiyorum."

Habeşi cellâtlar,

"Endişelenmeyin efendim. Değil dört yüz kırbaca daha kırkıncı kırbaca geldiğinde ölmüş olur."

Belinde bir kırmızı peştamal, omuzlarında siyah bir şal ile ölüme nikâhlı olan Hallac'ı üç asker idam sehpasına çıkardı. Tahta sehpanın üzerinde duran Hallac'ın önce gözlerindeki bağı çözdüler. Ardından bileklerindeki çivili halkayı gevşettiler. Sonra ayağındaki zinciri çıkardılar. Hallac kafasını kaldırdığında meydana toplanmış olan topluluğu gördü. Gözüne en önde duran İmam Şibli ilişti. Ona,

"Ey İmam, yanında seccade var mı?"

"Var."

"O zaman onu benim için şuraya ser." diye sehpayı gösterdi.

Şibli seccadeyi serdi. Hallac, o seccadenin üzerinde iki rekât namaz kıldı. Birinci rekâtta Fatiha'dan sonra,

"Ve sizi mutlaka korku ve açlıktan ve mal, can ve ürün eksikliğinden imtihan ederiz. Ve sabredenleri müjdele. "(Bakara/155) ayetini okudu.

İkinci rekâtta yine Fatiha'dan sonra,

"Her benlik ölümü tadacaktır. Sizi, bir imtihan olarak hayır ile de şer ile de imtihan ediyoruz. Sonun da bize döndürüleceksiniz." (Ali İmran/185) ayetini okudu.

Ayağa kalktı. Cellât sordu:

"Son arzun nedir?"

"Dua etmek."

"Öyleyse son duanı et."

Hallac, Allah'tan kendisini işkence yapanlar için bile af ve mağfiret isteyecek kadar sevdalıydı. Sevda doluydu yüreği. Yüreği coşkundu sevdalarla.

"Allah'ım! Sen her yönden tecelli edersin ancak Sen tüm yönlerden arınmışsın. Benim yaratılışıma mühürlenen varlığın ve Senin hakikatine dair varlığın hürmetine beni bağışla. Allah'ım! Şu insanlar senin kullarındır. Sana olan aşkımı anlamadılar. Onları affet. Onlar akla hâkim aşka cahil kaldılar. Biliyorum ki bana açtığın sırları onlara açsaydın ya da onlara göstermediğin cemali bana da göstermeseydin başıma bu hal gelmezdi. Verdiğin sır içinde gösterdiğin cemal için de sana hamdolsun."

Hallac namazını ve niyazını tamamladı. Yaklaştı Habeşli cellâtlar.

Cellâtlardan en iri kıyım olanı, soğukkanlı bir şekilde sehpaya çıktı ve elinde tuttuğu çivileri Hallac'ın bileklerine çakmaya başladı. Her çekiç darbesinden önce kalabalıktan,

"Vur vur! Daha hızlı vur, daha sert vur! Vur ki ayaklarındaki kanlar suratına sıçrasın mendebur herifin!" çığlıkları yükseliyordu.

Halkta kontrolsüz bir hınç vardı Hallac'a karşı. Adeta hayatlarındaki bütün aksiliklerin müsebbibi Hallac'dı da o öldürülünce her işleri güllük gülistanlık olacaktı.

Hallac'ın elleri ve ayakları artık sehpaya çivilenmişti. Çiviye ilk vurulduğunda Hallac'ın yüzünde bir tebessüm oluşmuştu. Biliyordu ki Allah'a yolculuk ıstırap ile başlar ve ayağına çiviler çakıldığında şöyle sesleniyordu,

"Bismillah aşka! Bu dünyada meşakkat çekmek sana yönelmektir. Sana yönelmek, sana sığınmaktır. Sana sığınmak enenin,

nefsin, ihtirasın, heveslerin, gafletin saldırılarından emin olmaktır. Senden başıma ne dert gelirse gelsin severek razı olabilme nimetini nasip et bana."

El ve ayakları sehpaya dik olarak çakılmış çarmıha çivilenmeye hazırdı.

Cellâtlar, vezirden Hallac'ı yavaş yavaş işkenceyle öldürme emri almışlardı. Bu yüzden işlerinin tadını çıkara çıkara ağır davranıyorlardı.

Hallac'a gelince...

Cellâtların ellerine ve ayaklarına çaktıkları her çiviyi umursamaz bakışlarla izliyor, bedeninden fışkıran kan, sehpanın kirli tahtalarında küçük birikintiler oluştururken, o sevinçten gülüyor hatta zaman zaman kahkahalar atarak kalabalığı daha da kızdırıyordu.

Hallac'ın dostları sehpaya yanaşmayı denediler ancak askerlerin sert müdahalesi ile karşılaştılar. Askerler, âmirleri İbn Davud'tan aldıkları müsaade ile biraz geri çekilerek dostlarına yer açtılar. Sakalının kılları yüzünden akan kan ile birbirine yapışmış olan Hallac, dostlarının sehpaya yaklaştığını görünce:

"Bismikellahümme!

Her şeyin Yaratıcısı, nefsimiz üzerinde kudret ve ilim sahibi olan, yaşamı ve ölümü yaratan yüceler yücesi Allah'a senalar olsun! Peygamberlik nuru ile tüm âlemi rahmeti ile aydınlatan Hz. Muhammed'e selam olsun!

Ey dostlar, artık biliniz ki ölüm yaklaşmıştır 'Her nefis ölümü tadacaktır!' Bugün güneş batmadan önce benim de gurbetteki hasret sürem dolmuş olacak. Ben o yüce Peygamber'in bir tek sözüne sığındım ve o söz uğruna canımı feda ediyorum:

"Ölmeden önce ölünüz!"

Bu sırrın sırrını derinleştiren sözün vurgunu olarak ömrümü

tamamladım. Vakit tamam. Az sonra hakiki makama gitme vaktim başlıyor. Sizden istirhamım benim bu güzel yürüyüşüme tebessüm ettiğim gibi siz de mütebessim davranın.

Ben Allah'ı sevdiğim zaman, o içimi tamamen kaplıyor. Onun ruhu benim ruhum oluyor. Çünkü o Kur'an'da, bize ruhundan üflediğini belirtmişti. Bize şah damarımızdan da yakın olduğunu söylemişti. İçimizdeki benliğin daha yoğun olarak yaşayabilmesi için kendi benliğimizi yok etmemiz gerekmiyor mu? O olmadan içi boş bir çömlek gibiyim. Çömlek 'dolu' olduğu zaman ancak bir anlam kazanır! Çömleğin varlık nedeni budur. Bu yüzden ben hiçbir zaman Allah olduğumu iddia etmedim. Sadece 'Ben Hakkım' dedim. İkisi birbirinden çok farklı ifadeler!

Ben İslâm'ı kabukta değil, daha derinlerde aradığımda sadece aşkla karşılaştım. Yalnızca Allah'ın gönüllü bir hizmetkârı olduğumu söylüyorum. Bu hizmetim sevgiden ileri geliyor. Bu nedenle benim yaratıcı gerçekle dolu olmam, onunla bir ve aynı yapıda ve özellikte olmam demek değildir. Ben sadece kulluğunun isyan ve nisyanında olmayan bir acizim. Ben asla ve asla Allah'ın insanla birleştiğini ileri sürmedim, iddia etmedim.

Umuyorum ki zihinlerini irfan ufuklarının sonsuz güzelliklerine kadar uzatan kişiler ne demek istediğimi anlayacaklar, kabukta kalanlar da şurada bulunan büyük çoğunluk gibi bizi kâfirlikle itham edeceklerdir.

İnsanlık belki benim sözlerimin derinliğini anlayacaklar, belki de anlamayacaklar. Artık daha fazla konuşamayacağım, mecalim kalmadı. Sonra inleye inleye şöyle dua etti:

"Allah'ım, insanlar seni verdiğin nimetler için severler, bense verdiğin belalar için severim."

İhvanları hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladılar. Onların bu halini gören Hallac, kendi durumunu bırakıp onları teselli etmeye çalıştı:

"Dostlar bilin ki ben ancak ölürsem yaşayacağım. Hallac'a hakkınızı helal edin canlar!"

Onun bu sözlerini duyan fitne taraftarları bağırmaya başladı:

"Susturun şu kâfiri. O bir Allah düşmanıdır!"

"Bak hâlâ konuşuyor! Cellât ne duruyorsun, baksana lânet herif daha ölmedi."

"Yedi canlıymış zındık!"

"Baksanıza yüzüne, bizimle alay edercesine nasıl da sırıtıyor?"

Dostlar vedalaşırken halk meydanı uğuldatıyordu. Halk canhıraş şekilde bağırmaya başladılar:

"Kan görmeye geldik, kan! Hani kanlar? Bu kâfire haddini bildirin ki başka zaman başka bir kâfir çıkıp da Hallac gibi melunluk yapmasın. Kan görmek istiyoruz! Kan! Kan! Kan!"

Cellâtlar, yerde duran uzunca bir kütüğü sehpanın orta tarafına dikerek, Hallac'ı buraya sıkıca bağladılar.

Muhafızlardan birisi meydana toplanan halktan darağacına bağlanmış Hallac'a taş atmalarını emretti. Atıldı taşlar irili ufaklı. Sehpanın üzerinde taşlardan neredeyse bir kulübe yapacak kadar taşlar birikmişti. Hallac'a isabet eden taşlar kafasını yarmış, yanağını şişirmiş bir taş da sağ gözünü yuvasından çıkartmıştı.

Kan içindeydi Hallac, kan deryasındaydı Mansur.

Taş atmayanlar cezalandırılacaktı. Bu emir karşısında çaresizliği ve acısı bir kat daha artan Şibli avucundaki gülü Hallac'ın yüzüne doğru fırlattı. Yanağına çarpan gülün verdiği hazdan olsa gerek, derin bir ah çekti Hallac. Öyle bir ah çekti ki meydan bir anda derin bir sessizliğe gömüldü. Şaşırmıştı herkes. En çok da vezir ve adamları şaşkınlık içindeydi. Onlarca taş alnına, başına, yanağına, çenesine, göğsüne değmişti de bir ah bile etmemişti. Aksine vücuduna değen her taşta gülümsemişti Hallac. Ancak bir gül yanağa değince ah çekmesine anlam veremediler. Bu durum Vezir Hamid'in de dikkatini çekmişti. Birden yerinden fırlayıp,

"Dur!" diyerek bağırdı.

Herkes meraklı bakışlarını Vezir Hamid'in üzerine çevirdi. Cellâdı eliyle itip sandalyeye eğilmiş şekilde kanlar içerisinde duran Hallac'a,

"Sana atılan onca taşa sesini bile çıkarmadın, ses çıkarmak bir yana her atılan taşa kahkahalarla gülerek cevap verdin. Peki, yanağına değen bir gül yüzünden çektiğin ah neden?"

"Taş atanlar sıradan insanlar, halden anlamazlar. Onlar benim içimi bilmiyorlar. Bu nedenle onların attıkları taş beni incitmedi. Ancak halden anlayan bir dostun attığı gül yüreği acıttı, yaraladı beni."

Vezir Hamid taşlamanın durmasını ve kırbaç faslının başlamasını emretti. Kısa süren bu taşlama töreninden sonra ikinci bir emir geldi taşları elinde kalan taşkın halka:

"Yeter! Taşlarınızı yere bırakın, seyretmeye doyamayacağınız işkence başlıyor."

Cellâtlar yavaş yavaş yanına yaklaştılar. Cellâtlardan ince uzun boylu olanı, kırbacını sapından ucuna kadar sıvazladıktan sonra, önce Hallac'ın alnının ortasına bir darbe indirdi. Öylesine güçlü bir darbeydi ki bu, bir anda Hallac'ın burnundan oluk gibi kan akmaya başladı. Öteki cellat kırbacının köpek kemiğinden yapılmış sapı Hallac'ın yüzüne indiğinde yanağında bir yarık açıldı. Yarıktan fışkıran kanlar sehpanın hemen önündeki halkın üzerine sıçradı. Bu manzarayı gören Şibli acı bir çığlık attı. Şibli'nin attığı çığlığa aldırış eden olmamıştı.

Cellatların ellerindeki kırbaçlar güpegündüz bile ışıl ışıl parlıyordu. Bir saç örgüsünü andırıyordu havada şaklayan kırbaçlar. Deri örgünün her ucunda, demirden bir yıldız bağlıydı. Hallac bu kırbacın neler yapabildiğini daha önce görmüştü. İnsanın tenine inen her darbesiyle önce insanın derisi parçalanıyor ardından gelen darbelerde ise etler yerinden kopuyordu. O gün hiç aklına gelmemişti bu kırbacın bir gün kendi teninde de şaklayacağı.

Cellât, kulağına eğilip,

"Seninle işim bittiğinde, cehennemdeki zebaniler bile haline acıyacak Hallac." diye fısıldadı.

Yavaşça bir adam boyu geriye çekildi. İşini ustalıkla yaptığını göstermek, biraz da halkı galeyana getirmek, belki de onlara bir gün kendilerini bu kırbacın altında bulabilecekleri için, kurallara ve kaidelere uymanın ne kadar önemli olduğunu göstermek için kırbacı havada birkaç kez şaklattı.

Cellâtlar kırbaçlarını tırpan savurur gibi bir sağdan bir soldan, kâh yukarıdan kavisle aşağıya kâh aşağıdan yukarıya hilal çizerek vuradursun. Cellâtların her vuruşunda havada ıslık çalar gibi ses çıkaran uzun meşin ip, önce yukarıya, kütüğün başına kadar olabildiğince çıkıyor, orada dairesel dönüş yaptıktan sonra Hallac'ın sırtına hızla iniyor ve bu inişte zaten bir deri bir kemik kalan Hallac'ın sırtında derin bir yara açıyordu.

Bir, iki, üç, beş, yirmi, kırk, yüz. Durmaksızın ardı ardına vurulan yüz kırbaç...

Hallac ise sanki kırbaçlanan kendisi değilmiş gibi, durmadan dudaklarını oynatıyor, içinden dualar ediyor, Peygamber'e ve Ehli Beyt'e olan saygı ve sevgisini tekrarlıyordu. Yüzünde hiçbir acı ve ıstırap eseri yoktu. Sakin, sessiz bu kırbaçların bir son bulmasını bekliyordu.

Kırbaç yedikçe sırtındaki peştamal parça parça sökülüp yere hallaç hallaç dökülüyordu. Kırbacın sesini işittikçe insanlar kırbacı kendi sırtlarına yemiş gibi ürpertiyle titriyordu. Oysa bıçak kesiği kırbaçlar bir tüy misaliydi Hallac'ın tenine. Ten derisini sıyırdı. Her sıyrıkta o benliğin çıkış kapısından bir ışık gibi süzülüyordu. Her kırbaç şakırtısında onun sadrından "Ene'l Hak" sözü akıyordu.

Kırbaçlama işlemi sonunda bitti. Cellâtlar da yorgun düşmüştü. Kalın pazılarını uzun süre ovdular ve bir tabureye oturarak biraz dinlenmek istediler. Vezir emretti. Hallac'ın sırtındaki parça parça olmuş paçavra halindeki peştamalı çıkartılıp sırtı çıplak hale getirildi.

Kırbaçlamaya verilen aradan istifade etmek isteyen Şibli dostu Hallac'la konuşmayı denedi. Göz göze geldiler.

"Zâhidlik makamına eriştin Mansur. Allah seni cennetle ödüllendirsin!"

Hallac'ın sesi yorgun ve cılız çıkıyordu:

"Musibetin sevabına talip olmaklığın, musibeti çekmekte iken de varsa işte o zaman sana 'zahid' derler." dedi.

Şiblî, kalabalığın uğultusundan bu cevabı duyamadı, Hallac'ın tekrarlamasına da gönlü razı olmadığı için şöyle konuştu:

"Kim olduğun öyle bir haykırıyor ki, ne dediğini duyamıyorum." Daha sonra Şiblî'nin kendi kendine şöyle konuştuğunu işittiler. "Ben ve Hallac aynı şeydik. Ne var ki, o sırrı açığa vurdu, ben ise korkumdan sakladım!"

Talebelerinden biri sehpaya yaklaştı ve üstadı Hallac'a sordu:

"Ne kadar sabırlısınız hocam. Biz olsak daha ilk darbelerde ölürdük!"

Hallac gülümsedi, sonra yavaş bir sesle şöyle dedi:

"Hocam Cüneyt'in hep şu sözünü hatırladım; Sabır, yüzünü hiç ekşitmeden acıyı yudumlamaktır."

Bir diğer müridi yaklaştı ve sordu:

"Hocam siz Tevasin kitabınızda hep çizgilerle şekiller çiziyordunuz. Bunların ne anlamı vardı?"

"Evlat," dedi Hallac, nokta, tüm çizgilerin esasıdır. Ne çabuk unuttunuz. Hz. Ali ne güzel buyurmuştu: 'Kur'an'ın özü Fatiha'dır, Fatiha'nın özü Besmele'dir. Besmelenin özü 'be' harfidir. Ben de bu 'be' harfinin altındaki noktayım'. Şahadet parmağıma sinen her tekbir imanın bir Bismillahıdır. Yar diye yüreğime aldığım, aşkı Rahman sevdasıdır."

Şiblî tekrar sehpaya yaklaştı ve elinde tuttuğu kırmızı gülü, Hallac'a doğru fırlattı.

Hallac inledi:

"İşte bu gül beni incitti."

Cellâtların oturduğu yerden kalktığını gören ahali, tekrar coşkulu tezahürata başladı.

Cellâtlar kaldıkları yerden kırbaçlama işine tekrar başladılar. Yüz bir, yüz elli. İki yüz. Üç yüz. Takatleri kesilmeye başladı ama Hallac aynı Hallac. Sanki kırbaç darbeleri onun tenine bir kuş tüyü gibi dokunuyordu. Sırtında kanlar. Belinde kanlar. Derisinin sökülüp sıyrılması ve kemiklerinin görülmesi karşısında,

"Hiç mi acı hissetmiyor?" diye düşündü cellâtlar.

Hallac ise, sessiz ve sakin, kendisini ölüme götürecek fermanı imzalayan kadıları, vezirleri, alaycı bir gülümseme ile süzüyor, sonra az ötede duran o ünlü hain vezir Hamid'le de göz göze gelerek sert bakışlarını onun üzerinde gezdiriyordu. Vezir Hâmid, önceleri "Nasılmış, ne haber?" dercesine başını sallarken, sonraları Hallac'ın çelik gibi sert bakışları altında eziliyor, zaman zaman da tozlanmış çizmeleri ile toprağı eşeliyor ve bu bakışlardan kurtulmaya çalışıyordu.

Kırbaç vuranlar yoruldu da yiyen hala, ah, etmedi. Cellât öfkeden kudurdu, şiddetini arttırdı. Üç yüzüncü kırbacı da sırtına aldığında Hallac cellâda dönerek,

"Az müsaade eder de beni dinlersen sana Konstantiniyye'yi fethetmeyle eş bir müjde veririm."

"Senin durumun ile beni önceden uyardılar. Seni dinlememi tembih etiler. Müjden beni ilgilendirmiyor." dedi ve tekrar kaldığı yerden hem bir yandan saymaya hem de kırbaç indirmeye devam etti: Üç yüz bir. Üç yüz on. Üç yüz kırk.

Üç yüz kırkıncı kırbaç vurulduğunda Hallac'ın sırtında kana-

mayan tek bir nokta kalmamasına rağmen onun ölmediğini gördüler. Cellat, Vezir'e dönerek, nefes nefese kalmış bir halde,

"Ben hayatım boyunca bir adama seksen kırbaçtan fazla vurmadım. En dayanıklısı bile o kadar dayanabildi. Bu adama üç yüz kırk kırbaç vurduk ama bir kadar daha kırbaç da vursak bu adamın yine öleceği yok. Lakin benim kollarımda derman kalmadı. Bu halimle vuracağım kırbaç da ona hiç bir şekilde tesir etmez. Nasıl kırbaç kullandığımı da gördünüz. Ben bittim ama bu adam bitmedi." dedi.

Vezir,

"Diğer cellât gelsin." diye bağırdı. Çağırılan cellât gelerek, vezirin önünde durdu. "Yaklaş!" dedi Vezir.

"Buyurun efendim."

"Bu adamı ölene kadar lime lime doğrayacaksın." dedi. "Yalnız, hemen ölmeyecek."

"Anladım efendim." diyerek vezirin huzurundan ayrılan cellât, belindeki kuşaktan sarkan iplerden birini alarak, Hallac'ın sol ayak bileğinin üzerini sıkıca sarıp, iki defa düğüm attı. Ayağını bileğinden kesecekti ve kesilen damarlardan akan kan, Hallac'ın ölümünü kolaylaştırabilirdi. Amacı, Hallac'ın kanını mümkün olan en yavaş şekilde akıtmak ve ona verebileceği acıyı fazlalaştırmak istiyordu. Bir eliyle Hallac'ın sol bacağını kaval kemiğinden kavrayıp, sıkıca bastırdı. Cellâdın palası havayı yararak, şimşek gibi Hallac'ın sol ayak bileğine indi. Kalabalıktaki kadınlar çığlık atarken, erkeklerden bazıları keyifle sırıtmaktaydı. Hallac yediği kırbaç darbelerinden bitkin, kısık sesle yine tekrarladı;

"Allah!"

Cellât bu kez başka bir ip daha alarak, sağ kolunu kavradı. İpi, Hallac'ın dirseğiyle omzu arasında bir yere sıkıca sardıktan sonra palasını Hallac'ın dirseğine indirdi. Yine tek kelime döküldü ağzından,

"Allah!"

Cellât kulağına eğilip,

"Aman dilesene be adam!" diye fısıldadı. Hâlâ bir ah gelmiyordu Hallac'dan. "Benden günah gitti." diyerek, bu kez bir başka ipi sağ ayak bileğinden bir karış yukarıya sardı ve palasını üçüncü kez yine indirdi. Ne kadar sıkı bağlarsa bağlasın, kesilen yerlerden kanlar akıyordu. Bir ara cellâdın yerdeki kandan ayağı kaymıştı.

Kalabalıktan tekrar uğultular, anlaşılmaz sözler yükseldi. Hallac, hiç ses çıkarmadan bileklerinden fışkıran kanın bir fıskiye gibi başına kadar püskürüşünü ve tahta sehpaya nasıl aktığını seyrediyordu.

Cellât gerçekten acımasızdı. Bu kez eğildi ve Hallac'ın ayak bileklerini kesti.

Akan kanlar, önceleri hızlı, daha sonraları damla damla sehpaya birikmeye başladılar. Hallac, başı önde kesik ayaklarının altında şekillenen kan gölüne sert bakışlarla bakıyor, dudakları ile birtakım dualar ederek bir şeyler yapmaya uğraşıyordu.

Halk durdu. Bu sessiz adam, hâlâ niye ölmüyor, niye acı çekmiyor, niye bağırıp çağırmıyor, niye inleyip feryat etmiyordu, niye işkenceyi durdurmaları için yalvarmıyordu?

Bir süre öylece sessiz ve hareketsiz kalan Hallac, sonunda başını dikleştirdi. Yüzü yine gülüyor yine alaycı bakışlarla etrafı süzüyordu. Sanki Hallac muzaffer bir kumandan edası takınmıştı. Cellat ilerledi, Hallac'a yaklaştı, yaklaştı ve yerdeki kanlara gözü ilişti. Sonrasında müthiş bir çığlık atarak sehpadan atlayıp, uzaklaştı.

Vezirler, kumandanlar ve askerlerden bir kaçı da sehpaya çıkıp, Hallac'a doğru ilerlediler. Yerdeki kan izlerini görenler korku ve dehşetle cellat gibi sehpadan atlayıp kaçıştılar.

Hallac'tan çıkan kanlar, sehpanın üzerinde Arapça 'Ene'l Hakk' yazmıştı.

Onca eziyete rağmen Hallac ölmemekte direniyordu sanki. Diriydi. Vücudunda tek hareket eden şey gözleriydi ve kanlı gözleriyle gökyüzüne bakıyordu. Ölüp ölmediğini kontrol etmek için Vezir Hamid olduğu yerden herkesin duyabilmesi için gücünün yettiğince yüksek bir sesle sordu:

"Aşk nedir ey Hallac?"

Kolu, kanadı, bir gök ekinin başağı gibi koparılan saçı, yüzü, sakalı ve göğsü kızıl kanlara boyanan Hallac:

"Aşkın ne olduğunu, bugün, yarın ve öbür gün görürsün." diye cevap verdi.

Vezir Hamid yüksek sesle bağırdı:

"Ey Mansur! Aşkım Allah, Ene'l Hak! Deyip durdun. Bak haline, Allah seni sevseydi senden yardımını kesmezdi de yaşardın. Öleceksin Hallac öleceksin!"

Hallac'ın kanları akarken alnından boynuna, kan revan içindeyken yüzü, gözü her yanı. Kalabalığa seslenerek:

"Dünyada yaşamayı Allah'ın yardım etmesi, ölmeyi ise Allah'ın yardımını kesmesi olarak tarif eden kim? Siz hiç öldünüz mü ki ölümü bu kadar kötü görüyorsunuz?"

Vezir Hamid aldığı cevap karşısında iyice hiddetlendi:

"Kesin başını gövdesinden. Yeter bunun bu kadar yaşadığı."

Sehpaya fırlayan askerler, elleri, kolları, bacak ve ayakları bir ağaç misali budanmış bütün bunlar yetmezmiş gibi kafasını vücudundan bir hamlede ayırdılar. İki yeni hırslı cellattan birisi vezirin gözüne girmek için önce Hallac'ın kesik başını havaya fırlattı. Diğer arkadaşı havadaki kesik başa mızrak attı. Mızrağın ucu Hallac2ın sağ gözüne saplanmıştı. Hallac2ın kesik başı mızrak ile birlikte yere düştü. Cellatlar Hallac'ın başını kavrayıp burnunu kestiler. Diğer cellat;

"Şu küfür işleyen dilini bir göreyim bakalım. Sana 'Ene'l Hak'

sözünü kes dediler, dinlemedin şimdi ben o dilini keseyim de gör bakalım."

O gün Hallacı Mansur'u lime lime doğradılar.

Ertesi gün kestikleri uzuvları bir hasırın ortasında topladılar. Hasırı ateşe attılar. Hallac'tan geriye küreğe zar zor sığacak kül kalmıştı. Bir sonraki gün ise küllerini Dicle Nehri'ne attılar. Dicle ki, seneler önce Hallac'ın hanımı ve üç çocuğunu da yutmuştu. Hallac ailesine ve 'Ene'l Hak' aşkına kavuşmuştu. Dicle, derinden derine, "Ene'l Hakk, Ene'l Hakk" diye akıyordu.

Hallac külliyen hâmuştu artık. Külleri savrulana kadar hâmuştu.

Ertesi sabah, Dicle nehrine doğru yürüyüşe çıkanlar, Dicle'nin kabardığını, azgınlaştığını, su seviyesinin yükseldiğini, dalgaların adam boyuna kadar çıktığını korkulu gözlerle seyrettiler. Yalnız seyretmekle kalmadılar. Şahit oldular ki yer gök, "Ene'l Hakk, Ene'l Hakk" diye inliyordu.

Hayatın çok anlamlı ve ilginç bir kuralı vardır. Hayat küfür ve inkâr üzerine kurulabilir, ama asla zulüm üzerine kurulmaz. Halife Muktedir'in annesi Seyyide, Bağdat'ta genel bir yas ilan ederek, bu katliamı devlet adına lanetledi.

Dicle sakinleşti, ses kesildi. Her şey normale döndü sanıldı.

Biliyor musun Hamuşum aslında hiçbir şey normale dönmedi. Acımasız cinayetler birbirini takip etti. Zaman geçti, vakit saatin kader sarkacı, Vezir Hâmid'e çarptı. Onu da Hallac'ın ölümünden iki sene feci şekilde sonra idam ettiler ve cesedini balıklar yesin diye Dicle'ye attılar. Bu konudaki son sözü, İmam Şiblî söyledi:

"Şah da olsan vezir de olsan herkes gibi sen de gidersin tek tek gidenler gibi"

Mevlâna dinledikleri karşısında neredeyse olduğu yere düşüp bayılacaktı. Sarsıla sarsıla ağlıyordu. Anlıyordu ki hamuş namını almak her babayiğidin hakkı değildi. Gözyaşları içerisinde oturduğu

minderden kalktı. Bütün bedeni titriyordu. Şems'e sımsıkı sarıldı. Şems elleri ile onun sakalını sıvazladı.

"Sil gözyaşlarını. Aşkın gözyaşlarını dökeceğin güne kadar bir daha ağlamana gönlüm razı değil hamuşum."

Sinan Yağmur - Hamuş

ŞEMSİN ŞAHADETİ SONRASI

"Ey çığlık! Sus! Artık ağızlara sığmayansın.
Şems ölüme yürüyor.
Gecenin karanlığında parlayan yedi hançer.
Dost upuzun asa çizgisinde yürürken arkadan vurulmaz ki!
Cellatların raks ettiği renksiz ölüm,
birazdan sulu kana boyanacak."

Şems'i Şam'dan yeniden Konya yollarına düşürecek olan o efsunlu kelime yazıldı ucu yanık kâğıda. Doğudan doğan Tebriz güneşi tekrar doğdu bir bahar sabahında Konya'ya. Aşık ve maşuk. Hamuş ve perende buluştu Bişnev makamında. Hasret dindi. Şer cephesi sindi kovuğuna. Kovucular kaynattı fitne kazanını. Kazananın az, kaybedenin çok olduğu imtihan başlıyordu. Çalkantılı şehir gündüz gıybet gece zulmet tütüyordu. Aradan aylar geçti. Kimya ilahi aşk nasibi ile ahirete kanat çırptı. Alâeddin asi tavrını Kırşehir'de dindirmek için yollara göz kırptı. Sultan Veled, babası ve üvey kız kardeşinden sonra Şems'ten sırların sırrı için nasiplendi. Moğollara ve Haşhaşilere para karşılığı istihbarat sağlayan casus Asaf Kemaleddin Alamut'a haber uçurdu. Yedi atlı tozu dumana katarak kin içti yeminler yuttu. Atlılar doludizgin gele dursun. Bileylesin demirci ustası kör bıçakları, suya verilsin keskin kılıçlar.

Aşkın keffareti için şehadete yürüyen Şems, Mevlâna ile helalleştikten sonra karanlığın içinde bir ıslık gibi hızlıca kaybolurken şöyle seslenmişti:

"Kader kalemi Hallac'ı ve beni aynı hiçlik noktasında buluşturdu. Gerek, o gerek ve ben yaşadığımız devirde kendi memleketlerimizde kendi insanımız tarafından hiç sevilmedik. Hiç anlaşılmadık. Sustuk, ama benim Hallac'a göre bir kısmetim vardı. Onda olmayan ama bende olan: Mevlâna. Onun Mevlâna'sı yoktu. Onun yareni yoktu. Dostsuzdu. O yüzden postunu delik deşik ettiler. Bir aşığın hiç anlayanı olmaması ne kötüdür bilir misin? Ve ben beni tek anlayan, o dost için canımı feda etmeyi asla yük görmedim. Şükürler olsun!

Dost dostun yanına değil, yarasına gelir.

Gönül içinde şana şöhrete değil, bir parmağın samimi dokunuşuna hasrettir. Gönlüme tek dokunan parmak Mevlâna'ya aitti. Beni kırk yıl bekleyen dost için bedenimi kırk kez doğrasalar, kırk kez de 'aşk olsun' derim.

Leylayn, bazen geceyi ateşe vermek için susmak da yeterlidir."

Şems'in atıldığı kuyudan cesedi çıkarıldı. Başı kesilmişti. Sırtından aldığı kılıç ve bıçak darbeleriyle delik deşik feracesindeki kanlar hala ıslaktı. Elleri yoktu. Bileklerinden kesilmişti.

Mevlâna, Şems'in ellerinin bileklerinden kesilmiş olduğunu ve ellerinin orada olmadığını görünce titredi, yandı. Can yakıcı bir acı dokundu kalbinin zarına, dayanamadı.

Elleri neredeydi? Kim ne yapacaktı Şems'in elleri ile? Mevlâna günlerce bu soruya cevap aradı.

"Beni saran ellerin nerede dost? Her bir parmağı ayet ayet kokan, Kur'an tutan ellerin nerede cananım? Üşüdüğümde elimi avucuna aldığın avuçların hani nerede? Güneşin yanığına, çölün rüzgârına dayanan ellerin nerede can? Ah çekti derinden. Bir ah daha. Demek ellerin bileğinden koparılmadan önce bu mektubu yazdın öyle mi dost? Ellerin, hani nerede o ellerin, beni saran sarmalayan ellerin, bir deniz gibi dokundukça yumuşaklığında kaybolduğum naif ellerin.

Şems'ten gelen mektubu tekrar okudu. Okudu, bitirdi, bir

daha okudu. Her okuyuşunda Şems'in kokusunu alıyordu ucu kana bulanmış kâğıttan. Hele ki son kısmı kaç kez okuduğunu kendisi de bilmiyordu.

"Yemin ederim ki ölümümün gözlerinin önünde olmasını isterdim. Gör ki aşk için ölmek ne demekmiş."

Bu son kısmı kaç kez yeniden okumuştu bilmiyordu. Okudu. Bir daha okudu. Her okuyuşta masmavi gözlerden boşaldı umman. Bir ah çekti ta derinden. Kime ne diyeceğini bilmeksizin şehre doğru baktı;

"Ey aşkı çürüten şehir! Ölüyü ölüye sürüten şehir, yıktın gökkubbeyi başıma. Ah gözü karam! Demek sana kıydılar. Bir zemheri oturtarak içime, yüreğimdeki güneşi bir bir kırdılar.

Şu dar dünyanın kanlı bıçaklı çocukları! Dipdiri bir başağa nasıl kıydınız?

Ey can evinden vurulan Şems. Sonunda öptün ölümü, o kızıl dudaklarından.

Ey narına yandığım! Ey kasvet yumağım. Kalem ve mürekkep hasretini içer bugün. Akıl ağır, can ağır, kan ağırdır bugün. Söyle içimdeki seni sana nasıl yazayım? Bu sessizlik, kimine kapı, kimine sır, kimine kör duvar bana ise zindandır.

Söyleyin, aşk alan hiç ah eder mi? Ağlar. Şems'imi aldılar benden söyleyin, kiminle ağlaşayım oy. Oy Şems! Demek seni kurban verdiler, verdiler de bağrımı deldiler."

Ağladı, yandı. Yandıkça ağladı, ağladıkça sarsıldı. Sarsıldıkça Şems'in cesedine sarıldı.

Şems'in cesedine sarılıp sarsıla sarsıla ağlayan Mevlâna, dostunun hayat ve ölüm hakkındaki sözünü hatırladı. Şems bir hasbihallerinde şöyle demişti:

"İnsanların beni kınamasından niçin asla korkmadığımı hiç düşündün mü? Neden güç sorularla boğuştuğumu hiç aklına

getirdin mi? Dilimden çok yüreğimde sırlar sakladığımı bilir miydin? Ben o sırların sarhoşuydum. Sadece o sırların sarhoşluğunda yaşadım. Bunu bir sen bilirsin bir de ben. Ölümün ardını kim bilebilir? Gayb perdesini aralamak kimin haddine? Sahilsiz bir ummandır ölüm ve bilinmezlik. Bu ummana dalan hiçbir kimsenin kınamasından korkmaz. Şimdi var mısın, benimle bu ummana dalmaya? Bu ummana "Allah Aşkı" olan dalar. "Allah Aşkı" hayattaki ölümdür ve ölümdeki hayattır."

Sultan Veled babasının hüznüne ortak olup babasının omzuna yaslanarak birlikte ağlaşmaya devam ettiler. Neden sonra oğul sordu:

"Ölümün kötü yanı var mıdır babam?" Yaşlı gözlerle oğluna bakarak:

"Ölümün en kötü yanı, onu yaşayanın hâlâ diri olmasıdır." dedi.

Sultan Veled gecenin zifiri karanlığına bakarak:

İçimizde ne kadar susmak isteyen var. İçimizde nice suskunluğa yatırılmış çığlıklar var. Arayandık, aldandık, aldatıldık. Ey Şems seni özlüyoruz. En çok o aldatmayan dürüst yanını sevdik. Yaralara parmak basan mertlik yanını, aldatmayan, olduğu gibi olan yanını, mertliğini sevdik. Hiçbir kimseye eyvallahı olmayan o olgun kişiliğini. Öfkeni sevdik ki o öfkelerde nefse mahkûm olmayan aşk nefesini sevdik.

Baba oğlu gözyaşları ile teselli ederken birbirlerini uzaktan gelen neyin tiz sesi arasında Şems'in sesini duyar gibi oldular:

Gelişim de senindi, gidişim de senindi Mevlânam.

Bir elif miktarı değil bin elif miktarı sus ey Hamuşum!

Sende doğanı güvercin misali uçmadan vurdular.

Vuruldum Mevlânam vuruldum.

Yedi bıçak yedi ayrı yerimden vurdu.

Akan her damla kanım "Aşk olsun." diyordu.

Yedi kapı aralandı, yedi kat semadan.

Yedi melek taşıdı beni,

Yedi yetim ağladı ardımdan.

Saplandıkça her hançer sadrıma " Âşıklar ölmez." diye nida etti âlem,

Senden başka duyan olmadı Hamuşum sesimi.

Yerde birkaç damla kanım,

Gözde birkaç damla yaşım benden sana yadigâr kalsın!

Hu yediler! Hu kırklar! Hamuş Hu.

Sinan Yağmur - Hamuş

MATEMİN EN MAHREM NAMESİ

"Ölüm! Şahadet! Onun belirli bir zamanı yoktur.
Ölüm, kurbanına haber vermeden gelir.
Ancak ölümün seçtiği kurban, seni haberdar eder:
"Aşkını yanında getir!"

Şems'i kendi eliyle Meram'daki bağ evine emaneten defnettikten bir hafta sonra Cuma namazını kıldırmak için İplikçi Camii'ne yalnız başına gitmeye karar verdi. Dışarıda sis vardı. Camiye doğru yaklaştığında siyah feraceli, uzun saçlı heybetli bir adam ona doğru yürüdü. Mevlâna o an neredeyse düşüp bayılacaktı. Kendisine yaklaşan adam Şems'e o kadar çok benziyordu ki gayri ihtiyari:

"Şems'im geldin mi? Şems!" diye titredi.

"Ben Şems değilim ama Şems'e ait bir emanet için geldim."

"Ne emaneti?"

"Sana vermem için tembihlendiğim şu mektubu okuyunca emanetin ne olduğunu anlayacaksın." diyerek koynundan çıkarttığı bir zarfı Mevlâna'ya uzattı.

Mevlâna elleri titreyerek aldığı zarfı avucunda sımsıkı tutup yeleğinin altında sakladı. Camiye girer girmez sağ taraftaki mahfile girdi. Kapıyı arkadan sürgüledi. Mindere oturdu ve mektubu

okudu.

"Bahaeddin Veled oğlu Celaleddin.

Ben, bir zamanlar babanın öğrencisi olmuş, şimdilerde Alamut Devleti'nde Dailik makamına kadar yükselmiş biriyim. Benim adımı bilmenin sana kazandıracağı bir fayda olmadığından ve benim senin kim olduğunu bilmemden dolayı lafı fazla uzatmak istemiyorum.

Benim için haddinden fazla değere sahip bir emanetin şu dünyadaki tek sahibisin. Koca bir ömür sahip olmayı arzuladığım o emanetin ne olduğunu çok iyi biliyorsun. Şimdi bende de sana ait bir emanet bulunmakta.

Senin için, kendi canından bile yeğ tuttuğunu bildiğim birinin kesik elleri. Bu kesik ellerin senin için ne anlama geldiğini çok iyi biliyorum. Eksik bir bedeni defnetmenin sende yarattığı acıyı az çok tahmin ediyorum.

Şimdi önümde duran bu kesik eller, belki sen bir daha göremeden kızgın ateşler içinde kül olup gidecek ve bunun da tek sorumlusu sen olacaksın.

Sana teklifim çok açıktır:

O emaneti bana verdiğin takdirde, ben de sana sahip olduğum emaneti göndereceğim."

İçi dağlandı. Acıdı yüreği. Ah çekti. Vah eyledi. Gözlerinden birkaç damla yaş süzüldü ak düşmüş sakallarına. Şems'in elleri karşılığında babasının kendisine emanet ettiği kitap isteniyordu.

"Ya kitabı gönderirsin yahut da Şems'in ellerini ocağa atar yakarım!"

İşte bu cümle Mevlâna'nın içinde kıyametler koparttı. Aşk için

verilen canın sahip olduğu beden eksik kalacaktı. Eksik kalanlar ocağa atılıp yakılacaktı. Mevlâna mahfilden çıktığında benzi soğuktu, bacakları titriyordu, takati kesilmişti. Mihraba doğru zor ilerliyordu. En ön safta Hüsamettin Çelebi'nin oturduğunu görünce,

"Namaz kıldırmaya halim yok. Hutbe okuyacak dermanım yok. Bugün imam sen ol, istirham ediyorum!"

"Aman Pirim. Sizin olduğunuz yerde ben nasıl imamlık yaparım?"

"Anla, hiç iyi değilim." dedi ve cemaate dönerek, "Bugün imamımız Hüsameddin Çelebim olacak. Beni mazur görünüz. Bugün biraz rahatsızım."

Şems'in şahadetinden bu yana ilk kez Mevlâna'nın yüzünü görüyorlardı. Ona hasret çeken cemaat Cuma namazı için dergâhtan çıkan Mevlâna'nın vereceği hutbeyi çok merak ediyorlardı. Onun hasta halini gördüklerinde,

"Buna da şükür. En azından yüzünü gördük." diye teselli buldular. Hep bir ağızdan "Allah size şifa versin, sizi başımızdan eksik etmesin." diye seslendiler.

Namaz sonrası bitkin ve mahzun olan Mevlâna'nın bir koluna Hüsameddin Çelebi, diğer koluna Sultan Veled girerek onu dergâha götürdüler.

Şehri kaplayan sis dağılmıştı. Şimdi bütün sisler Mevlâna'nın içinde toplanmıştı. Camide sürekli mektubu düşündü. Yolda giderken o yorgun ve bitap haline rağmen mektubu düşünüyordu. Dergâha yaklaşmışlardı. Tam dış kapının önünde sağ tarafta bekleyenlerin arasından birisi gözüne takıldı. Ona doğru ilerledi. Onun kulağına doğru eğildi

"Yarın sabah namazından sonra cevabını vereceğim." diye fısıldadı. Sultan Veled ve Hüsameddin Çelebi meraklı bakışlarla neler olup bittiğini anlamaksızın Mevlâna'ya ve o yabancıya baktılar. Sultan Veled meraklanmıştı.

"Babacığım hayırdır? Bu adam da kim? Ona ne söyledin?" diye sordu.

"Bir ihtiyaç sahibi evladım."

"İhtiyacı neymiş?"

"Evi yanmış yardım istiyor."

"Biz ilgileniriz baba. Sen bir de bununla uğraşma."

"Hayır evladım. Benden istendi, ben kendi elimle takdim edeceğim. Şimdi beni odama götürün."

O günün akşamı vakit namazlarını odasında tek başına kıldı. Yatsı namazından sonra sandığının kilidini açtı. Babası hastalanıp ölüm döşeğine düştüğünde cübbesine sarıp sarmalayarak kendisine emanet ettiği bohça olduğu gibi duruyordu. Yıllardır bu bohçaya eli değmemişti. Babası Baha Veled ona,

"Vasiyetimdir. Sana bıraktığım bu emaneti bir gün senden isterlerse ver. O güne kadar bunun içinde ne var diye sakın açma. Günü gelecek bu istendiği zaman içinde ne olduğunu sen de öğreneceksin." demişti.

Bohçanın düğümlerini usul usul açtı. Katlanmış cübbenin kenar uçlarını itina ile yaydı. Ceylan derisinden yapılmış maun renkli ciltli kitabı gördü. Kitabın mukaddimesini okumaya başladı. Okudukça gözleri irileşiyordu.

"Aman Yarabbi! Bu nasıl olur, nedir bunca hikmet?" diyordu.

Mukaddimenin sonunda Baha Veled gördüğü bir rüyayı anlatıyordu. Rüyasında kendisi bir damla oğlu Mevlâna bir okyanus ve bu okyanusun üzerinde Nuh'un yaptığı geminin tıpatıp aynısı. Geminin yelkeninde büyük harflerle "Şems" yazıyordu.

Mevlâna yazılan rüyanın kalan kısmını okumaya gücünün yetmeyeceğini anladı. Derin bir nefes aldı.

"Allahû Ekber!"dedi ve kitabı kapattı. Kitabın kapağındaki ya-

zıyı gördüğünde ilahi aşk yolundaki anahtar kelimeyi anladı. Kapakta yazıyı heceleyerek mırıldandı:

"Ha- muş! Ha-muş"

Mevlâna'nın beli büküldü. Döküldü gözyaşları, gül suyu toprağa serpildi. Dokuz felek ona ağladı.

"Ey gökyüzü!

Ey felek!

Senin bulutlarından akan yaşlar benim olsun. Yok, artık senin gamın, bütün gamlar benim olsun.

Tüm insanlar gariptir. Ama benim kadar değil. Artık hiç kimsenin kalbi böyle yalnız kalamaz."

Elinde babasının emaneti, Şems'in kesik elleri ise bir Haşhaşi haramide rehin. Kucağına aldı kitabı. Cübbesinin içine saklayarak dergâhtan çıktı. Dervişleri kendisine iştirak etmesini de kabul etmedi.

Aralıktı, karanlıktı, soğuktu.

Aralıktı, yangındı, küldü. Göğe bir adımın iç çekişleri kül olarak savruluyordu. Hamuş diyen gidiyordu. Hamuş yetim ve yitik kalıyordu.

Tarihe bir aşkı temize çekerek gidiyordu. Suskundu, ezilen dostluğun onurunu kâğıtlara kanı ile kaydedecek bir adam ölüm suskunluğunda gidiyordu.

"Düş değil, yaşadık, diye mırıldanıyordu. Öyle bir yere geldik ki, olabileceklere avunmak değil aşksız insanlığa aşk için olması gerekenin nasıl göğüsleneceğini gösterdik.

"Kalk, giyin kefenini.

Şimdi matem zamanıdır. Bak, Şems'in kokusu ile dolu her yan. Güneşin kan kokusudur toprağa akan.

Ağla, ağla Mevlâna! Gözyaşlarını gizli tutanın aşkı da kalmaz adı da."

Bir hüzün fırtınası esiyordu içinde. Gözlerinde aşkın gözyaşları, sinesinde Şems'in kesik elleri ile yıkıla yıkıla geliyordu.

Her yolcu eceline yürür, boynunda okunmamış künyesi ile: HAMUŞ...

Sinan Yağmur - Hamuş

AHİR KELAM

"Yârin gözleri neye değse senin yüzüne hüzün dokunur.
Bütün gidişlerin ayak izleri içinde toplanır, susarsın.
Mavisi bıçaklanmış bir gökyüzünün matem dolu
bir bulutu olursun, toprağına susarsın.
Hep toprak susamaz ya buluta. Söyle, neredesin toprağım?"

Ölümü solumuş kişi için, suskunluğun kokusu cennettir. Cevapsız hüzünlerine kefilim Şems, yeter ki sükûtun tesbihinde imamem ol!

Hayat ve ölümün aşk karşısında işi kolay. Çünkü önüne gelen aşkı konuşuyor. Kâh havaî kâh hayvanî. Hüzün, acının çiçek açtığı bahçedir. Ten hayırseverlikle bağdaşmaz. Şehvet, bir ceylanı çakala çevirebilir. Deliliğe gevezeler, veliliğe suskunlar ulaşır. Biri sırrı boşaltmış diğeri ise bütün sırları toplamıştır.

Kendi mezar taşını sırtında taşıyan şu dünyada, terbiyeli cesetler gibi davranacak kadar ağırbaşlı olalım.

Mezar taşında üç harf... Üç harf yürekleri aşk ile dağlayan...

Üç harf: Ha, Mim, Şin.

Üç sır: Aşk, sükût, vuslat.

Sinan Yağmur - Hamus

Üç ateş: Nâr, har, hamuş.

Ha: Hallac, Mim: Mevlâna, Şin: Şems... Hamuştu onlar. En Sevgiliye sevdalıydılar. Aşkın uzun yol arkadaşları. Tüm kötülükleri güzellikle savuşturanlar, susanlar, iyilik kardeşleri, aşka namzet secde kardeşleri, susayanlar, ölüm sözcüğünü aşkın soluğundan içenler... Aşkın "Hızır"ları...

Hamuşân. Bezmi Elest'te emanet aldıkları o "söz" sancağına kanlarını akıtanlar. Söz verdiler: "Söz Allah'ım söz sana. Sözümüzle geleceğiz sana. O söz gününe kadar susuyoruz işte."

Ha, mim, şin: Hamuş.

Ha: Adem'e can üflenmesi,

Mim: Başlangıç ve sonun secdede vuslatı,

Şin: Şah damarındaki Hayyü'l Kayyum...

Şin: Sır,

Şin: Ateş,

Şin: Hamuşluğun son hali.

Aşk, sırrın varlık âlemindeki adı. Her sır bir başka sırrı açardı. Açıldı kapı, harf harf okundu sır. Ha, mim, şin. Üç harf kıvrıldı bir "Vav"ın içinde ve yuvarlandı ömür denen devranda. Doğruldular Elif'in doğruluğunda.

Ha, sustu. Mim, alev alev döküldü secdeye. Şin, yandı tutuştu.

Hamuş sürekli "salatı daime" halindedir. Kişinin her zaman Allah'ın huzurundaymış gibi davranması, her hali ile her an namaz kılıyormuş gibi hissetmesi...

Akıp geçti zaman, seyrettik biz sadece. Baktık ki çok yak-

laşmışız. Aşkı yaşamadan yaşlarımızı biteviye dökmüşüz. Oysa aşkın halifesi insan hiç yaşlanmıyordu secdelerde. Secde, miraç; miraç, huzur.

Ey kalbim söyle! Neden huzursuz kaldık biz?

Ah kalbim huzuru ne çok özledik biz.

Leyl: Gece,

Leyla: Kurşuni gelinlikler giyinmiş gelin,

Gece melâl, Leyla acının dudak mührü...

Ah Hu!

İlahi aşka vah etmeden ah çekip lezzet bulmak:

"Ene'l Hak." El Hak aşkın zikridir. Hallac "Hu"lar dedirtecek Ah Hu! Zikri okutacak yüceler yücesi sevgilinin sayıklanmasıdır. Herkes uyurken sayıklar, o yaşarken sayıkladı: "Ah Hu! Ene'l Hak..."

Ha: Hallac, ölümü öpen bir derviş. Derviş ile bir dilencinin tek farkı şudur: Dilenci bir dilim ekmek için kapı kapı dolaşır yalvarır. Derviş, hayatını vermek için aşka yakarır.

Mim: Mevlâna, aşk okyanusunu sırtında asırlar ötesine taşıyan damla. Şems'in divanesi.

Şin: Şems, Hak dostluğunun keffaret kahramanı, sözü dudağında değil ateş ateş yüreğinde barındırıp aşkın gözyaşlarını akıtan seyyah.

Hamuş erleri, yaralı ruhları beşeri sevginin hayal duraklarından alıp hakikate, Aşkı Cemale kanatlandıran gönül "Burak"ları.

Her beşeri sevgi bir seraptır. Bencilliğin gevezeliğidir bu seraplar. Hakikat kutsal aşktır. Kutsal aşka muhibbi olmak gerek. Ey muhabbet neredesin, ey suskunluk hangi diyardasın? Halimiz

hal değil. Demkeş et bizi muhabbete.

Suskunluk bir manevi sohbet halidir.

Suskun sufi, elem eleğinden geçmiş ve sonra da birkaç damla suyla ıslanmış bir avuç dolusu tozdan ibarettir. Yüreğinde yürüyeni ne zedeler ne de onun ayağına çamur bulaştırır.

Sayha ve sır...

Çığlıkları çatlatan sükut..

Sırtında kimi zaman okyanus taşıyan damla kimi zaman hançer yalımını gölgesi bilip susan sükût...

Sırıtkan ıslıklara "Haydi oradan!" diyen hercai sükût...

Sükûttayız vesselam.

Secdegaha yürek süren kadim sükûta selam olsun.

Hurufu mukataa adına. Şeytandan korunmuş harfler adına, elif şanına, ha hamiyetine, mim secdesine, vav zikrine, şin şükrüne.

S u s u y o r u z.

Mana dilin ucunda değil dipsizliğindedir. Suskun olan o dipsizliğe ipsiz inmesini bilendir. Gönül dostluğu posttan tüy kapma yarışı değildir. Aşk ehli dilinden evvel zihnini susturandır.

"Ben rüya görmüş bir dilsiz, âlem ise hep sağır. Ben söylemekten aciz, âlem ise duymaktan."

Bir yavan hâldeyim, ne saklım saklı ne bilinir gizim. Gitmelere yazılmış yazgım. Sahi ben gitmelere en çok yakışan mıyım? Şakağımda sönüyor vuslatın şafakları. Kan damardan utanıyor, aşk sol yanımdan hançer yalımı kaçıyor.

Bir boşluk ki dolmuyor içim, ne nakışım nakış ne tamamdır

bitiğim. Kirpiklerimin ıslaklığından tutunuyor zaman. Kıyamına ümit bağladığım sur ha üflendi ha üflenecek diye susuyorum.

Bir ürkek hâldeyim, ne sedam duyulur ne az olur sesim.

Araf'tayım, susuz: ne serabım serap, ne abı içtiğim. Ruhumdan yüreğime üflenen bir kamışın ateşi ile közlendim. Kimse anlamadı yanmaklığımı, İbrahim nöbetlerinde kıvranırken. Yandıkça sustum. Sustukça aşklaştım.

Bir bilinmez hâldeyim: ne bildiğim yalan, ne gerçek bildiğim. Çamurlaştı aynasız düşlerim. Düştüğüm yerde mühürlendi gölgem.

Ben susuyorum. Benim sırlarımı sana gönlüm söyleyecek. Ama dikkat et, gönlün sesini sadece gönül duyar. Bize can kulağını ver. Ten kulağı gerekmez.

S u s u y o r u z!

Hamuş!

Dedi Mevlâna kendisine Hamuş! Yani Suskun! Sustuğu yerde açıldı kapılar, önüne serildi ışıltılı kelimeler, kalbi duygular... Hamuş! Dedi sustu Mevlâna... Sustu ve kapandı karanlıklara... Karanlıklara Şems doğdu sonra... Baktı... Gördü... Adına Aşk dedi... Candan özge candan öte olana... Yaprakta tohumu, damlada okyanusu gördü sonra...

Hâmuş!

Demiştim ben de kendime. Sözün bittiği yerde, noktanın konduğu yerde susmuştum bütün kelimelerimi. Anlatmak yormuştu nazenin bedenimi... Anlaşılamamak ise en çok yüreğimi. Sustuğu yerde anlaşılmaktı belli ki bütün derdi...

Hâmuş!

Demiştim ben de kendime. Seni anlatmayan bütün kelimeleri

susmuştum. Senle başlamayan bütün cümleleri bir bir bozmuştum. Şems ol da gel karanlıklarıma doğ diye ummuştum... Umutmuşsun!.. Unutmuşum!

Hâmuş!

Demiştim ben de kendime. Suskunluğum verilene rıza göstermekti... "İyi günde, kötü günde, hastalıkta ve sağlıkta" diye başlayan o tekerlemeye eşlik etmekti. İyi ve güzeli sana kötü ve çirkini kendisine seçmişti... Suskunluğun bedeli sadece bu seçimdi...

Hâmuş!

Demiştim ben de kendime. Dünü dünde bırakmak adına... Şimdi yeni şeyler söylemek lazımdı. Aşk! Demiştim sonra Aşk! Aranan bulunmuştu... Beklenen gelmişti... Aşk vardı ve ötesi çoktan unutulmuştu!

Hâmuş!

Demiştim ben de kendime. Sana da Şems diyecektim belki... Kör kuyulara atılmasaydın bütün karanlığına rağmen görecektin güneşi... Kapattın gözlerini, kestin attın son yanında yeşeren düşlerini... Şems olmak kolay mıydı canı canana teslim etmeden? Kendinden geçmeden aydınlanır mıydı kör karanlıklar, açılır mıydı kilit vurulmuş kapılar...

Aşk yoksunuyuz, dost yoksunuyuz. Hasretiz hamuşluğa, yolumuz kesik vuslata. Suskunluğumuz bundandır. Bunalımlarda arıyoruz, bulduğumuz hayalkırıklığı. Çünkü, Şemsimiz yok... Çünkü, Hallac ihlasımız yok. Çünkü, Mevlâna vefamız yok. Suskunuz.

Yalnızlığımıza, yanıklığımıza en evla düşen suskunluk.

O halde suskunuz...

Ey Şems! Yaralı yüreğimize bak. O yaşlı gözlerinle, figan yalnızlığımıza ak, o kanlı gözlerinle. Üşüyoruz, yak bizi...

Ey Mevlâna! Asırlar öncesinden seslendin bize, oysa biz, dün ne söylediğimizi unutacak kadar kendimizi kaybetmişiz. Tekrar ney üfle, ümit nefesinle sağır yanımıza.

Ey Hallac! İki kelimeyle yıktın kör benlikleri. Açtın iman sabrımızı. Ama şimdi inanca karşı kör ve nankörüz. Gel o yiğit cesaretinle, ürkekliğimizi Bedir kahramanı eyle.

Susalım.

Ve suskunluk kapısını arayalım...

Sinan Yağmur - Hamus